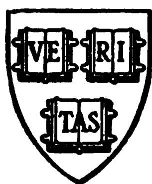
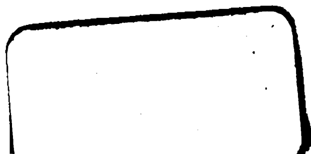

VE RI
TAS

POETAE SCENICI
LATINORUM.

L. ANNAEI SENECAE

TRAGOEDIAE.

RECENSUIT

FRIDERICUS HENRICUS BOTHE.

LIPSIAE,
APUD HENR. WEINEDEL.
MDCCCXXXIV.

POETAE SCENICI
LATINORUM.

COLLATIS CODD. BEROLINENSIBUS, FLORENTINO, FRIBURGENSI, GOTHANO, GUELPHERBYTANIS, HELMSTADIENSIBUS, MONACENSI, PALATINO, PARISIO, ULTRAIECTINO, ALIISQUE SPECTATAE FIDEI LIBRIS,

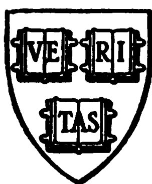
RECENSUIT

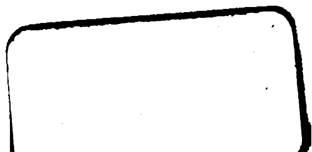
FRIDERICUS HENRICUS BOTHE.

VOLUMEN TERTIUM.

SENECA.

LIPSIAE,
APUD HENR. WEINEDEL.
MDCCCXXXIV.

VE RI
TAS

POETAE SCÉNICI
LATINORUM.

L. ANNAEI SENECAE

TRAGOEDIAE.

RECENSUIT

FRIDERICUS HENRICUS BOTHE.

LIPSIAE,

APUD HENR. WEINEDEL.

MDCCCXXXIV.

POETAE SCENICI LATINORUM.

COLLATIS CODD. BEROLINENSIBUS, FLORENTINO, FRIBURGENSI, GOTHANO, GUELPHERBYTANIS, HELMSTADIENSIBUS, MONACENSI, PALATINO, PARISIO, ULTRAIECTINO, ALIISQUE SPECTATAE FIDEI LIBRIS,

RECENSUIT

FRIDERICUS HENRICUS BOTHE.

VOLUMEN TERTIUM.

SENECA.

LIPSIAE,
APUD HENR. WEINEDEL.
MDCCCXXXIV.

DE L. ANNAEO SENECA

EXCERPTA

EX J. A. FABRICII BIBLIOTHECA LATINA,

CUM

ADDITAMENTIS QUIBUSDAM EDITORIS.

L. Annaeus Seneca, M. Annaei filius, una cum Afranio Burro rector imperatoriae juventae, postquam senatoria dignitate, quaestura praeturaque et aliis honoribus, functus esset, et Stoïcis, licet neget (Epist. 45. et libri de vita beata cap. 3.), addictus inter philosophos magnum sibi nomen comparasset, ab eodem Nerone, quem instituerat, vita excedere jussus, ferro sibi ipse venas exsolvit, balneumque ingressus obiit anno Chr. 65., Neroniani regni 12., triennio post Burri mortem, morum vitiorumque publicorum sui temporis descriptor verissimus et accusator acerrimus Lactantio 5, 9, optimus excultor morum, mentisque colonus, ut bene vocatur ab Alano lib. 1. Anti-Claudiani. Mores ipsius et vitam dogmatibus haud respondisse, innuit Dio lib. 61. p. 694., qui magis audiendus est lib. 59. p. 655., ubi Senecam ait omnes tum Romanos multosque alios sapientia antecessisse. Nam ut Tacitus, severus et ipse morum censor, Ann. 14, 52. tradit, criminationes illae

fuerunt invidorum, post Burri mortem ad deteriores inclinante Nerone, nec bona Senecae consilia amplius audiente, hunc adorientium.

Ejus vitam praeter Lipsium et Andr. Schottum non indiligenter persecutus est M. Antonius Delrio, qui librum 2. prolegomenon ad Syntagma tragoediae lat. vitae Senecae describendae impendit. Aliis Christianus plane theologus visus fuit Seneca, atheus aliis, ita ut nimias alii laudes in eum congerendo, alii conviciis virum onerando et maledictis, modum utrinque excesserint. Ut vero, et doctrinae copia et scribendi elegantia longe multumque omnibus obtrectatoribus suis praestitisse Senecam, vere mihi videtur affirmasse Muretus: ita non magis atheum fuisse illum persuadeo mihi quam Christianum, nec magis contaminatum omnibus sceleribus hypocritam, quam ex Sanctis aliquem aut Angelum; sed non malae indolis neque absurdi judicii hominem, qui ex philosophia Stoïca tantum profecerit, ut in se descendere et providentiae divinae consideratione sustinere animum, tum vanitatem ambitionis avaritiaeque et voluptatis stultitiam agnoscere potuerit etiam in affluentia omnium rerum, in negotiorum mole et aulae maximae luxu ac magnificentia; qui denique res secundas non minus quam adversas et mortem ipsam didicerit ferre fortiter, quod non verbis, sed factis demonstravit; facile etiam praemii loco laturus vitae et honorum propagationem, si eam obsequio qualicunque in Neronis effrenes cupidines et funesta reip. consilia redimere voluisset.

Exstant ejus de Ira libri 3. ad Novatum fratrem sub Caligula scripti; ad Helviam matrem de Consolatione liber, compositus, cum instinctu Messalinae in Corsicam insulam a Claudio imperatore relegatus esset; liber de Consolatione ad Polybium, Claudii, cui a studiis fuit, libertum, fratris morte afflictum, scriptus, non sine crimine adulationis, anno circiter exsilii tertio,

sed hodie magna sui parte ab initio mutilus; liber de Consolatione ad Marciam, A. Cremutii Cordi, a Sejano circumventi, filiam, nati sui Metilii obitum lugentem; de Providentia liber, extrema, ut videtur, parte mutilus, ad Lucilium, procuratorem Siciliae; de Animi tranquillitate ad praefectum vigilum Neronis, Annaeum Serenum; de Constantia sapientis, sive Quod in sapientem non cadit injuria, ad eundem Serenum; de Clementia ad Neronem Caesarem liber primus et secundi pars, cum tres fuisse videantur: vide Hildeberti Cenomanensis Epist. 1, 3.; de Brevitate vitae ad Paulinum, uxoris fortasse suae Paulinae fratrem, ut contendit Lipsius; de Vita beata liber in fine mutilus ad fratrem Gallionem sive Novatum; pars libri de Otio aut secessu, male olim annexa superiori libro; de Beneficiis libri 7. ad Aebutium Liberalem, Lugdunensem, cujus mentio epist. 91.; epistolae 124. ad Lucilium, Siciliae procuratorem, cui ex illis immortalitatem pollicetur epist. 21.; Naturalium quaestionum ad eundem Lucilium, quem virorum optimum, et 3, 36. carissimum appellat, libri 7., qui magnam partem versantur circa Meteorologica; Ἀποκολοκύντωσις, sive ludus in Claudium imperatorem; denique 9. tragoediae (nam decima, Octavia, Senecae esse non potest), quas nunc emendatiores damus, recte illas quidem philosopho nostro tributas omnes ab Joh. Isac. Pontano, cum Lipsius Dan. Heinsius aliique partem earum ab eo abjudicassent.

De perditis Senecae scriptis, eique suppositis, item de versionibus germanicis, Anglicis, aliisque, dicere hoc loco nihil attinet, ubi brevitati maxime studemus. Editionum autem Operum ejus omnium (nam singula quaedam aliquanto prius excusa sunt) philosophicorum princeps videtur esse Tarvisina, quam, patris quoque Senecae Declamationes continentem, Bernardus de Colonia impressit a. 1478. fol.; optimae sunt Parisina a. 1602., fol., cum notis Erasmi Roterodam., Mureti, in-

POETAE SCENICI
LATINORUM.

L. ANNAEI SENECAE

TRAGOEDIAE.

RECENSUIT

FRIDERICUS HENRICUS BOTHE.

LIPSIAE,

APUD HENR. WEINEDEL.

MDCCCXXXIV.

POETAE SCENICI
LATINORUM.

COLLATIS CODD. BEROLINENSIBUS, FLORENTINO, FRIBURGENSI, GOTHANO, GUELPHERBYTANIS, HELMSTADIENSIBUS, MONACENSI, PALATINO, PARISIO, ULTRAIECTINO, ALIISQUE SPECTATAE FIDEI LIBRIS,

RECENSUIT

FRIDERICUS HENRICUS BOTHE.

VOLUMEN TERTIUM.

SENECA.

LIPSIAE,
APUD HENR. WEINEDEL.
MDCCCXXXIV.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Maximus Alcides Stygio remeabat ab orbe
Victor, Tartareumque canem sub vincla trahebat.
Sed Juno, irarum nondum veterumque dolorum
Immemor, anguiferam nigranti sede Megaeram
Excitat: illa faces Phlegethontis ab amne petitas
Corpus in Herculeum jacit, instillatque venenum.
Tum vero Alcides, furiis actensus amaris,
Saevit, inops animi, et geminos cum conjuge natos
(Proh scelus!) ante aras indignâ morte peremit.
Ast ubi Gorgoneos male sanâ mente furores
Expulit, et dirum novit mens conscia crimen:
Ingemit, invisam cupiens abrumpere vitam.

ACTUS PRIMUS.

JUNO sola.

Juno Jovis furta, pellices, nothos, Herculem autem maxime stomachatur, qui ab Inferis reversus objectâ insaniâ uxorem et liberos occidit.

Soror Tonantis (hoc enim solum mihi
Nomen relictum est), semper alienum Jovem
Ac templa summi vidua deserui aetheris,
Locumque, coelo pulsa, pellicibus dedi.
Tellus colenda est: pellices coelum tenent.
Hinc Arctos altâ parte glacialis poli
Sublime classes sidus Argolicas agit;
Hinc, quâ tepenti vere laxatur dies,
Tyriae per undas vector Europae nitet;
Illinc timendum ratibus ac ponto gregem
Passim vagantes exserunt Atlantides.
Ferro minaci hinc terret Orion deos:
Suasque Perseus aureus stellas habet.
Hinc clara gemini signa Tyndaridae micant,
Quibusque natis mobilis tellus stetit.
Nec ipse tantum Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere Superos: ne qua pars probro vacet,
Mundus puellae serta Gnossiacae gerit.
Sed vetera querimur: una me dira ac fera
Thebana nuribus sparsa tellus impiis
Quoties novercam fecit? Escendat licet,
Meumque victrix teneat Alcmene locum;
Pariterque natus astra promissa occupet,
In cujus ortus mundus impendit diem,
Tardusque Eoo Phoebus effulsit mari,
Retinere mersum jussus Oceano jubar.

Vers. 12. Codices Lipsii, Palatini et ipse Florentinus in rasura, item veteres editiones, in his Caroli Fernandi Parisina: *Fera coma hinc exterret*. 21. Ita Florent. et Urbinas Torkilli Badenii. Vulgo: *Ascendat*.

Non sic abibunt odia: vivaces aget
Violentus iras animus, et saevus dolor
Aeterna bella pace sublatâ geret. —
Quae bella? Quidquid horridum tellus creat
Inimica; quidquid pontus aut aër tulit
Terribile, dirum, pestilens, atrox, ferum;
Fractum atque domitum est; superat et crescit malis,
Irâque nostrâ fruitur; in laudes suas
Mea vertit odia. Dum nimis saeva impero:
Patrem probavi, gloriae feci locum.
Quâ Sol reducens, quâque deponens diem
Binos propinquâ tingit Aethiopas face,
Indomita virtus colitur, et toto deus
Narratur orbe. Monstra jam desunt mihi;
Minorque labor est Herculi jussa exequi,
Quam mihi jubere; laetus imperia excipit.
Quae fera tyranni jussa violento queant
Nocere juveni? Nempe pro telis gerit,
Quae timuit et quae fudit: armatus venit
Leone et hydra. Nec satis terrae patent:
Effregit ecce! limen inferni Jovis,
Et opima victi regis ad Superos refert.
Parum est reverti: foedus Umbrarum perit.
Vidi ipsa, vidi, nocte discussâ Inferûm
Et Dite domito, spolia jactantem patri
Fraterna. Cur non victum et oppressum trahit
Ipsum catenis paria sortitum Jovi,
Ereboque capto potitur et retegit Styga?
Patefacta ab imis Manibus retro via est,
Et sacra dirae Mortis in aperto jacent.
At ille, rupto carcere Umbrarum, ferox
De me triumphat, et superbificâ manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.
Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque solem; me quoque invasit tremor.
Et terna monstri colla devicti intuens,
Timui imperasse. Levia sed nimium queror:
Coelo timendum est, regna ne summa occupet,
Qui vicit ima. Sceptra praeripiet patri,
Nec in astra lentâ veniet, ut Bacchus, viâ:
Iter ruinâ quaeret, et vacuo volet
Regnare mundo. Robore experto tumet,
Et posse coelum viribus vinci suis
Didicit ferendo: subdidit mundo caput,
Nec flexit humeros molis immensae labor,

Mediusque collo sedit Herculeo polus;
Immota cervix sidera et coelum tulit,
Et me prementem. Quaerit ad Superos viam.
Perge, Ira, perge, et magna meditantem opprime!
Congredere! manibus ipsa dilacera tuis!
Quid tanta mandas odia? Discedant ferae;
Ipse imperando fessus Eurystheus vacet;
Titanas ausos rumpere imperium Jovis
Emitte; Siculi verticis laxa specum:
Tellus gigante Doris excusso tremens
Supposita monstri colla terrifici levet;
Sublimis alias Luna concipiat feras.
Sed vicit ista. Quaeris Alcidae parem?
Nemo est, nisi ipse: bella jam secum gerat.
Adsint ab imo Tartari fundo excitae
Eumenides; ignem flammeae spargant comae;
Viperea saevae verbera incutiant manus.
I nunc, superbe, coelitum sedes pete!
Humana temne! Jam Styga et Manes, ferox,
Fugisse credis? Hic tibi ostendam Inferos!
Revocabo in altâ conditam caligine
Ultra nocentum exilia discordem deam,
Quam munit ingens montis oppositi specus!
Educam et imo Ditis e regno extraham,
Quidquid relictum est! Veniat invisum Scelus,
Suumque lambens sanguinem Impietas ferox,
Errorque, et in se semper armatus Furor!
Hoc, hoc ministro noster utatur dolor.
Incipite, famulae Ditis: ardentem citae
Concutite pinum, et agmen horrendum anguibus
Megaera ducat, atque luctificâ manu
Vastam rogo flagrante corripiat trabem!
Hoc agite: poenas petite violatae Stygis!
Concutite pectus! acrior mentem excoquat,
Quam qui caminis ignis Aetnaeis furit!
Ut possit animum captus Alcides agi,
Magno furore percitus: nobis prius
Insaniendum est. Juno, cur nondum furis?

83. Achilles Statius in commentariis Arateis ita scribit de luna: εἶναι ἐπ' αὐτῆς οἴκησιν ἄλλην ποταμούς τε καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς, καὶ τὸν λέοντα Νεμεαῖον ἐκεῖθεν πεσεῖν μυθολογοῦσι. Vide Angeli Politiani Miscellan. 17, apud Gruterum Facis Artium vol. 1. p. 30. Laudat Achillem Jul. Firmicus in Mathese..v libris. 100. Ita Flor. Vulgo: *incitae*. 107. *animum* libri plurimi et bonae notae. Flor., quidam Palatt. et vulgus editionum, in his Gronoviana: *animo*

Me, me, sorores, mente dejectam meâ
Versate primam, facere si quidquam adparo
Dignum novercâ. Jam odia mutentur mea:
Gnatos reversus videat incolumes, precor,
Manuque fortis redeat. Inveni diem,
Invisa quo nos Herculis virtus juvet:
Me pariter et se vincat, et cupiat mori
Ab Inferis reversus. Hic prosit mihi,
Jove esse genitum. Stabo, et, ut certo exeant
Emissa nervo tela, librabo manum,
Regam furentis arma, pugnanti Herculi
Tandem favebo. Scelere perfecto licet
Admittat illas genitor in coelum manus.
Movenda jam sunt bella: clarescit dies,
Ortuque Titan lucidus croceo subit.

CHORUS THEBANORUM.

Chorus e Thebanis a descriptione ortus diei magnatum curas studiaque damnat, Herculem audaciae in laboribus subeundis taxat, vitae denique humilis laudat optatque tranquillitatem.

Jam rara micant sidera prono — a. d. et m.
Languida mundo; nox victa vagos
Contrahit ignes luce renatâ;
Cogit nitidum Phosphores agmen;
Signum celsi glaciale poli
Septem stellis Arcades ursae
Lucem verso temone vocant;
Jam caeruleis evectus aquis
Titan summo prospicit Oetâ;
Jam Cadmeïs inclyta Bacchis
Adspersa die dumeta rubent,
Phoebique fugit reditura soror.
Labor exoritur durus, et omnes
Agitat curas, aperitque domos.
Pastor gelidâ cana pruinâ
Grege dimisso pabula carpit;
Ludit prato liber aperto
Nondum ruptâ fronte juvencus;
Vacuae reparant ubera matres;
Errat cursu levis incerto

132. Sic 2. MSS. Gronovii et Grotius. Vulgo: *equis*. 133. Ita codex Mogunt., probante Nic. Heinsio ad Claudiani Gigantom. 66. V.: *summa*.

Molli petulans hoedus in herbâ;
Pendet summo stridula ramo,
Pennasque novo tradere soli
Gestit, querulos inter nidos
Thracia pellex; turbaque circa
Confusa sonat, murmure mixto
Testata diem; carbasa ventis
Credit dubius navita vitae,
Laxos aurâ complente sinus;
Hic, exesis pendens scopulis,
Aut deceptos instruit hamos;
Aut suspensus spectat pressâ
Praemia dextrâ: sentit tremulum
Linea piscem.
Haec, innocuae quibus est vitae
Tranquilla quies, et laeta suo
Parvoque domus, spes et in agris.
Turbine magno Spes sollicitae
Urbibus errant trepidique Metus.
Ille superbos aditus regum
Durasque fores, expers somni,
Colit; hic nullo fine beatas
Componit opes, gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.
Illum populi favor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus,
Aurâ tumidum tollit inani;
Hic, clamosi rabiosa fori
Jurgia vendens,
Improbus iras et verba locat.
Novit paucos secura quies,
Qui, velocis memores aevi,
Tempora nunquam reditura tenent.
Dum Fata sinunt, vivite laeti:
Properat cursu vita citato,
Volucrique Die
Rota praecipitis vertitur anni.
Durae peragunt pensa Sorores,
Nec sua retro fila revolvunt.
At gens hominum fertur rapidis

161. Dicuntur Spes et Metus in sequentibus. An, igitur hic legendum est *pes et in agris? pes*, ἐπίπεδον, *modus agri non ita magnus*. Sic existimo. Cf. Sen. de Tranqu. an. cap. 10., Cruqu. ad Horat. Sat. 2, 6, 17. 180. *Die*, Diei, τῇ Ἡμέρᾳ. *Vertitur Diei*, vertitur a Die.

Obvia fatis, incerta sui;
Stygias ultro quaerimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas moestos visere Manes:
Certo veniunt ordine Parcae.
Nulli jusso cessare licet,
Nulli scriptum proferre diem:
Recipit populos urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, et omnes fama per urbes
Garrula laudet,
Coeloque parem tollat et astris;
Alius curru sublimis eat:
Me mea tellus
Lare secreto tutoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus;
Humilique loco, sed certa, sedet
Sordida parvae fortuna domus:
Alte virtus animosa cadit.
Sed moesta venit crine soluto
Megara, parvum comitata gregem.
Tardusque senio graditur Alcidae parens. i. s.

ACTUS SECUNDUS.

MEGARA, AMPHITRYON.

Megara absentiam Herculis deflet enumeratis ipsius aerumnis. Lyci vim et insolentiam conqueritur. Despondentem animum Megaram et desperantem consolatur Amphitryon.

MEG. O MAGNE Olympi rector et mundi arbiter, i. s.
Jam statue tandem gravibus aerumnis modum,
Finemque cladi! Nulla lux unquam mihi
Secura fulsit; finis alterius mali
Gradus est futuri. Protinus reduci novus
Paratur hostis. Antequam laetam domum
Contingat, aliud jussus ad bellum meat.
Nec ulla requies, tempus aut ullum vacat,
Nisi dum jubetur. Sequitur a primo statim
Infesta Juno: numquid immunis fuit

213. *meat* Florent. Ald. Gronov. Alibi legitur *exeat*. 214. *vacat* item Florent., probante N. Heinsio ad Ovid. Trist. 4, 4, 77. V.: *datur*.

Infantis aetas? Monstra superavit prius,
Quam nosse posset. Gemina cristati caput
Angues ferebant ora; quos contra obvius
Reptavit infans; igneos serpentium
Oculos remisso lumine ac placido intuens,
Artos serenis vultibus nodos tulit,
Et, tumida tenerâ guttura elidens manu,
Prolusit hydrae. Maenali pernix fera,
Multo decorum praeferens auro caput,
Deprensa cursu est. Maximus Nemeae timor
Pressus lacertis gemuit Herculeis leo.
Quid stabula memorem dira Bistonii gregis,
Suisque regem pabulum armentis datum?
Solitumque densis hispidum Erymanti jugis
Arcadia quaterè nemora Maenalium suem?
Taurumque centum non levem populis metum?
Inter remotos gentis Hesperiae greges
Pastor triformis littoris Tartessii
Peremtus, acta est praeda ab occasu ultimo;
Notum Cithaeron pavit Oceano pecus.
Penetrare jussus solis aestivi plagas,
Et adusta medius regna quae torret dies,
Utrimque montes solvit; abrupto objice
Latam ruenti fecit Oceano viam.
Post haec, adortus nemoris opulenti domos,
Aurifera vigilis spolia serpentis tulit.
Quid? saeva Lernae monstra, numerosum malum,
Non igne demum vicit et docuit mori?
Solitasque pennis condere obductis diem
Petiit ab ipsis nubibus Stymphalidas?
Non vicit illum caelibis semper tori
Regina gentis vidua Thermodontiae;
Nec ad omne clarum facinus audaces manus
Stabulis fugavit turpis Augiae labor.
Quid ista prosunt? Orbe defenso caret.
Sensere terrae pacis auctorem suae
Abesse terris. Prosperum ac felix scelus
Virtus vocatur; sontibus parent boni;

240. *Latam* Lipsian. Flor. Gronov. Schroeder., qui simul intelligendus est in his notis, ubicunque nominatur Gronovius, cujus repetiit editionem, paucis additis propriis. Recte locum interpunxit Torkill. Baden., qui locus sic se habet in vulgatis libris: *U. m. solvit abrupto objice, Et jam r. f. O. v.* Malit Gron.: *ac rupto.* 250. *Stabulis* MS. Cruser. apud Is. Pontanum, h. e. a stabulis. Cf. Octav. 1, 2. V.: *Stabuli.*

Jus est in armis, opprimit leges timor.
Ante ora vidi nostra truculentâ manu
Gnatos paterni cadere regni vindices,
Ipsamque Cadmi nobilis stirpem ultimam
Occidere; vidi regium capitis decus
Cum capite raptum. Quis satis Thebas fleat?
Ferax deorum terra, quem dominum tremis,
E cujus arvis eque foecundo sinu
Stricto juventus orta cum ferro stetit;
Cujusque muros natus Amphion Jove
Struxit, canoro saxa modulatu trahens;
In cujus urbem non semel divûm parens
Coelo relicto venit? Haec, quae coelites
Recepit, et quae fecit, et (fas sit loqui)
Fortasse faciet, sordido premitur jugo!
Cadmea proles civitasque Amphionis,
Quo decidistis? tremitis ignavum exulem,
Suis carentem finibus, nostris gravem?
Qui scelera terrâ quique persequitur mari,
Ac saeva justâ sceptra confringit manu,
Nunc servit absens, fertque quae ferri vetat,
Tenetque Thebas exul Herculeas Lycus.
Sed non tenebit: aderit et poenas petet.
Subitusque ad astra emerget! Inveniet viam,
Aut faciet! adsis sospes et remees, precor,
Tandemque venias victor ad victam domum!
Emerge, conjux, atque dispulsas manu
Abrumpe tenebras! Nulla si retro via,
Iterque clausum est: orbe diducto redi,
Et quidquid atrâ nocte possessum latet,
Emitte tecum! Dirutis qualis jugis
Praeceps citato flumini quaerens iter
Quondam stetisti, scissa cum vasto impetu
Patuere Tempe (pectore inpulsus tuo
Huc mons et illuc cecidit, et rupto aggere
Novâ cucurrit Thessalus torrens viâ):
Talis parentes, liberos, patriam petens,
Erumpe, rerum terminos tecum efferens;
Et quidquid avida tot per annorum gradus
Abscondit aetas, redde; et oblitos sui
Lucisque pavidos ante te populos age.
Indigna te sunt spolia, si tantum refers,
Quantum imperatum est. Magna sed nimium loquor,
Ignara nostrae sortis. Unde illum mihi,
Quo te tuamque dexteram amplectar, diem,

Reditusque lentos nec mei memores querar?
Tibi, o deorum ductor, indomiti ferent
Centena tauri colla; tibi, frugum potens,
Secreta reddam sacra; tibi mutâ fide
Longas Eleusin tacita jactabit faces.
Tum restitutas fratribus rebor meis
Animas, et ipsum regna moderantem sua
Florere patrem. Si qua te major tenet.
Clausum potestas: sequimur. Aut omnes tuo
Defende reditu sospes, aut omnes trahe! —
Trahes, nec ullus eriget fractos deus.
AMPH. O socia nostri sanguinis, castâ fide
Servans torum natosque magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atque animum excita!
Aderit profecto, qualis ex omni solet
Labore, major. MEG. Quod nimis miseri volunt,
Hoc facile credunt. AMPH. Imo quod metuunt nimis,
Nunquam moveri posse nec tolli putant:
Prona est timori semper in pejus fides.
MEG. Demersus ac defossus et toto insuper
Oppressus orbe, quam viam ad Superos habet?
AMPH. Quam tunc habebat, cum per arentem plagam
Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas, bisque discedens fretum
Et bis recurrens; cumque desertâ rate
Deprensus haesit syrtium brevibus vadis,
Et puppe fixâ maria superavit pedes.
MEG. Iniqua raro maximis virtutibus
Fortuna parcit. Nemo se tuto diu
Periculis offerre tam crebris potest.
Quem saepe transit casus, aliquando invenit.
    Sed ecce! saevus ac minas vultu gerens,
Et qualis animo est, talis incessu venit,
Aliena dextrâ sceptra concutiens Lycus.

LYCUS, MEGARA, AMPHITRYON.

Lycus, Thebis a Creonte in exilium missus, Hercule ad Inferos profecto, caeso Creonte cum filiis, quo regnum occupatum sibi firmet, Megarae nuptias ambit, abnuenti vim minatur.

LYC. URBIS regens opulenta Thebanae loca, i. s.
Et omne quidquid uberi cingit solo

317. Ita Flor., probante Jac. Gronovio. V.: *amoveri.*

Obliqua Phocis, quidquid Ismenos rigat,
Quidquid Cithaeron vertice excelso videt,
Et bina findens Isthmos exilis freta,
Non vetera patriae jura possideo domus
Ignavus heres: nobiles non sunt mihi
Avi, neque altis inclytum titulis genus;
Sed clara virtus. Qui genus jactat suum,
Aliena laudat. Rapta sed trepidâ manu
Sceptra obtinentur? Omnis in ferro est salus.
Quod civibus tenere te invitis scias,
Strictus tuetur ensis. Alieno in loco
Haud stabile regnum est; una sed nostras potest
Fundare vires, juncta regali face
Thalamisque, Megara: ducet e genere inclyto
Novitas colorem nostra. Non equidem reor
Fore ut recuset ac meos spernat toros.
Quod si impotenti pertinax animo abnuet:
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
Invidia factum ac sermo popularis premet?
Ars prima regni posse ad invidiam pati.
Tentemus igitur; fors dedit nobis locum:
Namque ipsa, tristi vestis obtentu caput
Velata, juxta praesides adstat deos,
Laterique adhaeret verus Alcidae sator.
MEG. Quidnam iste, nostri generis exitium ac lues,
Novi parat? quid tentat? LYC. O clarum trahens
A stirpe nomen regiâ, facilis mea
Parumper aure verba patienti excipe.
Si aeterna semper odia mortales gerant,
Nec coeptus unquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret:
Nihil relinquent bella; tum vastis ager
Squalebit arvis; subditâ tectis face
Altus sepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle victori expedit,
Victo necesse est; particeps regno veni!
Sociemur animis! pignus hoc fidei cape;
Continge dextram! — Quid truci vultu siles?
MEG. Egone ut parentis sanguine adspersam manum
Fratrumque geminâ caede contingam? Prius

344. Ita Gruter. V.: — *obtinentur; omnis* etc. 355. Sic meliores libri; hoc est: posse contra invidiam se sustinere, καρτερεῖν. Male recentiores: *posse te inv. pati.* 364. *gerant* Flor. Lipsian. Ascens. Ald., sicut *cedat, teneat, paret.* Minus recte legitur *agent.* 372. Ita Flor. V.: *Sociemus animos*, quod minus elegans.

Extinguet Ortus, referet Occasus diem;
Pax ante fida nivibus et flammis erit,
Et Scylla Siculum junget Ausonio latus;
Priusque multo vicibus alternis fugax
Euripus undâ stabit Euboïcâ piger.
Patrem abstulisti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid ultra est? Una res superest mihi,
Fratre ac parente carior, regno ac lare:
Odium tui, quod esse cum populo mihi
Commune doleo: pars quota ex illo mea est?
Dominare tumidus! spiritus altos gere!
Sequitur superbos ultor a tergo deus.
Thebana novi regna. Quid matres loquar
Passas et ausas scelera? quid geminum nefas,
Mixtumque nomen conjugis, gnati, patris?
Quid bina fratrum castra? quid totidem rogos?
Riget superba Tantalis luctu parens,
Moestusque Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipse, torvum subrigens cristâ caput,
Illyria Cadmus regna permensus fugâ,
Longas reliquit corporis tracti notas.
Haec te manent exempla. Dominare, ut lubet,
Dum solita regni fata te nostri vocent.
LYC. Agedum, efferatas, rabida, voces amove,
Et disce regum imperia ab Alcide pati.
Ego rapta quamvis sceptra victrici geram
Dextrâ, regamque cuncta sine legum metu,
Quas arma vincunt: pauca pro causâ loquar
Nostrâ. Cruento cecidit in bello pater?
Cecidere fratres? Arma non servant modum,
Nec temperari facile nec reprimi potest
Stricti ensis ira; bella delectat cruor. —
Sed ille regno pro suo, nos improbâ
Cupidine acti. — Quaeritur belli exitus,
Non causa. Sed nunc pereat omnis memoria,
Cum victor arma posuit, et victum decet
Deponere odia. Non ut inflexo genu
Regnantem adores, petimus; hoc ipsum placet,
Animo ruinas quod capis magno tuas.
Es rege conjux digna: sociemus toros.
MEG. Gelidus per artus vadit exsangues tremor.
Quod facinus aures pepulit? Haud equidem horrui,

385. *illo* Flor. V.: *iste*, e littera frequentiore. 392. Grotius ad marginem: *superbo*.

Cum pace ruptâ bellicus muros fragor
Circumsonaret; pertuli intrepide omnia:
Thalamos tremisco; capta nunc videor mihi.
Gravent catenae corpus, et longâ fame
Mors protrahatur lenta: non vincet fidem
Vis ulla nostram; moriar, Alcide, tua!
LYC. Animosne mersus Inferis conjux facit?
MEG. Inferna tetigit, posset ut supera adsequi.
LYC. Telluris illum pondus immensae premit.
MEG. Nullo premetur onere, qui coelum tulit.
LYC. Cogére. MEG. Cogi qui potest, nescit mori.
LYC. Effare, thalamis quod novis potius parem
Regale munus? MEG. Aut tuam mortem, aut meam.
LYC. Moriére, demens? MEG. Conjugi occurram meo.
LYC. Sceptrone nostro potior est famulus tibi?
MEG. Quot iste famulus tradidit reges neci!
LYC. Cur ergo regi servit, et patitur jugum?
MEG. Imperia dura tolle, quid virtus erit?
LYC. Obici feris monstrisque virtutem putas?
MEG. Virtutis est domare, quae cuncti pavent.
LYC. Tenebrae loquentem magna Tartareae premunt.
MEG. Non est ad astra mollis e terris via.
LYC. Quo patre genitus coelitum sperat domos?
AMPH. Miseranda conjux Herculis magni sile:
Partes meae sunt reddere Alcidae patrem
Genusque verum. Post tot ingentis viri
Memoranda facta, postque pacatum manu,
Quodcunque Titan ortus et labens videt,
Post monstra tot perdomita, post Phlegram impio
Sparsam cruore, postque defensos deos,
Nondum liquet de patre? mentimur Jovem?
Junonis odio crede. LYC. Quid violas Jovem?
Mortale coelo non potest jungi genus.
AMPH. Communis ista pluribus causa est deis.
LYC. Famuline fuerant ante quam fierent dei?
AMPH. Pastor Pheraeos Delius pavit greges. . . .
LYC. Sed non per omnes exul erravit plagas. . . .
AMPH. Quem profuga terra mater errante edidit.
LYC. Non monstra saevas Phoebus aut timuit feras.
AMPH. Primus sagittas imbuit Phoebi draco.
LYC. Quam gravia parvus tulerit ignoras mala?
AMPH. E matris utero fulmine ejectus puer

454. *Sed.* MS. Ultraject. 1 *Ast.* 456. Pierson. Verisim. II., 10., pag. 254.: *domuit.*

Mox fulminanti proximus patri stetit.
Quid, qui gubernat astra, qui nubes quatit?
Non latuit infans rupis Idaeae specu?
Sollicita tanti pretia natales habent,
Semperque magno constitit nasci deum.
LYC. Quemcunque miserum videris, hominem scias.
AMPH. Quemcunque fortem videris, miserum neges.
LYC. Fortem vocemus, cujus ex humeris leo,
Donum puellae factus, et clava excidit,
Fulsitque pictum veste Sidoniâ latus?
Fortem vocemus, cujus horrentes comae
Maduere nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani movit sonum,
Mitrâ ferocem barbarâ frontem premens?
AMPH. Non erubescit Bacchus effusos tener
Sparsisse crines, nec manu molli levem
Vibrare thyrsum, cum parum forti gradu
Auro decorum syrma barbarico trahit:
Post multà virtus opera laxari solet.
LYC. Teuthrantis hoc fatetur eversi domus,
Pecorumque ritu virginum oppressi greges.
Hoc nulla Juno, nullus Eurystheus jubet:
Ipsius haec sunt opera. AMPH. Non nosti omnia:
Ipsius opus est caestibus fractus suis
Eryx, et Eryci junctus Antaeus Libys,
Et qui hospitali caede manantes foci
Bibere justum sanguinem Busiridis.
Ipsius opus est, vulneri et ferro obvius,
Mortem coactus integer Cycnus pati;
Nec unus unâ Geryon victus manu.
Eris inter istos, qui tamen nullo stupro
Laesere thalamos. LYC. Quod Jovi, hoc regi licet:
Jovi dedisti conjugem: regi dabis,
Et te magistro non novum hoc discet nurus,
Etiam viro probante meliorem sequi.
Sin copulari pertinax taedis negat:
Vel ex coactâ nobilem partum feram.
MEG. Umbrae Creontis et penates Labdaci,
Et nuptiales impii Oedipodae faces,
Nunc solita vestro fata conjugio date!
Nunc, nunc, cruentae regis Aegypti nurus,

476. Ita Flor. V.: *Vibrasse.* 499. Sic idem codex. V.: *nostro.* 500. Conjicit Gron. legendum esse *cruenti regis.* Malim equidem: *ruenti*, hoc est pereunti, vel in terram prae moerore procumbenti. Cf. 1048. etc.

Adeste, multo sanguine infectae manus!
Deest una numero Danaïs: explebo nefas.
LYC. Conjugia quoniam pervicax nostra abnuis,
Regemque terres: sceptra quid possint, scies.
Complectere aras: nullus eripiet deus
Te mihi; nec, orbe si remolito queat
Ad supera victor numina, Alcides, vehi.
Congerite silvas! templa supplicibus suis
Injecta flagrent! conjugem et totum gregem
Consumat unus igne subjecto rogus!
AMPH. Hoc munus a te, genitor Alcidae, peto,
Rogare quod me deceat: ut primus cadam.
LYC. Qui morte cunctos luere supplicium jubet,
Nescit tyrannus esse. Diversa inroga:
Miserum veta perire, felicem jube.
Ego, dum cremandis trabibus adcrescit rogus,
Sacro regentem maria votivo colam.
AMPH. Pro numinum vis summa, pro coelestium
Rector parensque, cujus excussis tremunt
Humana telis, impiam regis feri
Compesce dextram! — Quid deos frustra precor?
Ubicunque es, audi, gnate! — Cur subito labant
Agitata motu templa? cur mugit solum?
Infernus imo tonuit e fundo fragor.
Audimur: est, est sonitus Herculei gradus!

CHORUS THEBANORUM.

Actoris partes Chorus officiumque viriliter defendit, precibus Amphitryonis adspirans Herculis reditum vovet, idque arguit Orphei exemplo.

O FORTUNA viris invida fortibus, asclep.
Quam non aequa bonis praemia dividis!
„Eurystheus facili regnet in otio;
„Alcmenâ genitus bella per omnia
„Monstris exagitet coeliferam manum:
„Serpentis resecet colla feracia;
„Deceptis referat mala sororibus,
„Cum somno dederit pervigiles genas
„Pomis divitibus praepositus draco."

524. Libri: *sonuit*, cum et sequatur *sonitus*, et proprium sit in hac re vocabulum *tonare*. Cf. Troad. 173. Virgil. A. 9, 541.: coelum *tonat* omne *fragore*, etc. 525. Ita Flor. Alii: *en en*, vel *en est*. 528. Verba Fortunae.

Intravit Scythiae multivagas domos,
Et gentes patriis sedibus hospitas;
Calcavitque freti terga rigentia,
Et mutis tacitum littoribus mare.
Illic dura carent aequora fluctibus;
Et quâ plena rates carbasa tenderant,
Intonsis teritur semita Sarmatis.
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
Navem nunc facilis, nunc equitem, pati.
Illic, quae viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia balteo,
Detraxit spolium nobile corpori
Et peltam et nivei vincula pectoris,
Victorem posito suspiciens genu.
Quâ spe praecipites actus ad Inferos,
Audax ire vias irremeabiles,
Vidisti Siculae regna Proserpinae?
Illic nulla Noto, nulla Favonio
Consurgunt tumidis fluctibus aequora;
Non illic geminum Tyndaridae genus
Succurrunt timidis sidera navibus:
Stat nigro pelagus gurgite languidum;
Et cum Mors avidis pallida dentibus
Gentes innumeras Manibus intulit,
Uno tot populi remige transeunt.
Evincas utinam jura ferae Stygis,
Parcarumque colos non revocabiles!
Hic qui rex populis pluribus imperat,
Bello cum peteres Nestoream Pylon,
Tecum conseruit pestiferas manus,
Telum tergeminâ cuspide praeferens;
Effugit tenui vulnere saucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.
Fatum rumpe manu: tristibus Inferis
Prospectus pateat lucis, et invius
Limes det faciles ad Superos vias!
Immites potuit flectere cantibus
Umbrarum dominos et prece supplici
Orpheus, Eurydicen dum repetit suam.
Quae silvas et aves saxaque traxerat,
Ars, quae praebuerat fluminibus moras,
Ad cujus sonitum constiterant ferae:
Mulcet non solitis vocibus Inferos,

556. Varsov. liber Badenii: *propriis.*

Et surdis resonat clarius in locis.
Deflent Eurydicen Threiciae nurus;
Deflent et lacrimis difficiles dei,
Et, qui fronte nimis crimina tetricâ
Quaerunt, ac veteres excutiunt reos,
Flentes Eurydicen juridici sedent.
Tandem mortis, ait „Vincimur,“ arbiter:
„Evade ad Superos; lege tandem datâ:
„Tu post terga tui perge viri comes;
„Tu non ante tuam respice conjugem,
„Quam cum clara deos obtulerit dies,
„Spartanique aderit janua Taenari.“
Odit verus amor nec patitur moras:
Munus dum properat cernere, perdidit.
Quae vinci potuit regia cantibus,
Haec vinci poterit regia viribus.

ACTUS TERTIUS.

HERCULES.

Solem ceterosque deos precatur veniam Hercules, quod jussus Cerberum Superis invisum traxerit.

O lucis almae rector et coeli decus, i. s.
Qui alterna curru spatia flammifero ambiens,
Illustre laetis exseris terris caput,
Da, Phoebe, veniam, si quid illicitum tui
Videre vultus: jussus in lucem extuli
Arcana mundi. Tuque, coelestûm arbiter
Parensque, visus fulmine opposito tege;
Et tu, secundo maria qui sceptro regis,
Imas pete undas! Quisquis ex alto adspicit
Terrena, facie pollui metuens novâ,
Aciem reflectat, oraque in coelum erigat,
Portenta fugiens. Hoc nefas cernant duo,
Qui advexit et quae jussit. In poenas meas
Atque in labores non satis terrae patent:
Junonis odio vidi inaccessa omnibus,

592. *cantibus.* Flor.: *carmine.* 594. *almae* Cajetani editio, et commemorat eam lectionem Ascensius, quae quidem numerosior est vulgato *alme.*

Ignota Phoebo, quaeque deterior polus
Obscura diro spatia concessit Jovi;
Et, si placerent tertiae sortis loca,
Regnare potui. Noctis aeternae chaos,
Et nocte quiddam gravius, et tristes deos
Et fata, vici: morte contemtâ redî.
Quid restat aliud? Vidi et ostendi Inferos.
Da, si quid ultra est. Tam diu pateris manus
Cessare nostras, Juno? Quae vinci jubes?
Sed templa quare miles infestus tenet,
Limenque sacrum terror armorum obsidet?

MEGARA, AMPHITRYON, HERCULES, THESEUS.

Herculem reducem gratatur Amphitryon. Illi quaerenti narrat, quo in loco res sint. Dum Hercules proficiscitur ad occidendum Lycum, Theseus rogatus ab Amphitryone exponit, quae gesserit Hercules apud Inferos.

AMPH. UTRUMNE visus vota decipiunt meos, i. s.
An ille domitor orbis et Grajûm decus
Tristi silentem nubilo liquit domum?
Estne ille natus? Membra laetitia stupent.
O gnate, certa, at sera, Thebarum salus,
Teneone in auras editum, an vanâ fruor
Deceptus umbrâ? tune es? — Agnosco toros
Humerosque, et alto nobilem trunco manum.
HERC. Unde iste, genitor, squalor, et lugubribus
Amicta conjux? unde tam foedo obsiti
Paedore nati? quae domum clades gravat?
AMPH. Socer est peremtus; regna possedit Lycus;
Gnatos, parentem, conjugem leto petit.
HERC. Ingrata tellus, nemo ad Herculeae domus
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defensus orbis? Cur diem questu tero?
Mactetur hostis. THES. Hanc ferat virtus notam,
Fiatque summus hostis Alcidae Lycus?
Ad hauriendum sanguinem inimicum feror.
HERC. Theseu, resiste: ne qua vis subita ingruat.
Me bella poscunt. Differ amplexus, parens;
Conjuxque, differ: nunciet Diti Lycus,
Me jam redisse. THES. Flebilem ex oculis fuga,

617. *Quae* Flor. V.: *Quid.* 624. *at* Gruterus, merito adstipulante Jac. Gronovio. V.: *et*

Regina, vultum; tuque nato sospite
Lacrimas cadentes reprime: si novi Herculem,
Lycus Creonti debitas poenas dabit.
Lentum est, dabit: dat; hoc quoque est lentum: dedit.
AMPH. Votum secundet, qui potest, nostrum deus,
Rebusque lapsis adsit! O magni comes
Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quam longa moestos ducat ad Manes via;
Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.
THES. Memorare cogis acta securae quoque
Horrenda menti. Vix adhuc certa est fides
Vitalis aurae, torpet acies luminum,
Hebetesque visus vix diem insuetum ferunt.
AMPH. Pervince, Theseu, quidquid alto in pectore
Remanet pavoris, neve te fructu optimo
Frauda laborum. Quae fuit durum pati,
Meminisse dulce est: fare casus horridos.
THES. Fas omne mundi, teque dominantem, precor,
Regno capaci; teque, quam totâ erutâ
Quaesivit Aetnâ mater: ut jura abdita
Et operta terris liceat impune eloqui.
Spartana tellus nobile attollit jugum,
Densis ubi aequor Taenarus silvis premit;
Hic ora solvit Ditis invisi domus,
Hiatque rupes alta, et immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet,
Latumque pandit omnibus populis iter.
Non caeca tenebris incipit primo via:
Tenuis relictae lucis a tergo nitor
Fulgorque dubius solis afflicti cadit,
Et ludit aciem. Nocte sic mixtâ solet
Praebere lumen primus aut serus dies.
Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis,
In quae omne mersum pereat humanum genus.
Nec ire labor est: ipsa deducit via.
Ut saepe puppes aestus invitas rapit:
Sic pronus aër urget atque avidum chaos,
Gradumque retro flectere haud unquam sinunt
Umbrae tenaces. Intus immensi sinus
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitque curas; neve remeandi amplius
Pateat facultas, fletibus multis gravem
Involvit amnem; qualis incertâ vagus

661. *eruta* MSS. 2. Tork. Badenii. V.: *irrita*.

Maeander undâ ludit, et cedit sibi
Instatque, dubius, littus an fontem petat.
Palus inertis foeda Cocyti jacet.
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,
Omenque triste resonat infaustae strigis;
Horrent opacâ fronde nigrantes comae,
Taxo imminente; quam tenet segnis Sopor,
Famesque moesta tabido rictu jacens;
Pudorque serus conscios vultus tegit;
Metus, Pavorque, Funus, et frendens Dolor,
Aterque Luctus sequitur, et Morbus tremens,
Et cincta ferro Bella; in extremo abdita
Iners Senectus adjuvat baculo gradum.
AMPH. Estne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?
THES. Non prata viridi laeta facie germinant;
Nec adulta leni fluctuat Zephyro seges;
Non ulla ramos silva pomiferos habet:
Sterilis profundi vastitas squalet soli,
Et foeda tellus torpet aeterno situ,
Rerumque moestus finis et mundi ultima;
Immotus aër haeret, et pigro sedet
Nox atra mundo; cuncta moerore horrida,
Ipsâque Morte pejor est Mortis locus.
AMPH. Quid? ille, opaca qui regit sceptro loca,
Quâ sede positus temperat populos leves?
THES. Est in recessu Tartari obscuro locus,
Quem gravibus umbris spissa caligo adligat.
A fonte discors manat hinc uno latex:
Alter quieto similis (hunc jurant dei),
Tacente sacram devehens fluvio Styga:
At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
Et saxa fluctu volvit, Acheron, invius
Renavigari. Cingitur duplici vado
Adversa Ditis regia, atque ingens domus
Umbrante luco tegitur. Hic vasto specu
Pendent tyranni limina; hâc umbris iter;
Haec porta regni. Campus hanc circa jacet,
In quo superbo digerit vultu sedens
Animas recentes. Dira majestas deo,
Frons torva, fratrum quae tamen speciem gerat

705. Versus non uno nomine suspectus: nam et hisce similia in sequentibus leguntur, et *piger*, qui ibi dicitur, *mundis* cohaerere videtur cum *aeterno situ telluris*; neque haec interpolatoris modulum superant. Quanquam et διττόγραφα esse potest. 713. Flor. ab altera manu: *dissors*. 721. Perperam libri; *hoc* umbris iter.

Gentisque tantae: vultus est illi Jovis,
Sed fulminantis. Magna pars regni trucis
Est ipse dominus, cujus adspectum timet,
Quidquid timetur. AMPH. Verane est fama, Inferis
Tam sera reddi jura, et oblitos sui
Sceleris nocentes debitas poenas dare?
Quis iste veri rector atque aequi arbiter?
THES. Non unus altâ sede quaesitor sedens
Judicia trepidis sera sortitur reis.
Aditur illo Gnossius Minos foro;
Rhadamanthus illo; Thetidis hoc audit socer.
Quod quisque fecit, patitur: auctorem scelus
Repetit, suoque premitur exemplo nocens.
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebejâ manu
Scindi tyranni. Quisquis est placide potens,
Dominusque vitae servat innocuas manus,
Et incruentum mitis imperium regit,
Animaeque parcit: longa permensus diu
Felicis aevi spatia, vel coelum petit,
Vel laeta felix nemoris Elysii loca,
Judex futurus. Sanguine humano abstine,
Quicunque regnas: scelera taxantur modo
Majore vestra. AMPH. Certus inclusos tenet
Locus nocentes? utque fert fama, impios
Supplicia vinclis saeva perpetuis domant?
THES. Rapitur volucri tortus Ixion rota;
Cervice saxum grande Sisyphiâ sedet;
In amne medio faucibus siccis senex
Sectatur undas: adluit mentum latex;
Fidemque cum jam saepe decepto dedit,
Perit unda in ore; poma destituunt famem;
Praebet volucri Tityos aeternas dapes;
Urnasque frustra Danaïdes plenas gerunt;
Errant furentes impiae Cadmeïdes;
Terretque mensas avida Phineas avis.
AMPH. Nunc ede nati nobilem pugnam mei.
Patrui volentis munus an spolium refert?
THES. Ferale tardis imminet saxum vadis,
Stupent ubi undae, segne torpescit fretum.
Hunc servat amnem cultu et adspectu horridus,

743. Legendum videtur *gerit.* Commutatae inter se fuerint syllabarum litterae initiales; id quod saepius factum esse constat in libris veteribus. 755. Ita Baden. secundum codicem Ottobon., Nic. Heinsium etc. V.: *abluit.* 765. Fort.: *St. u. undae et s. t. f.*

Pavidosque Manes squalidus gestat, senex.
Impexa pendet barba; deformem sinum
Nodus coërcet; concavae lurent genae,
Regit ipse conto portitor longo ratem.
Hic onere vacuam littori puppim adplicans
Repetebat umbras: poscit Alcides viam,
Cedente turbâ. Dirus exclamat Charon;
„Quo pergis audax? Siste properantem gradum!“
Non passus ullas gnatus Alcmenâ moras,
Proprio coactum navitam conto domat,
Scanditque puppem. Cymba populorum capax
Succubuit uni: sidit, et gravior ratis
Utrimque Lethen latere titubanti bibit.
Tum victa trepidant monstra, Centauri truces,
Lapithaeque multo in bello succensi mero.
Stygiae paludis ultimos quaerens sinus,
Foecunda mergit capita Lernaeus labos.
Post haec avari Ditis adparet domus.
Hic saevus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vasto capita concutiens sono,
Regnum tuetur. Sordidum tabo caput
Lambunt colubrae; viperis horrent jubae;
Longusque tortâ sibilat caudâ draco;
Par ira formae. Sensit ut modus pedum:
Attollit hirtas angue vibrato comas,
Missumque captat aure subrectâ sonum,
Sentire et umbras solitus. Ut propior stetit
Jove natus: antro sedit incertus canis,
Et uterque timuit. Ecce! latratu gravi
Loca muta terret; sibilat totos minax
Serpens per armos; vocis horrendae fragor
Per ora missus terna felices quoque
Exterret umbras. Solvit a laevâ feros
Tunc ipse rictus, et cleonaeum caput
Opponit, ac se tegmine ingenti clepit;
Victrice magnum dexterâ robur gerens
Huc nunc et illuc verbere adsiduo rotat,
Ingeminat ictus. Domitus infregit minas
Et cuncta lassus capita submisit canis,
Antroque toto cessit. Extimuit sedens
Uterque solio dominus, et duci jubet;

769. Ita Nic. Heinsius. Libri fere *lucent*. Flor. et alii quidam codd.: *squalent*, quae est interpretatio verbi ἅπαξ λεγομένου. 776. *Proprio* Cantabrig. V.: *Ipso*. 795. Legendum censeo *Et utique timuit*. In Hercule quidem nullum hic timoris vestigium.

Me quoque petenti munus Alcidae dedit.
Tum gravia monstri colla permulcens manu
Adamante texto vinxit. Oblitus sui
Custos opaci pervigil regni canis
Componit aures timidus, et patiens trahi,
Herumque fassus, ore submisso obsequens,
Utrumque caudâ pulsat anguiferâ latus.
Postquam est ad oras Taenari ventum, et nitor
Percussit oculos lucis ignotae bono,
Resumit animos vinctus, et vastas furens
Quassat catenas; pene victorem abstulit,
Pronumque retro vexit et movit gradu.
Tunc et meas respexit Alcides manus:
Geminis uterque viribus tractum canem,
Irâ furentem et bella tentantem irrita,
Intulimus orbi. Vidit ut clarum aetherâ,
Et pura nitidi spatia conspexit poli:
Oborta nox est, lumina in terram dedit,
Compressit oculos et diem invisum expulit,
Aciemque retro flexit, atque omni petît
Cervice terram; tum sub Herculeâ caput.
Abscondit umbrâ.
Densa sed laeto venit
Clamore turba, frontibus laurum gerens,
Magnique meritas Herculis laudes canit.

CHORUS THEBANORUM.

Chorus Herculis victoriam ex Inferis reportatam canit, et ceteras illius laudes admiscet.

NATUS Eurystheus properante partu — sapph.
Jusserat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc solum numero laborum,
Tertiae regem spoliare sortis.
Ausus est coecos aditus inire,
Ducit ad Manes via quâ remotos
Tristis, et silvâ metuenda nigrâ,
Sed frequens magnâ comitante turbâ.
Quantus incedit populus per urbes

816. Sic libri Gronoviani, in quibus Flor. Edd. nonnullae vett.: *ignotae: bonos Resumit* etc., quod minime spernendum. 825. Versus ταυτολόγος et vix Senecae. 827. Legendum *Faciemque*. Omissa versus littera initialis, sicut passim. Compressis oculis caput retro flexit Cerberus, et supinus cecidit in terram. *Faciem*, os, caput.

Ad novi ludos avidus theatri;
Quantus Elëum ruit ad Tonantem,
Quinta cum sacrum revocavit aestas;
Quanta, cum longae redit hora nocti,
Crescere et somnos cupiens quietos
Libra Phoebeos tenet aequa currus,
Turba secretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare mystae:
Tanta per campos agitur silentes
Turba; pars tardâ gradiens senectâ
Tristis, et longâ satiata vitâ;
Pars adhuc currit melioris aevi,
Virginis nondum thalamis jugatae,
Et comis nondum positis ephebi,
Matris et nomen modo doctus infans.
His datum solis, minus ut timerent,
Igne praelato relevare noctem.
Ceteri vadunt per opaca tristes;
Qualis est nobis animus, remotâ
Luce cum moestus sibi quisque sentit
Obrutum totâ caput esse terrâ:
Stat chaos densum tenebraeque turpes,
Et color noctis malus, ac silentis
Otium mundi vacuaeque nubes.
Sera nos illo referat senectus!
Nemo ad id sero venit, unde nunquam,
Cum semel venit, poterit reverti.
Quid juvat durum properare fatum?
Omnis haec magnis vaga turba terris
Ibit ad Manes, facietque inerti
Vela Cocyto. Tibi crescit omne,
Et quod Occasus videt, et quod Ortus:
Parce venturis: tibi, Mors, paramur.
Sis licet segnis: properamus ipsi.
Prima quae vitam dedit hora, carpit.
Thebis laeta dies adest glycon.
Aras tangite supplices!
Pingues caedite victimas!
Permixtae maribus nurus
Solemnes agitent choros!
Cessent deposito jugo
Arvi fertilis incolae!

852. Flor.: *haut longa* etc.

Pax est Herculeâ manu
Auroram inter et Hesperum,
Et quâ sol medium tenens
Umbras corporibus negat.
Quodcunque adluitur solum
Longo Tethyos ambitu,
Alcidae domuit labor.
Transvectus vada Tartari,
Pacatis redit Inferis.
Jam nullus superest timor:
Nil ultra jacet Inferos.
Stantes, sacrificus, comas
Dilectâ tege populo!

ACTUS QUARTUS.

HERCULES, THESEUS, AMPHITRYON, MEGARA.

Hercules a caede Lyci reversus, advocatis diis sacra facturus, in furorem vertitur et uxorem cum liberis occidit, deinde in somnum labitur.

HERC. ULTRICE dextrâ fusus adverso Lycus i. s.
Terram cecidit ore; tum quisquis comes
Fuerat tyranni, jacuit et poenae comes.
Nunc sacra patri victor et Superis feram,
Caesisque meritas victimis aras colam.
Te, te, laborum socia et adjutrix, precor,
Belligera Pallas, cujus in laevâ ciet
Aegis feroces ore saxifico minas!
Adsit Lycurgi domitor et rubri maris,
Tectam virenti cuspidem thyrso gerens;
Geminumque numen, Phoebus et Phoebi soror,
Soror sagittis aptior, Phoebus lyrae;
Fraterque quisquis incolit coelum meus,
Non ex novercâ frater, huc adpellite
Greges opimos! Quidquid Indorum seges,
Arabsque odoris quidquid arboribus legunt,
Conferte in aras: pinguis exundet vapor.
Populea nostras arbor exornet comas;

897. Flor.: *Victrice*, ut 1105.

Te ramus oleae fronde gentili tegat,
Theseu. Tonantem nostra adorabit manus;
Tu conditores urbis, et silvestria
Trucis antra Zethi, nobilis Dircen aquae,
Laremque regis advenae Tyrium coles.
Date tura flammis! AMPH. Gnate, manantes prius
Manus cruentâ caede et hostili expia.
HERC. Utinam cruorem capitis invisi deis
Libare possem! Gratior nullus liquor
Tinxisset aras: victima haud ulla amplior
Potest magisque opima mactari Jovi,
Quam rex iniquus. AMPH. Finiat genitor tuos
Opta labores; detur aliquando otium
Quiesque fessis. HERC. Ipse concipiam preces
Jove meque dignas. Stet suo coelum loco
Tellusque et aether; astra inoffensos agant
Aeterna cursus; alta pax gentes alat;
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Ensesque lateant; nulla tempestas fretum
Violenta turbet; nullus irato Jove
Exiliat ignis; nullus hibernâ nive
Nutritus agros amnis eversos trahet;
Venena cessent: nulla nocituro gravis
Succo tumescat herba; non saevi ac truces
Regnent tyranni. Si quod etiamnum est scelus
Latura tellus, properet; et si quod parat
Monstrum, meum sit. Sed quid hoc? Medium diem
Cinxere tenebrae; Phoebus obscuro meat
Sine nube vultu! Quis diem retro fugat,
Agitque in ortus? unde nox atrum caput
Ignota profert? unde tot stellae polum
Implent diurnae? Primus en! noster labor
Coeli refulget parte non minimâ, Leo,
Irâque totus fervet et morsus parat.
Jam rapiet aliquod sidus: ingenti minax
Stat ore, et ignes efflat, et rutilat, jubam
Cervice jactans. Quidquid autumnus gravis
Hiemsque gelido frigida spatio refert,
Uno impetu transiliet, et verni petet
Frangetque Tauri colla. AMPH. Quod subitum hoc malum est?
Quo, gnate, vultus huc et huc acres refers,

950. Ita libri probatiores. Alii sic: *et rutila jubam C. jactat.* *Rutilat* neutraliter, quemadmodum *rutilantia sidera* dicuntur.

Acieque falsum turbidâ coelum vides?
HERC. Perdomita tellus; tumida cesserunt freta;
Inferna nostros regna sensere impetus:
Immune coelum est, dignus Alcidae labor.
In alta mundi spatia sublimis ferar!
Petatur aether: astra promittit pater.
Quid, si negaret? Non capit terra Herculem,
Tandemque Superis reddit. En! ultro vocat
Omnis deorum coetus, et laxat fores,
Unâ vetante. Recipis, et reseras polum,
An contumacis januam mundi traho?
Dubitatur etiam? Vincla Saturno exuam,
Contraque patris impii regnum impotens
Avum resolvam! bella Titanes parent
Me duce furentes! saxa cum silvis feram,
Rapiamque dextrâ plena Centauris juga!
Jam monte gemino limitem ad Superos agam!
Videat sub Ossâ Pelion Chiron suum;
In coelum Olympus, tertio positus gradu,
Perveniet, aut mittetur. AMPH. Infandos procul
Averte sensus; pectoris sani parum,
Magni tamen, compesce dementem impetum.
HERC. Quid hoc? Gigantes arma pestiferi movent!
Profugit umbras Tityos, ac, lacerum gerens
Et inane pectus, quam prope a coelo stetit!
Labat Cithaeron, alta Pallene tremit,
Macetumque Tempe. Rapuit hic Pindi juga;
Hic rapuit Oeten; saevit horrendum Mimas;
Flammifera Erinnys verbere excusso sonat;
Rogisque adustas propius ac propius sudes
In ora tendit; saeva Tisiphone, caput
Serpentibus vallata, post raptum canem
Portam vacantem clausit oppositâ face. —
Sed ecce! proles regis inimici latet,
Lyci nefandum semen! Inviso patri
Haec dextra jam vos reddet! Excutiat leves
Nervus sagittas! Tela sic mitti decet
Herculea. AMPH. Quo se coecus impegit furor?
Vastum coactis flexit arcum cornibus,
Pharetramque solvit; stridet emissa impetu
Arundo: medio spiculum collo fugit
Vulnere relicto. HERC. Ceteram prolem eruam
Omnesque latebris. Quid moror? majus mihi

979. Ultraj. a manu 2.: *umbris*. 984. Idem codex: *Flammigera*. 990. Malit Gron. *Invito*. 998. V.: *latebras*, quod soloecum.

Bellum Mycenis restat: ut Cyclopea
Eversa manibus saxa nostris concidant.
Huc eat et illuc aula disjecto objice,
Rumpatque postes; columen inpulsum labet! —
Perlucet omnis regia: hic video abditum
Natum scelesti patris! AMPH. En, blandas manus
Ad genua tendens, voce miserandâ rogat!
Scelus nefandum, triste, et adspectu horridum:
Dextrâ precantem rapuit, et circa furens
Bis ter rotatum misit; ast illi caput
Sonuit; cerebro tecta disperso madent.
At misera, parvum protegens gnatum sinu,
Megara furenti similis e latebris fugit.
HERC. Licet Tonantis profuga condaris sinu,
Petet undecunque temet haec dextra, et feret.
AMPH. Quo, misera, pergis? quam fugam aut latebram petis?
Nullus salutis Hercule infesto est locus:
Amplectere ipsum potius et blandâ prece
Lenire tenta. MEG. Parce jam, conjux, precor!
Agnosce Megaram! Gnatus hic vultus tuos
Habitusque reddit. Cernis, ut tendat manus?
HERC. Teneo novercam! Sequere! da poenas mihi,
Jugoque pressum libera turpi Jovem!
Sed ante matrem parvulum hoc monstrum occidat.
MEG. Quo tendis, amens? sanguinem fundus tuum?
AMPH. Pavefactus infans igneo vultu patris
Perit ante vulnus: spiritum eripuit timor.
In conjugem nunc clava libratur gravis.
Perfregit ossa; corpori trunco caput
Abest, nec usquam est. Cernere hoc audes, nimis
Vivax senectus? Si piget luctus, habes
Mortem paratam. Pectus in tela indue;
Vel stipitem istum, caede monstrorum illitum,
Converte: falsum ac nomini turpem tuo
Remove parentem, ne tuae laudi obstrepat.
THES. Quo te ipse, senior, obvium morti ingeris?
Quo pergis amens? Profuge et obtectus late,
Unumque manibus aufer Herculeïs scelus.
HERC. Bene habet: pudendi regis excisa est domus.
Tibi hunc dicatum, maximi conjux Jovis,
Gregem cecidi. Vota persolvi libens
Te digna; et Argos victimas alias dabit.

1001. Fort.: *H. e. et i. valva d. o.*, secundum Badenii MSS. 1007. Cron. secundum. Flor.: *precante*. 1015. Nic. Heinsius: *N. saluti est H. i. locus.*

AMPH. Nondum litasti, gnate: consumma sacrum.
Stat, ecce, ad aras hostia; expectat manum
Cervice pronâ; praebeo, occurro, insequor:
Macta! Quid hoc est? errat acies luminum,
Visusque moeror hebetat. An video Herculis
Manus trementes? Vultus in somnum cadit,
Et fessa cervix capite submisso labat;
Flexo genu jam totus ad terram ruit,
Ut caesa silvis ornus, aut portus mari
Datura moles. Vivis, an leto dedit
Idem, tuos qui misit ad mortem, furor?
Sopor est: reciprocos spiritus motus agit.
Detur quieti tempus: ut somno gravi
Vis victa morbi pectus oppressum levet.
Removete, famuli, tela, ne repetat furens!

CHORUS THEBANORUM.

Deos sidera et elementa, quae lymphatis lunaticis et mente captis dominantur, in luctum commiserationem et auxilium Herculis Chorus advocat; somnum, qui furorem sedare solet, precatur, ut gravi sopore pressum Herculem menti restituat; pueros denique caesos deflet.

Lugeat aether, magnusque parens, a. d. et m.
Aetheris alti, tellusque ferax,
Et vaga ponti mobilis unda;
Tuque ante omnes, qui per terras
Tractusque maris fundis radios,
Noctemque fugas ore decoro,
Fervide Titan! Obitus pariter
Tecum Alcides vidit et ortus,
Novitque tuas utrasque domus.
Solvite tantis animum monstris,
Solvite, Superi! rectam in melius
Flectite mentem! tuque, o domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanae melior vitae,
Volucer, matris genus Astraeae,
Frater durae languide Mortis,
Veris miscens falsa, futuri
Certus et idem pessimus auctor,
Pater o rerum, portus vitae,
Lucis requies, noctisque comes,

1053. Sic meliores. Perperam legitur *gravis*. 1068. Ald. et quidam recentiores: *laborum*.

Qui par regi famuloque venis:
Placidus fessum lenisque fove!
Pavidum leti genus humanum
Cogis longam discere mortem:
Preme devinctum torpore gravi!
Sopor indomitos adliget artus;
Nec torva prius pectora linquat,
Quam mens repetat pristina cursum.
En, fusus humi saeva feroci
Corde volutat somnia (nondum est
Tanti pestis superata mali),
Clavaeque gravi lassum solitus
Mandare caput, quaerit vacuâ
Pondera dextrâ, motu jactans
Brachia vano, neque adhuc omnes
Expulit aestus; sed ut ingenti
Vexata Noto servat longos
Unda tumultus, et jam vento
Cessante tumet. Pelle insanos
Fluctus animi: redeat pietas
Virtusque viro. Vel sit potius
Mens vesano concita motu;
Error coecus, quâ coepit, eat:
Solus te jam praestare potest
Furor insontem. Proxima puris
Sors est manibus nescire nefas.
Nunc Herculeïs percussa sonent
Pectora palmis; mundum solitos
Ferre lacertos verbera pulsent
Victrice manu; gemitus vastos
Audiat aether, audiat atri
Regina poli, vastisque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro;
Resonet moesto clamore chaos,
Lateque patens unda profundi,
Et, qui melius tua tela tamen
Senserat aër.
Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu ferienda levi:
Uno planctu tria regna sonent.

1077. Sic Flor. et vett. edd. V.: *foves*. Jos. Scaliger dedit *fovens*. Gron. malit etiam *Cogens*. 1079. Douza fil. in notis ad Catull.: *noctem*. 1080. Sic item Flor. V.: *devictum*. 1091. Fort.: *E. aestus, velut ing.*

Et tu, collo, decus ac telum,
Suspensa diu, fortis arundo,
Pharetraeque graves, date saeva fero
Verbera tergo; caedant humeros
Robora fortes, stipesque potens
Duris oneret pectora nodis;
Plangant tantos arma dolores.
Non, vos, patriae laudis comites,
Ulti saevos vulnere reges;
Non Argivâ membra palaestrâ
Flectere docti, fortes caestu
Fortesque manu; jam tamen ausi
Telum Scythicis leve corytis
Missum certâ librare manu,
Tutosque fugâ figere cervos,
Nondumque ferae terga jubatae,
Ite ad Stygios, umbrae, portus,
Ite, innocuae, quas in primo
Limine vitae scelus oppressit
Patriusque furor!
Ite, infaustum genus, o pueri,
Noti per iter triste laboris!
Ite, iratos visite reges!

ACTUS QUINTUS.

HERCULES, AMPHITRYON, THESEUS.

Hercules experrectus et menti restitutus, postquam suos a se interfectos comperit, manus sibi inferre parat; patris precibus victus sibi parcit, Athenasque Thesei consilio purgandus proficiscitur.

Quis hic locus, quae regio, quae mundi plaga? i. s.
Ubi sum? sub ortu solis, an sub cardine
Glacialis Ursae? numquid Hesperii maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod solum fesso subest?
Certe rediimus. Unde prostrata a domo
Video cruenta corpora? an nondum exuit

1119. Fort.: *sera* cum plerisque edd vett. 1140. Fort. secundum MS. Ultraj.: *Quis locus hic est, quae regio* etc. 1145. *a domo*, a parte domus, ante domum. Male legitur *prostrata domo*.

Simulacra mens inferna? Post reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos.
Pudet fateri: paveo nescio quid; mihi
Nescio quod animus grande praesagit malum.
Ubi est parens? ubi illa natorum grege
Animosa conjux? cur latus laevum vacat
Spolio leonis? quonam abît tegimen meum,
Idemque somno mollis Herculeo torus?
Ubi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
Detrahere potuit? spolia quis tanta abstulit?
Ipsumque quis non Herculis somnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet!
Exsurge, Virtus, quem novum coelo pater
Genuit relicto; cujus in foetu stetit
Nox longior, quam nostra! — Quod cerno nefas?
Gnati cruentâ caede confecti jacent;
Peremta conjux. Quis Lycus regnum obtinet,
Quis tanta Thebis scelera moliri ausus est
Hercule reverso? Quisquis Ismeni loca,
Actaea quisquis arva, qui gemino mari
Pulsata Pelopis regna Dardanii colis,
Succurre! saevae cladis auctorem indica!
Ruat ira in omnes: hostis est, quisquis mihi
Non monstrat hostem. Victor Alcidae, lates?
Procede, seu tu vindicas currus truces
Thracis cruenti, sive Geryonae pecus,
Libyaeve dominos! nulla pugnandi mora est.
En, nudus adsto! vel meis armis licet
Petas inermem. Cur meos Theseus fugit
Paterque vultus? ora cur condunt sua?
Differte fletus! Quis meos dederit neci
Omnes simul, profare! — Quid, genitor, siles?
At tu ede, Theseu; sed tuâ, Theseu, fide. —
Uterque tacitus ora pudibunda obtegit,
Furtimque lacrimas fundit. In tantis malis
Quid est pudendum? numquid Argivae impotens
Dominator urbis, numquid infestum Lyci
Pereuntis agmen clade nos tantâ obruit?
Per te meorum facinorum laudem precor,
Genitor, tuique nominis semper mihi

1147. Ultraj.: *reditum.* 1148. Flor.: *oculis meis.* Vid. Gron. 1149. Sic Ultraj. Vett. edd. *nescio quid* utroque loco. V.: *paveo: nescio quod mihi, Nescio* etc. 1159. *Virtus, quem* dictum πρὸς τὸ σημαινόμενον, ut *hic scelus* et similia. Cf. Gron. 1170. Edd. Fernand. Cajet.: *latens, Procede.* 1184. *Per.*, qui periit.

Numen secundum: fare, quis fudit domum?
Cui praeda jacui? AMPH. Tacita sic abeant mala.
HERC. Ut inultus ego sim? AMPH. Saepe vindicta obfuit.
HERC. Quisquamne segnis tanta toleravit mala?
AMPH. Majora quisquis timuit. HERC. His etiam, pater,
Quidquam timeri majus aut gravius potest?
AMPH. Cladis tuae pars ista, quam nosti, quota est?
HERC. Miserere, genitor! supplices tendo manus.
Quid hoc? manus refugit. Hic errat scelus.
Unde hic cruor? Quid? illa puerili madens
Arundo leto? — Tincta Lernaeâ nece
Jam tela video nostra: non quaero manum:
Quis potuit arcum flectere, aut quae dextera
Sinuare nervum justa cedentem mihi?
Ad vos revertor, genitor. Hoc nostrum est scelus?
Tacuere: nostrum est. AMPH. Luctus est istic tuus,
Crimen novercae; casus hic culpâ caret.
HERC. Nunc parte ab omni, genitor, iratus tona,
Oblite nostri; vindica serâ manu
Saltem nepotes; stelliger mundus sonet,
Flammasque et hic et ille jaculetur polus;
Rupes ligatum Caspiae corpus trahant
Atque ales avida! cur Prometheï vacant
Scopuli? Paretur vertice immenso feras
Volucresque pascens Caucasi abruptum latus,
Nudumque silvis! illa, quae pontum Scythen,
Symplegas, arctat, hinc et hinc vinctas manus
Distendat alto; cumque revocatâ vice
In se coïbunt, saxaque in coelum expriment
Actis utrimque rupibus medium mare,
Ego inquieta montium jaceam mora.
Quin, structum acervans nemore congesto aggerem,
Cruore corpus impio sparsum cremo?
Sic, sic agendum est: Inferis reddam Herculem.
AMPH. Nondum tumultu pectus attonito caret:
Mutavit iras, quodque habet proprium furor,
In se ipse saevit. HERC. Dira Furiarum loca
Et Inferorum carcer et sonti plaga

1196. Non recte vulgati libri continue: *quid illa p. m. A. l., t. L. n.?* 1198. *tela*, arcum. 1200. MS. Neapolit.: *juxta*, sicut s et x litterae commutari inter se solent. Alii codd.: *vix jam.* V.: *vix recedentem. Justa sin*, δικαία τείνειν. 1207. Ita Flor. Ald. Delrius. Ultraj.: *Flammas quoque.* V.: *Flammas.* 1215—1217. Sic vett., qua scripti, qua impressi. Male mutarunt. *Coïbant*, manus vinctae.

Decreta turbae, et si quod exilium latet
Ulterius Erebo, Cerbero ignotum et mihi:
Huc me abde tellus! Tartari ad finem ultimum
Mansurus ibo. Pectus o nimium ferum!
Quis vos per omnem, liberi, sparsos domum
Deflere digne poterit? hic durus malis
Lacrimare vultus nescit. Huc ensem date,
Date huc sagittas, stipitem huc vastum date:
Tibi tela frangam nostra; tibi nostros, puer,
Rumpemus arcus, ac tuis stipes gravis
Ardebit umbris; ipsa Lernaeis frequens
Pharetra telis in tuos ibit rogos.
Dent arma poenas! vos quoque infaustas meis
Cremabo taedis, o novercales manus!
THES. Quis nomen unquam sceleris errori addidit,
HERC. Saepe error ingens sceleris obtinuit locum.
THES. Nunc Hercule opus est: perfer hanc molem mali.
HERC. Non sic furore cessit extinctus pudor,
Populos ut omnes impio adspectu fugem.
Arma, arma, Theseu, flagito propere mihi
Subtracta reddi. Sana si mens est mihi:
Referte manibus tela; si remanet furor:
Pater, recede; mortis inveniam viam.
AMPH. Per sancta generis sacra, per jus nominis
Utrumque nostri, sive me altorem vocas
Seu tu parentem, perque venerandos piis
Canos: senectae parce desertae, precor,
Annisque fessis! unicum lapsae domus
Firmamen, unum lumen adflicto malis
Temet reserva! Nullus ex te contigit
Fructus laborum: semper aut dubium mare,
Aut monstra timui; quisquis in toto furit
Rex saevus orbe, manibus aut aris nocens,
A me timetur; semper absentis pater
Fructum tui tactumque et adspectum peto.
HERC. Cur animam in istâ luce detineam amplius
Morerque, nihil est: cuncta jam amisi bona,
Mentem, arma, famam, conjugem, gnatos, manus;
Etiam furorem: nemo polluto queat

1238. *Taedis* pro vulgato *telis* cod. Angelicus, quem versavit Torkill. Baden. 1247. *inveni* liber unus Gruter. 1256. Fort: *Terramve timui*, vel: *Aut timeo terram.* Illud placuit Is. Pontano, cum in libro Basiniano invenisset ἄμετρον *Aut terram timui.*

Animo mederi: morte sanandum est scelus.
AMPH. Perimes parentem? HERC. Facere ne possim, occidam.
AMPH. Genitore coram? HERC. Cernere hunc docui nefas.
AMPH. Memoranda potius omnibus facta intuens
Unius a te criminis veniam pete.
HERC. Veniam dabit sibi ipse, qui nulli dedit?
Laudanda feci jussus; hoc unum meum est.
Succurre, genitor, sive te pietas movet,
Seu triste fatum, sive violatae decus
Virtutis: effer arma! vincatur meâ
Fortuna dextrâ. THES. Sunt quidem patriae preces
Satis efficaces; sed tamen nostro quoque
Moveare fletu. Surge et adversa impetu
Perfringe solito! nunc tuum nulli imparem
Animum malo resume! nunc magnâ tibi
Virtute agendum est: Herculem irasci veta.
HERC. Si vivo: feci scelera; si morior: tuli.
Purgare terras propero: jamdudum mihi
Monstrum impium saevumque et immite ac ferum
Oberrat. Agedum, dextra, conare adgredi
Ingens opus, labore bisseno amplius! —
Ignava, cessas, fortis in pueros modo
Pavidasque matres? Arma nisi dantur mihi,
Aut omne Pindi Thracis exscindam nemus,
Bacchique lucos, et Cithaeronis juga
Mecum cremabo; aut tota cum domibus suis
Dominisque tecta, cum deis templa omnibus
Thebana, supra corpus excipiam meum,
Atque urbe versâ condar; et, si fortibus
Leve pondus humeris moenia immissa incident,
Septemque opertus non satis portis premar:
Onus omne, mediâ parte quod mundi sedet,
Dirimitque Superos, in meum vertam caput!
AMPH. Reddo arma. HERC. Vox est digna genitore Herculis.
Hoc, en, peremtus spiculo cecidit puer . . . .
AMPH. Hoc Juno telum manibus emisit tuis.
HERC. Hoc nunc ego utar. AMPH. Ecce, quam miserum metu

1276. Vetus (vide Commelini annotatt.) et bona lectio, quam habet Delrius. V.: *Movere*. 1285. Ita Gronov. in schedis Dietzianis, quas penes me habui Berolini. V.: *Ignave*. Comparat Jacob. Gronov. Thyest. 269, 985, etc. 1287. Flor. Ultraj. vett. edd.: *excidam*. 1289. *aut* ed. Fernand. aliique libri vett. V. desideratur.

Cor palpitat, corpusque sollicitum ferit!
HERC. Aptata arundo est. AMPH. Ecce, jam facies scelus
Volens sciensque! HERC. Pande: quid fieri jubes?
AMPH. Nihil rogamus: noster in tuto est dolor;
Gnatum potes servare tu solus mihi,
Eripere nec tu. Maximum evasi metum.
Miserum haud potes me facere, felicem potes.
Sic statue, quidquid statuis, ut causam tuam
Famamque in arto stare et ancipiti scias.
Aut vivis, aut occidis: hanc animam levem,
Fessamque senio, nec minus quassam malis,
In ore primo teneo. — Tam tarde patri
Vitam dat aliquis? Non feram ulterius moram:
Letale ferro pectus impresso induam!
Hic, hic jacebit Herculis sani scelus.
HERC. Jam parce, genitor, parce! Jam revoca manum!
Succumbe, virtus! perfer imperium patris!
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor:
Vivamus. Artus adleva adflictos solo,
Theseu, parentis: dextra contactus pios
Scelerata refugit. AMPH. Hanc manum amplector libens;
Hac nixus ibo; pectori hanc aegro admovens
Pellam dolores. HERC. Quem locum profugus petam?
Ubi me recondam, quâve tellure obruar?
Quis Tanaïs, aut quis Nilus, aut quis Persicâ
Violentus undâ Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagusve Iberâ turbidus gazâ fluens,
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Maeotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per meas currat manus:
Haerebit altum facinus. In quas impius
Terras recedes? ortum an occasum petes?
Ubique notus perdidi exilio locum.
Me refugit orbis; astra transversos agunt
Obliqua cursus; ipse Titan Cerberum
Meliore vultu vidit. O fidum caput,
Theseu, latebram quaere longinquam, abditam;
Quoniamque semper sceleris alieni arbiter
Amas nocentes: gratiam meritis refer

1311. Putide Flor.: *fessam malis.* 1319. *adflicti* Cantabrig. 1322. Ultraj. aliique: *nisus.* 1323. Idem codex: *labores.* 1324. Ita Flor. V.: *obruam.* 1325. Fortasse legendum est *Persicae Viol. undae*, qui violenter effunditur in sinum Persicum. Liv. 2, 59.: *Ceterum multo Appio quam Fabio violentior fuit.*

Vicemque nostris: redde me infernis, precor,
Umbris reductum, meque subjectum tuis
Restitue vinclis! Ille me abscondet locus.
Sed et ille novit. THES. Nostra te tellus manet:
Illic solutam caede Gradivus manum
Restituit armis. Illa te, Alcida, vocat,
Facere innocentes terra quae Superos solet.

1344. *Illic*, in Areopago: *caede*, Halirrhothii. Vid. Apollodor. 3, 13, 2. 1345. Sic vett. edd. Inepte legitur *Restitues*.

THYESTES,

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.

ATREUS.

TANTALUS.

MEGAERA.

PLISTHENES THYESTIS F.

CHORUS SENUM MYCENAEORUM.

TANTALUS THYESTIS F. } Mutae personae.

ALIUS THYESTIS F. }

SATELLES, NUNCIUS.

THYESTES.

ARGUMENTUM.

Alternis annis regnandi vices pacti Atreus et Thyestes, Pelopis ex Hippodamiâ filii, Argis imperabant. Thyestes, adjuvante Aërope, fratris uxore, quam in adulterium pellexerat, aureum arietem, in cujus possessióne erat fatum regni, amovet, et male conscius in exilium abit. Atreus, evasisse dolens, missis suis filiis, velle se in gratiam redire simulat, et oblatâ regni parte reditum illi persuadet. Tres Thyestis liberos, quos obsides acceperat, ad aras immolatos, partim assos, partim elixos patri nescienti epulandos apponit, mixtumque vino cruorem illi praebet. Sub finem nefandi convivii (quod Sol, ne videret, refugit) capita illi et manus filiorum ostendit, quasque dapes absumserit, narrat, insultans fratris luctui dolori et imprecationibus.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Sedibus expulsus patriis regnoque Thyestes
Dignas infando pendebat crimine poenas:
Namque olim, furiis foedoque incensus amore,
Fraternum invasit thalamum et vetitos hymenaeos.
Necdum Atrei mens dira odiis expleta quierat:
Saevit, et ingentes acuit dolor improbus iras;
Accinctusque dolis fratrem remeare Mycenas
Iussit, et in regno simulatâ pace locavit.
Proh scelus indignum! parvos mactare nepotes
Sustinet, et patriis epulandos ponere mensis.
Ille amens mandit natorum dentibus artus,
Immixtumque haurit cognato sanguine Bacchum.
Haec ne monstra pio spectaret lumine Phoebus,
Adversos Graio deflexit ab orbe jugales.

ACTUS PRIMUS.

UMBRA TANTALI, MEGAERA.

Adducitur ab Inferis Tantalus a Furiâ, cogiturque miscere nefaria odia inter suos ex Pelope nepotes Atreum et Thyestem.

TANT. Quis me Inferorum sede ab infaustâ extrahit, i. s.
Avido fugaces ore captantem cibos?
Quis male deorum Tantalo visas domos
Ostendit iterum? Pejus inventum est siti
Arente in undis aliquid, et pejus fame
Hiante semper? Sisyphi numquid lapis
Gestandus humeris lubricus nostris venit;
Aut membra celeri differens cursu rotâ;
Aut poena Tityi, qui specu vasto patens
Visceribus atras pascit effossis aves,
Et nocte reparans, quidquid amisit die,
Plenum recenti pabulum monstro jacet?
In quod malum transcribor? O quisquis nova
Supplicia functis durus umbrarum arbiter
Disponis, addi si quid ad poenas potest,
Quod ipse custos carceris diri horreat,
Quod moestus Acheron paveat, ad cujus metum
Nos quoque tremamus, quaere: jam nostrâ subit
E stirpe turba, quae suum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, et inausa audeat.
Regione quidquid impiâ cessat loci,
Complebo; nunquam stante Pelopeâ domo
Minos vacabit. MEG. Perge, detestabilis
Umbra, et penates impios furiis age!

Vers. 3. Flor.: *visas*. Inepte cusi: *vivas*. Ordo verborum hic est: *Quis ostendit iterum Tantalo domos deorum male* (magno cum damno suo) *visas* (olim ab ipso, cum in vivis esset)? *Deorum domos*, coelum, quod qui adspiciunt, vivere dicuntur, praesertim apud poëtas. Optat Tantalus, se nunquam vixisse, qui tam infelix fuerit. 10. *Viscer.* Flor. et vett. edd.: *Vulneribus*. 15. Ita Gron. Flor.: *potest*. V.: *adde, si qu. ad p. potes*. 22. *Pelopea*, Πελοπεία. Cf. Med. 880, Virg. Aen. 2, 193. V.: *Pelopeia*.

Certetur omni scelere, et alternâ vice
Stringantur enses. Ne sit irarum modus
Pudorve; mentes caecus instiget furor;
Rabies parentum duret, et longum nefas
Eat in nepotes; nec vacet cuiquam vetus
Odisse crimen; semper oriatur novum,
Nec unum in uno; dumque punitur scelus,
Crescat. Superbis fratribus regna excidant,
Repetantque profugos; dubia violentae domus
Fortuna reges inter incertos labet;
Miser ex potente fiat, ex misero potens;
Fluctuque regnum casus adsiduo ferat.
Ob scelera pulsi, cum dabit patriam deus,
In scelera redeant; sintque tam invisi omnibus,
Quam sibi. Nihil sit, ira quod vetitum putet:
Fratrem expavescat frater, et gnatum parens,
Gnatusque patrem; liberi pereant male,
Pejus tamen nascantur; immineat viro
Infesta conjux; bella trans pontum vehant;
Effusus omnes irriget terras cruor,
Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix; impia stuprum in domo
Levissimum sit fratris; et fas et fides
Jusque omne pereat. Non sit a vestris malis
Immune coelum. Cur micant stellae polo,
Flammaeque servant debitum mundo decus?
Nox atra fiat! excidat coelo dies!
Misce penates; odia, caedes, funera
Arcesse, et imple Tantalo totam domum!
Ornetur altum columen, et lauro fores
Laetae virescant; dignus adventu tuo
Splendescat ignis. Thracium fiat nefas
Majore numero. Dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyestes liberos deflet suos:
Ecquando tollet? Ignibus jam subditis
Spument ahena; membra per artes eant
Discerpta; patruos polluat sanguis focos;
Epulae instruantur. Non novi sceleris tibi
Conviva venies. Liberum dedimus diem,
Tuamque ad istas solvimus mensas famem:

37. Male Gron.: *dum dabit.* 49. sequ. Ita Grotius. Libri sine sensu: *Cum micant — decus; Nox* etc. 59. Schroeder.: Ecquando tollet dextra patrui, Atrei, liberos Thyestis? 60. Ita Flor. V.: *— tollet, ign. jam subd., Spumante aheno?* 61. Ita J. F. Gron. in schedis Dietz. V.: *patrios.*

Jejunia exple; mixtus in Bacchum cruor
Spectante te potetur. Inveni dapes,
Quas ipse fugeres. Siste! quo praeceps ruis?
TANT. Ad stagna et amnes et recedentes aquas,
Labrisque ab ipsis arboris plenae fugas.
Abire in atrum carceris liceat mihi
Cubile; liceat, si parum videor miser,
Mutare ripas: alveo medius tuo,
Phlegethon, relinquar, igneo cinctus freto.
Quicunque poenas lege fatorum datas
Pati juberis; quisquis exeso jaces
Pavidus sub antro, jamque venturi times
Montis ruinam; quisquis avidorum feros
Rictus leonum et dira Furiarum agmina
Implicitus horres; quisquis immissas faces
Semiustus abigis: Tantali vocem excipe
Properantis ad vos! credite experto mihi:
Amate poenas! Quando continget mihi
Effugere Superos? MEG. Ante perturba domum,
Inferque tecum proelia et ferri malum
Regibus amorem; concute insano ferum
Pectus tumultu. TANT. Me pati poenas decet,
Non esse poenam. Mittor, ut dirus vapor
Tellure ruptâ, vel gravem populis luem
Sparsura pestis. Ducam in horrendum nefas
Avus nepotes? Magne divorum parens
Nosterque, quamvis pudeat, ingenti licet
Taxata poena lingua crucietur loquax:
Nec hoc tacebo: moneo, ne sacrâ manus
Violate caede, neve furiali malo
Adspergite aras! Stabo et arcebo scelus.
Quid ora terres verbere, et tortos ferox
Minaris angues? quid famem fixam intimis
Agitas medullis? Flagrat incensum siti
Cor, et perustis flamma visceribus micat.
Sequor. i.
MEG. Hunc, o, furorem divide in totam domum! i. s.
Sic, sic ferantur, et suum infensi invicem
Sitiant cruorem! Sensit introitus tuos

69. sequ. non recte legitur: — *fugas*, — *liceat mei Cub.* 90. Sic vett. edd. V.: — *nepotes. Magne* etc. 97. Sic eaedem, merito probante Gron. V.; *infixam.* 101. Flor.: *Hunc, hunc furorem.* Alii libri: *nunc o fur.* Cajet.: *Sequor.* MEG. *nunc fur.* Grotius: *Sequor.* M. *Hunc fur.* Sed habet etiam alibi tragicus versus imperfectos, sicut Virgilius.

Domus, et nefando tota contactu horruit.
Actum est abunde. Gradere ad infernos specus
Amnemque notum: jam tuum moestae pedem
Terrae gravantur. Cernis, ut fontes liquor
Introrsus actus linquat, ut ripae vacent,
Ventusque raras igneus nubes ferat?
Pallescit omnis arbor, ac nudus stetit
Fugiente pomo ramus; et qui fluctibus
Illinc propinquis Isthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili dividens terrâ vada,
Longe remotos latus exaudit sonos.
Jam Lerna retro cessit, et Phoronides
Latuere venae; nec suas profert sacer
Alphéos undas, et Cithaeronis juga
Stant parte nullâ cana, depositâ nive,
Timentque veterem nobiles Argi sitim.
En! ipse Titan dubitat, an jubeat sequi
Cogatque habenis ire periturum diem.

CHORUS.

Chorus ex senibus Mycenaeis vel Argivis constans (Argos enim cum Mycenis confundunt poetae) deos urbium in Peloponneso praesides, ut mala et scelera in domo Pelopis concepta et imminentia prohibeant avertantque, precatur, et Tantali impium facinus ac poenam canit.

Argos de Superis si quis Achaïcum — asclep.
Pisaeisque domos curribus inclitas,
Isthmi si quis amat regna Corinthii
Et portus geminos et mare dissidens;
Si quis Taygeti conspicuas nives,
Quas, cum Sarmaticus tempore frigido
In summis Boreas composuit jugis,
Aestas veliferis solvit Etesiis
(Quem tangit gelido flumine lucidus
Alphéos, stadio notus Olympico):
Advertat placidum numen, et arceat,
Alternae scelerum ne redeant vices,
Neu succedat avo deterior nepos,
Et major placeat culpa minoribus.
Tandem lassa feros exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali.

114. Male Flor.: *litus*, pejus etiam Lipsius: *laetus*. *latus*, latus factus, late extensus, undis refugientibus. 133. Ita Flor. et edd. vett. V.: *arceat Alternas* etc.

Peccatum satis est. Fas valuit nihil
Ad commune nefas. Proditus occidit
Deceptor domini Myrtilus, et fide
Vectus, quâ tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. Notior
Nulla est Ioniis fabula navibus.
Exceptus gladio parvulus impio
Dum currit patrium gnatus ad osculum,
Immatura focis victima concidit,
Divisusque tuâ est, Tantale, dexterâ:
Mensas ut strueres hospitibus deis.
Hos aeterna fames prosequitur cibos,
Hos aeterna sitis; nec dapibus feris
Decerni potuit poena decentior.
Stat lusus vacuo gutture Tantalus:
Impendet capiti plurima noxio
Phinéïs avibus praeda fugacior;
Hinc illinc gravidis frondibus incubat
Et curvata suis foetibus, ac tremens
Adludit patulis arbor hiatibus.
Haec, quamvis avidus nec patiens morae,
Deceptus toties tangere negligit,
Obliquatque oculos, oraque comprimit,
Inclusisque famem dentibus adligat;
Sed tunc divitias omne nemus suas
Demittit propius, pomaque desuper
Insultant foliis mitia languidis,
Accenduntque famem, quae jubet irritas
Exercere manus. Has ubi protulit,
Et falli libuit: totus in arduum
Autumnus rapitur silvaque mobilis.
Instat deinde sitis non levior fame;
Quâ cum percaluit sanguis et igneïs
Exarsit facibus: stat miser obvios
Fluctus ore vocans, quos profugus latex
Avertit, sterili deficiens vado,
Conantemque sequi, deserit; hic bibit
Altum de rapido gurgite pulverem.

139. Inepte libri: *Aut comm. nef.* *At*, *ac*, *aut* et similia non raro confunduntur. 143. Ascens. aliique: *navitis*, quae est interpretatio. 149. Delrii quidam libri et Ald.: *persequitur*. 156. Mogunt.: *Incurvata*.

ACTUS SECUNDUS.

ATREUS, SATELLES.

Atreus, ulciscendi fratrem certus, de vindictae ratione cum satellite deliberat, quem honesta consulentem non audit; impiam tandem et infandam ultionis rationem excogitat.

ATR. Ignave, iners, enervis, et (quod maximum i. s.
Probrum tyranno rebus in summis reor)
Inulte, post tot scelera, post fratris dolos
Fasque omne ruptum, questibus vanis agis
Iratus, Atreus? Fremere jam totus tuis
Debebat armis orbis, et geminum mare
Utrimque classes agere; jam flammis agros
Lucere et urbes decuit, ac strictum undique
Micare ferrum. Tota sub nostro sonet
Argolica tellus equite; non silvae tegant
Hostem, nec altis montium structae jugis
Arces; relictis bellicum totus canat
Populus Mycenis; quisquis invisum caput
Tegit ac tuetur, clade funestâ occidat.
Haec ipsa pollens inclyti Pelopis domus
Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
Age, anime, fac, quod nulla posteritas probet,
Sed nulla taceat! aliquod audendum est nefas
Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
Suum esse malit. Scelera non ulcisceris,
Nisi vincis. — Ecquid esse tam saevum potest,
Quod superet illum? numquid abjectus jacet?
Numquid secundis patitur in rebus modum,
Fessis quietem? Novi ego ingenium viri
Indocile; flecti non potest, frangi potest.
Proin, antequam se firmet aut vires paret,
Petatur ultro: ne quiescentem petat.
Aut perdet, aut peribit; in medio est scelus
Positum occupanti. SAT. Fama te populi nihil
Adversa terret? ATR. Maximum hoc regni bonum est,
Quod facta domini cogitur populus sui
Tam ferre, quam laudare. SAT. Quos cogit metus
Laudare, eosdem reddit inimicos metus.
At qui favoris gloriam veri petit,

195. Sic pleraeque edd. vett. V.: *mallet.* 196. Libri: *Et quid.* Casca scribendi ratio librariorum.

Animo magis quam voce laudari volet.
ATR. Laus vera et humili saepe contingit viro;
Non nisi potenti falsa. Quod nolunt, velint.
SAT. Rex velit honesta: nemo non eadem volet.
ATR. Ubicunque tantum honesta dominanti licent,
Precario regnatur. SAT. Ubi non est pudor,
Nec cura juris, sanctitas, pietas, fides:
Instabile regnum est. ATR. Sanctitas, pietas, fides,
Privata bona sunt; quâ juvat, reges eant.
SAT. Nefas nocere vel malo fratri puta.
ATR. Fas est in illo, quidquid in fratre est nefas:
Quid enim reliquit crimine intactum, aut ubi
Sceleri pepercit? Conjugem stupro abstulit,
Regnumque furto. Specimen antiquum imperi
Fraude est adeptus; fraude turbavit domum.
Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis,
Cujus per omne corpus effuso coma
Dependet auro, cujus e tergo novi
Aurata reges sceptra Tantalici gerunt.
Possessor hujus regnat; hunc cunctae domus
Fortuna sequitur. Tuta sepositâ sacer
In parte carpit prata, quae claudit lapis,
Fatale saxeo pascuum muro tegens.
Hunc, facinus ingens ausus, adsumtâ in scelus
Consorte nostri perfidus thalami avehit.
Hinc omne cladis mutuae fluxit malum.
Per regna trepidus exul erravit; mea
Pars nulla generis tuta ab insidiis vacat;
Corrupta conjux, imperî quassa est fides;
Domus aegra, dubius sanguis est; certi nihil
Nisi frater hostis. Quid stupes? Tandem incipe,
Animoque sume Tantalum, et Pelopem adspice:
Ad haec manus exempla poscuntur meae.
Profare, dirum quâ caput mactem viâ!
SAT. Ferro peremtus spiritum inimicum expuat.
ATR. De fine poenae loqueris; ego poenam volo.
Perimat tyrannus lenis; in regno meo
Mors impetratur. SAT. Nulla te pietas movet?
ATR. Excede, Pietas, si modo in nostrâ domo
Unquam fuisti! Dira Furiarum cohors
Discorsque Erinnys veniat et geminas faces

228. Fort.: *D. auro. Tergore ex hujus novi* etc. 237. Mala distinctio in vulgatis obtinet haec: — *erravit mea; Pars* etc. 249. Ita Flor. Ascens. Gron. V.: *nostra in*

Megaera quatiens: non satis magno meum
Ardet furore pectus; impleri juvat
Majore monstro. SAT. Quid novi rabidus struis?
ATR. Nil quod doloris capiat adsueti modum.
Nullum relinquam facinus, et nullum est satis.
SAT. Ferrum? ATR. Parum est. SAT. Quid ignis? ATR. Etiamnum parum est.
SAT. Quonam ergo telo tantus utetur dolor?
ATR. Ipso Thyeste. SAT. Majus hoc irâ est malum.
ATR. Fateor. Tumultus pectora attonitus quatit,
Penitusque volvit; rapior, et quo nescio;
Sed rapior. Imo mugit e fundo solum,
Tonat dies serenus, ac totis domus
Ut fracta tectis crepuit, et moti lares
Vertere vultum: fiat hoc, fiat nefas,
Quod, dî, timetis. SAT. Facere quid tandem paras?
ATR. Nescio quid animus majus et solito amplius
Supraque fines moris humani tumet,
Instatque pigris manibus. Haud quid sit scio;
Sed grande quiddam est. Ita sit!. hoc, anime, occupa!
Dignum est Thyeste facinus, et dignum Atreo:
Uterque faciat. — Vidit infandas domus
Odrysia mensas. — Fateor, immane est scelus;
Sed occupatum: majus hoc aliquid dolor
Inveniat. Animum Daulis inspira parens,
Sororque! Causa est similis: adsiste, et manum
Impelle nostram! — Liberos avidus pater
Gaudensque laceret, et suos artus edat.
Bene est! abunde est! hic placet poenae modus,
Tantisper. Ubinam est? tam diu cur innocens
Versatur Atreus? Tota jam ante oculos meos
Imago caedis errat, ingesta orbitas
In ora patris. Anime, quid rursus times,
Et ante rem subsidis? Audendum est, age!
Quod est in isto scelere praecipuum nefas,
Hoc ipse faciet. SAT. Sed quibus captus dolis
Nostros dabit, perductus, in laqueos pedem?
Inimica credit cuncta. ATR. Non poterat capi,
Nisi capere vellet. Regna nunc sperat mea.
Hac spe minanti fulmen occurret Jovi;
Hac spe subibit gurgitis tumidi minas,
Dubiumque Libycae Syrtis intrabit fretum;
Hac spe, quod esse maximum retur malum,
Fratrem videbit. SAT. Quis fidem pacis dabit?
Cui tanta credet? ATR. Credula est spes improba.

Gnatis tamen mandata, quae patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hospitiis vagus
Regno ut miserias mutet, atque Argos regat,
Ex parte dominus. Si nimis durus preces
Spernet Thyestes: liberos ejus rudes
Malisque fessos gravibus et faciles capi
Praecommovebunt. Hinc vetus regni furor,
Illinc egestas tristis ac durus labor,
Quamvis rigentem tot malis subigent virum.
SAT. Jam tempus illi fecit aerumnas leves.
ATR. Erras: malorum sensus adcrescit die.
Leve est miserias ferre, perferre est grave.
SAT. Alios ministros consilî tristis lege:
Pejora juvenes facile praecepta audiunt;
In patre facient, quidquid in patruo doces.
Saepe in magistrum scelera redierunt sua.
ATR. Ut nemo doceat fraudis et sceleris vias:
Regnum docebit. Ne mali fiant, times?
Nascuntur istud. Quod vocas saevum, asperum,
Agique dire credis et nimium impie,
Fortasse et illic agitur. SAT. Hanc fraudem scient
Gnati parari? Tacita tam rudibus fides
Non est in annis; detegent forsan dolos:
Tacere multis discitur vitae malis.
Ipsosne, per quos fallere alium cogitas,
Falles, ut ipsi crimine et culpâ vacent?
ATR. Quid enim necesse est liberos sceleri meo
Inserere? Per nos odia se nostra explicent. —
Male agis, recedis, anime! Si parcis tuis,
Parces et illi: consilî Agamemnon mei
Sciens minister fiat, et patri sciens
Menelaus adsit. Prolis incertae fides
Ex hoc petatur scelere. Si bella abnuunt
Et gerere nolunt odia, si patruum vocant:
Pater est. Eatur. — Multa sed trepidus solet
Detegere vultus; magna nolentem quoque
Consilia produnt: nesciant, quantae rei
Fiant ministri. Nostra tu coepta occules.
SAT. Haud sum monendus: ista nostro in pectore
Fides timorque, sed magis claudet fides.

303. V.: *hinc durus labor.* 317. Verba *Tacita — malis* ab aliis omnia, ab aliis postrema certe illa *Tacere — malis* Atreo assignantur; utrumque male. 330. *Eatur.* Ibo. 335. Ita Flor.. V.: *occule.*

CHORUS.

A dissidiis fratrum, qui ad tempus minas componunt, sumtâ occasione, Chorus regum ambitionem taxat, quis vere rex sit docet, vitam denique latentem collaudat.

Tandem regia nobilis, glycon.
Antiqui genus Inachi,
Fratrum composuit minas.
Quis vos exagitat furor,
Alternis dare sanguinem,
Et sceptrum scelere adgredi?
Nescitis, cupidi arcium,
Regnum quo jaceat loco.
Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyriae color,
Non frontis nota regiae,
Non auro nitidae fores:
Rex est, qui posuit metus
Et diri mala pectoris,
Quem non ambitio impotens
Et nunquam stabilis favor
Vulgi praecipitis movet,
Non quidquid fodit Occidens,
Aut undâ Tagus aureâ
Claro devehit alveo;
Non quidquid Libycis terit
Fervens area messibus;
Quem non concutiet cadens
Obliqui via fulminis,
Non Eurus rapiens mare,
Aut saevo rabidus freto
Ventosi tumor Adriae;
Quem non lancea militis,
Non strictus domuit chalybs;
Qui tuto positus loco,
Infra se videt omnia,
Occurritque suo libens
Fato, nec queritur mori,
Reges conveniant licet,
Qui sparsos agitant Dahas,
Qui rubri vada litoris,
Et gemmis mare lucidum
Late sanguineum tenent,

339. *vos*, cupidi arcium. 372. Flor., probante Nic. Heinsio Advers. 1, 4.: *lucidis*.

Aut qui Caspia fortibus
Recludunt juga Sarmatis;
Certet, Danubii vadum
Audet qui pedes ingredi,
Et (quocunque loco jacent)
Seres vellere nobiles:
Mens regnum bona possidet.
Nil ullis opus est equis;
Nil armis et inertibus
Telis, quae procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas;
Admotis nihil est opus
Urbes sternere machinis,
Longe saxa rotantibus:
Rex est, qui metuit nihil;
Rex est, qui cupiet nihil.
Hoc regnum sibi quisque dat.
Stet, quicunque volet, potens
Aulae culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies;
Obscuro positus loco,
Leni perfruar otio;
Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.
Sic cum transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebejus moriar senex.
Illi mors gravis incubat,
Qui, notus nimis omnibus,
Ignotus moritur sibi.

ACTUS TERTIUS.

THYESTES, PLISTENES,
TANTALUS junior et } Mutae personae
FRATER tertius }

Thyesti a fratre Atreo per hujus filios revocato, redeuntique in patriam non sine diffidentiâ ac mente malum praesagiente, revertendi fiduciam addunt ipsius filii.

THY. Optata patriae tecta et Argolicas opes,

388. Malim *metuat*, ut *cupiet*.

Miserisque summum ac maximum exulibus bonum,
Tractum soli natalis et patrios deos
(Si sunt tamen dî) cerno, Cyclopum sacras
Turres, labore majus humano decus,
Celebrata juvem stadia, per quae nobilis
Palmam paterno non semel curru tuli.
Occurret Argos, populus occurret frequens;
Sed nempe et Atreus. Repete silvestres fugas
Saltusque densos potius et mixtam feris
Similemque vitam! Clarus hic regni nitor
Fulgore non est quod oculos falso auferat.
Cum, quod datur, spectabis, et dantem adspice!
Modo inter illa, quae putant cuncti aspera,
Fortis fui laetusque; nunc contra in metus
Revolvor, animus haeret ac retro cupit
Corpus referre, moveo nolentem gradum.
PLISTH. Pigro (quid hoc est?) genitor incessu stupet,
Vultumque versat, seque in incerto tenet.
THY. Quid, anime, pendes, quidve consilium diu
Tam facile torques? Rebus incertissimis,
Fratri atque regno, credis, ac metuis mala
Jam victa, jam mansueta, et aerumnas fugis
Bene collocatas? Esse jam miserum juvat.
Reflecte gressum, dum licet, teque eripe!
PLISTH. Quae causa cogit, genitor, a patriâ gradum
Referre visâ? cur bonis tantis sinum
Subducis? Irâ frater abjectâ redit;
Partemque regni reddit, et lacerae domus
Componit artus, teque restituit tibi.
THY. Causam timoris, ipse quam ignoro, exigis.
Nihil timendum video; sed timeo tamen.
Placet ire; pigris membra sed genubus labant,
Alioque quam quo nitor abductus feror.
Sic concitatam remige et velo, ratem
Aestus, resistens remigi et velo refert.
PLISTH. Evince, quidquid obstat et mentem impedit,
Reducemque quanta praemia expectent vide.
Pater, potes regnare. THY. Cum possim mori.
PLISTH. Summa est potestas... THY. Nulla, si cupias nihil.
PLISTH. Gnatis relinques. THY. Non capit regnum duos.
PLISTH. Miser esse mavult, esse qui felix potest?

406. Inepte legitur *Tactum*. 416. V.: *quid datur.* Edd. vett.: *quoi datur*, pro *quod datur*, neglecta littera geminanda. 442. Male, qui: *Cum possim mori?* Rex Stoïcus est, qui mori potest. Vidd. Commelin. et Dan. Heinsius.

THY. Mihi crede, falsis magna nominibus placent,
Frustra timentur dura. Dum excelsus steti,
Nunquam pavere destiti atque ipsum mei
Ferrum timere lateris. O quantum bonum est
Obstare nulli, capere securas dapes
Humi jacentem! Scelera non intrant casas,
Tutusque mensâ capitur angustâ cibus;
Venenum in auro bibitur. Expertus loquor:
Malam bonae praeferre fortunam licet.
Non vertice alti montis impositam domum
Et eminentem civitas humilis tremit,
Nec fulget altis splendidum tectis ebur,
Somnosque non defendit excubitor meos;
Non classibus piscamur et retrò mare
Jactâ fugamus mole; non ventrem improbum
Alimus tributo gentium: nullus mihi
Ultra Getas metatur et Parthos ager;
Non ture colimur, nec meae, excluso Jove,
Ornantur arae; nulla culminibus meis
Imposita nutat silva, nec fumant manu
Succensa multâ stagna, nec somno dies,
Bacchoque nox jungenda pervigili datur:
Sed non timemur; tuta sine telo est domus,
Rebusque parvis alta praestatur quies.
Immane regnum est posse sine regno pati.
PLISTH. Nec abnuendum est, si dat imperium deus.
THY. Nec adpetendum. PLISTH. Frater, ut regnes, rogat.
THY. Rogat? Timendum est. Errat hic aliquis dolus.
PLISTH. Redire pietas, unde submota est, solet,
Reparatque vires justus amissas amor.
THY. Amat Thyesten frater? Aethereas prius
Perfundet Arctos pontus, et Siculi rapax
Consistet aestus unda, et Ionio seges
Matura pelago surget, et lucem dabit
Nox atra terris; ante cum flammis aquae,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Foedusque jungent. PLISTH. Quam tamen fraudem times?
THY. Omnem: timori quem meo statuam modum?
Tantum potest, quantum odit. PLISTH. In te quid potest?
THY. Pro me nihil jam metuo; vos facitis mihi
Atrea timendum. PLISTH. Decipi captus times?
Serum est cavendi tempus in mediis malis.

449. Fortasse legendum *quanti.* 470. *pati.* „posse vivere." Bernardin. καρτερεῖν. Cf. Gron.

THY. Eatur. Unum genitor hoc testor tamen:
Ego vos sequor, non duco. PLISTH. Respiciet deus
Bene cogitata. I! — Perge non dubio gradu!

ATREUS, THYESTES,
TANTALUS F. et TERTIUS frater. } Mutae personae.

Tacite sibi applaudit Atreus, irretitum fratrem, cui obviam procedit et simulata in gratiam reditione eum circumvenit.

ATR. Plagis tenetur clusa dispositis fera: i. s.
Et ipsum, et una generis invisi indolem
Junctam parenti cerno. Jam tuto in loco
Versantur odia: venit in nostras manus
Tandem Thyestes; venit, et totus quidem.
Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cum feras vestigat et longo sagax
Loro tenetur Umber, ac presso vias
Scrutatur ore, dum procul lento suem
Odore sentit: paret, et tacito locum
Rostro pererrat; praeda cum propior fuit:
Cervice tota pugnat, et gemitu vocat
Dominum morantem, seque retinenti eripit.
Cum spirat ira sanguinem, nescit tegi;
Tamen tegatur. THY. Adspice, ut multo gravis
Squalore vultus obruat moestos coma,
Quam foeda jaceat barba. Praestetur fides.
ATR. Fratrem juvat videre. Complexus mihi
Redde expetitos! Quidquid irarum fuit,
Transierit. Ex hoc sanguis ac pietas die
Colantur; animis odia damnata excidant.
THY. Diluere possem cuncta, nisi talis fores.
Sed fateor, Atreu, fateor, admisi omnia,
Quae credidisti. Pessimam causam meam
Hodierna pietas fecit. Est prorsus nocens,
Quicunque visus tam bono fratri est nocens.
Lacrimis agendum est: supplicem primus vides;
Hae te precantur pedibus intactae manus:

490. V.: *B. cog. Perge.* Sed ed. Fernandi: *imperge;* Cajetani: *Iperge.* 504. Flor. margo Basil., Alb. Eibii, qui fuit Pii II, Pontificis Rom., cubicularius) margarita poët.: *sperat*, quam lectionem vulgatae praefert Gron. 505. *Adspice — fides.* Male haec sub Atrei persona leguntur. *Praestetur* Flor. et optimi quique codd., tam scripti quam impressi. V.: *Praestatur.*

Ponatur omnis ira, et ex animo tumor
Erasus abeat. Obsides fidei accipe
Hos innocentes! ATR. Frater, a genubus manus
Aufer, meosque potius amplexus pete!
Vos quoque, senum praesidia, tot juvenes, meo
Pendete collo! Squalidam vestem exue,
Oculisque nostris parce, et ornatus cape
Pares meis; laetusque fraterni imperî
Capesse partem! Major haec laus est mea,
Fratri paternum reddere incolumi decus.
Habere regnum casus est, virtus dare.
THY. Dî paria, frater, pretia pro tantis tibi
Meritis rependant. Regiam capitis notam
Squalor recusat noster, et sceptrum manus
Infausta refugit. Liceat in mediâ mihi
Latere turbâ. ATR. Recipit hoc regnum duos.
THY. Meum esse credo, quidquid est, frater, tuum.
ATR. Quis influentis dona fortunae abnuit?
THY. Expertus est quicunque, quam facile effluant.
ATR. Fratrem potiri gloriâ ingenti vetas?
THY. Tua jam peracta gloria est; restat mea:
Respuere certum est regna consilium mihi.
ATR. Meam relinquam, nisi tuam partem accipis.
THY. Accipio. Regni nomen impositi feram;
Sed jura et arma servient mecum tibi.
ATR. Imposita capiti vincla venerando gere;
Ego destinatas victimas Superis dabo.

CHORUS.

Inserviens actui praecedenti Chorus Atrei collaudat pietatem, quâ simultates et dissidia fratrum composuit, non secus ac serenitas tempestatem secuta.

CREDAT hoc quisquam? ferus ille et acer, sapph.
Nec potens mentis, truculentus Atreus
Fratris adspectu stupefactus haesit.
Nulla vis major pietate verâ est.
Jurgia externis inimica durant;
Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cum magnis agitata causis
Gratiam rupit, cecinitque bellum;
Cum leves frenis sonuere turmae,
Fulsit hinc illinc agitatus ensis,

539. Fernand.: *Jam tua.*

Quem movet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mavors cupiens recentem:
Opprimit ferrum, manibusque junctis
Ducit ad pacem Pietas negantes.
Otium tanto subitum e tumultu
Quis deus fecit? Modo per Mycenas
Arma civilis crepuere belli;
Pallidae natos tenuere matres;
Uxor armato timuit marito,
Cum manum invitus sequeretur ensis,
Sordidus pacis vitio quietae.
Ille labentes renovare muros,
Hic situ quassas stabilire turres,
Ferreïs portas cohibere claustris
Ille certabat; pavidusque pinnis
Anxiae noctis vigil incubabat.
Pejor est bello timor ipse belli.
Jam minae saevi cecidere ferri,
Jam silet murmur grave classicorum,
Jam tacet stridor litui strepentis:
Alta pax urbi revocata laetae est.
Sic, ubi ex alto tumuere fluctus,
Bruttium Coro feriente pontum,
Scylla pulsatis resonat cavernis;
Ac mare in portu timuere nautae,
Quod rapax haustum revomit Charybdis;
Et ferus Cyclops metuit parentem
Rupe ferventis residens in Aetnae,
Ne superfusis violetur undis
Ignis aeternis resonans caminis;
Et putat mergi sua posse pauper
Regna Laërtes Ithacâ tremente.
Si suae ventis cecidere vires,
Mitius stagno pelagus recumbit:
Alta, quae navis timuit secare
Hinc et hinc fusis spatiosa velis,
Strata ludenti patuere cymbae;
Et vacat mersos numerare pisces
Hic, ubi ingenti modo sub procellâ
Cyclades pontum timuere motae.
Nulla sors longa est; dolor ac voluptas
Invicem cedunt; brevior voluptas.
Ima permutat levis hora summis.
Ille, qui donat diadema fronti,
Quem genu nixae tremuere gentes,

Cujus ad nutum posuere bella
Medus et Phoebi proprioris Indus
Et Dahae Parthis equitem minati,
Anxius sceptrum tenet, et moventes
Cuncta divinat, metuitque casus
Mobiles rerum dubiumque tempus.
Vos, quibus rector maris atque terrae
Jus dedit magnum necis atque vitae,
Ponite inflatos tumidosque vultus:
Quidquid a vobis minor extimescit,
Major hoc vobis dominus minatur.
Omne sub regno graviore regnum est:
Quem dies vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens jacentem.
Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsis:
Miscet haec illis, prohibetque Clotho
Stare fortunam; rotat omne fatum.
Nemo tam divos habuit faventes,
Crastinum ut posset sibi polliceri:
Res deus nostras celeri citatas
Turbine versat. ad.

ACTUS QUARTUS.

NUNTIUS, CHORUS.

Crudele Atrei facinus et epulas nefandas, in quibus apponebantur Thyestae sui liberi, digna, quae ex oculis spectatorum sublata intus gererentur, narrat nuntii facundia praesens.

NUNT. Quis me per auras turbo praecipitem vehet i. s.
Atrâque nube involvet, ut tantum nefas
Eripiat oculis? O domus Pelopi quoque
Et Tantalo pudenda! CHOR. Quid portas novi?
NUNT. Quaenam ista regio est, Argos et Sparte, pios
Sortita fratres, et maris gemini premens
Fauces Corinthos, an feris Ister fugam
Praebens Alanis, an sub aeternâ nive

604. *moventes.* deos, *quorum numine omnia fingi, moveri mutarique possunt*, ut ait Cic. De nat. d. 3, 39. Cf. Stat. Theb. 8, 76, 120. 606. Malim *Nobiles*, insignes in malam partem. 620. *posset* edd. vett., in his Fernand. et Ascens. V.: *possit*.

Hyrcana tellus, an vagi passim Scythae?
Quis hic nefandi est conscius monstri locus?
CHOR. Effare et istud pande, quodcunque est, malum.
NUNT. Si steterit animus, si metu corpus rigens
Remittet artus. Haeret in vultu trucis
Imago facti. Ferte me insanae procul
Illo procellae, ferte, quo fertur dies
Hinc raptus! CHOR. Animos gravius incertos tenes.
Quid sit, quod horres, ede, et auctorem indica.
Non quaero, quis sit, sed uter. Effare ocius!
NUNT. In arce summâ Pelopiae pars est domus
Conversa ad Austros, cujus extremum latus
Aequale monti crescit, atque urbem premit,
Et contumacem regibus populum suis
Habet sub ictu; fulget hic turbae capax
Immane tectum, cujus auratas trabes
Variis columnae nobiles maculis ferunt.
Post ista vulgo nota, quae populi colunt,
In multa dives spatia discedit domus.
Arcana in imo regia secessu patet,
Altâ vetustum valle compescens nemus,
Penetrale regni; nulla quâ laetos solet
Praebere ramos arbor, aut ferro coli;
Sed taxus et cupressus et nigrâ ilice
Obscura nutat silva, quam supra eminens
Despectat alte quercus, et vincit nemus.
Hinc auspicari regna Tantalidae solent,
Hinc petere lapsis rebus et dubiis opem.
Adfixa inhaerent dona, vocales tubae,
Fractique currus, spolia Myrtoï maris,
Victaeque falsis axibus pendent rotae,
Et omne gentis facinus; hoc Phrygius loco
Fixus tiaras Pelopis, hic praeda hostium,
Et de triumpho picta barbarico chlamys.
Fons stat sub umbrâ tristis, et nigrâ piger
Haeret palude. Talis est dirae Stygis
Deformis unda, quae facit coelo fidem.
Hic nocte coecâ gemere ferales deos
Fama est; catenis lucus excussis sonat,
Ululantque Manes. Quidquid audire est metus,
Illic videtur: errat antiquis vetus

641. Codd. ἀμέτρως: *Pelopeae*. Cf. Agam. 7. 661. *Victaeque*. Flor: *uitaeque*, fortasse pro *iũtaeque* (iuntaeque), h. e. iunctaeque. Nic. Heins. Advers. 1, 4. tentat *Fultaeque*.

Emissa bustis turba, et insultant loco
Majora notis monstra; quin totâ solet
Micare silvâ flamma, et excelsae trabes
Ardent sine igni. Saepe latratu nemus
Trino remugit; saepe simulacris domus
Attonita magnis. Nec dies sedat metum:
Nox propria luco est, et superstitio Inferûm
In luce mediâ regnat. Hinc orantibus
Responsa dantur certa, cum ingenti sono
Laxantur adyto fata, et immugit specus
Vocem deo solvente. Quo postquam furens
Intravit Atreus, liberos fratris trahens:
Ornantur arae. Quis queat digne eloqui?
Post terga juvenum nobiles revocat manus,
Et moesta vittâ capita purpureâ ligat;
Non tura desunt, non sacer Bacchi liquor,
Tangensve fusâ victimam cultor molâ
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non rite fiat. CHOR. Quis manum ferro admovet?
NUNT. Ipse est sacerdos; ipse funestâ prece
Letale carmen ore violento canit;
Stat ipse ad aras; ipse devotos neci
Contrectat, et componit, et ferro admovet;
Attendit ipse: nulla pars sacri perit.
Lucus tremiscit; tota succusso solo
Nutavit aula, dubia, quo pondus daret,
Ac fluctuanti similis; e laevo aethere
Atrum cucurrit limitem sidus trahens;
Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho; regium capiti decus
Bis terque lapsum est; flevit in templis ebur.
Movere cunctos monstra; sed solus sibi
Immotus Atreus constat, atque ultro deos
Terret minantes. Jamque dimissâ morâ
Adsiluit aris, torvum et obliquum intuens.
Jejuna silvis qualis in Gangeticis
Inter juvencos tigris erravit duos,
Utriusque praedae cupida (quo primos ferat
Incerta morsus, flectit huc rictus suos,
Illo reflectit, et famem dubiam tenet),
Sic dirus Atreus capita devota impiae
Speculatur irae. Quem prius mactet sibi,

688. *fusa* Eguian. Herbipol. Cajet. V. *salsa*, quod haud dubie est glossema.

Dubitat; secundâ deinde quem caede immolet.
Nec interest; sed dubitat, et saevum scelus
Juvat ordinare. CHOR. Quem tamen ferro occupat?
NUNT. Primus locus (ne deesse pietatem putes)
Avo dicatur: Tantalus prima hostia est.
CHOR. Quo juvenis animo, quo tulit vultu necem?
NUNT. Stetit sui securus, et non est preces
Perire frustra passus. Ast illi ferus
In vulnere ensem abscondit, et penitus premens
Jugulo manum commisit. Educto stetit
Ferro cadaver; cumque dubitasset diu,
Hac parte, an illâ caderet, in patruum cadit.
Tunc ille ad aras Plisthenem saevus trahit,
Adicitque fratri; colla percussa amputat;
Cervice caesâ truncus in pronum ruit,
Querulum cucurrit murmure incerto caput.
CHOR. Quid deinde geminâ caede perfunctus facit?
Puerone parcit? an scelus sceleri ingerit?
NUNT. Silvâ jubatus qualis Armeniâ leo
In caede multâ victor armento incubat
(Cruore rictus madidus et pulsâ fame
Non ponit iras; hinc et hinc tauros premens
Vitulis minatur, dente jam lasso piger):
Non aliter Atreus saevit atque irâ tumet;
Ferrumque geminâ caede perfusum tenens,
Oblitus in quem rueret, infestâ manu
Exegit ultra corpus. At pueri statim
Pectore receptus ensis in tergo extitit.
Cadit ille, et aras sanguine extinguens suo,
Per utrumque vulnus moritur. CHOR. O saevum scelus!
NUNT. Exhorruistis? Hactenus sistat nefas:
Pius est. CHOR. An ultra majus aut atrocius
Natura recipit? NUNT. Sceleris hunc finem putas?
Gradus est. CHOR. Quid ultra potuit? Abjecit feris
Lanianda forsan corpora, atque igne arcuit.
NUNT. Utinam arcuisset! Ne tegat functos humus,
Ne solvat ignis, avibus epulandos licet
Ferisque triste pabulum saevis trahat.
Votum est sub hoc, quod esse supplicium solet:
Pater insepultos spectet. O nullo scelus
Credibile in aevo, quodque posteritas neget!
Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
Spirantque venae, corque adhuc pavidum salit.

727. Nic. Heins. Advers. 1, 4.: *percusso*.

At ille fibras tractat, ac fata inspicit,
Et adhuc calentes viscerum venas notat.
Postquam hostiae placuere: securus vacat
Jam fratris epulis. Ipse divisum secat
In membra corpus: amputat trunco tenus
Humeros patentes et lacertorum moras,
Denudat artus dirus atque ossa amputat;
Tantum ora servat et datas fidei manus.
Haec verubus haerent viscera, et lentis data
Stillant caminis; illa flammatus latex,
Candente aheno, jactat. Impositas dapes
Transiluit ignis, inque trepidantes focos
Bis ter regestus et pati jussus moram,
Invitus ardet. Stridit in verubus jecur;
Nec facile dicam, corpora an flammae magis
Gemuere. Piceos ignis in fumos abit;
Et ipse fumus, tristis ac nebulâ gravis,
Non rectus exit, seque in excelsum levans
Ipsos penates nube deformi obsidet.
O Phoebe patiens, fugeris retro licet,
Medioque ruptum merseris coelo diem,
Sero occidisti. Lancinat gnatos pater,
Artusque mandit ore funesto suos.
Nitet fluente madidus unguento comam,
Gravisque vino. Saepe praeclusae cibum
Tenuere fauces. In malis unum hoc tuis
Bonum est, Thyesta, quod mala ignoras tua;
Sed et hoc peribit. Verterit currus licet,
Sibi ipse Titan obvium ducens iter,
Tenebrisque facinus obruat tetrum novis
Nox missa ab ortu tempore alieno gravis:
Tamen videndum est; tota patefient mala.

CHORUS.

Videns Chorus solem retrocedere obstupescit, veritus, ne dissoluta mundi machinâ omnia in antiquum chaos recidant.

Quo terrarum Superûmque parens, a. d. et m.

760. *divisum*, cui caput amputatum est. 767. Ita Flor. V.: *Querente*. 770. V. *stridet*, homoeoteleuto minus suavi. 771. Σολοικοφανὲς. cum pro more Latinorum requiratur *gemuerint*. Nec juvat Florentini scriptura haec: — *flammae gemant? Gemuere*. quae glossam sapit. Gron. haud nolebat *corp. an flammas m. Gemuisse*. 772. *Piceos* Flor. Gron. Alii: *Piceus*. 783. Malim *Thyeste*, cum quia graecissat Seneca, cum quia versus fit τραγικώτερος tertia sede posito spondeo, et homoeoteleutorum minuitur numerus.

Cujus ad ortus noctis opacae
Decus omne fugit, quo vertis iter,
Medioque diem perdis Olympo?
Cur, Phoebe, tuos rapis adspectus?
Nondum serae nuntius horae
Nocturna vocat lumina Vesper;
Nondum Hesperiae flexura rotae
Jubet emeritos solvere currus;
Nondum in noctem vergente die
Tertia misit buccina signum;
Stupet ad subitae tempora coenae
Nondum fessis bubus arator.
Quid te aetherio pepulit cursu?
Quae causa tuos limite certo
Dejecit equos? numquid aperto
Carcere Ditis victi tentant
Bella gigantes? numquid Tityos
Pectore fesso renovat veteres
Saucius iras? num rejecto
Latus explicuit monte Typhoeus?
Numquid struitur via Phlegraeos
Alta per hostes, et Thessalicum
Thressa premitur Pelion Ossâ?
Solitae mundi periere vices:
Nihil Occasus, nihil Ortus erit.
Stupet, Eoos adsueta deo
Tradere frenos, genitrix primae
Roscida lucis, perversa sui
Limina regni; nescit fessos
Tingere currus, nec fumantes
Sudore jubas mergere ponto.
Ipse insueto novus hospitio
Sol auroram videt occiduus,
Tenebrasque jubet surgere nondum
Nocte paratâ. Non succedunt
Astra, nec ullo micat igne polus,
Nec Luna graves digerit umbras.
Sed quidquid id est, utinam nox sit!
Trepidant, trepidant pectora magno
Percussa metu, ne fatali
Cuncta ruinâ quassata labent,
Iterumque deos hominesque premat
Deforme chaos,

818. *Limina*, limites, fines. Ita Flor. Ald. V.: *Lumina*.

Iterum terras et mare et ignes
Et vaga picti sidera mundi
Natura tegat.
Non aeternae facis exortu
Dux astrorum secula ducens
Dabit aestatis brumaeque notas.
Non Phoebeïs obvia flammis
Demet Nocti Luna timores,
Vincetque sui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibit in unum congesta sinum
Turba deorum.
Hic, qui sacris pervius astris
Secat obliquo tramite zonas,
Flectens longos Signifer annos,
Lapsa videbit sidera labens.
Hic, qui nondum vere benigno
Reddit Zephyro vela tepenti,
Aries praeceps ibit in undas,
Per quas pavidam vexerat Hellen.
Hic, qui nitido Taurus cornu
Praefert Hyadas, secum Geminos
Trahet et curvi brachia Cancri.
Leo flammiferis aestibus ardens
Iterum e coelo cadet Herculeus,
Cadet in terras Virgo relictas,
Justaeque cadent pondera Librae,
Secumque trahent Scorpion acrem;
Et, qui nervo tenet Haemonio
Pennata senex spicula Chiron,
Rupto perdet spicula nervo.
Pigram referens hiemem gelidus
Cadet Aegoceros, frangetque tuam,
Quisquis es, Urnam. Tecum excedent
Ultima coeli sidera Pisces;
Monstraque nunquam perfusa mari
Merget condens omnia gurges;
Et qui medias dividit Ursas,
Fluminis instar, lubricus Anguis,
Magnoque minor juncta Draconi
Frigida duro Cynosura gelu,
Custosque sui tardus plaustri

885. *moriente* margo Moguntiaci. V.: *pereunte.* Mori dicunt Stoici mundum animantem: vide Cic. de Nat. d. 2, 11. et ibi interpretes.

Jam non stabilis ruet Arctophylax.
Nos e tanto visi populo
Digni, premeret quos everso
Cardine mundus;
In nos aetas ultima venit.
O nos durâ sorte creatos,
Seu perdidimus solem miseri,
Sive expulimus!
Abeant questus; discede, Timor!
Vitae est avidus, quisquis non vult
Mundo secum moriente mori.

ACTUS QUINTUS.

ATREUS.

Exultans impius Atreus nefariam de fratre vindictam sibi gratulatur, dirisque appositis dapibus de natorum sanguine praebendo deliberat.

Aequalis astris gradior, et cunctos super i. s.
Altum superbo vertice attingens polum!
Nunc decora regni teneo, nunc solium patris.
Dimitto Superos: summa votorum attigi.
Bene est; abunde est; jam sat est etiam mihi.
Sed cur satis sit? pergam, et implebo patrem
Funere suorum. Ne quid obstaret pudor,
Dies recessit: perge, dum coelum vacat.
Utinam quidem tenere fugientes deos
Possem, et coactos trahere, ut ultricem dapem
Omnes viderent! Quod sat est, videat pater.
Etiam die nolente discutiam tibi
Tenebras, miseriae sub quibus latitant tuae.
Nimis diu conviva securo jaces
Hilarique vultu; jam satis mensis datum est,
Satisque Baccho; sobrio tanta ad mala
Opus est Thyeste. Turba familiaris fores
Templi relaxa; festa patefiat domus.
Libet videre, capita natorum intuens
Quos det colores, verba quae primus dolor
Effundat, aut ut spiritu expulso stupens
Corpus rigescat. Fructus hic operis mei est.

899. Gron. Schroeder. : *jacet*. 910. Ita Flor. V.: *purpura*.

Miserum videre nolo; sed, dum fit miser. —
Aperta multâ tecta collucent face.
Resupinus ipse purpurae atque auro incubat,
Vino gravatum fulciens laevâ caput.
Eructat. O me coelitum excelsissimum,
Regumque regem! vota transcendi mea!
Satur est, capaci ducit argento merum.
Ne parce potu: restat etiamnum cruor
Tot hostiarum. Veteris hunc Bacchi color
Abscondet. Hoc haec mensa claudatur scypho.
Mixtum suorum sanguinem genitor bibat;
Meum bibisset. Ecce, jam cantus ciet
Festasque voces, nec satis menti imperat.

THYESTES.

Thyestis epulantis cantus: quo invitat se ad laetitiam, quam tamen mens ejus praesaga mali non admittit.

Pectora longis hebetata malis, , a. d. et m.
Jam sollicitas ponite curas!
Fugiat moeror, fugiatque pavor,
Fugiat trepidi comes exilii
Tristis egestas, rebusque gravis
Pudor adflictis. Magis unde cadas,
Quam quo, refert. Magnum, ex alto
Culmine lapsum stabilem in plano
Figere gressum; magnum, ingenti
Strage malorum pressum fracti
Pondera regni non inflexâ
Cervice pati, nec degenerem
Victumque malis rectum impositas
Ferre ruinas. Sed jam saevi
Nubila fati pelle, ac miseri
Tempore in omni dimitte notas;
Redeant vultus ad laeta boni;
Veterem ex animo mitte Thyesten! —
Proprium hoc miseros sequitur vitium,
Nunquam rebus credere laetis.
Redeat felix Fortuna licet,
Tamen adflictos gaudere piget.
Quid me revocas, festumque vetas

928. Lectio parum elegans. Malit itaque Nic. Heins. loco laudato ad 727.: *lapsis*. Legendum fortasse *lapsos*. 935. Ita Flor. V.: *miseri Temporis omnes dim. n.*

Celebrare diem? quid flere jubes
Nulla surgens dolor ex causâ?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam? Prohibet, prohibet!
Vernae capiti fluxere rosae;
Pingui madidus crinis amomo
Inter subitos stetit horrores;
Imber vultu nolente cadit;
Venit in medias voces gemitus.
Moeror lacrimas amat adsuetas;
Flendi miseris dira cupido est.
Libet infaustos mittere questus;
Libet et Tyrio saturas ostro
Rumpere vestes; ululare libet!
Mittit luctus signa futuri
Mens, ante sui praesaga mali.
Instat nautis fera tempestas,
Cum sine vento tranquilla tument. —
Quos tibi luctus quosve tumultus
Fingis, demens?
Credula praesta pectora fratri!
Jam, quidquid id est, vel sine causâ,
Vel sero times. — Nolo infelix;
Sed vagus intra terror oberrat,
Subitos fundunt oculi fletus,
Nec causa subest. Dolor, an metus est?
An habet lacrimas magna voluptas? —

ATREUS, THYESTES.

Atreus, festivitatem simulans, fratrem ad poculum invitat. Cupienti illi videre liberos, quo plenius gauderet, ostendit capita et palmas, et quid actum sit aperit; hinc dolor, ira, convicia, execrationes ortae.

ATR. Festum diem, germane, consensu pari i. s.
Celebremus: hic est, sceptra qui firmet mea,
Solidamque pacis adliget certae fidem.
THY. Satias dapis me, nec minus Bacchi tenet.
Augere cumulus hic voluptatem potest,
Si cum meis gaudere felici datur.
ATR. Hic esse natos crede in amplexu patris.
Hic sunt, eruntque; nulla pars prolis tuae

946. Libri aliquot: *decenti*. 956. Fort.: *libet hei! Tyr.* 974. Male Gron.: *Satis*.

Tibi subtrahetur. Ora, quae exoptas, dabo,
Totumque turbâ jam suâ implebo patrem.
Satiaberis, ne metue! Nunc mixti meis
Jucunda mensae sacra juvenilis colunt;
Sed accientur. Poculum infuso cape
Gentile Baccho! THY. Capio fraternae dapis
Donum. Paternis vina libentur deis,
Tunc hauriantur. Sed quid hoc? Nolunt manus
Parere; crescit pondus, et dextram gravat;
Admotus ipsis Bacchus a labris fugit,
Circaque rictus ore decepto effluit.
En, ipsa trepido mensa subsiluit solo!
Vix lucet ignis. Ipse quin aether gravis
Inter diem noctemque desertus stupet.
Quid hoc? magis magisque concussi labant
Convexa coeli; spissior densis coït
Caligo tenebris, noxque se in noctem addidit;
Fugit omne sidus. Quidquid est, fratri, precor,
Gnatisque parcat; omnis in vile hoc caput
Abeat procella! Redde jam gnatos mihi!
ATR. Reddam, et tibi illos nullus eripiet dies.
THY. Quis hic tumultus viscera exagitat mea?
Quid tremuit intus? Sentio impatiens onus,
Meumque gemitu non meo pectus gemit.
Adeste, nati! genitor infelix vocat;
Adeste! visis fugiet hic vobis dolor. —
Unde obloquuntur? ATR. Expedi amplexus, pater:
Venere. Natos ecquid agnoscis tuos?
THY. Agnosco fratrem. Sustines tantum nefas
Gestare, tellus? non ad infernam Styga
Te nosque mergis, ruptâ et ingenti viâ
Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta convellens solo
Vertis Mycenas? Stare circa Tantalum
Uterque jam debuimus: hinc compagibus
Et hinc revulsis, si quid infra Tartara est
Avosque nostros, huc tuam immani sinu
Demitte vallem, nosque defossos tege
Acheronte toto! noxiae supra caput
Animae vagentur nostrum, et ardenti freto

986. Ita Flor. V.: *non vult.* Porrexit ambas manus ad capiendum grandius poculum gentile. Vid. Virg. A. I, 728. 995. Libri: *abdidit.* Correxit Gron. 1012 — 1016. Ita Flor. V.: *St. c. Tant. Avosque nostros, si quis intra Tartara est, Ut. jam deb. hinc comp. Et hinc rev. huc tuam etc.*

Phlegethon arenas igneus totas agens
Exitia supra nostra violentus fluat.
Immota, tellus, pondus ignavum, jaces?
Fugere Superi. ATR. At accipe hos potius libens
Diu expetitos! Nulla per fratrem est mora:
Fruere, osculare, divide amplexus tribus!
THY. Hoc foedus? haec est gratia? haec fratris fides?
Sic odia ponis? Non peto, incolumes pater
Gnatos ut habeam; scelere quod salvo dari
Odioque possit, frater hoc fratrem rogo:
Sepelire liceat. Redde, quod cernas statim
Uri. Nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. ATR. Quidquid e gnatis tuis
Superest, habebis; quodque non superest, habes.
THY. Utrumne saevis pabulum alitibus jacent,
An belluis servantur? an pascunt feras?
ATR. Epulatus ipse es impiâ gnatos dape.
THY. Hoc est, deos quod puduit! hoc egit diem
Aversum in ortus! Quas miser voces dabo,
Questusque quos? quae verba sufficient mihi?
Abscissa cerno capita et avulsas manus,
Et rupta fractis cruribus vestigia.
Hoc est, quod avidus capere non potui pater.
Volvuntur intus viscera, et clausum nefas
Sine exitu luctatur, et quaerit fugam.
Da, frater, ensem (sanguinis multum mei
Habet ille): ferro liberis detur via. —
Negatur ensis? Pectora illiso sonent
Contusa planctu! ATR. Sustine, infelix, manum;
Parcamus umbris. THY. Tale quis vidit nefas?
Quis inhospitalis Caucasi rupem asperam
Heniochus habitans? quisve Cecropiis metus
Terris Procrustes? Genitor, en, natos premo,
Premorque natis! Sceleris est aliquis modus.
ATR. Superi modus debetur, ubi facias scelus;
Non, ubi reponas. Hoc quoque exiguum est mihi.
Et vulnere ipso sanguinem calidum in tua
Diffundere ora debui: ut viventium
Biberes cruorem. Verba sunt irae data,
Dum propero: ferro vulnera impresso dedi;

1019. *totas*, cunctas. Male, qui posuere *tortas*. 1020. Gron. malebat *Exilia*. 1041. Sic idem. V.: *potuit*, errore non infrequenti in codd. 1043. *fugam* (velocem exitum: vid. Gron. ad h. l.) Flor. V.: *viam*. 1045. Sic item Flor. V.: *demus viam*. 1047. Ita MS. Dan. Heinsii. V. verba *Sustine — umbris* continuantur sub Thyestis persona. *infelix*, sceleste.

Cecidi ad aras; caede votivâ focos
Placavi, et artus corpore exanimo amputans
In parva carpsi frusta, et haec ferventibus
Demersi ahenis; illa lentis ignibus
Stillare jussi; membra nervosque abscidi
Viventibus, gracilique trajectas veru
Mugire fibras vidi, et adgessi manu
Meâ ipse flammas. Omnia haec melius pater
Fecisse potuit; cecidit incassum dolor:
Scidit ore natos impio, sed nesciens,
Sed nescientes. THY. Clusa littoribus vagis
Audite maria! vos quoque audite hoc scelus,
Quocunque, dî, fugistis! audite, Inferi!
Audite, Terrae! Noxque Tartareâ gravis
Et atra nube, vocibus nostris vaca!
Tibi sum relictus; sola tu miserum vides,
Tu quoque sine astris. Vota non faciam improba;
Pro me nihil precabor: (ecquid jam potest
Pro me esse?) vobis vota prospicient mea.
Tu, summe coeli rector, aetheriae potens
Dominator aulae, nubibus totum horridis
Convolve mundum; bella ventorum undique
Committe, et omni parte violentum intona;
Manuque, non quâ tecta et immeritas domos
Telo petis minore, sed quâ montium
Tergemina moles cecidit, et qui montibus
Stabant pares gigantes, hâc arma expedi,
Ignesque torque! vindica amissum diem!
Jaculare flammas: lumen ereptum polo
Fulminibus exple. Causa, ne dubites diu,
Utriusque mala sit; si minus, mala sit mea;
Me pete! trisulco flammeam telo facem
Per pectus hoc transmitte! si gnatos pater
Humare, et igni tradere extremo volo,
Ego sum cremandus. Si nihil Superos movet,
Nullumque telis impios numen petit:
Aeterna nox permaneat, et tenebris tegat
Immensa longis scelera! Nil, Titan, queror,
Si perseveras. ATR. Nunc meas laudo manus,
Nunc parta vera est palma. Perdideram scelus,
Nisi sic doleres. Liberos nasci mihi
Nunc credo, castis nunc fidem reddi toris.
THY. Quid liberi meruere? ATR. Quod fuerant tui.

1085. Ita Scaliger, et Gruterus. V.: *haec arma*.

THY. Gnatos parenti! ATR. Fateor, et, quod me juvat,
Certos. THY. Piorum praesides testor deos.
ATR. Quid? conjugales? THY. Scelere quis pensat scelus?
ATR. Scio, quid queraris: scelere praerepto doles,
Nec, quod nefandas hauseris, angit, dapes;
Quod non paràris: fuerat hic animus tibi
Instruere similes inscio fratri cibos,
Et adjuvante liberos matre adgredi,
Similique leto sternere. Hoc unum obstitit,
Tuos putasti. THY. Vindices aderunt dei;
His puniendum vota te tradunt mea.
ATR. Te puniendum liberis trado tuis.

1104. Libri continue: *Quid conjugales?* Sequor Jac. Gronovium. 1106. Ita Flor. V.: *tangit.* 1113. *lib.*, umbris liberorum insepultorum.

PHOENISSAE.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.
ANTIGONE.
NUNCIUS.
IOCASTA.
POLYNICES.

PHOENISSAE.

ARGUMENTUM.

Oedipus, sibi oculis, ubi scelus suum (de quo vide argumentum Oedipi) agnovisset, erutis, in exilium spontaneum profectus, amolitur a se filiam Antigonem, quae patri vitales auras pertaeso ducem se viae offert, utque mortis cupidinem deponat, multis precibus tandem exorat. Cujus interea filios Eteoclem et Polynicem, violato regnandi per vices foedere, impia moventes arma, incassum laborat mater Iocasta in gratiam reducere.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Hauserat obscuras damnata luce tenebras
Oedipodes, tristemque animam sub nocte premebat.
Natorum interea dominandi dira cupido
Occupat haec mentes: Thebanaque regna tueri
Alternis statuunt vicibus. Jamque annua jura
Ille dabat populo; hic patriis semotus ab oris
Argolicas urbes externaque tecta petebat.
Jam vagus exactum sol circumvolverat annum:
Sceptra exul repetit; negat ille excedere regno
Perfidus: arma parant: tristi concurrere bello
Praeceps ira jubet. Cruor undique et undique caedes
Cernitur, hostilique exundant sanguine rupes.
Tandem Grajugenum post funera longa necesque
Mutua Thebani senserunt vulnera fratres.

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, ANTIGONE.

Oedipum ab institutâ morte revocat filia Antigone, dux patris coeci.

OEDIP. Coeci parentis regimen, ac fessi unicum 1. 2.
Patris levamen, gnata, quam tanti est mihi
Genuisse vel sic, desere infaustum patrem!
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi! Melius inveniam viam,
Quam quaero, solus, quae me ab hâc vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis adspectu levet
Coelum atque terras. Quantulum hâc egi manu?
Non video noxae conscium nostrae diem;
Sed videor. Hinc jam solve inhaerentem manum,
Et patere coecum, quâ volet, ferri pedem!
Ibo, ibo, quâ praerupta protendit juga
Meus Cithaeron; quâ peragrati celer
Per saxa montis jacuit Actaeon, suis
Nova praeda canibus; quâ per obscurum nemus
Silvamque opacae vallis instinctas deo
Egit sorores mater, et gaudens malo
Vibrante fixum praetulit thyrso caput;
Vel quâ cucurrit corpus invisum trahens
Zethi juvencus, quâ per horrentes rubos
Tauri ferocis sanguis ostentat fugas;
Vel quâ alta maria vertice immenso premit
Minora rupes, quâ scelus fugiens ferum,
Novumque faciens, mater insiluit freto,
Mersura natum seque! Felices, quibus

V. 2. Fort.: *Fratris levamen.* Cf. 135. Gron. tentabat *Lateris lev.* 3. Fort.: *infaustum parum.* 13. Sic vett. edd. V.: *peragrato monte.* 23. Vitiose Flor.: *Minor rupes q. s. f. suum;* vitiosius libri vulgati: *Inoque praeceps q. s. f. s.;* nec placet Gronovii ratio, ponentis *Inoa rupes q. s. f. s. Scelus ferum,* Athamantis, filium Melicertem occisuri. Non semel inter se commutata sunt in libris vocabula *ferus* et *suus.* Cf. Hippol. 126, Herc. Oet. 1378, Octav. 403, 519.

Fortuna melior tam bonas matres dedit!
Est alius istis noster in silvis locus,
Qui me reposcit; hunc petam cursu incito.
Non haesitabit gressus; huc omni duce
Spoliatus ibo. Quid moror? Sedes meas
Montem, Cithaeron, redde, et hospitium mihi
Illud meum restitue: ut expirem senex,
Ubi debui infans! recipe supplicium vetus,
Semper cruente, saeve, crudelis, ferox,
Cum occidis, et cum parcis! Olim jam tuum
Est hoc cadaver: perage mandatum patris,
Jam et matris. Animus gestit antiqua exequi
Supplicia. Quid me, gnata, pestifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? Genitor vocat.
Sequor, sequor! jam parce! Sanguineum gerens
Insigne regni Laïus rapti furit,
Et, ecce, inanes manibus infestis petit
Foditque vultus! Gnata, genitorem vides?
Ego video. Tandem spiritum inimicum expue,
Desertor animi, fortis in partem tui!
Omitte poenae languidas longae moras,
Mortemque totam admitte! Quid segnis traho,
Quod vivo? Nullum facere jam possum scelus, —
Possum miser: praedico, discede a patre,
Discede, virgo: timeo post matrem omnia.
ANT. Vis nulla, genitor, a tuo nostram manum
Corpore resolvet; nemo me comitem tibi
Eripiet unquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant;
Pars summa magni patris e regno mea est
Pater ipse. Non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapto sceptra qui regno tenet;
Non hunc catervas alter Argolicas agens!
Non si revulso Jupiter mundo tonet,
Mediumque nostros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam! Prohibeas, genitor, licet:
Regam abnuentem, diligam invitum patrem.

30. Sic ed. Car. Fernandi princeps. V.: *Quid moror sedes meas? Montem* etc. Pejus etiam Gron. secundum Florentinum: — *meas? Mortem* etc. 39. Fort.: *quid times?* vel *quatenus* (me tenes)? Et hoc quidem potius. 46. Ita Grotius. V.: *O poenas languidas longae morae.* 47. *admitte* Lipsian. et unus Commelin. Flor.: *recipe admitte.* V.: *M. t. recipe.* 48. *Quod vivo*, quam partem, aut illud, quatenus vivo. Ita Gron. V.: — *traho? Quid vivo?* 62. Ita Florens Christianus, cum in Lipsiano inveniss et *dirigam inv. p.* V.: *dirigam inv. gradum.*

In plana tendis? vado. Praerupta adpetis?
Non obsto, sed praecedo. Quovis utere
Duce me! Duobus omnis eligitur via.
Perire sine me non potes, mecum potes.
Hic alta rupes arduo surgit jugo,
Spectatque longe spatia subjecti maris;
Vis hanc petamus? Nudus hic pendet silex.
Hic scissa tellus faucibus ruptis hiat;
Vis hanc petamus? Hic rapax torrens cadit,
Partesque lapsi montis exesas rotat;
In hunc ruamus. Dum prior, quo vis, eo;
Non deprecor, non hortor. Extingui cupis,
Votumque, genitor, maximum mors est tibi?
Si moreris, antecedo; si vivis, sequor.
Sed flecte mentem, pectus antiquum advoca,
Victasque magno robore aerumnas doma!
Resiste: tantis in malis vinci mori est.
OEDIP. Unde in nefandâ specimen egregium domo?
Unde ista generi virgo dissimilis suo?
Fortuna, credis? aliquis est ex me pius.
Non esset unquam (fata bene novi mea),
Nisi ut noceret. Ipsa se in leges novas
Natura vertet, regeret in fontem citas
Revolutus undas amnis, et noctem adferet
Phoebéa lampas, Hesperus faciet diem.
Ut ad miserias aliquid accedat meas,
Pii quoque erimus. Unica Oedipodae est salus,
Non esse salvum. Liceat ulcisci patrem
Adhuc inultum. Dextra, quid cessas iners
Exigere poenas? Quidquid exactum est adhuc,
Matri dedisti. Mitte genitoris manum,
Animosa virgo: funus extendis meum,
Longasque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terrâ corpus invisum tege!
Peccas honestâ mente; pietatem vocas,
Patrem insepultum trahere. Qui cogit mori
Nolentem, in aequo est, quique properantem impedit.
Occidere est vetare cupientem mori.
Nec tamen in aequo est: alterum gravius reor:
Malo imperari, quam eripi mortem mihi.
Desiste coepto, virgo: jus vitae ac necis
Meae penes me est. Regna deserui libens;

65. Sic Flor. V.: *expetis.* 78. Fort.: *Junctasque.* 82. Perperam libri: — *pius?*

Regnum mei retineo. Si fida es comes:
Ensem parenti trade; sed notum nece
Ensem paternâ. Tradis, an nati tenent
Cum regno et illum? Faciet, ubicunque est, opus.
Ibi sit; relinquo; natus hunc habeat meus
Sed uterque. Flammas potius et vastum aggerem
Compone; in altos ipse me immittam rogos.
Haerebo ad ignes, funebrem escendens struem,
Pectusque solvam durum, et in cineres dabo
Hoc, quidquid in me vivit. — Ubi saevum est mare?
Duc, ubi sit altis prorutum saxis jugum,
Ubi curva rapidus ducat Ismenos vada!
Duc, ubi ferae sint, ubi fretum, ubi praeceps locus,
Si dux es! Illuc ire morituro placet,
Ubi sedit altâ rupe semifero dolos
Sphinx ore nectens. Dirige huc gressus pedum;
Hic siste patrem! Dira ne sedes vacet,
Monstrum repone majus! Hoc saxum insidens
Obscura nostrae verba fortunae loquar,
Quae nemo solvat. Quisquis Assyrio loca
Possessa regi scindis, et Cadmi nemus
Serpente notum, sacra quo Dirce scatet,
Supplex adoras; quisquis Eurotan bibis,
Spartenque fratre nobilem gemino colis;
Quique Elin et Parnason et Boeotios
Colonus agros uberis tondes soli;
Adverte mentem: saeva Thebarum lues
Luctifica coecis verba committens modis,
Quid simile posuit? quid tam inextricabile?
Avi gener, patrisque rivalis sui,
Frater suorum liberûm, et fratrum parens.
Uno avia partu liberos peperit viro,
Ac sibi nepotes. Monstra quis tanta explicet?
Ego ipse, victae spolia qui Sphingis tuli,
Haerebo, fati tardus interpres mei. —
Quid perdis ultra verba? quid pectus ferum
Mollire tentas precibus? Hoc animo sedet,
Effundere hanc cum morte luctantem diu
Animam, et tenebras petere: nam sceleri haec meo
Parum alta nox est; Tartaro condi juvat,
Et si quid ultra Tartarum est. Tandem libet,
Quod olim oportet. Morte prohiberi haud queo.

112. Flor.: *Herebo ad i. funebre escendam struem.* V.: *Erectam ad i. funebrem ascendam str.* Nic. Heinsius Advers. 1, 4.: *Praeibo*, vel *Properabo*, *ad ignes.* 126. Ita Gron. V.: *latet.*

Ferrum negabis? noxias lapso vias
Cludes, et arctis colla laqueis inseri
Prohibebis? herbas, quae ferunt letum, auferes?
Quid ista tandem cura proficiet tua?
Ubique mors est. Optime hoc cavit deus.
Eripere vitam nemo non homini potest;
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.
Nil quaero: dextrâ noster et nudâ solet
Bene animus uti. Dextra, nunc toto impetu,
Toto dolore, viribus totis veni!
Non destino unum vulneri nostro locum:
Totus nocens sum: quâ voles, mortem exige!
Effringe corpus, corque tot scelerum capax
Evelle; totos viscerum nuda sinus!
Fractum incitatis ictibus guttur sonet,
Laceraeve fixis unguibus venae fluant.
Aut dirige iras, quo soles; haec vulnera
Rescissa multo sanguine ac tabo irriga;
Hâc extrahe animam, duram, inexpugnabilem!
Et tu, parens, ubicunque poenarum arbiter
Adstas mearum (non ego hoc tantum scelus
Ullâ expiari credidi poenâ satis,
Unquam, nec istâ morte contentus fui,
Nec me redemi parte; membratim tibi
Volui perire), debitum tandem exige!
Nunc solvo poenas; tunc tibi inferias dedi.
Ades atque inertem dexteram introrsus preme,
Magisque merge! timida tum parvo caput
Libavit haustu, vixque cupientes sequi
Eduxit oculos. Haeret etiam nunc mihi
Ille animus, haeret, cum recusantem manum
Pressere vultus. Audies verum, Oedipe:
Minus eruisti lumina audacter tua,
Quam praestitisti. Nunc manum cerebro indue;
Hâc parte mortem perage, quae coepit mori!
ANT. Pauca, o parens magnanime, miserandae precor
Ut verba natae mente placatâ audias.
Non te ut reducam veteris ad speciem domûs,
Habitumque regni flore pollentem inclito,
Peto; ast ut iras, tempore aut ipsâ morâ

160. Male Gron.: *perficiet.* 164. libri: *tabe*, quod emendavit Nic. Heins. l. l. ad 112. 181. Ita Grot. Gron. V.: *qua coepi mori.* MSS. *coepi*, vel *coepit.* 184. Flor.: *speciem*, h. e. dignitatem. V.: *specimen.* 186. Fort.: *tempore atque ipsâ morâ.* Vel potius: *temporum haud ipsâ morâ.*

Fractas, remisso pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec victum malis
Dare terga. Non est, ut putas, virtus, pater,
Timere vitam, sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere ac retro dare.
Qui fata proculcavit, ac vitae bona
Projecit atque abscidit, et casus suos
Oneravit ipse, cui deo nullo est opus,
Quare ille mortem cupiat, aut quare petat?
Utrumque timidi est. Nemo contemsit mori,
Qui concupivit; cujus haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuto est situs.
Quis jam deorum (velle fac) quidquam potest
Malis tuis adjicere? Jam nec tu potes,
Nisi hoc, ut esse te putes dignum nece.
Non es, nec ulla pectus hoc culpa attigit.
Et hoc magis te, genitor, insontem voca,
Quod innocens es dîs quoque invitis. Quid est!
Quod te efferârit, quod novos subfixerit
Stimulos dolori? quid te ad infernas agit
Sedes? quid exhis pellit? Ut careas die? —
Cares. — Ut altis nobilem muris domum
Patriamque fugias? — Patria tibi vivo perit. —
Gnatos fugis, matremque? — Ab aspectu omnium
Fortuna te submovit; et quidquid potest
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abstulit;
Regni tumultus, turba fortunae prior
Abscessit a te jussa. Quem, genitor, fugis?
OEDIP. Me fugio; fugio conscium scelerum omnium
Pectus; manumque hanc fugio et hoc coelum et deos;
Et dira fugio scelera, quae feci innocens.
Ego hoc solum, frugifera quo surgit Ceres,
Premo? has ego auras ore pestifero traho?
Ego laticis haustu satior, aut ullo fruor
Almae parentis munere? ego castam manum,
Nefandus, incestificus, exsecrabilis,
Attrecto? ego ullos aure concipio sonos,
Per quos parentis nomen aut nati audiam?
Utinam quidem rescindere has quirem vias,
Manibusque adactis omne, quâ voces meant,
Aditusque verbis tramite angusto patet,
Eruere possem, gnata! jam sensum tui,

207. Flor.: *in infern.* 229. Fort. secundum Jac. Gronovium: *jam sensum ah! tui*, etc. Flor.: *sensum tacui.*

Quae pars meorum es criminum, infelix pater
Fugissem. Inhaeret ac recrudescit nefas
Subinde; et aures ingerunt, quidquid mihi
Donastis oculi. Cur caput tenebris grave
Non mitto ad umbras Ditis aeternas? quid hic
Manes meos detineo? quid terram gravo?
Mixtusque Superis erro? quid restat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,
Et ingenî sollertis eximium decus
Periere: cuncta sors mihi infesta abstulit.
Lacrimae supererant; has quoque eripuit mihi. —
Absiste! nullas animus admittit preces,
Novamque poenam sceleribus quaerit parem.
Et esse par quae poterit? Infanti quoque
Decreta mors est. Fata quis tam tristia
Sortitus unquam? Videram nondum diem,
Uterique nondum solveram clusi moras:
Et jam timebar. Protinus quosdam editos
Nox occupavit, et novae luci abstulit;
Mors me antecessit. Aliquis intra viscera
Materna letum praecoquis fati tulit;
Sed numquid et peccavit? Abstrusum, abditum,
Dubiumque an essem, sceleris infandi reum
Deus egit. Illo teste damnavit parens,
Calidoque teneros transuit ferro pedes,
Et in alta nemora pabulum misit feris
Avibusque saevis, quas Cithaeron noxius
Cruore saepe regio tinctas alit.
Sed quem deus damnavit, abjecit pater,
Mors quoque refugit. Praestiti Delphis fidem:
Genitorem adortus impia stravi nece.
Hoc aliqua pietas redimet? — Occidi patrem;
Sed matrem amavi. Proloqui hymenaeum pudet
Taedasque nostras; has quoque invitum pati
Te coge poenas. Facinus ignotum, efferum,
Inusitatum effare, quod populi horreant,
Quod esse factum nulla non aetas neget,
Quod patricidam pudeat. In patrios toros
Tuli paterno sanguine adspersas manus,
Scelerisque pretium majus accepi scelus.
Leve est paternum facinus; in thalamos meos
Deducta mater, ne parum sceleris foret,

233. *Don.*, condonastis, cujuscunque mihi gratiam fecistis. 243. Fort.: *At esse* etc. 261. Sic Ascens. V.: *alia pietas.* 271. Ita Flor. V.: *scelerum.*

Foecunda. Nullum crimen hôc majus potest
Natura ferre. Si quod etiamnum est tamen:
Qui facere possint, dedimus. Abjeci necis
Pretium paternae sceptrum, et hoc iterum manus
Armavit aliis. Optime regni mei
Fatum ipse novi: nemo sine sacro feret
Illud cruore. Magna praesagit mala
Paternus animus. Jacta jam sunt semina
Cladis futurae: spernitur pacti fides;
Hic occupato cedere imperio negat;
Jus ille et icti foederis testes deos
Invocat, et Argos exul atque urbes movet
Grajas in arma. Non levis fessis venit
Ruina Thebis: tela, flammae, vulnera
Instant, et istis si quod est majus malum:
Ut esse genitos nemo non ex me sciat.
ANT. Si nulla, genitor, causa vivendi tibi est,
Haec una abunde est, ut pater gnatos regas
Graviter furentes. Tu impii belli minas
Avertere unus, tuque vecordes potes
Inhibere juvenes, civibus pacem dare,
Patriae quietem, foederi laeso fidem.
Vitam tibi ipse si negas, multis negas.
OEDIP. Illis parentis ullus aut aequi est amor,
Avidis cruoris, imperî, armorum, doli,
Diris, scelestis, breviter ut dicam: meis?
Certant in omne facinus, et pensi nihil
Ducunt, ubi illos ira praecipites agat;
Nefasque nullum, per nefas nati, putant.
Non patris illos tangit adflicti pudor,
Non patria; regno pectus attonitum furit.
Scio, quo ferantur, quanta moliri parent;
Ideoque leti quaero maturam viam,
Morique propero, dum in domo nemo est meâ
Nocentior me. Gnata, quid genubus meis
Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
Unum hoc habet Fortuna, quo possim capi,
Invictus aliis: sola tu adfectus potes
Mollire duros, sola pietatem in domo
Docere nostrâ. Nil grave aut miserum est mihi,
Quod te sciam voluisse. Tu tantum impera:
Hic Oedipus Aegaea tranabit freta

274. Sic Ortelianus liber apud Rapheleng. Alii: *possunt.* V.: *possent.* 276. *aliis* Flor. V.: *alias.* 304. Sic idem codex. V.: *maturi*, quod minus elegans.

Jubente te; flammasque, quas Siculo vomit
De monte tellus igneos volvens globos,
Excipiet ore; seque serpenti offeret,
Quae saeva furto nemoris Herculeo furit;
Jubente te praebebit alitibus jecur;
Jubente te vel vivet. . . . . i. d. s.

ACTUS SECUNDUS.

NUNTIUS, OEDIPUS, ANTIGONE.

Nuntius, a Thebanis missus, Oedipum obsecrat, ut rediens componat filios. Abnuit Oedipus et in silvas se recipiens filiis diras imprecatur.

NUNT. Exemplum in ingens regiâ stirpe edite, i. s.
Thebae, paventes arma fraterna, invocant,
Rogantque tectis arceas patriis faces.
Non sunt minae; jam propius accessit malum:
Nam regna repetens frater et pactas vices
In bella cunctos Graeciae populos agit;
Septena muros castra Thebanos premunt.
Succurre; prohibe pariter et bellum et nefas!
OEDIP. Ego ille sum, qui scelera committi vetem,
Et abstinere sanguine a caro manus
Doceam? magister juris et amoris pii
Ego sum? Meorum facinorum exempla adpetunt;
Me nunc sequuntur. Laudo, et agnosco libens,
Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
Agite, o propago cara, generosam indolem
Probate factis; gloriam ac laudes meas
Superate, et aliquid facite, propter quod patrem
Adhuc juvet vixisse! Facietis, scio:
Sic estis orti. Scelere defungi haud levi
Aut usitato tanta nobilitas potest.
Ferte arma! facibus petite penetrales deos,
Frugemque flammâ metite natalis soli!
Miscete cuncta, rapite in exitium omnia!
Disjicite passim moenia, in planum date!
Templis deos obruite; maculatos lares
Conflate! ab imo tota considat domus!

334. Ita Flor. V.: *clara.* 339. Sic Ascens. V.: *Haud usit.* 342. Vort.: *Miscete junctim, rap. in exitium, omnia!*

Urbs concremetur! primus a thalamis meis
Incipiat ignis! ANT. Mitte violentum impetum
Doloris, ac te publica exorent mala,
Auctorque placidae liberis pacis veni.
OEDIP. Vides modestae deditum menti senem,
Placidaeque amantem pacis ad partes vocas?
Tumet animus irâ, fervet immensum dolor,
Majusque, quam quod casus et juvenum furor
Conatur, aliquid cupio. Non satis est adhuc
Civile bellum: frater in fratrem ruat;
Nec hoc sat est: quod debet, ut fiat nefas
De more nostro, quod meos deceat toros:
Date arma patri! — Nemo me ex his eruat
Silvis: latebo rupis exesae cavo,
Aut sepe densâ corpus abstrusum tegam.
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et saeva fratrum bella, quod possum, audiam.

* * *

ACTUS TERTIUS.

'Ακέφαλος.

IOCASTA, ANTIGONE, NUNTIUS.

Iocasta, audito in procinctu stare utramque aciem, propere fertur, filios (si fieri possit) in gratiam reductura.

IOC. FELIX Agaue: facinus horrendum manu i. s.
Quâ fecerat, gestavit et spolium tulit
Cruenta nati Maenas in partes dati.
Fecit scelus, sed misera non ultra suum

347. Fort.: *I. ignis!* NUNT. *Mitte viol. imp. Doloris!* ANT. *At te* etc. 358. Fort.: *Dante arma patre.* 363 sequ. Affectus locus. Sic legendum arbitror: *F. A.: facinus horrendum in manu, Quâ fecerat, cessavit, ut spolium tulit* etc. Sententia praeclara, ut facinus Agaves in ea ipsa manu, qua id commiserat, cessasse dicatur, postquam (*ut*) filii Penthei caput tulit pro spolio. Quam sententiam latius explicat in sequentibus. Ad verba quod attinet, *in* saepe raptum est ab antecedente m littera propter similitudinem, nec valde dissimilia sunt *cessavit* et *gestavit;* denique passim *et* atque *ut* conjunctiones commutatae inter se deprehenduntur in codicibus. 366. Flor.: *non ultra suo Sceleri occurrit.* Nic. Heins. Advers. 1, 5.: *ultro suo Sceleri oocucurrit.*

Scelus hoc cucurrit. Hoc leve est, quod sum nocens;
Feci nocentes. Hoc quoque etiamnum leve est;
Peperi nocentes. Deerat aerumnis meis,
Ut et hostem amarem. Bruma ter posuit nives,
Et tertiâ jam falce decubuit Ceres,
Ut exul errat gnatus et patriâ caret,
Profugusque regum auxilia Grajorum rogat.
Gener est Adrasti, cujus imperio mare,
Quod cingit Isthmos, regitur; hic gentes suas
Septemque secum regna ad auxilium trahit
Genero. Quid optem, quidve decernam, haud scio.
Regnum reposcit. Causa repetentis bona est;
Mala sic petentis. Vota quae faciam parens?
Utrimque natum video: nil possum pie
Pietate salvâ facere; quodcunque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed utrumque quamvis diligam adfectu pari;
Quo causa melior sorsque deterior trahit,
Inclinat animus, semper infirmo favens.
Miseros magis fortuna conciliat suis.
NUNT. Regina, dum tu flebiles questus cies,
Terisque tempus salva, nudatis adest
Acies in armis; aera jam bellum cient,
Aquilâque pugnam signifer motâ vocat.
Septena reges bella dispositi parant;
Animo pari Cadméa progenies subit;
Cursu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes pulvere abscondat diem,
Fumoque similes campus in coelum erigat
Nebulas, equestri fracta quas tellus pede
Submittit; et, si vera metuentes vident,
Infesta fulgent signa; subrectis adest
Frons prima telis; aureâ clarum notâ
Nomen ducum vexilla praescriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus,
Et impia arma matris opposita impedi!
ANT. Perge, o parens, et concita celerem gradum!
Compesce tela; fratribus ferrum excute;
Nudum inter enses pectus infestos tene;

375. *Isthmos* Flor., enallage satis usitata. V.: *Isthmon*, quae videtur esse explicatio. 377. Sic item Flor. V.: *Generi*. 380. Inepte codd.: *Utrumque*. 388. Secutus hic quoque sum Florentinum librum. V.: *T. tempus, tota nudatis stetit Acies in a.* 397. Fort.: *Submittit! en (si vera m. v.) Infesta* etc. 402. Minus bene Gron. secundum Flor. et Vossianum: *mater opposita*.

Aut solve bellum, mater, aut prima excipe!
IOC. Ibo, ibo, et armis obvium opponam caput;
Stabo inter arma. Petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem. Tela, qui fuerit pius,
Rogante ponat matre; qui non est pius,
Incipiat a me. Fervidos juvenes anus
Tenebo. Nullum teste me fiet nefas;
Aut si aliquod et me teste committi potest,
Non fiet unum. ANT. Signa collatis micant
Vicina signis; clamor hostilis fremit.
Scelus in propinquo est: occupa, mater, preces.
Et ecce! motos fletibus credas meis:
Sic agmen armis segne compositis venit.
NUNT. Procedit acies tarda, sed properant duces.
IOC. Quis me procellae turbine insano vehens
Volucer per auras ventus aetherias aget?
Quae Sphinx, vel atrâ nube subtexens diem
Stymphalis, avidis praepetem pennis feret?
Aut quae per altas aëris rapiet vias
Harpyia, saevi regis observans famem,
Et inter acies proiciet raptam duas?
NUNT. Vadit furenti similis, aut etiam furit.
Sagitta qualis Parthica velox manu
Excussa fertur; qualis insano ratis
Premente vento rapitur; aut qualis cadit
Delapsa coelo stella, cum stringens polum
Rectam citatis ignibus rumpit viam:
Attonita cursu fugit, et binas statim
Diduxit acies. Victa maternâ prece
Haesere bella, jamque in alternam necem
Illinc et hinc miscere cupientes manum,
Vibrata dextrâ tela suspensâ tenent.
Paci favetur; omnium ferrum jacet
Cessatve tectum, vibrat in fratrum manu.
Laniata canas mater ostendit comas;
Rogat abnuentes; irrigat fletu genas.
Negare matri, qui diu dubitat, potest.

419. Non recte haec quoque Antigonae tribuuntur. 420. Ita Flor. V.: *insanae*. 426. Sic Ald. Scalig. Metrum evertitur vulgato *projiciet*. Ita dicuntur *adicere*, *obicere*, *reicere*. 438. *jacet* (projectum est a militibus pugnare nolentibus) Flor. V.: *latet*, quod ταυτολογικόν. 439. V.: *Cessatque*. Saepissime haec permixta.

ACTUS QUARTUS.

IOCASTA, POLYNICES, ETEOCLES.

Iocasta utrumque filium serio precatur, ut simultate positâ in gratiam et amorem redire velint. Eteocles impie respondet.

IOC. In me arma et ignes vertite! in me omnis ruat i. s.
Unam juventus, quaeque ab Inachio venit
Animosa muro, quaeque Thebanâ ferox
Descendit arce! civis atque hostis simul
Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro!
Haec membra passim spargite ac divellite:
Ego utrumque peperi. Ponitis ferrum ocius?
An dico, et ex quo? Dexteras matri date!
Date, dum piae sunt! Error invitos adhuc
Fecit nocentes; omne Fortunae fuit
Peccantis in nos crimen: hoc primum nefas
Inter scientes geritur. In vestrâ manu est,
Utrum velitis. Sancta si pietas placet:
Donate matrem pace; si placuit scelus:
Majus paratum est: media se opponit parens.
Proïnde bellum tollite, aut belli moram.
Sollicita nunc cui mater alternâ prece
Verba admovebo? misera quem amplectar prius?
In utramque partem ducor adfectu pari.
Hic abfuit; sed pacta si fratrum valent,
Nunc alter aberit. Ergo jam nunquam duos,
Nisi sic, videbo? Junge complexus prior
Tu, qui, labores totque perpessus mala,
Longo parentem fessus exilio vides!
Accede propius; clude vaginâ impium
Ensem, et trementem jamque cupientem excuti
Hastam solo defige! Maternum tuo
Coïre pectus pectori clypeus vetat:
Hunc quoque repone. Vinculo frontem exue,
Tegimenque capitis triste belligeri leva,
Et ora matri redde! Quo vultus refers,
Acieque pavidâ fratris observas manum?
Adfusa totum corpus amplexu tegam;
Tuo cruori per meum fiet via.

450. Libri fere: *ex aequo;* nonnulli: *datis;* Ald.: *Ac dico et ex quo? dext. lege datis.* Fort.: —, *ocius, Ac (dico, ut aequum est) d. m. datis?* Similius etiam est *aequum*. 465. Ita Gruter. MSS. fere: *Tu qui tot lab.* Gron. ex Florentino: *Qui tot lab. Labores totque mala*, tot lab. et mala.

Quid dubius haeres? an times matris fidem?
POL. Timeo: nihil jam jura naturae valent.
Post ista fratrum exempla ne matri quidem
Fides habenda est. IOC. redde jam capulo manum,
Adstringe galeam, laeva se clypeo ingerat;
Dum frater exarmatur, armatus mane.
Tu pone ferrum, causa qui es ferri prior.
Si pacis odium est, furere si bello placet:
Inducias te mater exiguas rogat,
Ferat ut reverso post fugam gnato oscula
Vel prima, vel suprema. Dum pacem peto,
Audite inermes: ille te, tu illum times;
Ego utrumque, sed pro utroque. Quid strictum abnuis
Recondere ensem? Qualibet gaude morâ:
Id gerere bellum cupitis, in quo est optimum
Vinci. Vereris fratris infesti dolos?
Quoties necesse est fallere aut falli a suis,
Patiare potius ipse, quam facias, scelus.
Sed ne verere: mater insidias et hinc
Et rursus illinc abiget. Exoro, an patri
Invideo vestro? veni, ut arcerem nefas,
An ut viderem propius? — Hic ferrum abdidit,
Reclinis hastam, et arma defixa incubans.
Ad te preces nunc, gnate, maternas feram;
Sed ante lacrimas. Teneo longo tempore
Petita votis ora. Te profugum solo
Patrio penates regis externi tegunt:
Te maria tot diversa, tot casus vagum
Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec suâ festas manu
Ornavit aedes, nec suâ laetas faces
Vittâ revinxit; dona non auro graves
Gazas socer, non arva, non urbes dedit:
Dotale bellum est. Hostium es factus gener,
Patriâ remotus, hospes alieni laris,
Externa consecutus, expulsus tuis,
Sine crimine exul. Ne quid e fatis tibi
Deesset paternis, hoc quoque ex illis habes,
Errasse thalamis. Gnate, post multos mihi
Remisse soles; gnate suspensae metus
Et spes parentis, cujus adspectum deos

481. Flor.: *inserat.* 499. Ita Gron. V.: R. *hastae, et a. d. incubant.* 504. Leg.: *Te amara tot div.* Horat. Od. 2, 17, 26.: *amara lento Temperat risu.* 508. Ita Commelin. Flor.: *auri graves.* Vett. edd.: *auro.* V.: *auri et gr.*

Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum esset erepturus adventu tuo,
Quantum daturus: „Quando pro te desinam,“
Dixi, „timere?“ Dixit irridens deus:
Ipsum timebis. Nempe nisi bellum foret,
Ego te carerem; nempe si tu non fores,
Bello carerem. Triste conspectûs datur
Pretium tui durumque; sed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars saevus audet. Hoc quoque est magnum nefas,
Tam prope fuisse. Stupeo et exsanguis tremo,
Cum stare fratres hinc et hinc video duos
Sceleris sub ictu; membra quassantur metu.
Quam paene mater majus adspexi nefas,
Quam quod miser videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque jam nil tale, sum infelix tamen,
Quod paene vidi. Per decem mensûm graves
Uteri labores, perque pietatem inclitae
Precor sororis, et per irati sibi
Genas parentis, scelere quas nullo nocens,
Erroris a se dira supplicia exigens,
Hausit: nefandas moenibus patriis faces
Averte; signa bellici retro agminis
Flecte! ut recedas, magna pars sceleris tamen
Vestri peracta est: vidit hostili grege
Campos repleri patria; fulgentes procul
Armis catervas vidit. Equitatu levi
Cadmea frangi prata, et excelsos rotis
Volitare proceres; igne flagrantes trabes
Fumare, cineri quae petunt nostras domos;
Fratresque (facinus quod novum et Thebis fuit)
In se ruentes — totus hoc exercitus,
Hoc utrinque populus omnis, hoc vidit soror,
Genitrixque vidi: nam pater debet sibi,
Quod ista non spectavit. Occurrat tibi
Nunc Oedipus, quo judice erroris quoque
Poenae petuntur. Ne, precor, ferro erue
Patriam ac penates; neve, quas regere expetis,
Everte Thebas! Quis tenet mentem furor?
Patriam petendo perdis? ut fiat tua,
Vis esse nullam? Quin tuae causae nocet

536. *mensum* pro *mensium*, ut Ovidius quoque aliique: vidd. Fabric. Delrius, 543 — 550. Minus recte haec distincta leguntur in vulgatis. 552. Ita Flor. V.: *vidit*.

Ipsum hoc, quod armis uris infestis solum,
Segetesque adultas sternis, et totos fugam
Edis per agros: nemo sic vastat sua.
Quae corripi igne, quae meti gladio jubes,
Aliena credis? Rex sit e vobis uter,
Manente regno quaerite. Haec telis petes
Flammisque tecta? poteris has Amphionis
Quassare moles, nulla quas struxit manus,
Stridente tardum machinâ ducens onus;
Sed convocatus vocis et citharae sono
Per se ipse turres venit in summas lapis?
Haec saxa franges victor? hinc spolia auferes,
Vinctosque duces patris aequales tui?
Matres ab ipso conjugum raptas sinu
Saevus catenâ miles impositâ trahet?
Ut adultâ virgo mixta captivo gregi
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An et ipsa palmas vincta post tergum datas
Mater triumphi praeda fraterni vehar?
Potesne cives laetus exitio datos
Videre passim? moenibus caris potes
Hostem admovere? sanguine et flammâ potes
Implere Thebas? Tam ferum et durum geris
Saevumque in iras pectus, et nondum imperas:
Quid sceptra facient? Pone, vesanos, precor,
Animi tumores, teque pietati refer!
POL. Ut profugus errem semper? ut patriâ arcear,
Opemque gentis hospes externae sequar?
Quid paterer aliud, si fefellissem fidem,
Si pejerassem? Fraudis alienae dabo
Poenas, at ille praemium scelerum feret?
Jubes abire: matris imperio obsequor.
Da, quo revertar. Regiâ frater meâ
Habitet superbus; parva me abscondat casa,
Hanc date repulso! Liceat exiguo lare
Pensare regnum! Conjugi donum datus,
Arbitria thalami dura felicis feram,
Humilisque socerum lixa dominantem sequar?
In servitutem cadere de regno grave est.
IOC. Si regna quaeris, nec potest sceptro manus
Vacare saevo: multa, quae possunt peti
In orbe toto, quaelibet tellus dabit.

561. Ita Flor. Ascens. Gron. V.: *adustas*. 594. *date* Flor., et recte. V.: *da*. Cajet.: *repulsos*, Fort.: *repulsis*. Cf. 368, ibique Dan. Heins.

Hinc nota Baccho Tmolos attollit juga,
Quâ lata terris spatia frugiferis jacent,
Et quâ trahens opulenta Pactolus vada
Inundat auro rura. Nec laetis minus
Maeandros arvis flectit errantes aquas;
Rapidusque campos fertiles Hebrus secat.
Hinc grata Cereri Gargara et dives solum,
Quod Xánthus ambit nivibus Idaeis tumens;
Hinc, quâ relinquit nomen, Ionii maris
Fauces Abydo Sestos oppositâ premit.
Aut, quâ latus jam propius Orienti dedit,
Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
Hâc regna ferro quaere; in hos populos ferat
Socer arma fortis; has paret sceptro tuo
Tradatque gentes. Hoc adhuc regimen puta
Tenere patrem. Melius exilium est tibi,
Quam reditus iste: crimine alieno exulas,
Tuo redibis. Melius istis viribus
Nova regna nullo scelere maculata adpetes.
Quin ipse frater, arma comitatus tua,
Tibi militabit. Vade et id bellum gere,
In quo pater materque pugnanti tibi
Favere possint! regna cum scelere omnibus
Sunt exiliis graviora. Nunc belli mala
Propone, dubias Martis incerti vices
Licet omne tecum Graeciae robur trahas;
Licet arma longe miles ac late explicet;
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.
Quodcunque Mars decrevit: exaequat duos,
Licet impares sint, gladius, et spes et metus
Sors caeca versat. Praemium incertum petis,
Certum scelus. Favisse fac votis deos
Omnes tuis: cessere et aversi fugam
Petiere cives; clade funestâ jacent;
Obtexit agros miles. Exsultes licet,
Victorque fratris spolia dejecti geras:
Frangenda palma est. Quale tu hoc bellum putas,

602. Ita Fernand. Cajet. V.: *Tmolus:* Vid. not. ad Thyest. 783. 607. Fort.: *Hermus*, secundum Gronovium, propterea quod cetera loca, quae hic commemorantur, omnia sunt in Asia. 611. Ita Flor., nisi quod habet *Faucesque*. V.: *Abydi S. oppositae pr.* 612. V.: *propior.* Sequor Gronovium. 614. *Hac*, hac parte, cui respondet *Qua* in praegressis. Malebat Gron. *Hic*, sed frustra. 616. *regimen* vett. edd. V.: *regnum.* 625. Ἀμέτρως libri: *exiliis.* Cf. Herc. fur. 49. etc. 630. Fern. Cajet.: *decrevit.* V.: — *loco est, Qu. M. decernit. exaequat* etc. 638. Flor.: *Plangenda.*

In quo execrandum victor admittit nefas,
Si gaudet? Hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. Infaustas, age,
Dimitte pugnas; libera patriam metu,
Luctu parentes. POL. Sceleris et fraudis suae
Poenas nefandus frater ut nullas ferat?
IOC. Ne metue: poenas, et quidem solvet graves:
Regnabit. POL. Haecne est poena? IOC. Si dubitas, avo
Patrique crede: Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. Sceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quisquam fide
Ruptâ tenebat illa. Jam numeres licet
Fratrem inter istos. POL. Numero. ETE. At est tanti mihi
Cum regibus jacere. Te turbae exulum
Abscribo. POL. Regna, dummodo invisus tuis!
ETE. Regnare non vult, esse qui invisus timet.
Simul ista mundi conditor posuit deus,
Odium atque regnum. Regis hoc magni reor,
Odia ista premere. Multa dominantem vetat
Amor suorum; plus in iratos licet.
POL. Qui vult amari, languidâ regnet manu.
Invisa nunquam imperia retinentur diu.
ETE. Praecepta melius imperî reges dabunt;
Exilia tu dispone. Pro regno velim
Patriam, penates, conjugem flammis dare.
Imperia pretio quolibet constant bene.

* * *

Deest, et magna pars hujus tragoediae intercidit.

642. Eaedem edd. vett.: *Omitte.* 651. Libri continue: *Numero, et est tanti* etc. 654. seqq. V., secundum Scaligerum: POL. *Regnare — diu.* IOC. *Praecepta — dispone.* POL. *Pro* etc. Sequor Grotium.

HIPPOLYTUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HIPPOLYTUS.

PHAEDRA.

THESEUS.

CHORUS CIVIUM ATHENIENSIUM.

NUNCIUS.

NUTRIX.

FAMULI.

HIPPOLYTUS.

ARGUMENTUM.

Hippolyti, Thesei ex Antiope Amazone filii, Dianam virginem ac venatricem colentis, absente apud Inferos Theseo, noverca Phaedra castitatem oppugnat. Repulsa impudica mulier Theseo reduci privignum oblati per vim stupri insimulat. Ille credulus filio, qui domo fugerat, e votis quod restabat tertio fretus, absenti mortem imprecatur. Ratum facit votum Neptunus emisso tauro marino, qui equos Hyppolyti consternat, unde per vepres et saxa distractus auriga dilaniatur. Quod ubi rescivit male sibi conscia mulier, scelus suum falsumque crimen apud maritum confessa gladio se transfigit. Theseus innoxii filii casum lugens, iramque suam detestatus, collectos passim artus componit.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Pirithoum Theseus Stygiâ comitatus ab undâ est,
Tartareo dominam cupiens abducere regno.
Concipit interea validas in pectore flammas
Phaedra furens, vetito privigni et carpitur igne.
Ille novercalem generosâ mente furorem
Sustinet, et tenerum servat sine labe pudorem.
Nusquam tuta homini probitas: heu! crimine foedo
Thesidem insimulat fallaci corde noverca.
Hippolyte infelix, saevo damnatus et acri
Exitio, immeritas solvisti sanguine poenas.
Haec ubi rescivit, stimulis accensa profanis,
Phaedra, suum vertit polluta in pectora ferrum.

ACTUS PRIMUS.

HIPPOLYTUS.

Hippolytus varia loca et munera ministris et venationis comitibus dispertit, Dianamque venationis deam invocat.

Ite, umbrosas cingite silvas, a. d. et m.
Summaque montis juga Cecropii!
Celeri plantâ lustrate vagi,
Quae saxosò loca Parnethi
Subjecta jacent; quàe Thriasiis
Vallibus amnis rapidâ currens
Verberat undâ! scandite colles
Semper canos nive Riphaeâ!
Hâc, hâc alii, quâ nemus altâ
Texitur alno; quâ prata jacent,
Quae roriferâ mulcens aurâ
Zephyrus vernas evocat herbas;
Ubi per graciles lenis Ilissus,
Ut Maeander super aequales,
Labitur agros piger, et steriles
Amne maligno radit arenas!
Vos, quâ Marathon tramite laevo
Saltus aperit; quâ comitatae
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula foetae! vos, quâ, tepidis
Subditus austris, frigora mollit
Durus Acharneus! alius rupem
Dulcis Hymetti, parvas alius
Calcet Aphidnas. Pars illa diu
Vacat immunis, quâ curvati

4. Fort.: *Parneti*. Jac. Gron.: Utique, inquit, Πάρνης, Πάρνητος, ut Φαγρης. Casaub. ad Strab. 1778. 5. *Thriasus* vicus Atticae supra Eleusin versus septentrionem. 13. Fort.: *Ubi, pergracilis, lenis Ilissus, Ut Maeander, super aequales Labitur agros* etc., h. e.: ubi lenis Il., ut pergracilis Maeander, etc. 22. Ita Gron. V., secundum Delrium, *Acharnan.* Sed Acarnanes inter Aetoliam et Epirum siti. Ἀχάρναι δῆμος τῆς Ἀττικῆς, unde Ἀχαρνεῖς.

Littora ponti Sunion urget.'
Si quem tangit gloria silvae,
Vocat hunc Phlyeus: hic versatur
Metus agricolis, vulnere multo
Jam notus aper. At vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas;
Teneant acres lora Molossos,
Et pugnaces tendant Cretes
Fortia trito vincula collo;
At Spartanos (genus est audax
Avidumque ferae) nodo cautus
Propiore liga. Veniet tempus,
Cum latratu cava saxa sonent:
Nunc dimissi nare sagaci
Captent auras, lustraque presso
Quaerant rostro, dum lux dubia est,
Dum signa pedum roscida tellus
Impressa tenet. Alius raras
Cervice gravi portare plagas,
Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea pennâ
Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur missile telum.
Tu grave dextrâ laevâque simul
Robur lato dirige ferro.
Tu praecipites clamore feras
Subsessor ages; tu jam victor
Curvo solves viscera cultro.
Ades en comiti, diva virago,
Cujus regno pars terrarum
Secreta vacat;
Cujus certis petitur telis
Fera, quae gelidum potat Araxen,
Et quae stanti ludit in Istro.
Tua Gaetulos dextra leones,
Tua Cretaeas sequitur cervas;
Nunc veloces figis damas
Leviore manu.
Tibi dant variae pectora tigres,
Tibi villosi terga bisontes,
Latisque feri cornibus uri.
Quidquid solis pascitur arvis,
Sive illud inops novit Garamas,

39. Sic Ascens. V.: *demissi.*

Sive illud Arabs divite silvâ,
Sive ferocis juga Pyrenes,
Sive Hyrcani celant saltus,
Vacuisque vagus Sarmata campis:
Arcus metuit, Diana, tuos.
Tua si gratus numina cultor
Tulit in saltus:
Retia vinctas tenuere feras;
Nulli laqueum rupere pedes;
Fertur plaustro praeda gementi;
Tum rostra canes sanguine multo
Rubicunda gerunt, repetitque casas
Rustica longo turba triumpho.
En, diva, faves:
Signum arguti misere canes:
Vocor in silvas. Hâc, hâc pergam,
Quâ via longum compensat iter!

PHAEDRA, NUTRIX.

Phaedra amore Hippolyti ardere se fatetur apud nutricem, frustra eam a tam nefando amore dehortantem.

PH. O MAGNA vasti Creta dominatrix freti, i. 2.
Cujus per omne littus innumerae rates
Tenuere pontum, quidquid Assyriâ tenus
Tellure Nereus pervium rostris secat,
Cur me in penates obsidem invisos datam,
Hostique nuptam, degere aetatem in malis
Lacrimisque cogis? Profugus en! conjux abest,
Praestatque nuptae, quam solet, Theseus fidem.
Fortis per altas invii retro lacus
Vadit tenebras miles audacis proci;
Solio ut revulsam regis inferni abstrahat,
Pergit furoris socius. Haud illum timor,
Pudorque tenuit: stupra et illicitos toros
Acheronte in imo quaerit Hippolyti pater.
Sed major alius incubat moestae dolor.
Non me quies nocturna, non altus sopor
Solvere curis: alitur et crescit malum,
Et ardet intus, qualis Aetnaeo vapor
Exundat antro. Palladis telae vacant,

82. Sic Ald. Ceteri antiqui: *fave*, vitio scripturae continuae (*favessignum*, *favesignum*). V., secundum Delrium: *En*, *Diva favet*. 88. *Tenuere* ἀορίστως, tenere solent. 98. Fort.: *Pudorve*.

Et inter ipsas pensa labuntur manus;
Non colere donis templa votivis libet;
Non inter aras, Atthidum mixtam choro,
Jactare tacitis conscias sacris faces;
Nec adire castis precibus aut ritu pio
Adjudicatae praesidem terrae deam:
Juvat excitatas consequi cursu feras,
Et rigida molli gaesa jaculari manu.
Quo tendis, anime? quid furens saltus amas?
Fatale miserae matris agnosco malum:
Peccare noster novit in silvis amor.
Genitrix, tui me miseret: infando malo
Correpta, pecoris efferi saevum ducem
Audax amasti. Torvus, impatiens jugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis;
Sed amabat aliquid: quis meas miserae deus,
Aut quis juvare Daedalus flammas queat?
Non, si ille remeet arte Mopsopiâ potens,
Qui nostra coecâ monstra conclusit domo,
Promittat ullam casibus nostris opem.
Stirpem perosa Solis invisi Venus
Per nos catenas vindicat Martis sui
Suasque; probris omne Phoebéum genus
Onerat nefandis. Nulla Minoïs levi
Defuncta amore est; jungitur semper nefas.
NUTR. Theséa conjux, clara progenies Jovis,
Nefanda casto pectore exturba ocius!
Extingue flammas, neve te dirae speï
Praebe obsequentem. Quisquis in primo obstitit,
Pepulitque amorem, tutus ac victor fuit;
Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Sero recusat ferre, quod subiit, jugum.
Nec me fugit, quam durus et veri insolens
Ad recta flecti regius nolit tumor.
Quemcunque dederit exitum casus, feram:
Fortem facit vicina libertas senem.
Honesta primum est velle, nec labi via;
Pudor est secundus, nosse peccandi modum.
Quo, misera, pergis? quid domum infamem adgravas,
Superasque matrem? majus est monstro nefas:

107. Flor. *choros* pro *choro*, ut recte arbitratur Gron. V.: *choris.* 108. Fort.: *consciam s. facem.* 126. Fort.: *Martis feri Suasque.* 141. Ita Nic. Heinsius, cum in Florentino legisset *Non ista primum*, quemadmodum h et n, e et i, litterae misceri solent. V.: *Obstare primum* etc.

Nam monstra fato, moribus scelera imputes.
Si, quod maritus supera non cernit loca,
Tutum esse facinus credis, et vacuum metu:
Erras. Teneri crede Lethaeo abditum
Thesea profundo, et ferre perpetuam Styga:
Quid ille, lato maria qui regno premit,
Populisque reddit jura centenis pater?
Latere tantum facinus occultum sinet?
Sagax parentum est cura. Credamus tamen
Astu doloque tegere nos tantum nefas:
Quid ille, rebus lumen infundens suum,
Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
Vibrans coruscâ fulmen Aetnaeum manu,
Sator deorum? credis hoc posse effici,
Inter videntes omnia ut lateas avos?
Sed, ut secundus numinum abscondat favor
Coïtus nefandos, utque contingat stupro
Negata magnis sceleribus semper fides:
Quid poena praesens, consciae noctis pavor,
Animusque culpâ plenus et semet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit.
Compesce amoris impii flammas, precor,
Nefasque, quod non ulla tellus barbara
Commisit unquam, non vagi campis Getae,
Nec inhospitalis Taurus, aut sparsus Scythes!
Expelle facinus mente castificâ horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.
Miscere thalamos patris et gnati adparas,
Uteroque prolem capere confusam impio?
Perge, et nefandis verte naturam ignibus!
Cur monstra cessant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis insueta audiet,
Natura toties legibus cedet suis,
Quoties amabit Cressa? PH. Quae memoras, scio
Vera esse, nutrix; sed furor cogit sequi
Pejora. Vadit animus in praeceps sciens
Remeatque, frustra sana consilia adpetens.
Sic cum gravatam navita adversâ ratem

150. *Quid ille*, quid ille agit, vel aget, ellipsi notissima. 151. Minus recte libri: — *pater, Latere* etc. 163. Ita Gruter. secundum 3 minimum scriptos et scholiasten Palatinum, item Aldinam. V.: *consc. mentis p.* Flor. Delriani et edd. primae: *conscius*, quod placet Gronovio. 168. Ita Flor. Vossian. Ultraj. V.: *vagus c. Geta.* 181. *Remeatque,* in praeceps, quod intelligendum ἀπὸ κοινοῦ.

Propellit undâ, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado.
Quid ratio possit? Vicit ac regnat furor,
Potiensque totâ mente dominatur deus.
Hic, volucer, omni pollet in terrâ potens,
Laesumque flammis torret indomitis Jovem;
Gradivus istas belliger sensit faces;
Opifex trisulci fulminis sensit deus,
Et, qui furentes semper Aetnaeis jugis
Versat caminos, igne tam parvo calet;
Ipsumque Phoebum, tela qui nervo regit,
Figit sagittâ certior missâ puer,
Volitatque coelo pariter et terrae gravis.
NUTR. Deum esse amorem, turpis et vitio favens
Finxit libido; quoque liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit.
Natum per omnes scilicet terras vagum
Erycina mittit! Ille per coelum volans
Proterva tenerâ tela molitur manu,
Regnumque tantum minimus e Superis habet!
Vana ista demens animus adscivit sibi,
Venerisque numen finxit atque arcus dei.
Quisquis secundis rebus exultat nimis,
Fluitque luxu, semper insolita adpetit.
Tunc illa magnae dira fortunae comes
Subit libido: non placent suetae dapes,
Non tecta sani moris, aut vilis cibus.
Cur in penates rarius tenues subit
Haec delicatas eligens pestis domos?
Cur sancta parvis habitat in tectis Venus,
Mediumque sanos vulgus adfectus tenet,
Et se coërcent modica? Contra divites
Regnoque fulti plura, quam fas est, petunt?
Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.
Quid deceat alto praeditam solio, vides:
Metue ac verere sceptra remeantis viri.
PH. Amoris in me maximum regnum puto,

185. Ita Flor. V.: *Quod rat. pascit, vicit ac r. f.* 186. Sic Ascens. V.: *Potensque*, cum sequatur *potens*. 187. Sic item Ascens. V.: *omni regnat* etc. 187. *Laesumque* 3 illi codd., quos nuncupavi in nota ad 168. Malim *Laesusque*, h. e. irritatus, sicut offensus Cupido Apollinem Daphnes amore inflammat apud Ovidium Met. 1. V.: *Ipsumque*. Cf. 193, Octav. 814. 196. Male quidam: *Amorem.* 203. Ultraj.: *astruit*, pro *adstruxit*, ut videtur. 209. Legendum puto *vilis scyphus.* 219. Ita Flor. Ultraj. V.: — *regnum fero.*

Reditusque nullos metuo: non unquam amplius
Convexa tetigit supera, qui mersus semel
Adiit silentem nocte perpetuâ domum.
NUTR. Ne crede Diti. Cluserit regnum licet,
Canisque diras Stygius observet fores:
Solus negatas invenit Theseus vias.
PH. Veniam ille amori forsitan nostro dabit.
NUTR. Immitis etiam conjugi castae fuit:
Experta saevam est barbara Antiope manum.
Sed posse flecti conjugem iratum puta:
Quis hujus animum flectet intractabilem?
Exosus omne feminae nomen fugit,
Immitis annos coelibi vitae dicat,
Connubia vitat: genus Amazonium scias.
PH. Hunc in nivosi collis haerentem jugis,
Et aspera agili saxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes, placet!
NUTR. Resistet ille, seque mulcendum dabit,
Castosque ritus venere non castâ exuet?
Tibi ponet odium, cujus odio forsitan
Persequitur omnes? PH. Precibus haud vinci potest?
NUTR. Ferus est. PH. Amore didicimus vinci feros.
NUTR. Fugiet. PH. Per ipsa maria, si fugiat, sequar.
NUTR. Patris memento. PH. Meminimus matris simul.
NUTR. Genus omne profugit. PH. Pellicis careo metu.
NUTR. Aderit maritus... PH. Nempe Pirithoi comes.
NUTR. Aderitque genitor. PH. Mitis Ariadnae pater.
NUTR. Per has senectae splendidas supplex comas
Fessumque curis pectus et cara ubera
Precor, furorem siste, teque ipsa adjuva!
Pars sanitatis velle sanari fuit.
PH. Non omnis animo cessit ingenuo pudor:
Paremus, altrix. Qui regi non vult amor,
Vincatur. Haud te, fama, maculari sinam.
Haec sola ratio est, unicum effugium mali:
Virum sequamur, morte praevertam nefas.
NUTR. Moderare, alumna, mentis effrenae impetus;
Animos coërce! Dignam ob hoc vitâ reor,
Quod esse temet autumas dignam nece.
PH. Decreta mors est: quaeritur fati genus.
Laqueone vitam finiam, an ferro incubem?
An missa praeceps arce Palladiâ cadam?
Pro castitatis vindice armemus manum!

249. Perversa codd. sententia: *ipsam*. 262. Vulgo: *Prô* (vel *Pro*), *castitatis*.

NUTR. Sic te senectus nostra praecipiti sinat
Perire leto? Siste furibundum impetum!
Haud facile quisquam ad vitam revocari potest.
PH. Prohibere ratio nulla periturum potest,
Ubi, qui mori constituit, et debet mori.
NUTR. Solamen annis unicum fessis, hera,
Si tam protervus incubat menti furor:
Contemne famam. Fama vix vero favet,
Pejus merenti melior, ac pejor bono.
Tentemus animum tristem et intractabilem.
Meus iste labor est adgredi juvenem ferum,
Mentemque saevam flectere immitis viri.

CHORUS.

Omnia amori cedere, homines omnis loci, aetatis, conditionis, ipsos deos superos ac inferos, quin et bruta animalia terrestria, aquatilia, aëria.

Diva, non miti generata ponto, sapph.
Quam vocat matrem geminus Cupido,
Impotens flammis simul et sagittis,
Iste lascivus Puer ac renidens
Tela quam certo moderatur arcu!
[Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas.]
Non habet latum data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax isti puero: per orbem
Spargit effusas agilis sagittas;
Quaeque nascentem videt ora solem,
Quaeque ad Hesperias jacet ora metas, sapph. dact.
Si qua ferventi subjecta Cancro est, sapph. spond.
Si qua Parrhasiae glacialis Ursae sapph. dact.
Semper errantes patitur colonos, sapph.
Novit hos aestus. Juvenum feroces
Concitat flammas, senibusque fessis
Rursus extinctos revocat calores;
Virginum ignoto ferit igne pectus;
Et jubet coelo Superos relicto
Vultibus falsis habitare terras.
Thessali Phoebus pecoris magister

265. Fort.: PH. *At facile cuiquam vita revocari potest; Prohibere* etc.: *cuiquam*, *τῷ τυχόντι*, homini vulgari, mobili et vitae fere amantissimo. *periturum*, cui stet velle se ex vita excedere. 271. Sic Ultraj. V.: et *pejor*. 290. *col.*, Scythas.

Egit armentum, positoque plectro
Impari tauros calamo vocavit.
Induit formas quoties minores
Ipse, qui coelum nebulasque ducit!
Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cygno;
Fronte nunc torvâ petulans juvencus
Virginum stravit sua terga ludo,
Perque fraternos, nova regna, fluctus,
Ungulâ lentos imitante remos,
Pectore adverso domuit profundum.
Pro suâ vector timidus rapinâ.
Arsit obscuri deâ clara mundi
Nocte desertâ, nitidosque fratri
Tradidit currus aliter regendos:
Ille nocturnas agitare bigas
Discit, et gyro breviore flecti;
Nec suum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmenâ posuit pharetram,
Et minax vasti spolium leonis,
Passus aptari digitis smaragdos,
Et dari legem rudibus capillis;
Crura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente socco;
Et manu, clavam modo quâ gerebat,
Fila deduxit properante fuso.
Vidit Persis, ditique ferox a. d. et m.
Lydia regno, dejecta feri
Terga leonis; humerisque, quibus
Sederat alti regia coeli,
Tenuem Tyrio stamine pallam.
Sacer est ignis (credite laesis!)
Nimiumque potens. Quâ terra salo
Cingitur alto, quâque aetherio
Candida mundo sidera currunt,
Hâc regna tenet Puer immitis,
Spicula cujus sentit in imis
Caerulus undis grex Nereïdum,

306. Ita Gron. secundum meliores libros. Alii: *mala regna*. 320. V.: *smaragdos*. Vid. J. H. Voss. ad Tibull. 1, 1, 51. 326. V.: *V. Perses* (Ascens.: *Persis*), *ditisque ferax L. regni*. Flor.: *ditique ferax L. regno*. 336. Pincianus liber apud Delrium et vett. edd.: *Hic regna*. V.: *Haec r.*

Flammamque nequit relevare mari;
Ignes sentit genus aligerum.
Venere instincti quam magna gerunt
Grege pro toto bella juvenci!
Si conjugio timuere suo,
Poscunt timidi proelia cervi,
Et mugitu dant concepti
Signa furoris. Tunc virgatas
India tigres decolor horret;
Tunc vulnificos acuit dentes
Aper, et toto spumeus ore est.
Poeni quatiunt colla leones,
Cum movit amor. Tum silva gemit
Murmure saevo.
Amat insani bellua ponti,
Lucaeque boves. Vindicat omnes
Natura sibi; nihil immune est;
Odiumque perit, cum jussit amor;
Veteres cedunt ignibus irae.
Quid plura canam?
Vincit saevas cura novercas.

ACTUS SECUNDUS.

CHORUS, NUTRIX, PHAEDRA.

Amoris morbum, impatientiam et aestum conqueritur nutrix. Mox ipsa prodit Phaedra mutatis vestibus in cinctum Amazonis seu venatricis, ut Hippolyto placeat.

CHOR. Altrix, profare, quid feras? quonam in loco
est i. s.
Regina? saevis ecquis est flammis modus?
NUTR. Spes nulla, tantum posse leniri malum;
Finisque flammis nullus insanis erit.
Torretur aestu tacito, et inclusus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor;
Erumpit oculis ignis, et lapsae genae
Lucem recusant. Nihil idem dubiae placet,
Artusque varie jacat incertus dolor.
Nunc, ut soluto, labitur, moriens gradu,

340. seqq. Quidam libri, in his Flor., probante Gronovio: *V. instinctus suscipit audax G p. t. b. juvencus.*

Et vix labante sustinet collo caput;
Nunc se quieti reddit, et somni immemor
Noctem querelis ducit. Attolli jubet,
Iterumque poni, corpus; et solvi comas,
Rursusque fingi. Semper impatiens sui
Mutatur habitus. Nulla jam Cereris subit
Cura, aut salutis. Vadit incerto pede,
Jam viribus defecta. Non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor:
Populatur artus cura; jam gressus tremunt;
Tenerque nitidi corporis cecidit decor;
Et, qui ferebant signa Phoebéae facis,
Oculi nihil gentile nec patrium micant.
Lacrimae cadunt per ora, et adsiduo genae
Rore irrigantur, qualiter Tauri jugis
Tepido madescunt imbre percussae nives.
Sed, en, patescunt regiae fastigia!
Reclinis ipsa sedis auratae toro
Solitos amictus mente non sanâ abnuit.
PH. Removete, famulae, purpurâ atque auro illitas
Vestes! procul sit muricis Tyrii rubor,
Quae fila ramis ultimi Seres legunt:
Brevis expeditos zona constringat sinus.
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris.
Odore crinis sparsus Assyrio vacet:
Sic temere jactae colla perfundant comae
Humerosque summos; cursibus motae citis
Ventos sequantur. Leva se pharetrae dabit:
Hastile vibret dextra Thessalicum manus.
Talis severi mater Hippolyti fuit.
Qualis, relictis frigidi ponti plagis,
Egit catervas, Atticum pulsans solum,
Tanaïtis aut Maeotis, et nodo comas
Coëgit emisitque, lunatâ latus
Protecta peltâ: talis in silvas ferar!
NUTR. Sepone questus: non levat miseros dolor;
Agreste placa virginis numen deae.
Regina nemorum, sola quae montes colis,
Et una solis montibus coleris dea,
Converte tristes ominum in melius minas!
O magna silvas inter et lucos dea,
Clarumque coeli sidus et noctis decus,

392. *vac.*, vacua est. Rejecerat jam monile.

Cujus relucet mundus alternâ face,
Hecate triformis, en, ades coeptis favens!
Animum rigentem tristis Hippolyti doma!
Amare discat, mutuos ignes ferat,
Det facilis aures! Mitiga pectus ferum;
Innecte mentem. Torvus, aversus, ferox,
In jura Veneris redeat. Huc vires tuas
Intende. Sic te lucidi vultus ferant,
Et nube ruptâ cornibus puris eas.
Sic te, regentem frena nocturni aetheris,
Detrahere nunquam Thessali cantus queant,
Nullusque de te gloriam pastor ferat.
Ades invocata; jam faves votis, dea:
Ipsum intuor solemne venerantem sacrum,
Nullo latus comitante. Quid dubitas? dedit
Tempus locumque casus: utendum artibus.
Trepidamus? Haud est facile mandatum scelus
Audere; verum justa, qui reges timet,
Deponat; omne pellat ex animo decus:
Malus est minister regii imperii pudor.

HIPPOLYTUS, NUTRIX.

Nutrix Hippolyti animum mollire et ad nuptias et delicias urbanas flectere callide tentat. Ille vitae coelibis et rusticae (quam urbanae collatam praefert) institutum immotus tenet.

HIPP. Quid huc seniles fessa moliris gradus, i. s.
O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et moesta vultus? Sospes est certe parens,
Sospesque Phaedra, stirpis et geminae jugum.
NUTR. Metus remitte: prospero regnum in statu est,
Domusque florens sorte felici viget.
Sed tu beatis mitior rebus veni:
Namque anxiam me cura sollicitat tui,
Quod te ipse poenis gravibus infestus domas.
Quem fata cogunt, ille cum veniâ est miser;
At si quis ultro se malis offert volens,
Seque ipse torquet, perdere est dignus bona,
Quis nescit uti. Potius annorum memor
Mentem relaxa: noctibus festis facem
Attolle; curas Bacchus exoneret graves;
Aetate fruere: mobili cursu fugit.

412. Flor.: *alt. vice.* 418. *vultus.* Fort.: *currus.* 445. *noctibus* Flor. Lipsian. Gron. Alii: *motibus*, *moribus*, Ultraj.: *montibus.*

Nunc facile pectus, grata nunc juveni Venus:
Exultet animus. Cur toro viduo jaces?
Tristem juventam solve; nunc lusus rape;
Effunde habenas; optimos vitae dies
Effluere prohibe! Propria descripsit deus
Officia, et aevum per suos ducit gradus.
Laetitia juvenem, frons decet tristis senem.
Quid te coërces, et necas rectam indolem?
Seges illa magnum foenus agricolae dabit,
Quaecunque laetis tenera luxuriat satis;
Arborque celso vertice evincet nemus,
Quam non maligna caedit aut resecat manus.
Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.
Truculentus et silvester et vitae inscius,
Tristem juventam Venere desertâ colis.
Hoc esse munus credis indictum viris,
Ut dura tolerent, cursibus domitent equos,
Et saeva bella Marte sanguineo gerant?
Providit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret Fati manus,
Ut damna semper sobole repararet novâ.
Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
Quae supplet ac restituet exhaustum genus:
Orbis jacebit squalido turpis situ;
Vacuum sine ullis classibus stabit mare;
Alesque coelo deerit, et silvis fera,
Solis et aër pervius ventis erit.
Quam varia leti genera mortalem trahunt
Carpuntque turbam, pontus, et ferrum, et doli!
Sed fata credas deesse: sic atram Styga
Jam petimus ultro. Coelibem vitam probet
Sterilis juventus: hoc erit, quidquid vides,
Unius aevi turba, et in semet ruet.
Proinde vitae sequere Naturam ducem:
Urbem frequenta, civium coetus cole.
HIPP. Non alia magis est libera et vitio carens,
Ritusque melius vita quae priscos colat,
Quam quae relictis moenibus silvas amat.
Non illum avarae mentis inflammat furor,
Qui se dicavit montium insontem jugis;
Non aura populi et vulgus infidum bonis,

450. Ita Gron. Libri perperam: *luxus*. 455. Fort.: *Q. t. coërcens enicas r. i.?* 466. Fort.: *Et saeva Marti bella sang. ger.* Vulgatae lectionis numeri vehementer languent.

Non pestilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno servit, aut, regno imminens,
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes,
Speï metûsque liber. Haud illum niger
Edaxque Livor dente degeneri petit;
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit; nec omnes conscius strepitus pavet,
Aut verba fingit. Mille non quaerit tegi
Dives columnis, nec trabes multo insolens
Suffigit auro. Non cruor largus pias
Inundat aras, fruge nec sparsi sacrâ
Centena nivei colla submittunt boves;
Sed rure vacuo potitur, et aperto aethere
Innocuus errat. Callidas tantum feris
Struxisse fraudes novit; et fessus gravi
Labore, niveo corpus Ilisso fovet.
Nunc ille ripam celeris Alpheï legit;
Nunc nemoris alti densa metatur loca,
Ubi Lerna puro gelida perlucet vado;
Sedemque mutat. Hic aves querulae fremunt,
Ramique ventis lene percussi tremunt,
Veteresque fagi. Juvit aut amnis vagi
Pressisse ripas, caespite aut nudo leves
Duxisse somnos, sive fons largus citas
Defundit undas, sive per flores novos
Fugiente dulcis murmurat rivo sonus.
Excussa silvis poma compescunt famem,
Et fraga parvis vulsa dumetis cibos
Faciles ministrant. Regios luxus procul
Est impetus fugisse. Sollicito bibant
Auro superbi; quam juvat nudâ manu
Captasse fontem! Certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro.
Non in recessu furta et obscuro improbus
Quaerit cubili, seque multiplici timens
Domo recondit; aethera ac lucem petit,
Et teste coelo vivit. Hôc equidem reor
Vixisse ritu, prima quos mixtos deis
Profudit aetas. Nullus his auri fuit
Coecus cupido. Nullus in campo sacer
Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credulae pontum rates:

497. Sic Ultraj. Fernand. Cajet. Sed Ald. aliique: — *pavet. Haud v. f.* 510. Legendum puto: *Rhamnique v. l. percussae t.* Rhamnus semper viret. 511. *Juvit*, juvare solet.

Sua quisque norat maria. Non vasto aggere
Crebrâque turri cinxerant urbes latus.
Non arma saevâ miles aptabat manu;
Nec torta clusas fregerat saxo gravi
Balista portas; jussa nec dominum pati
Juncto ferebat terra servitium bove:
Sed arva per se foeta poscentes nihil
Pavere gentes; silva nativas opes,
Et opaca dederunt antra nativas domos.
Rupere foedus impius lucri furor
Et ira praeceps, quaeque succensas agit
Libido mentes; venit imperii sitis
Cruenta; factus praeda majori minor;
Pro jure vires esse. Tum primum manu
Bellare nudâ, saxaque et ramos rudes
Vertere in arma. Non erat gracili levis
Armata ferro cornus, aut longo latus
Mucrone cingens ensis, aut cristâ procul
Galeae comantes: tela faciebat dolor.
Invenit artes bellicus Mavors novas
Et mille formas mortis. Hinc terras cruor
Infecit omnes fusus, et rubuit mare.
Tum scelera demto fine per cunctas domos
Iere; nullum caruit exemplo nefas;
A fratre frater, dexterâ nati parens
Cecidit, maritus conjugis ferro jacet,
Perimuntque foetus impiae matres suos.
Taceo novercas. Mitius nihil est feris.
Sed dux malorum femina; haec scelerum artifex
Obsedit animos, cujus incestae stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et versa ab imo regna tot populos premunt.
Sileantur aliae: sola conjux Aegeï
Medea reddit feminas dirum genus.
NUTR. Cur omnium fit culpa paucarum scelus?
HIPP. Detestor omnes, horreo, fugio, execror.
Sit ratio, sit natura, sit dirus furor:
Odisse placuit. Ignibus junges aquas,
Et amica ratibus ante promittet vada
Incerta Syrtis, ante ab extremo sinu
Hesperia Tethys lucidum attollet diem,
Et ora damis blanda praebebunt lupi,
Quam victus animum feminae mitem geram.

540. V.: *dedernnt.* Saepe haec tempora verborum confusa. *Dederunt* correpta syllaba media legendum est. 574. Fort.: *feminis.*

NUTR. Saepe obstinatis induit frenos Amor,
Et odia mutat. Regna materna adspice:
Illae feroces sentiunt Veneris jugum.
Testaris istud unicus gentis puer.
HIPP. Solamen unum matris amissae fero,
Odisse quod jam feminas omnes licet.
NUTR. Ut dura cautes undique intractabilis
Resistit undis, et lacessentes aquas
Longe remittit, verba sic spernit mea.
Sed Phaedra praeceps graditur, impatiens morae.
Quo se dabit fortuna? quo verget furor?
Terrae repente corpus exanimum accidit,
Et ora morti similis obduxit color.
Attolle vultus, dimove vocis moras:
Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet!

PHAEDRA, HIPPOLYTUS, NUTRIX, FAMULI.

Juvenis pudicitiam omni arte oppugnant, sed frustra: ad fraudem itaque et calumnias confugiunt.

PH. Quis me dolori reddit, atque aestus graves i. s.
Reponit animo? Quam bene excideram mihi! —
HIPP. Cur dulce munus redditae lucis fugis?
PH. Aude, anime! tenta! perage mandatum tuum!
Intrepida constent verba: qui timide rogat,
Docet negare. Magna pars sceleris mei
Olim peracta est: serus est nobis pudor:
Amavimus nefanda: si coepta exequor,
Forsan jugali crimen abscondam face.
Honesta quaedam scelera successus facit.
En, incipe, anime! — Commodes paulum, precor,
Secretus aures. Si quis est, abeat, comes.
HIPP. En, locus ab omni liber arbitrio vacat!
PH. Sed ora coeptis transitum verbis negant.
Vis magna vocem emittit, at major tenet.
Vos testor omnes, coelites, hoc, quod volo,
Me nolle! i. c.
HIPP. Animusne cupiens aliquid effari nequit? i. s.
PH. Curae leves loquuntur, ingentes stupent.
HIPP. Committe curas auribus, mater, meis.
PH. Matris superbum est nomen et nimium potens;
Nostros humilius nomen adfectus decet.
Me vel sororem, Hippolyte, vel famulam voca;

Famulamque potius: omne servitium feram.
Non me, per altas ire si jubeas nives,
Pigeat gelatis ingredi Pindi jugis;
Non, si per ignes ire et infesta agmina,
Cuncter paratis ensibus pectus dare.
Mandata recipe sceptra, me famulam accipe:
Te imperia regere, me decet jussa exequi.
Muliebre non est regna tutari urbium;
Tu, qui juventae flore primaevo viges,
Cives paterno fortis imperio rege.
Sinu receptam supplicem ac servam tege!
Miserere viduae! HIPP. Summus hoc omen deus
Avertat! aderit sospes actutum parens.
PH. Regni tenacis dominus et tacitae Stygis,
Nullam relictos fecit ad Superos viam.
Thalami remittet ille raptorem sui?
Nisi forte amori placidus et Pluton sedet.
HIPP. Illum quidem aequi coelites reducem dabunt.
Sed dum tenebit vota in incerto deus:
Pietate caros debitâ fratres colam,
Et te merebor esse ne viduam putes,
Ac tibi parentis ipse supplebo locum.
PH. O spes amantum credula! o fallax amor!
Satisne dixit? Precibus admotis agam. —
Miserere! tacitae mentis exaudi preces!
Libet loqui, pigetque. HIPP. Quodnam istud malum est?
PH. Quod in novercam cadere vix credas malum.
HIPP. Ambigua voce verba perplexâ jacis:
Effare aperte. PH. Pectus insanum vapor
Amorque torret. Intimis saevus vorat
Visceribus ignis mersus, et venas latens,
Ut agilis altas flamma, percurrit, trabes.
HIPP. Amore nempe Thesei casto furis?
PH. Hippolyte, sic est: Thesei vultus amo
Illos priores, quos tulit quondam puer,
Cum prima puras barba signaret genas,
Monstrique coecam Gnossii vidit domum,
Et longa curvâ fila collegit via.
Quis tum ille fulsit! Presserant vittae comam,
Et ora flavus tenera tingebat Pudor;

620. Fort.: *tutari virûm*, quod vir doctus adscripsit in margine codicis Voss. 642. Vulgo: *Intimas saevus vorat Penitus medullas, atque per venas meat Visc. ignis m. et venis latens, Ut a. s. f. p. t.* Flor.: *Int. ferit* (fort. pro *saevit*) *ferus Visc.* etc., exclusis mediis. 652. Fort.: *Et o. flavi t. t, pudor.*

Inerant lacertis mollibus fortes tori,
Tuaeque Phoebes vultus, aut Phoebi mei,
Tuusve potius. Talis, en, talis fuit,
Cum placuit hosti; sic tulit celsum caput;
In te magis refulget incomtus decor.
Est genitor in te totus; et torvae tamen
Pars aliqua matris miscet ex aequo decus:
In ore Grajo Scythicus adparet rigor.
Si cum parente Creticum intrasses fretum,
Tibi fila potius nostra nevisset soror.
Te, te, soror, quâcunque siderei poli
In parte fulges, invoco ad causam parem!
Domus sorores una corripuit duas;
Te genitor, at me gnatus. En, supplex jacet
Adlapsa genubus regiae proles domûs!
Respersa labe nullâ, et intacta, innocens;
Tibi mutor uni. Certa descendi ad preces:
Finem hic dolori faciet aut vitae dies.
Miserere amantis! HIPP. Magne regnator deûm,
Tam lentus audis scelera? tam lentus vides?
Ecquando saevâ fulmen emittes manu,
Si nunc serenum est? Omnis inpulsus ruat
Aether, et atris nubibus condat diem;
Ac versa retro sidera obliquos agant
Retorta cursus! tuque sidereum caput,
Radiate Titan, ne nefas stirpis tuae
Speculere luci, merge, et in tenebras fuge!
Cur dextra, divûm rector atque hominum, vacat
Tua, nec trisulcâ mundus ardescit face?
In me tona! me fige! me velox cremet
Transactus ignis! sum nocens; merui mori:
Placui novercae. — Dignus en stupris ego
Scelereque tanto visus? ego solus tibi
Materia facilis? hoc meus meruit rigor?
O scelere vincens omne femineum genus!
[O majus ausa matre monstriferâ malum,]
Genitrice pejor! Illa se tantum stupro
Contaminavit, et tamen tacitum diu

654. sequ. V.: *Tuaeve — Tuusque potius.* 658. Vulgo: — *decor, Et genitor* etc. 671. Fern. Cajet.: *O magne.* Haud male ponamus hoc: *Mis. amantem.* HIPP. *O magne* etc. 678. Vett. edd.: *tu nef. st. t. Speculare;* (Gruter.?) *lucem merge* etc. Gron. ex Florentino: *tuque sid. caput Radiate, tantum ne nef. st. t. Speculere, lucem merge.* Mogunt.: *Speculare luge merge et ten. fuge.* 687. Fort.: *O scelere v. o. monstriferum genus! Genitrice p.!*

Crimen biformi partus exhibuit notâ,
Scelusque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. Ille te venter tulit.
O ter quaterque prospero fato dati,
Quos hausit et peremit et leto dedit
Odium dolusque! Genitor, invideo tibi:
Colchide novercâ majus hoc, majus malum est.
PH. Et ipsa nostrae fata cognosco domus:
Fugienda petimus; sed mei non sum potens.
Te vel per ignes, per mare insanum sequar,
Rupesque, et amnes, unda quos torrens rapit;
Quâcunque gressus tuleris, hâc amens agar!
Iterum, superbe, genubus advolvor tuis.
HIPP. Procul impudicos corpore a casto amove
Tactus! Quid hoc est? etiam in amplexus ruit?
Stringatur ensis: merita supplicia exigat.
En, impudicum crine contorto caput
Laevâ reflexi: justior nunquam focis
Datus tuis est sanguis, arcitenens dea!
PH. Hippolyte, nunc me compotem voti facis:
Sanas furentem. Majus hoc voto meo est,
Salvo ut pudore manibus immoriar tuis.
HIPP. Abscede! vive: ne quid exores; et hic
Contactus ensis deserat castum latus!
Quis eluet me Tanaïs? aut quae barbaris
Maeotis undis Pontico incumbens mari?
Non ipse toto magnus Oceano pater
Tantum expiarit sceleris. O silvae! o ferae!
PH. Deprensa culpa est, anime. — NUTR. Quid segnis stupes?
Regeramus ipsi crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus. Scelere velandum est scelus.
Tutissimum est inferre, cum timeas, gradum.
Ausae priores simus, an passae nefas,
Secreta cum sit culpa, quis testis sciet?
Adeste, Athenae! fida famulorum manus,
Fer opem! nefandi raptor Hippolytus stupri
Instat, premitque; mortis intentat metum;
Ferro pudicam terret! En, praeceps abit,
Ensemque trepidâ liquit attonitus fugâ!
Pignus tenemus sceleris. Hanc moestam prius

696. Fort.: *Odium dolorque!* secundum ed. Fernandi antiquissimam. 719. Vulgo hic versus totus nutrici tribuitur. Sed cf. 115, 593, 600, Agam. 108 etc. Blandientium illud *anime mi* apud Comicos non est hujus loci.

Recreate! Crinis tractus et lacerae comae,
Ut sunt, remaneant, facinoris tanti notae.
Perferte in urbem! — Recipe jam sensus, hera!
Quid te ipsa lacerans omnium adspectus fugis?
Mens impudicam facere, non casus, solet.

CHORUS.

Precatur Chorus, ut bene cedat Hippolyto forma, quae plerisque fuit exitio. Thesei reditum prospicit.

Fugit, insanae similis procellae, sapph. et ad.
Ocior nubes glomerante Coro,
Ocior cursum rapiente flammâ,
Stella cum ventis agitata longos
Porrigit ignes.
Conferat tecum decus omne priscum
Fama, miratrix senioris aevi.
Pulcrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno,
Cum suos ignes coëunte cornu
Junxit, et curru properante pernox
Exserit vultus, rubicunda Phoebe,
Nec tenent stellae faciem minores;
Qualis est primas referens tenebras
Nuntius noctis, modo lotus undis,
Hesperus, pulsis iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu thyrsigerâ Liber ab Indiâ, asclep.
Intonsâ juvenis perpetuum comâ,
Tigres pampineâ cuspide territans,
Ac mitrâ cohibens cornigerum caput,
Non vinces rigidas Hippolyti comas.
Neu vultus nimium suspicias tuos:
Omnes per populos fabula distulit,
Phaedrae quem Bromio praetulerit soror.
Anceps forma bonum mortalibus, dact. tetr.
Exigui donum breve temporis,
Ut velox celeri pede laberis!
Non sic prata novo vere decentia asclep.
Aestatis calidae despoliat vapor,
Saevit solstitio cum medius dies,

735. *Perferte*, nuntiate. 758. Ita Gron. Libri vett.: *Ne*. Vulgo: *Nec*.

Et noctes brevibus praecipitat rotis
(Languescunt folio lilia pallido,
Et gratae capiti deficiunt rosae),
Ut fulgor, teneris qui radiat genis,
Momento rapitur, nullaque non dies
Formosi spolium corporis abstulit.
Res est forma fugax: quis sapiens bono
Confidat fragili? Dum licet, utere.
Tempus te tacitum subruet, horaque
Semper praeterità deterior subit.
Quid deserta petis? Tutior aviis
Non est forma locis. Te nemore abdito,
Cum Titan medium constituit diem,
Cinget turba licens, Naïdes improbae,
Formosos solitae claudere fontibus;
Et somnis facient insidias tuis
Lascivae nemorum deae, glyc.
Montivagique Panes; anacr. chor.
Aut, te stellifero despiciens polo, asclep.
Sidus post veteres Arcadas editum
Currus non poterit flectere candidos.
Et nuper rubuit, nullaque lucidis
Nubes sordidior vultibus obstitit?
At nos solliciti lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus: tu fueras labor,
Et tu causa morae; te dea noctium
Dum spectat, celeres sustinuit vias.
Vexent hanc faciem frigora parcius,
Haec solem facies rarius adpetat:
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata est facies torva viriliter,
Et pondus veteris triste supercilî!
Phoebo colla licet splendida compares.
Illum caesaries, nescia colligi,
Perfundens humeros, ornat et integit;
Te frons hirta decet, te brevior coma
Nullâ lege jacens. Tu licet asperos

767. Gron. haud nolebat *praecipitant*, παθητικῶς. 775. te Flor. Voss. Ceteri *sed*, vel *si*. 783 sequ. glossematis oppleti sunt in quibusdam libris, ex quarum lectionibus hanc Gron. effinxit: *Lasc. nem. d., Panes quas Dryades montivagi petunt.* Sequor plerosque scriptos, in his Palatinos, Egnianum, item edd. vett. (nisi quod *Montivagive* ibi legitur) et Gruterum. Cf. 1131. seqq. 790. Flor.: *numine*.

Pugnacesque deos viribus arceas
Et vasti spatio vincere corporis
(Aequas Herculeos nam juvenis toros,
Martis belligeri pectore latior):
Si dorso libeat cornipedis vehi,
Frenis Castoreâ mobilior manu
Spartanum poteris flectere Cyllaron.
Amentum digitis tende prioribus,
Et totis jaculum dirige viribus:
Tam longe, dociles spicula figere,
Non mittent gracilem Cretes arundinem.
Aut si tela modo spargere Parthico
In coelum placeat: nulla sine alite
Descendent; tepido viscere condita,
Praedam de mediis nubibus auferent.
Raris forma viris (secula prospice!)
Impunita fuit. Te melior deus
Tutum praetereat, formaque nobilis
Deformis senii monstret imaginem.
Quid sinat inausum feminae praeceps furor? i. s.
Nefanda juveni crimina insonti parat.
En scelera! quaerit crine lacerato fidem,
Decus omne turbat capitis, humectat genas;
Instruitur omnis fraude femineâ dolus.
Sed iste quisnam est, regium vultu decus
Gerens, et alto vertice attollens caput?
Ut ora juveni paria Pirithoo gerit,
Ni languido pallore canderent genae,
Staretque rectâ squalor incultus comâ.
En, ipse Theseus redditus terris adest!

807. Ita Gruter. ex libris vett. V.: *A. H. jam j. t.* 818. Fernand.: *trepido.* Cf. Herc. Oct. 709. 819. Ita Gron. Flor.: *afferent.* V.: *afferes.* 820. Flor.: *perspice.* De Rooy Spicil. crit. pag. 110.: *respice.* 823. Vid. Ovid. Metam. 15, 538 seqq. 829. Sic 2 Palatt. V.: *in vultu.* 831. Fort.: *Ut o. j. p. perituro g.* 832. Ita Flor. V.: *candore pallerent.*

ACTUS TERTIUS.

THESEUS, NUTRIX.

Reversus ab Inferis Theseus domestici luctus causam a nutrice obviâ sciscitatur. Illa se hoc tantum scire respondet, Phaedram necis consilium iniisse.

THES. TANDEM profugi noctis aeternae plagam, i. s.
Vastoque manes carcere umbrantem polum.
Ut vix cupitum subferunt oculi diem!
Jam quarta Eleusin dona Triptolemi secat,
Paremque toties Libra composuit diem,
Ambiguus ut me sortis ignotae labor
Detinuit inter mortis et vitae mala.
Pars una vitae mansit extincto mihi,
Sensus. Malorum finis Alcides fuit,
Qui cum revulso Tartaro extraheret canem,
Me quoque supernas pariter ad sedes tulit.
Sed fessa virtus robore antiquo caret,
Trepidantque gressus. Heu, labor quantus fuit
Phlegethonte ab imo petere longinquum aethera,
Pariterque mortem fugere et Alciden sequi!
Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
Expromat aliquis! Luctus et lacrimae et dolor,
In limine ipso moesta lamentatio,
Auspicia digna prorsus inferno hospite.
NUTR. Tenet obstinatum Phaedra consilium necis,
Fletusque nostros spernit, ac morti imminet.
THES. Quae causa leti? reduce cur moritur viro?
NUTR. Haec ipsà letum causa maturum attulit.
THES. Perplexa magnum verba nescio quid tegunt.
Effare aperte, quis gravet mentem dolor.
NUTR. Haud pandit ulli. Moesta secretum occulit,
Statuitque secum ferre, quo moritur, malum.
Jam perge, quaeso, perge: properato est opus.
THES. Reserate clusos regii postes laris!

843. Non aliter haec interpuncta apud Scriverium, qui sequitur Commelini Scaligeri et Gruteri libros. 844. Ita Flor. V.: *revulsum.* 853. Libri: *Hospitia.* Emendatores Grot. et Gron. 859. Fernand.: *quis gravat m. d.?*

THESEUS, PHAEDRA, FAMULI.

Primum simulat Phaedra mori se malle, quam vim sibi illatam revelare Theseo; cui deinde nutrici cruciatum minitanti ostendit gladium, quem Hippolytus abjectum reliquisset.

THES. O SOCIA thalami, siccine adventum viri I. 8.
Et expetiti conjugis vultum excipis?
Quin ense viduas dexteram, atque animum mihi
Restituis, et, te quidquid e vitâ fugat,
Expromis? PH. Heu heu, per tui sceptra imperî,
Magnanime Theseu, perque natorum indolem,
Tuosque reditus, perque jam cineres meos,
Permitte mortem! THES. Causa quae cogit mori?
PH. Si causa leti dicitur, fructus perit.
THES. Nemo istud alius, me quidem excepto, audiet.
PH. Aures pudica conjugis solas timet.
THES. Effare: fido pectore arcana occulam.
PH. Alium silere quod voles, primus sile.
THES. Leti facultas nulla continget tibi.
PH. Mori volenti deesse mors nunquam potest.
THES. Quod sit luendum morte delictum, indica.
PH. Quod vivo. THES. Lacrimae nonne te nostrae movent?
PH. Mors optima est perire lacrimandum suis.
THES. Silere pergit. Verbere ac vinclis anus
Altrixque prodet, quidquid haec fari abnuit.
Vincite ferro. Verberum vis extrahat
Secreta mentis. PH. Ipsa jam fabor, mane.
THES. Quidnam ora moesta avertis, et lacrimas genis
Subito coortas veste praetentâ obtegis?
PH. Te, te, creator coelitum, testem invoco,
Et te coruscum lucis aetheriae jubar,
Ex cujus ortu nostra dependet domus,
Tentata precibus restiti; ferro ac minis
Non cessit animus: vim tamen corpus tulit.
Labem hanc pudoris eluet noster cruor.
THES. Quis (ede!) nostri decoris eversor fuit?
PH. Quem rere minime. THES. Quis sit, audire expeto.
PH. Hic dicet ensis, quem tumultu territus
Liquit stuprator, civium adcursum timens.
THES. Quod facinus, heu me! cerno? quod monstrum intuor?
Regale patriis asperum signis ebur!

868. *sceptra* vett. edd. V.: *Eheu, p. t. sceptrum, imperii.* Ascens. Ald.: *imperi.* 882. Fort.: *vinclis opus; Altrixque* etc. 899. *patriis* ponendum vidit Dan. Heinsius. Inepte libri: *parvis.*

Capulo refulget gentis Actaeae decus!
Sed ipse quonam evasit? PH. Hi trepidum fugâ
Videre famuli concitum celeri pede.

THESEUS.

Agnito ense deceptus pater et iratus filio immerito exitium imprecatur.

Proh sancta pietas! proh gubernator poli, i. s.
Et qui secundum fluctibus regnum moves,
Unde ista venit generis infandi lues?
Hunc Graja tellus aluit, an Taurus Scythes,
Colchusve Phasis? Redit ad auctores genus,
Stirpemque primam degener sanguis refert.
Est iste prorsus gentis armiferae furor,
Odisse Veneris foedera, et castum diu
Vulgare populis corpus. O tetrum genus,
Nullâque victum lege melioris soli!
Ferae quoque ipsae veneris evitant nefas,
Generisque leges inscius servat pudor.
Ubi vultus ille et ficta majestas viri,
Atque habitus horrens, prisca et antiqua adpetens,
Morumque senium triste, et adfectus graves?
O vita fallax! abditos sensus geris,
Animisque pulcram turpibus faciem induis!
Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas nefandum; vera fallaces probant;
Simulantque molles dura. Silvarum incola
Ille efferatus, castus, intactus, rudis,
Mihi te reservas? a meo primum toro
Et scelere tanto placuit ordiri virum?
Jamjam superno numini grates ago,
Quod icta nostrâ cecidit Antiope manu;
Quod non ad antra Stygia descendens tibi
Matrem reliqui. Profugus ignotas procul
Percurre gentes! Te licet terra ultimo
Summota mundo dirimat Oceani plagis,
Orbemque nostris pedibus obversum colas;
Licet in recessu penitus extremo abditus
Horrifera celsi regna transieris poli,
Hiemesque supra positus et canas nives
Gelidi frementes liqueris Boreae minas
Post te furentes: sceleribus poenas dabis!

917. *graves*, molestos. V.: *adspectu grave*. Cf. Phoen. 309, Agam. 224. 937. Fort.: *Post te, furentem sceleribus: poenas dabis!*

Profugum per omnes pertinax latebras premam!
Longinqua, clausa, abstrusa, diversa, invia
Emetiemur! Nullus obstabit locus:
Scis, unde redeam. Tela quo mitti haud queunt,
Huc vota mittam. Genitor aequoreus dedit,
Ut vota prono trina concipiam deo,
Et invocata munus hoc sanxit Styge.
En, perage donum triste, regnator freti!
Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
Adeatque manes juvenis iratos patri.
Fer abominandam nunc opem gnato, parens!
Nunquam supremum numinis munus tui
Consumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara et Ditem horridum,
Et imminentes regis inferni minas,
Voto peperci; redde nunc pactam fidem,
Genitor! — Moraris? cur adhuc undae silent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtexe noctem; sidera et coelum eripe;
Effunde pontum; vulgus aequoreum cie,
Fluctusque ab ipso tumidus Oceano voca!

CHORUS.

Queritur chorus, cum coeli ceterarumque rerum cursus certo regantur consilio, non tamen res humanas juste ac recte cedere, cum bonis male sit, malis bene.

O MAGNA parens Natura deûm   a. d. et m.
Tuque igniferi rector Olympi,
Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusque vagos rapis astrorum,
Celerique polos cardine versas,
Cur tanta tibi est cura perennes
Agitare vias aetheris alti,
Ut nunc canae frigora brumae
Nudent silvas;
Nunc arbustis redeant umbrae;
Nunc aestivi colla Leonis
Cererem magno fervore coquant,
Viresque suas temperet annus;
Et cur idem, qui tanta regis,
Sub quo vasti pondera mundi

964. Ita Flor. V.: *C. tibi tanta est c. p.* 972. Minus recte libri: *Sed cur.*

Librata suos ducunt orbes;
Hominum nimium securus abes,
Non sollicitus prodesse bonis,
Nocuisse malis?
Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, spargitque manu
Munera coecâ, pejora fovens.
Vincit sanctos dira libido;
Fraus sublimi regnat in aulâ.
Tradere turpi fasces populus
Gaudet; eosdem colit atque odit.
Tristis Virtus perversa tulit
Praemia recti:
Castos sequitur mala Paupertas,
Vitioque potens regnat adulter.
O vane pudor, falsumque decus!
Sed quid citato nuncius portat gradu, i. s.
Rigatque moestis lugubrem vultum genis?

ACTUS QUARTUS.

NUNCIUS, THESEUS, CHORUS.

Narrat Theseo nuncius, ut perierit Hippolytus discerptus ab equis suis, quos terruerat taurus marinus a Neptuno ex Thesei voto immissus.

NUNC. O sors acerba et dura! Famulatus gravis, i. s.
Cur me ad nefandos nuncium casus vocas?
THES. Ne metue clades fortiter fari asperas:
Non imparatum pectus aerumnis gero.
NUNC. Vocem dolori lingua luctificam negat.
THES. Proloquere, quae sors adgravet quassam domum:
NUNC. Hippolytus, heu me! flebili leto occubat.
THES. Gnatum parens obiise jam pridem scio;
Nunc raptor obiit. Mortis effare ordinem.
NUNC. Ut profugus urbem liquit infesto gradu,
Celerem citatis passibus cursum explicans:
Celsos sonipedes ocius subigit jugo,
Et ora frenis domita substrictis ligat.
Tum multa secum effatus, et patrium solum

995. Flor. et Mogunt.: *fero*.

Abominatus, saepe genitorem ciet,
Acerque habenis lora permissis quatit:
Cum subito vastum tumuit ex alto mare,
Crevitque in astra. Nullus inspirat salo
Ventus; quieti nulla pars coeli strepit,
Placidumque pelagus propria tempestas agit.
Non tantus Auster Sicula disturbat freta,
Nec tam furens Ionius exurgit sinus
Regnante Coro, saxa cum fluctu tremunt.
Et cana summum spuma Leucaten ferit.
Consurgit ingens pontus in vastum aggerem,
Tumidumque monstro pelagus in terras ruit.
Nec ista ratibus tanta construitur lues;
Terris minatur. Fluctus haud cursu levi
Provolvitur: nescio quid onerato sinu
Gravis unda portat. Quae novum tellus caput
Ostendit astris? Cyclas exoritur nova?
Latuere rupes, numen Epidauri dei,
Et scelere petrae nobiles Scironides,
Et quae duobus terra comprimitur fretis.
Haec dum stupentes querimur: en! totum mare
Immugit. Omnes undique scopuli adstrepunt.
Summum cacumen rorat expulso sale,
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas;
Qualis per alta vehitur Oceani freta
Fluctus refundens ore physeter capax.
Inhorruit concussus undarum globus,
Solvitque sese, et littori invexit malum
Majus timore. Pontus in terram ruit,
Suumque monstrum sequitur. Os quassat tremor
THES. Quis habitus ille corporis vasti fuit?
NUNC. Herculea taurus colla sublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti jubam;
Stant hispidae aures; oribus varius color,
Et quem feri dominator habuisset gregis,
Et quem sub undis natus (hinc flammam vomunt,
Oculi hinc relucent caerulâ insignes notâ);

1013. V.: *N. t. furenti pontus e. sinu.* Jac. Gronovio placebat *N. t. furenti Ionius e. sinu.* 1017. *terras* Flor. Mogunt. Ultraj. V.: *terram.* 1023. V.: *Epidaurii.* Vett. edd.: *Epidauri.* Cf. Herc. fur. 49 etc. 1027. *Undique* sequente duplici consona postremam syllabam producit. Cf. Herc. fur. 950, Oedip. 404. 1034. V.: *terras.* Mogunt.: *terrâ.* 1037. Ita 7 MSS. Palatt. Ultraj. etc. Cf. Herc. fur. 72. 1040. *oribus.* Flor.: *orbibus.* V.: *cornibus.* 1041. Sic Flor. V.: *vomit.* 1042. V.: *insignis.* Gronovio scribendum videbatur: *h. fl. vomunt oculi, hinc vel e. insignes n.*

Opima cervix arduos tollit toros,
Naresque hiulcis haustibus patulae fremunt;
Musco tenaci pectus ac palear viret;
Longum rubenti spargitur fuco latus;
Tum pone tergus ultima in monstrum coït
Facies, et ingens bellua immensem trahit
Squamosa partem. Talis extremo mari
Pistrix citatas sorbet ac frangit rates.
Tremuere terrae; fugit attonitum pecus
Passim per agros, nec suos pastor sequi
Meminit juvencos; omnis e saltu fera
Diffugit, omnis frigido exanguis metu
Venator horret. Solus immunis metu
Hippolytus arctis continet frenis equos,
Pavidosque notae vocis hortatu ciet.
Est alta ad Argos collibus ruptis via,
Vicina tangens spatia suppositi maris;
Hic se illa moles acuit, atque iras parat.
Ut cepit animos, seque praetentans satis
Prolusit irae: praepeti cursu evolat,
Summam citato vix gradu tangens humum,
Et torva currus ante trepidantes stetit.
Contra feroci gnatus insurgens minax
Vultu, nec ora mutat, et magnum intonat:
„Haud frangit animum vanus hic terror meum:
Nam mihi paternus vincere est tauros labor."
Inobsequentes protinus frenis equi
Rapuere currum; jamque deerrantes viâ,
Quâcunque rabidos pavidus evexit furor,
Hâc ire pergunt, seque per scopulos agunt.
At ille, qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus,
Et arte fluctus fallit, haud aliter citos
Currus gubernat: ora nunc pressis trahit
Constricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coërcet. Sequitur adsiduus comes,
Nunc aequa carpens spatia, nunc contra obvius
Oberrat, omni parte terrorem movens.
Non licuit ultra fugere: nam toto obvius
Incurrit ore corniger ponti horridus.
Tum vero pavidâ sonipedes mente exciti
Imperia solvunt, seque luctantur jugo

1050. *frangit* Flor. Mogunt. ac Ultraj. V.: *sorbet aut reddit r.* 1071. Ita Flor. V.: *pavidos rapidus ev. f.* 1081. Sic idem codex, merito adstipulante Jacobo Gron. V.: *torvo obv.* Sed cf. 1064.

Eripere, rectique in pedes jactant onus.
Praeceps in ora fusus implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus; et quanto magis
Pugnat, sequaces hoc magis nodos ligat.
Sensere pecudes facinus, et curru levi,
Dominante nullo, quâ timor jussit, ruunt.
Talis per auras non suum agnoscens onus,
Solique falso creditum indignans diem,
Phaëthonta currus devio excussit polo.
Late cruentat arva, et inlisum caput
Scopulis resultat. Auferunt dumi comas,
Et ora durus pulcra populatur lapis,
Peritque multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra provolvunt rotae;
Tandemque raptum truncus ambustâ sude
Medium per inguen stipite erecto tenet,
Paulumque domino currus adfixo stetit.
Haesere bijuges vulnere, et pariter moram
Dominumque rumpunt. Inde semianimem secant
Virgulta; acutis asperi vepres rubis,
Omnisque truncus corporis partem tulit.
Errant per agros, funebris, famuli, manus,
Per illa, quâ distractus Hippolytus, loca,
Longum cruentâ tramitem signat notâ;
Moestaeque domini membra vestigant canes.
Necdum dolentum sedulus potuit labor
Explere corpus. Hoccine est formae decus?
Qui modo, paterni clarus imperii comes
Et certus heres, siderum fulsit modo,
Passim ad supremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur. THES. O nimium potens,
Quanto parentes sanguinis vinclo tenes
Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amissum fleo. —
CHOR. Haud quisquam honeste flere, quod voluit, potest.
THES. Equidem malorum maximum hunc cumulum reor,
Si abominanda casus optata efficit.
NUNC. Etsi odia servas, cur madent fletu genae?
THES. Quod interemi, non quod amisi, fleo.

1097. Libri *vulnere*, sicut 1102. Legendum censeo *pulvere*. Cf. Homer. Iliad. 22, 401. seqq. 1119. V. haec nuntius dicit, qui ignarus est precum Thesei.

CHORUS.

Sublimis fortunae instabilitatem et pericula, humilis securitatem canit, Hippolyti mortem deflet.

Quanti casus humana rotant! a. d.
Minor in parvis Fortuna furit,
Leviusque ferit leviora deus;
Servat placidos obscura quies,
Praebetque senes casa securos.
Admota aetheriis culmina sedibus asclep.
Euros excipiunt, excipiunt Notos,
Insani Boreae minas, glyc.
Imbriferumque Corum. anacr. chor.
Humida vallis raros patitur a. d. et m.
Fulminis ictus: tremuit telo
Jovis altisoni Caucasus ingens,
Phrygiumque nemus matris Cybeles.
Metuens coelo Jupiter alto
Vicina petit;
Non capit unquam magnos motus
Humilis tecti plebeja domus.
[Circa regna tonat.]
Volat ambiguis mobilis alis
Hora, nec ulli
Praestat velox Fortuna fidem.
Qui clara videt sidera mundi
Nitidumque diem nocte relictâ,
Luget moestos tristis reditus;
Ipsoque magis flebile Averno
Sedis patriae videt hospitium.
Pallas Actaeae veneranda genti, sapph.
Quod tuus coelum Superosque Theseus
Spectat, et fugit Stygias paludes,
Casta nil debes patruo rapaci:
Constat inferno numerus tyranno.
Quae vox ab altis flebilis tectis sonat, i. s.
Strictoque vecors Paedra quid ferro parat?

1155. Ultraj.: *quae f. p.?*

ACTUS QUINTUS.

THESEUS, PHAEDRA.

Phaedra Hippolyti innocentiam, suas calumnias revelat, ipsaque suâ se manu occidit. Pater non sine luctu filio justa persolvit, novercae negat.

THES. Quis te dolore percitam instigat furor? i. s.
Quid ensis iste, quidve vociferatio,
Planctusque supra corpus invisum volunt?
PH. Me, me, profundi saeve dominator freti,
Invade, et in me monstra caerulei maris
Emitte, quidquid intimo Tethys sinu
Extrema gestat, quidquid Oceanus vagis
Complexus undis ultimo fluctu tegit!
O dire Theseu, semper, o nunquam tuis
Tuto reverse! Gnatus et genitor nece
Reditus tuos luére: pervertis domum,
Amore semper conjugum aut odio nocens.
Hippolyte, tales intuor vultus tuos,
Talesque feci? Membra quis saevus Sinis,
Aut quis Procrustes sparsit? aut quis Cressius,
Daedalea vasto claustra mugitu replens,
Taurus biformis, ore cornigero ferox,
Divulsit? Heu me! quo tuus fugit decor,
Oculique, nostrum sidus? Exanimis jaces?
Ades parumper, verbaque exaudi mea!
Nil turpe loquimur. Hâc manu poenas tibi
Solvam, et nefando pectori ferrum inseram,
Animâque Phaedram pariter ac scelerê exuam;
Et te per undas perque Tartareos lacus,
Per Styga, per amnes igneos amens sequar!
Placemus umbras: capitis exuvias cape,
Laceraeque frontis accipe abscissam comam!
Non licuit animos jungere; at certe licet
Junxisse fata. Morere, si casta es, viro;
Si incesta, amori. Conjugis thalamos petam
Tanto impiatos facinore? Hoc deerat nefas,
Ut vindicato sancta fruereris toro!
O mors pudoris maximum laesi decus,
O mors amoris una sedamen mali,
Confugimus ad te: pande placatos sinus!

1164. Sic fere vett. V.: *nunqu. ad tuos.* 1188. sequ. sic Avantius. V. hi versus contrario ordine leguntur.

Audite, Athenae, tuque, funestâ pater
Pejor novercâ: falsa memoravi, et nefas,
Quod ipsa demens pectore insano hauseram,
Mentita finxi. Vana punisti pater,
Juvenisque castus crimine incesto jacet. —
Pudicus, insons, recipe jam mores tuos! —
Mucrone pectus impium justo patet,
Cruorque sancto solvit inferias viro!
Quid facere rapto debeas gnato parens,
Disce a novercâ: condere Acherontis plagis!

THESEUS, CHORUS.

THES. PALLIDI fauces Averni, vosque Taenarei specus,
tr. tetr. c.
Unda miseris grata Lethes, vosque, torpentes lacus,
Impium rapite, atque mersum premite perpetuis malis!
Nunc adeste, saeva ponti monstra, nunc vastum mare,
Ultimo quodcunque Proteus aequorum abscondit sinu,
Meque ovantem scelere tanto rapite in altos gurgites!
Tuque semper, genitor, irae facilis adsensor meae,
Morte facili dignus haud sum, qui novâ gnatum nece
Segregem sparsi per agros; quique, dum falsum nefas
Exequor vindex severus, incidi in verum scelus.
Sidera et manes et undas scelere complevi meo:
Amplius sors nulla restat: regna me norunt tria.
In hoc redimus: patuit ad coelum via, i. s.
Bina ut viderem funera et geminam necem;
Coelebs et orbus, funebres unâ face
Ut concremarem prolis ac thalami rogos.
Donator atrae lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus; ereptos mihi
Restitue manes! — Impius frustra invoco
Mortem relictam. Crudus et leti artifex,
Exitia machinatus insolita, effera,
Nunc ipse tibimet justa supplicia inroga!
Pinus coacto vertice attingens humum
Coelo remissum findat in geminas trabes,
Mittarve praeceps saxa per Scironia!

1195. Ita Flor. V.: *incestae.* Male autem ita haec interpungunt: — *jacet, Pud., insons. recipe* etc. *mor. tuos,* castitatis tuae famam, ut explicat Farnabius. 1200. Sic item Flor. V.: *ex nov.* 1201. Fort.: *Squalidi fauces* etc. 1206. Fort.: *capite.* 1213. sequ. Perperam libri: — *redimus?* — *necem?*

Graviora vidi, quae pati clusos jubet
Phlegethon, nocentes igneo cingens vado:
Quae poena maneat memet et sedes, scio.
Umbrae nocentes cedite, et cervicibus
His, his repositum degravet fessas manus
Saxum, seni perennis Aeolio labor!
Me ludat amnis ora vicina adluens;
Vultur relicto transvolet Tityo ferus,
Meumque poenae semper accrescat jecur;
Et tu mei requiesce Pirithoi pater:
Haec incitatis membra turbinibus ferat
Nusquam resistens orbe revoluto rota.
Dehisce, tellus! recipe me, dirum chaos,
Recipe! haec ad umbras justior nobis via est:
Gnatum sequor. Ne metue, qui manes regis:
Casti venimus. Recipe me aeternâ domo
Non exiturum! — Non movent divos preces;
At si rogarem scelera, quam proni forent!
CHOR. Theseu, querelis tempus aeternum manet.
Nunc justa nato solve, et absconde ocius
Dispersa foede membra laniatu effero.
THES. Huc, huc reliquias vehite cari corporis,
Pondusque et artus temere congestos date.
Hippolytus hic est? Crimen agnosco meum:
Ego te peremi; neu nocens tantum semel
Solusve fierem: facinus ausurus parens
Patrem advocavi. Munere, en, patrio fruor!
O triste fractis orbitas annis malum!
Complectere artus, quodque de gnato est super,
Miserande, moesto pectore incumbens fove!
Disjecta genitor membra laceri corporis
In ordinem dispone, et errantes loco
Restitue partes! Fortis hic dextrae locus;
Hic laeva frenis docta moderandis manus
Ponenda. Laevi lateris agnosco notas.
Quam magna lacrimis pars adhuc nostris abest!
Durate, trepidae, lugubri officio, manus,
Fletusque largos sistite, arentes genae,
Dum membra nato genitor adnumerat suo,
Corpusque fingit! Hoc quid est formâ carens
Et turpe, multo vulnere abruptum undique?
Quae pars tui sit dubito, sed pars est tui.
Hic, hic repone; non suo, at vacuo loco.
Haecne illa facies igne sidereo nitens,
Inimica flectens lumina? huc cecidit decor?

O dira fata! numinum o saevus favor!
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En, haec suprema dona genitoris cape,
Saepe efferendus! interim haec ignes ferant.
Patefacite acerbâ caede funestam domum:
Mopsopia claris tota lamentis sonet.
Vos adparate regii flammam rogi;
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite! Istam terra defossam premat,
Gravisque tellus impio capiti incubet.

L. ANNAEI SENECAE

O E D I P U S.

DRAMATIS PERSONAE.

OEDIPUS.
IOCASTA.
CREON.
CHORUS THEBANORUM.
TIRESIAS.
MANTO.
SENEX.
PHORBAS.
NUNCIUS.

OEDIPUS.

ARGUMENTUM.

Grassante Thebis dirâ pestilentiâ mittitur Delphos Creon consulturus Apollinem. Refert, expiandam Laji necem interfectoris exilio. Qui cum ignoraretur, Tiresias, frustra extispicia aggressus, per necromantiam Laji umbrâ evocatâ intelligit, ipsum esse regem Oedipum. Negat primum ille, sed postea disquirens invenit, se filium esse Laji, quem interfecerat, et Iocastae, quam uxorem duxerat. Effossis itaque prae pudore atque irâ oculis in exilium abit, et Iocasta gladio se confodit.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Lajus erat duri periturus vulnere nati,
Ut sortes vatum et Phoebi responsa canebant.
Id metuens puerum primo de matre cadentem
Condemnans jubet umbrosis exponere silvis.
Fata invicta manent, Parcarum immobilis ordo est:
Infantem, ut perhibent, ad moenia celsa Corinthi
Sors infensa tulit, regali et sede locavit;
Ille autem, pergens scitatum oracula Phoebi,
Unde genus ducat, quis primus sanguinis auctor,
Incidit in patrem, quem funere mersit acerbo
Inscius, et Thebas violento Marte subegit.
Iungitur ecce! nefas: thalamos namque ille parentis
Invasit, proprios iterum revolutus in ortus.
Haec ubi fatidici cecinerunt crimina vates:
Hic latuit densis effosso lumine silvis;
At genitrix tantos finivit morte dolores.

ACTUS PRIMUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Oedipus de pestis saevitiâ conqueritur.

OED. JAM nocte Titan dubius expulsâ redit, I. 1.
Et nube moestum squalidâ exoritur jubar,
Lumenque flammâ triste luctificâ gerens
Prospiciet avidâ peste solatas domos,
Stragemque, quam nox fecit, ostendet dies.
Quisquamne regno gaudet? O fallax bonum,
Quantum malorum fronte quam blandâ tegis!
Ut alta ventos semper excipiunt juga;
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti, verberant fluctus maris:
Imperia sic excelsa Fortunae objacent.
Quam bene parentis sceptra Polybi fugeram,
Curis solutus exul, intrepidus, vacans!
Coelum deosque testor, in regnum incidi.
Infanda timeo, ne meâ genitor manu
Perimatur. Hoc me Delphicae laurus monent,
Aliudque nobis majus indicunt scelus.
Est majus aliquod patre mactato nefas?
Proh misera pietas! eloqui fatum pudet:
Thalamos parentis Phoebus et diros toros
Gnato minatur, impiâ incestos face.
Hic me paternis expulit regnis timor:
Non ego penates profugus excessi meos;
Parum ipse fidens mihimet in tuto tua,
Natura, posui jura. Cum magna horreas:
Quae posse fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expavesco, meque non credo mihi.
Jamjam aliquid in nos fata moliri parant:
Nam quid rear, quod ista Cadméae lues
Infesta genti strage tam late editâ
Mihi parcit uni? cui reservamur malo?

Vers. 15. ita Flor. V.: *vagans*.

Inter ruinas urbis et semper novis
Deflenda lacrimis funera ac populi struem
Incolumis adsto. Scilicet Phoebi reus
Sperare poteras sceleribus tantis dari
Regnum salubre? Fecimus coelum nocens.
Non aura gelido lenis adflatu fovet
Anhela flammis corda, non Zephyri leves
Spirant; sed igne frigit aestiferi Canis
Titan, Leonis terga Nemeaei premens.
Deseruit amnes humor atque herbas color,
Aretque Dirce; tenuis Ismenos fluit,
Et tingit inopi nuda vix undâ vada.
Obscura coelo labitur Phoebi soror,
Tristisque mundus nubilo pallet novo.
Nullum serenis noctibus sidus micat;
Sed gravis et ater incubat terris vapor.
Obtexit arces coelitum ac summas domos
Inferna facies. Denegat fructum Ceres
Adulta; et altis flava cum spicis tremat,
Arente culmo sterilis emoritur seges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat;
Sed omnis aetas pariter et sexus ruit,
Juvenesque senibus jungit, et gnatis patres
Funesta pestis; una fax thalamos cremat;
Planctuque acerbo funera et questu carent.
Quin ipsa tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos; quodque in extremis solet,
Periere lacrimae. Portat hunc aeger parens
Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit;
Properatque, ut alium repetat in eundem rogum.
Quin luctu in ipso luctus exoritur novus,
Suaeque circa funus exequiae cadunt.
Tum propria flammis corpora alienis cremant;
Diripitur ignis: nullus est miseris pudor.
Non ossa tumuli sancta discreti tegunt;
Arsisse satis est. Pars quota in cineres abit?
Deest terra tumulis; jam rogos silvae negant.
Non vota, non ars ulla correptos levant.
Cadunt medentes; morbus auxilium trahit.
Adfusus aris supplices tendo manus,

54. Sic Ortelian. et Palatini duo. Ceteri: *Inc. ergo*, *Inc. ego*, *Inc. oro.* Temere hic turbatur. 39. Ita Jacobus Gron., cum in Florentino cod. reperisset *friget.* V.: *ignes auget.* 50. Ita Gron. Codd.: *cremat*, permixtione c et t litterarum minime insolita. 56. *Planctuque.* V.: *Fletuque.* Sed cf. sequentia.

Matura poscens fata: praecurram ut prior
Patriam ruentem, neve post omnes cadam,
Fiamque regni funus, extremum mei.
O saeva nimium numina! o fatum grave!
Negatur uni nempe in hoc populo mihi
Mors tam parata? Sperne letali manu
Contacta regna! linque lacrimas, funera,
Tabifica coeli vitia, quae tecum invehis
Infaustus hospes! profuge jamdudum ocius
Vel ad parentes. IOC. Quid juvat, conjux, mala
Gravare questu? Regium hoc ipsum reor,
Adversa capere; quoque sit dubius magis
Status, et cadentis imperî moles labet,
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile terga Fortunae dare.
OED. Abest pavoris crimen ac probrum procul,
Virtusque nostra nescit ignavos metus.
Si tela contra stricta, si vis horrida
Mavortis in me rueret: adversus feros
Audax gigantes obvias ferrem manus.
Nec Sphinga coecis verba nectentem modis
Fugi: cruentos vatis infandae tuli
Rictus, et albens ossibus sparsis solum;
Cumque e supernâ rupe, jam praedae imminens,
Aptaret ales verbera, et, caudam movens,
Saevi leonis more, conciperet minas:
Carmen poposci. Sonuit horrendum; insuper
Crepuere malae; saxaque impatiens morae
Revulsit unguis, viscera expectans mea.
Nodosa sortis verba et implexos dolos
Ac triste carmen alitis solvi ferae.
IOC. Quid sera mortis vota nunc demens facis?
Licuit perire. Laudis hoc pretium tibi
Sceptrum, et peremtae Sphingis haec merces datur.
OED. Ille, ille, dirus callidi monstri cinis
In nos rebellat; illa nunc Thebas lues
Peremta perdit. Una jam superest salus,
Si quam salutis Phoebus ostendit viam.

CHORUS.

Luis gravitatem deplorat Chorus e Thebanis.

OCCIDIS Cadmi generosa proles sapph. et ad.

72. Fort.: *Praecurram, precor, Patriam* etc. 78. Fort.: *linque lacrimans funera.* Cf. 57 seqq. et 32 seqq. 96. Sic libri vett., neque opus est mutando.

Urbe cum totâ! viduas colonis
Respicis terras, miseranda Thebe!
Carpitur leto tuus ille, Bacche,
Miles, extremos comes usque ad Indos,
Ausus Eoïs equitare campis,
Figere et mundo tua signa primo.
Cinnami silvis Arabes beatos
Vidit, et versas equitis sagittas
Terga fallacis metuenda Parthi;
Littus intravit pelagi rubentis.
Promit hic ortus aperitque lucem
Phoebus, et flammâ propiore nudos
Inficit Indos.
Stirpis invictae genus interimus.
Labimur saevo rapiente fato.
Ducitur semper nova pompa Morti;
Longus ad manes properatur ordo
Agminis moesti; seriesque tristis
Haeret, et turbae tumulos petenti
Non satis septem patuere portae.
Stat gravis strages, premiturque juncto
Funere funus.
Prima vis tardas tetigit bidentes:
Laniger pingues male carpsit herbas.
Colla tacturus steterat sacerdos;
Dum manus certum parat alta vulnus:
Aureo taurus rutilante cornu
Labitur segnis. Patuit sub ictu
Ponderis vasti resoluta cervix?
Ne cruor ferrum maculavit: atrâ
Turpis e plagâ sanies profusa est.
Segnior cursu sonipes in ipso
Concidit gyro, dominumque prono
Prodidit armo.
Incubant pratis pecudes relictae;
Taurus armento pereunte marcet.
Deficit pastor grege deminuto,
Tabidos inter moriens juvencos.
Non lupos cervi metuunt rapaces;
Cessat irati fremitus leonis;
Nulla villosis feritas in ursis;

113. Homoeoteleuton et numeri debiliores. Fortasse legendum est *Baccheu*. Libri nonnulli: *Bacchi*. 139. Libri minus perspicue: *cervix. Ne* etc. *Ponderis*, corporis. 140. *Ne*, ne quidem. V.: *Nec*.]

Perdidit pestem latebrosa serpens,
Aret, et sicco moritur veneno.
Non silva suâ decorata comâ a. d. et m.
Fundit opacis montibus umbras;
Non rura virent ubere glebae;
Non plena suo vitis Iaccho
Brachia curvat:
Omnia nostrum sensere malum.
Rupere Erebi claustra profundi
Turba sororum face Tartareâ;
Phlegethonque suâ motam ripâ
Miscuit undis Styga Sidoniis.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, et omnes explicat alas.
Quique capaci turbida cymbâ
Flumina servat durus senio
Navita crudo, vix adsiduo
Brachia conto lassata refert,
Fessus turbam vectare novam.
Quin Taenarei vincula ferri
Rupisse canem fama, et nostris
Errare locis; mugisse solum;
Vaga per lucos simulacra virûm
Majora viris; bis Cadméum
Nive discussâ tremuisse nemus;
Bis turbatam sanguine Dircen;
Nocte silenti
Amphionios ululasse canes.
O dira novi facies leti,
Gravior leto! Piger ignavos
Adligat artus languor; et aegro
Rubor in vultu, maculaeque caput
Sparsere leves; tum vapor ipsam
Corporis arcem flammeus urit,
Multoque genas sanguine tendit,
Oculique rigent, et sacer ignis
Pascitur artus; resonant aures;
Stillatque niger naris aduncae
Cruor, et venas rumpit hiantes;
Intima creber viscera quassat

162. Flor.: *suam mutat ripam.* 163. Fort.: *undam Styge Sidoniâ*, Ismeno fluvio dicto Styge Sidonia, h. e. Thebano, *μεταφορικῶς*. Fernand.: *sidonis.* 173. Ita Gron. ex Florentino. V.: *Errasse.*

Gemitus stridens. Tunc amplexu
Frigida presso saxa fatigant.
Quos liberior domus elato
Custode sinit, petitis fontes,
Aliturque sitis latice ingesto.
Prostrata jacet turba per aras,
Oratque mori. Solum hoc faciles
Tribuere dei. Delubra petunt,
Haud ut voto numina placent,
Sed juvat ipsos satiare deos.
Quisnam ille propero regiam gressu petit? i. s.
Adestne clarus sanguine ac factis Creon,
An aeger animus falsa pro veris videt?
Adest petitus omnibus votis Creon.

ACTUS SECUNDUS.

OEDIPUS, CREON.

Reversus Delphis Creon nunciat, jubere deum, ut mors Laji expurgetur, nec prius cessaturam pestem, quam in exilium mittatur interfector ejus; de quo, quia non nominatur, ambigitur.

OED. Horrore quatior, fata quo vergant timens, i. s.
Trepidumque geminò pectus adflictu labat.
Ubi làeta duris mixta in ambiguo jacent:
Incertus animus scire cum cupiat, timet.
Germane nostrae conjugis, fessis opem
Si quam reportas, voce properatâ edoce.
CR. Responsa dubia sorte perplexâ latent.
OED. Dubiam salutem qui dat adflictis: negat.
CR. Ambage flexâ Delphico mos est deo
Arcana tegere. OED. Fare, sit dubium licet:
Ambigua soli noscere Oedipodae datur.
CR. Caedèm expiari regiam exilio deus,
Et interemtum Laïum ulcisci jubet.
Non ante coelo lucidus curret dies,
Haustusque tutos aetheris puri dabit.
OED. Et quis peremtor incliti regis fuit?
Quem memoret, ede, Phoebus: ut poenas luat.
CR. Sit, precor, dixisse tutum visu et auditu horrida. t. tetr. c.
Torpor insedit per artus, frigidus sanguis coït.

207. Sic iidem. V.: *eventu.* 214. Ita Flor. aliique. V.: *Annexa.* 221. Sic eaedem membranae. V.: *Ecquis.*

L. ANNAEI SENECAE
O E D I P U S.

Utrinque nostro geminus adludis solo;
Et ipse nostris vocibus testis veni,
Fatidica vatis ora Cirrhaeae movens.
Ita molle senium ducat, et summum diem
Securus alto reddat in solio, parens,
Solasque Merope noverit Polybi faces,
Ut nulla sontem gratia eripiet mihi!
Sed quo nefandum facinus admissum loco est,
Memorato. Aperto Marte, an insidiis jacet?
CR. Frondifera sanctae nemora Castaliae petens,
Calcavit arctis obsitum dumis iter,
Trigemina quâ se spargit in campos via.
Secat una gratum Phocidos Baccho solum,
Unde altus ima deserit, coelum petens,
Clementer acto colle, Parnassos biceps;
At una bimares Sisyphi terras adit,
Olenia in arva; tertius trames, cavâ
Convalle serpens, tangit errantes aquas,
Gelidumque dirimit amnis Eleï vadum.
Hic pace fretum subita praedonum manus
Adgressa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipso, sorte Phoebeâ excitus,
Tiresia tremulo tardus adcelerat genu,
Comesque Manto luce viduatum trahens.

OEDIPUS, TIRESIAS, MANTO.

Tiresias per haruspicium eruere Laji interfectorem tentat, sed re propter tristia extispicia infectâ ad necromantiam se convertit.

OED. SACRATE divis, proximum Phoebo caput, i. s.
Responsa solve; fare, quem poenae petant.
TIR. Quod tarda fatu est lingua, quod quaerit moras,
Haud te quidem, magnanime, mirari addecet:
Visu carenti magna pars veri latet.
Sed quo vocat me patria, quo Phoebus, sequar:
Fata eruantur. Si foret viridis mihi
Calidusque sanguis: pectore exciperem deum.
Adpellite aris candidum tergo bovem,
Curvoque nunquam colla depressum jugo!
Tu, lucis inopem, gnata, genitorem regens,

275. Fort.: *Marte aperto*, secundum vett. edd. 283. Fort.: *Olenio ab arvo;* via, quae Oleno atque ex Boeotia Corinthum ducit. 285. *Eleï.* Fort.: *Eridani*, Atticae fluvii, qui cum Ilisso conjungitur. Vide Pausan. et Hippolyt. 13 seqq. MSS. Commelin.: *Elidisuadum*.

OEDIPUS.

ARGUMENTUM.

Grassante Thebis dirâ pestilentiâ mittitur Delphos Creon consulturus Apollinem. Refert, expiandam Laji necem interfectoris exilio. Qui cum ignoraretur, Tiresias, frustra extispicia aggressus, per necromantiam Laji umbrâ evocatâ intelligit, ipsum esse regem Oedipum. Negat primum ille, sed postea disquirens invenit, se filium esse Laji, quem interfecerat, et Iocastae, quam uxorem duxerat. Effossis itaque prae pudore atque irâ oculis in exilium abit, et Iocasta gladio se confodit.

MAN. Juvenca ferro semet opposito induit,
Et vulnere uno cecidit; at taurus, duos
Perpessus ictus, huc et huc dubius ruit,
Animamque fessus vix reluctantem exprimit.
TIR. Utrum citatus vulnere angusto micat,
An lentus altas irrigat plagas cruor?
MAN. Hujus per ipsam, quâ patet pectus, viam
Effusus amnis; hujus exiguo graves
Maculantur ictus imbre, sed versus retro
Per ora multus sanguis atque oculos redit.
TIR. Infausta magnos sacra terrores cient.
Sed ede certas viscerum nobis notas.
MAN. Genitor, quid hoc est? Non levi motu, ut solent,
Agitata trepidant exta; sed totas manus
Quatiunt, novusque prosilit venis cruor.
Cor marcet aegrum penitus, ac mersum latet,
Liventque venae; magna pars fibris abest;
Et felle nigro tabidum spumat jecur,
Ac (semper omen unico imperio grave)
En! capita paribus bina consurgunt toris;
Sed utrumque caesum tenuis abscondit caput
Membrana. Latebram rebus occultis negans,
Hostile valido robore insurgit latus,
Septemque venas tendit. Has omnes retro
Prohibens reverti limes obliquus secat.
Mutatus ordo est, sede nil propriâ jacet;
Sed acta retro cuncta. Non animae capax
In parte dextrâ pulmo sanguineus jacet;
Non laeva cordis regio; non molli ambitu
Omenta pingues visceri obtendunt sinus.
Natura versa est; nulla lex utero manet.
Scrutemur, unde tantus hic extis rigor.
Quod hoc nefas? Conceptus innuptae bovis,
Nec more solito positus, alieno in loco
Implet parentem. Membra cùm gemitu movet;
Tremulo rigore debiles artus micant;
Infecit atras lividus fibras cruor;
Tentantque turpes mobilem trunci gradum,
Et inane surgit corpus, ac sacros petit
Cornu ministros; viscera effugiunt manum;
Neque ipsa, quae te pepulit, armenti gravis
Vox est, nec usquam territi resonant greges:
Immugit aris ignis, et trepidant foci.

341. Minus eleganter Flor. aliique: *imposito induit*. 362. Prava libri interpunctione: *Membrana latebram* etc.

OED. Quid ista sacri signa terrifici ferant,
Exprome: voces aure non timidâ hauriam.
Solent suprema facere securos mala.
TIR. His invidebis, quibus opem quaeris, malis.
OED. Memora, quod unum scire coelicolae volunt,
Contaminarit rege quis caeso manus.
TIR. Nec alta coeli quae levi pennâ secant,
Nec fibra vivis rapta pectoribus potest
Ciere nomen: alia tentanda est via.
Ipse evocandus noctis aeternae plagis:
Emissus Erebo ut caedis auctorem indicet.
Reseranda tellus, Ditis implacabile
Numen precandum, populus infernae Stygis
Huc extrahendus. Ede: cui mandas sacrum?
Nam te, penes quem summa regnorum est, nefas
Invisere umbras. OED. Te, Creo, hic poscit labor,
Ad quem secundum regna respiciunt mea.
TIR. Dum nos profundae claustra laxamus Stygis,
Populare Bacchi laudibus carmen sonet.

CHORUS.

Canit Chorus dithyrambum, qui Bacchi gesta et inventa continet.

EFFUSAM redimite comam nutante corymbo, hexam. her.
Mollia Nisaeis armate brachia thyrsis,
Lucidum coeli decus, huc ades votis, as.: t. d. c. et cr. d. c.
Quae tibi nobiles Thebae, Bacche, tuae asclep. invers.
Palmis supplicibus ferunt! glyc.
Huc adverte favens virgineum caput! asclep.
Vultu sidereo discute nubila,
Et tristes Erebi minas, avidumque fatum! as.: glyc. et i. h.
Te decet vernis comam floribus cingi, as.: t. d. c. et cr. d. c.
Te caput Tyriâ cohibere mitrâ, sapph. dact.
Hederâve mollem bacciferâ religare frontem; as.: i. h. archil.
Spargere effusos sine lege crines; sapph.
Rursus adducto revocare nodo;
Qualis iratam metuens novercam
Creveras falsos imitatus artus,
Crine flaventi simulata virgo,
Luteam vestem retinente zonâ.
Inde tam molles placuere cultus,

397. Ita Fernand. Cajet. V.; *Ede, c. mandes s.* 399. Ascens. *te hic, Creon, p. l.*

Et sinus laxi, fluidumque syrma.
Vidit aurato residere curru,
Veste cum longâ tegeres leones,
Omnis Eoae plaga vasta terrae,
Qui bibit Gangem, niveumque quisquis
Frangit Araxen. ad.
Te senior turpi sequitur Silenus asello, hexam. her.
Turgida pampineis redimitus tempora sertis.
Condita lascivi deducunt orgia mystae.
Te Bassaridum comitata cohors a. d. et m.
Nunc Edoni pede pulsavit
Sola Pangaei;
Nunc Threïcio vertice Pindi,
Nunc Cadméas inter matres
Impia Maenas
Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride sacrâ praecincta latus.
Tibi commotae pectora matres
Fudere comam;
Thyrsumque levem vibrante manu
Jam post laceros Pentheos artus
Thyades, oestro membra remissae,
Velut ignotum videre nefas.
Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi, hexam. her.
Nereïdumque choris Cadmeïa cingitur Ino;
Jus habet in fluctus magni puer advena ponti
Cognatus Bacchi, numen non vile, Palaemon.
Te Tyrrhena, puer, rapuit manus, dact. tetr.
Et tumidum Nereus posuit mare;
Caerula cum pratis mutat freta:
Hinc verno platanus folio viret,
Et Phoebo laurus carum nemus
(Garrula per ramos avis obstrepit);
Vivaces hederas remus tenet;
Summa ligat vitis carchesia.
Idaeus prorâ fremuit leo;
Tigris puppe sedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat,
Et nova demersos facies habet:
Brachia prima cadunt praedonibus,
Illisumque utero pectus coït;
Parvula dependet lateri manus;

429. *turpi.* Fort.: *tardo.* 449. Male Flor. et Gronovian.: *timidum.* 450. Fort.: *mutant*, h. e. *mutantur*, ut legendum putat Jac. Gron.

Et dorso fluctum curvo subit,
Lunatâ scindit caudâ mare:
Et sequitur curvus fugientia carbasa delphin. hexam. her.
Divite Pactolos vexit te Lydius undâ,
Aurea torrenti deducens flumina ripâ.
Laxavit victos arcus Geticasque sagittas
Lactea Massagetes qui pocula sanguine miscet.
Regna securigeri Bacchum sensere Lycurgi;
Sensere terrae Zalacûm feroces, as.: 2 i. hyp.
Et quos vicinus Boreas ferit dact. tetr.
Arva mutantes; quasque Maeotis as.: 2 cr. d. c.
Alluit gentes frigido fluctu;
Quasque despectat vertice summo as.: cr. d. c. et adon.
Sidus Arcadium, geminumque plaustrum. sapph. dact.
Ille dispersos domuit Gelonos; sapph.
Arma detraxit trucibus puellis;
Ore dejecto petiere terram
Thermodontiacae graves catervae, hendecas.
Positisque tandem levibus sagittis as.: 2 i. hyp.
Maenades factae. cr. d. c.
Sacer et Cithaeron sanguine undavit i. tr. br. cl.
Amphioniâque caede; anacr.
Proetides silvas petiere, et Argos sapph.
Praesente Bacchum coluit novercâ. as.: 2 i. hyp.
Naxos Aegaeo redimita ponto sapph.
Tradidit thalamis virginem relictam, as.: cr. d. c. et t. d. br.
Meliore pensans damna marito. as.: i. h. et adon.
Pumice ex sicco fluxit Nyctelius latex; as.: cr. d. c. et glyc.
Garruli gramen secuere rivi. sapph.
Combibit dulces humus alta succos,
Niveïque lactis candida fontes, as.: i. h. et adon.
Et mixta odoro Lesbia cum thymo. alc.
Ducitur magno nova nupta coelo. sapph.
Solemne Phoebus carmen edit, i. d. hyp.
Infusis humero capillis; glyc. hyp.
Concutit taedas geminus Cupido; sapph.
Telum deposuit Jupiter igneum, asclep.
Oditque Baccho veniente fulmen. as.: 2 i. hyp.
Lucida dum current annosi sidera mundi, hexam. her.

471. Flor.: *Zalacum*. Aurel. Victor in Trajano, ut monet Jacobus Gron.: *Zalacisque nationibus*. 484. Sic idem vir doctus. V.: *Ophioniaque*. 490. Ita Palatt. Fern. et priscae edd. V.: *Pumice sicco*.

Oceanus clausum dum fluctibus ambiet orbem,
Lunaque dimissos dum plena recolliget ignes,
Dum matutinos praedicet Lucifer ortus,
Altaque caeruleum dum Nerea nesciet Arctos:
Candida formosi venerabimur ora Lyaei.

ACTUS TERTIUS.

OEDIPUS, CREON.

Indicat regi Creon ex necromantiâ, seu mavis sciomantiâ, intellexisse se, interfectorem Laji Oedipum fuisse. Ille fretus opinione suâ de Polybo patre negat, et post jurgia Creontem in carcerem conjici jubet.

OED. Etsi ipse vultus flebiles praefert notas, 1. 1.
Exprome, cujus capite placemus deos.
CR. Fari jubes, tacere quae suadet metus.
OED. Si te ruentes non satis Thebae movent,
At sceptra moveant lapsa cognatae domus.
CR. Nescisse cupies, nosse quae nimium expetis.
OED. Iners malorum remedium ignorantia est.
Itane et salutis publicae indicium obrues?
CR. Ubi turpis est medicina, sanari piget.
OED. Audita fare; vel malo domitus gravi,
Quid arma possint regis irati, scies.
CR. Odere reges dicta, quae dici jubent.
OED. Mitteris Erebo vile pro cunctis caput,
Arcana sacri voce ni retegis tuâ.
CR. Tacere liceat. Nulla libertas minor
A rege petitur. OED. Saepe vel linguâ magis
Regi atque regno muta libertas obest.
CR. Ubi non licet tacere, quid cuiquam licet?
OED. Imperia solvit, qui tacet, jussus loqui.
CR. Coacta verba placidus accipias, precor.
OED. Ulline poena vocis expressae fuit?
CR. Est procul ab urbe lucus ilicibus niger,
Dircaea circa vallis irriguae loca.
Cupressus altis exerens silvis caput

508. Sic Flor. V.; *Expone.* 512. *nosse.* Fort.: *scire*, secundum codicem Burdegal. apud Delrium. 521. Fort.: *Ulla lib.* — *petitur?* quod habet Flor. 522. Ascens.: *Saepe quam linguae magis* etc.

Virente semper adligat trunco nemus;
Curvosque tendit quercus et putres situ
Annosa ramos. Hujus abrupit latus
Edax vetustas; illa, jam fessâ cadens
Radice, fulta pendet alienâ trabe.
Amara baccas laurus, et tiliae leves,
Et Paphia myrtus, et per immensum mare
Motura remos alnus, et Phoebo obvia
Enode Zephyris pinus opponens latus,
Medio stat ingens arbor, atque umbrâ gravì
Silvas minores urget; et, magno ambitu
Diffusa ramos, una defendit nemus.
Tristis sub illâ lucis et Phoebi inscius
Restagnat humor, frigore aeterno rigens;
Limosa pigrum circuit fontem palus.
Huc ut sacerdos intulit senior gradum:
Haud est moratus. Praestitit noctem locus.
Tum fossa tellus, et super rapti rogis
Jaciuntur ignes. Ipse funesto integit
Vates amictu corpus, et frontem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes;
Squalente cultu moestus ingreditur senex;
Mortifera canam taxus adstringit comam.
Nigro bidentes vellere atque atrae boves
Retro trahuntur. Flamma praedatur dapes,
Vivumque trepidat igne ferali pecus.
Vocat inde Manes; teque, qui Manes regis,
Et obsidentem claustra letalis lacûs;
Carmenque magicum volvit, et rabido minax
Decantat ore, quidquid aut placat leves
Aut cogit umbras. Sanguinem libat focis,
Solidasque pecudes urit, et multo specum
Saturat cruore. Libat et niveum insuper
Lactis liquorem; fundit et Bacchum manu
Laevâ, canitque rursus, et, terram intuens,
Graviore Manes voce et attonitâ citat.
Latravit Hecates turba; ter valles cavae
Sonuere moestum; tota succusso solo
Pulsata tellus. „Audior," vates ait;
„Rata verba fudi; rumpitur coecum chaos,
Iterque populo Ditis ad Superos datur."

554. Flor.: *spissa*, quod nescio quo pacto placet Gronovio. Scriptum fortasse est pro *scissa*, quo tamen ipso interpretati esse videntur verbum *fissa*. 555. *Retro trahuntur*, *αὖ ἐρύονται*, mactantur, per synecdochen, ut monet Gron. 566. Ita Flor. V.: *ciet*.

Subsedit omnis silva, et erexit comas;
Duxere rimas robora, et totum nemus
Concussit horror; terra se retro dedit,
Gemuitque penitus, sive tentari abditum
Acheron profundum mente non aequâ tulit;
Sive ipsa tellus, ut daret functis viam,
Compage ruptâ sonuit; aut irâ furens
Triceps catenas Cerberus movit graves.
Subito dehiscit terra, et immenso sinu
Laxata patuit. Ipse pallentes deos
Vidi inter umbras; ipse torpentes lacus
Noctemque veram. Gelidus in venis stetit
Haesitque sanguis. Saeva prosiluit cohors,
Ct stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum, catervae dente Dircaeo satae;
Avidumque populi Pestis Ogygii malum.
Tum torva Erinnys sonuit, et coecus Furor,
Horrorque, et unâ quidquid aeternae creant
Celantque tenebrae: Luctus evellens comam,
Aegreque lassum sustinens Morbus caput,
Gravis Senectus sibimet, et pendens Metus.
Nos liquit animus. Ipsa, quae ritus senis
Artesque norat, stupuit. Intrepidus parens,
Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exangue vulgus. Illico ut nebulae leves
Volitant, et auras libero coelo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx;
Nec vere flores Hybla tot medio creat,
Cum examen alto nectitur densum globo;
Fluctusque non tot frangit Ionium mare;
Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
Permutat hiemes ales, et coelum secans
Tepente Nilo pensat Arctoas nives:
Quot ille populos vatis eduxit sonus.
Pavidae latebras nemoris umbrosi petunt
Animae trementes. Primus emergit solo
Dextrâ ferocem cornibus taurum premens
Zethus; manuque sustinens laeva chelyn,
Qui saxa dulci traxit, Amphion, sono.
Interque natos Tantalis tandem suos
Tuto superba fert caput fastu grave,
Et numerat umbras. Pejor hâc genitrix adest,

572. Sic idem codex. V.: *comam*. 607. Fort.: *Animae. Trementes primus* etc. Cf. 568. 612. Ita Flor. et Heinsian. minor. V.: *gravi*.

Furibunda Agave, tota quam sequitur manus
Partita regem. Sequitur et Bacchas lacer
Pentheus, tenetque saevus etiam nunc minas.
Tandem, vocatus saepe, pudibundum extulit
Caput, atque ab omni dissidet turba procul,
Celatque semet (instat et Stygias preces
Geminat sacerdos, donec in apertum efferat
Vultus opertos) Laïus. Fari horreo:
Stetit per artus sanguine effuso horridus,
Paedore foedo squalidam obtentus comam,
Et ore rabido fatur: O Cadmi effera,
Cruore semper laeta cognato domus,
Vibrate thyrsos! entheâ gnatos manu
Lacerate potius: maximum Thebis scelus
Maternus amor est. Patria, non ira deûm,
Sed scelere raperis. Non gravi flatu tibi
Luctificus Auster, nec parum pluvio aethere
Satiata tellus halitu sicco nocet:
Sed rex cruentus, pretia qui saevae necis
Sceptra et nefandos occupat thalamos patris,
Invisa proles; sed tamen pejor parens,
Quam natus: utero rursus infausto gravis
Egit qui in ortus semet, et matri impios
Foetus regessit; quique vix mos est feris,
Fratres sibi ipse genuit; inplicitum malum,
Magisque monstrum Sphinge perplexum suâ.
Te, te, cruentâ sceptra qui dextrâ geris,
Te pater inultus urbe cum totâ petam,
Et mecum Erinnyn pronubam thalami traham,
Traham sonantem verbere! Incestam domum
Vertam, et penates impio Marte obteram!
Proinde pulsum finibus regem ocius
Agite exulem! Quodcunque funesto gradu
Solum relinquet, vere florifero virens
Reparabit herbas; spiritus puros dabit
Vitalis aura; veniet et silvis decor;
Letum, Luesque, Mors, Labor, Tabes, Dolor,
Comitatus illo dignus, excedent simul,
Et ipse rapidis gressibus sedes volet

622. *Horridus*, cum modo legerimus *horreo*, non videtur esse Senecae dignum eloquentia. Legendum fortasse est *oblitus*. 642. sequ. ita Flor. V. secundum Scaligerum: *Erinnys* (ἐριννῦς) *pronubas — sonantes*. Scribendum quoque erat *verbere*, pro *verbera*. 647. Vett. edd.: *florigero*. 648. MS. Colon.: *spir. puras d. Vit. auras*.

Effugere nostras; sed graves pedibus moras
Addam, et tenebo: repet incertus viae,
Baculo senili triste praetentans iter.
Eripite terras; auferam coelum pater.
OED. Et ossa et artus gelidus invasit tremor:
Quidquid timebam facere, fecisse arguor.
Tori jugalis abnuit Merope nefas,
Sociata Polybo; sospes absolvit manus
Polybus meas; uterque defendit parens
Caedem, stuprumque: quis locus culpae est super?
Multo ante Thebae Laïum amissum gemunt,
Boeota gressu quàm meo tetigi loca.
Falsusne senior, an deus Thebis gravis? —
Jamjam tenemus callidi socios doli:
Mentitur ista praeferens fraudi deos
Vates, tibique sceptra despondet mea.
CR. Egon' ut sororem regiâ expelli velim?
Si me fides sacrata cognati laris
Non contineret in meo certum statu:
Tamen ipsa me Fortuna terreret, nimis
Sollicita semper. Libeat hoc tuto tibi
Exuere pondus: ne recedentem opprimat.
Jam te minore tutior pones loco.
OED. Hortaris etiam, sponte deponam ut mea
Tam gravia regna? CR. Suadeam hoc illis ego,
In utrumque quîs est liber etiamnum status.
Tibi jam necesse est ferre fortunam tuam.
OED. Certissima est regnare cupienti via
Laudare modica, et otium ac somnum loqui.
Ab inquieto saepe simulatur quies.
CR. Parumne me tam longa defendit fides?
OED. Aditum nocendi perfido praestat fides.
CR. Solutus onere regio regni bonis
Fruor, domusque civium coetu viget;
Nec ulla vicibus surgit alternis dies,
Quâ non propinqui munera ad nostros lares
Sceptri redundent cultus, opulentae dapes,
Donata multis gratiâ nostrâ salus.
Quid tam beatae deesse fortunae rear?
OED. Quod deest: secunda non habent unquam modum.
CR. Incognitâ igitur ut nocens causâ cadam?
OED. Num ratio vobis reddita est vitae meae?

656. Sic Flor. V.: *Praeripite*. 673. V. *liceat*, et *libeat* infra 857, sicut haec vocabula misceri solent. 676. Eguian.: *dep. mea*.

Num audita causa est nostra Tiresiae? tamen
Sontes videmur. Facitis exemplum: sequor.
CR. Quid, si innocens sum? OED. Dubia pro certis solent
Timere reges. CR. Qui pavet vanos metus,
Veros meretur. OED. Quisquis in culpâ fuit,
Dimissus odit omne, quod dubium putat.
CR. Sic odia fiunt. OED. Odia qui nimium timet,
Regnare nescit: regna custodit metus.
CR. Qui sceptra duro saevus imperio regit,
Timet timentes; metus in auctorem redit.
OED. Servate sontem saxeo inclusum specu;
Ipse ad penates regios referam gradum.

CHORUS.

Excusat Oedipum Chorus, transferendo culpam in mala Thebarum fata, quae ab ipsâ inauspicatâ bove Thebanos usque vexarint.

NON tu tantis causa periclis, — a. d.
Non haec Labdacidas petunt — glyc.
Fata; sed veteres deûm
Irae sequuntur. Castalium nemus — alc.
Umbram Sidonio praebuit hospiti, — asclep.
Lavitque Dirce Tyrios colonos, — as.: a i. hyp.
Ut primum magni natus Agenoris, — asclep.
Fessus per orbem furta sequi Jovis, — alc.
Sub nostrâ pavidus constitit arbore, — asclep.
Praedonem venerans suum; — glyc.
Monituque Phoebi jussus erranti — i. tr. brach. cl.
Comes ire vaccae, quam non flexerat — as.: i. hyp. do.
Vomer, aut tardi juga curva plaustri; — sapph.
Deseruit fugas, nomenque genti — as.: do. i. hyp.
Inauspicatâ de bove tradidit. — alc.
Tempore ex illo nova monstra semper — sapph.
Protulit tellus. — cr. d. c.
Aut anguis, imis vallibus editus, — alc.
Annosa supra robora sibilat,
Supraque pinus; — i. hyp.
Supra Chaonias celsior arbores — asclep.
Caerulum erexit caput, — t. d. c.
Cum majore sui parte recumberet; — asclep.
Aut foeta tellus impio partu — i. tr. brach. cl.
Effudit arma; sonuit reflexo — as.: a i. hyp.
Classicum cornu, lituusque adunco — sapph.

700. Flor.: *quod obvium est, eat.* Gron.: *omne, quod dubium est, eat* (pereat). 723 — 736. Male haec digesta in codicibus.

Stridulos cantus elisit aere.! sapph. sp.
Ante non linguas agiles, et auram sapph.
Vocis ignotae clamore primum sapph. sp.
Hostico experti, cr. d. c.
Agmina, campos, cognata, tenent; a. d. et m.
Dignaque jacto semine proles,
Uno aetatem permensa die,
Post Luciferi nata meatus,
Ante Hesperios occidit ortus.
Horret tantis advena monstris,
Populique timet bella recentis:
Donec cecidit saeva juventus,
Genitrixque suo reddi gremio
Modo productos vidit alumnos.
Hâc transierit civile nefas!
Illa Herculeae norint Thebae
Proelia fratrum!
Quid Cadméi fata nepotis,
Cum vivacis cornua cervi
Frontem ramis texere novis,
Dominumque canes egére suum?
Praeceps silvas montesque fugit
Citus Actaeon, agilique magis
Pede per saltus et saxa vagus
Metuit motas zephyro plumas,
Et, quae posuit, retia vitat;
Donec placidi fontis in undâ
Cornua vidit vultusque feros,
Ubi virgineos foverat artus
Nimium saevi diva pudoris.

ACTUS QUARTUS.

OEDIPUS, IOCASTA.

Suspicari jam incipit Oedipus, ne ille forte, quem olim Delphos petens occidisset, Lajus fuerit: quaerit itaque ab Iocastâ de Laji aetate, necis tempore et aliis circumstantiis.

OED. Curas revolvit animus, et repetit metus. i. s.
Obiisse nostro Laïum scelere autumant

734. Vulgo: *agiles, et ora vocis. auram,* spiritum. Virg. A. 7, 646.: *Ad nos vix tenuis famae perlabitur aura.* 757. Sic vett. edd. V.: *zephyris*, sibilo frequentiore.

Superi Inferique; sed animus contra innocens,
Sibique melius quam deis notus, negat.
Redit memoria tenue per vestigium,
Cecidisse nostri stipitis pulsu obvium,
Datumque Diti, cum prior juvenem senex
Curru superbus pelleret, Thebis procul,
Phocaea trifidas regio quâ scindit vias.
Unanima conjux, explica errorem, precor!
Quae spatia moriens Laïus vitae tulit?
Primone in aevo viridis, an fracto occidit?
IOC. Inter senem juvenemque; sed propior seni.
OED. Frequensne turba regium cinxit latus?
IOC. Plures fefellit error ancipitis viae;
Paucos fidelis curribus junxit labor.
OED. Aliquisne cecidit regio fato comes?
IOC. Unum fides virtusque consortem addidit.
OED. Teneo nocentem: convenit numerus, locus.
Sed tempus adde. IOC. Decima jam metitur seges.

SENEX, OEDIPUS.

E sene a Merope et Corinthiis misso, qui Oedipum de Polybi morte edoceat, rogetque, ad gubernacula regni suscipienda veniat, discit Oedipus, se non vere esse Polybi filium: nimiâ itaque curiositate suâ veros invenit parentes.

SEN. CORINTHIUS te populus in regnum vocat i. s.
Patrium: quietem Polybus aeternam obtinet.
OED. Ut undique in me saeva Fortuna irruit!
Edissere agedum, quo cadat fato parens.
SEN. Animam senilem mollis exsolvit sopor.
OED. Genitor sine ullâ caede defunctus jacet.
Testor, licet jam tollere ad coelum pie
Puras nec ulla scelera metuentes manus.
Sed pars magis metuenda fatorum manet.
SEN. Omnem paterna regna discutient metum.
OED. Paterna repetam regna; sed matrem horreo.
SEN. Metuis parentem, quae tuum reditum expetens
Sollicita pendet? OED. Ipsa me pietas fugat.
SEN. Viduam relinques? OED. Tangis, en, ipsos metus!
SEN. Effare, mersus quis premat mentem timor.
Praestare tacitam regibus soleo fidem.
OED. Connubia matris Delphico admonitu tremo.
SEN. Timere vana desine, et turpes metus

786. *cadat*, ceciderit. Enallagé temporum verbalium frequens in poëtis utriusque linguae: vide 805, 847, Stat. Theb. 1, 255, Eurip. Hecub. 10, 21 etc. 793. V.: *Rep. pat. regna.*

Depone: Merope vera non fuerat parens.
OED. Quod subditivi praemium gnati petit?
SEN. Regnum superbum: liberi adstringunt fidem.
OED. Secreta thalami, fare, quo excipias modo.
SEN. Hae te parenti parvulum tradunt manus.
OED. Tu me parenti tradis? at quis me tibi?
SEN. Pastor nivoso sub Cithaeronis jugo.
OED. In illa temet nemora quis casus tulit?
SEN. Illo sequebar monte cornigeros greges.
OED. Nunc adice certas corporis nostri notas.
SEN. Forata ferro gesseras vestigia,
Tumore nactus nomen ac vitio pedum.
OED. Quis fuerit ille, qui meum dono dedit
Corpus, requiro. SEN. Regios pavit greges;
Minor sub illo turba pastorum fuit.
OED. Eloquere nomen. SEN. Prima languescit senum
Memoria, longo lassa sublabens situ.
OED. Potesne facie noscere ac vultu virum?
SEN. Fortasse noscam: saepe jam spatio obrutam
Levis exoletam memoriam revocat nota.
OED. Ad sacra et aras omne compulsum pecus
Duces sequantur. Ite propere! arcessite,
Famuli, penes quos summa consistit gregum!
SEN. Sive ista ratio sive fortuna occulit:
Latere semper patere, quod latuit diu.
Saepe eruentis veritas patuit malo.
OED. Malum timeri majus his aliquod potest?
SEN. Magnum esse, magnâ mole quod petitur, scias.
Concurrit illinc publica, hinc regis salus,
Utrinque paria: contine medias manus.
Nihil ut lacessas, ipsa se fata explicant.
Non expedit concutere felicem statum.
OED. Tuto movetur, quidquid extremo in loco est.
SEN. Nobilius aliquid genere regali adpetis?
Ne te parentis pigeat inventi, vide.
OED. Vel poenitendi sanguinis quaeram fidem,
Si nosse liceat. Ecce, grandaevus senex,
Arbitria sub quo regii fuerant gregis,
Phorbas. Refersne nomen aut vultum senis?
SEN. Adridet animo forma; nec notus satis,
Nec rursus iste vultus ignotus mihi.

803. *sup.*, magnificum, Corinthi. *liberi*, liberi Corinthii facti morte Polybi, qui parati sunt praebere Oedipo fidem subjectorum. V.: *Regnum, superbam lib. a. f.* 831. V.: *Ut nil lac.* Flor. et edd. vetustae; *Nihil lac.*, vel *arcessas*.

Regnum obtinente Laïo famulus greges
Agitasti opimos sub Cithaeronis plagâ?

PHORBAS, SENEX, OEDIPUS.

PHOR. Laetus Cithaeron pabulo semper novo i. s.
Aestiva nostro prata submittit gregi
SEN. Noscisne memet? PHOR. Dubitat anceps memoria.
OED. Huic aliquis a te traditur quondam puer?
Effare! Dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quaeris? Veritas odit moras.
PHOR. Obducta longo temporum tractu moves.
OED. Fatere: ne te cogat ad verum dolor.
PHOR. Inutile isti munus infantem dedi:
Non potuit ille luce, non coelo frui.
SEN. Procul sit omen! Vivit, et vivat precor.
OED. Superesse quare traditum infantem negas?
PHOR. Ferrum per ambos tenue transactum pedes
Ligabat artus; vulneri innatus tumor
Puerile foedâ corpus urebat lue.
SEN. Quid quaeris ultra? Fata jam accedunt prope.
OED. Quis fuerit infans, edôce. PHOR. Prohibet fides.
OED. Huc aliquis ignem! Flamma jam excutiet fidem.
PHOR. Per tam cruentas vera quaerentur vias?
Ignosce, quaeso! OED. Si ferus videor tibi
Et impotens: jam parta vindicta. In manu est:
Dic vera. Quisnam, quôve generatus patre,
Quâ matre genitus? PHOR. Conjuge est genitus tuâ.
OED. Dehisce, tellus! tuque tenebrarum potens,
In Tartara ima, rector umbrarum, rape
Retro reversas generis ac stirpis vices!
Congerite, cives, saxa incestum caput!
Mactate telis! me petat ferro parens,
Me gnatus! in me conjuges arment manus,
Fratresque, et aeger populus ereptos rogis
Jaculetur ignes! Seculi crimen vagor,
Odium deorum, juris exitium sacri;
Quâ luce primum spiritus hausi rudes,
Jam morte dignus! Redde nunc animos pares!
Nunc aliquid aude sceleribus dignum tuis!

861 — 865. V. secundum Flor. et Mogunt.: — *fidem. Per tam cr. v. quaerenti v. Ign., quaeso, si f. v. t. Et imp., parata v. in m. est. Dic vera.* Omnia sub Oedipi persona. Ceteri libri vett.: *Et impotens. jam parta vindicta in manu etc.* Cf. Med. 25. 870. Ita cod. Tosanus. Alii *infestum*, vel *infandum*. 877. V.: — *animos, parens.* *Redde*, denuo ede, sive ostende.

I, perge, propero regiam gressu pete:
Gratare matri liberis auctam domum.

CHORUS.

Varietati obnoxium arguit Chorus excelsum statum. Mediam itaque fortunam optat, cujus laudes canit, a similitudine navis modico vento actae, et exemplo Icari.

FATA si liceat mihi t. d. cat.*)
Fingere arbitrio meo:
Temperem Zephyro levi
Vela, ne pressae gravi
Spiritu antennae tremant.
Lenis et modice fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me mediâ vehat
Vita decurrens viâ.
Gnossium regem timens,
Astra dum demens petit,
Artibus fisus novis,
Certat et veras aves
Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Daedalus librans iter
Nube sub mediâ stetit,
Alitem expectans suum;
Qualis accipitris minas
Fugit, et sparsos metu
Colligit foetus avis:
Donec in ponto manus
Movit implicitas puer,
Comes audacis viae.
Quidquid excessit modum,
Pendet instabili loco.

901. *suum* Burgedal. Inepte ceteri: *suam* in mare, Icaro.
907. Fort.: *Comes ad audaces vias*, ut sarciatur versus.

---

*) Frequentes locis paribus dactyli, more trochaïcorum. Nam 881. 882. 883. etc. quominus pro glyconiis habeas, facit ab initio positus trochaeus, cum glyconiorum loco mobili usurpari spondei soleant. Oblitus sui esse videtur scriptor Agam. 841.

Sed quid hoc? postes sonant,
Moestus et famulus manu
Regius, quassans caput!
Ede, quid portes novi.

ACTUS QUINTUS.

NUNCIUS.

Nuncius Oedipi excoecationis consilium et modum narrat.

Praedicta postquam fata et infandum genus i. s.
Deprendit, ac se scelere convictum Oedipus
Damnavit ipse: regiam infestus petens
Invisa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus insanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens jubam:
Vultus furore torvus atque oculi truces,
Gemitûs et altum murmur, et gelidus fluit
Sudor per artus; spumat, et volvit minas,
Ac mersus alte magnus exundat dolor.
Secum ipse saevus grande nescio quid parat,
Suisque fatis simile. „Quid poenas moror?“
Ait. „Hoc scelestum pectus aut ferro petat,
Aut fervido aliquis igne vel saxo domet!
Quae tigris, aut quae saeva visceribus meis
Incurret ales? Ipse tu scelerum capax,
Sacer Cithaeron, vel feras in me tuas
Emitte silvis, mitte vel rabidos canes!
Nunc redde Agauen! Anime, quid mortem times?
Mors innocentem sola fortunae eripit.“
Haec fatus, aptat impiam capulo manum,
Ensemque ducit. „Itane? tam magnis breves
Poenas sceleribus solvis, atque uno omnia
Pensabis ictu? Moreris? hoc patri sat est.
Quid deinde matri, quid male in lucem editis
Gnatis, quid ipsi, quae tuum magnâ luit
Scelus ruinâ, flebili patriae dabis?
Solvendo non es. Illa quae leges ratas
Natura in uno vertit Oedipoda, novos
Commenta partus, supplicîs eadem meis
Novetur. Iterum vivere, atque iterum mori
Liceat; renasci semper: ut toties nova
Supplicia pendas. Utere ingenio, miser!

912. Ita plerique vett. V.: *quassat.* 921. V.: *Gemitus, et alt. m.* 930. *tuas* Flor. Palatt. alii. V.: *tuis.* 941. Perperam libri: *Solvenda non est illa* etc. Emendavit Grotius.

Quod saepe fieri non potest, fiat diu.
Mors eligatur longa. Quaeratur via,
Qua nec sepultis mixtus, et vivis tamen
Exemtus erres. Morere, sed citra patrem!
Cunctaris, anime? Subitus, en, vultus gravat
Profusus imber, ac rigat fletu genas!
Et flere satis est? - Hactenus fundent levem
Oculi liquorem: sedibus pulsi suis
Lacrimas sequantur. Hi maritales statim
Fodiantur oculi!" Dixit, atque irâ furit.
Ardent minaces igne truculento genae,
Oculique vix se sedibus retinent suis.
Violentus, audax, vultus, iratus, ferox
Tantum eruentis. Gemuit, et dirum fremens
Manus in ora torsit. At contra truces
Oculi steterunt, et suam intenti manum
Ultro insequuntur; vulneri occurrunt suo.
Scrutatur avidus manibus uncis lumina:
Radice ab imâ funditus vulsos simul
Evolvit orbes. Haeret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cavos
Alte recessus luminum et inanes sinus,
Saevitque frustra; plusque, quam satis est, furit:
Tantum est periclum lucis. Attollit caput,
Cavisque lustrans orbibus coeli plagas,
Noctem experitur. Quidquid effossis male
Dependet oculis, rumpit, et victor deos
Conclamat omnes: „Parcite, heu, patriae, precor:
Jam jussa feci; debitas poenas tuli.
Inventa thalamis digna nox tandem meis."
Rigat ora foedus imber et lacerum caput;
Largum revulsis sanguinem venis vomit. —

CHORUS.

Chorus iste ex disciplinâ Stoicorum (qui omnia, imo deum ipsum, subjiciunt inevitabilibus fatis) excusare Oedipum studet.

Fatis agimur: cedite fatis. a. d. et m.
Non sollicitae possunt curae
Mutare rati stamina fusi.
Quidquid patimur mortale genus,
Quidquid facimus, venit ex alto;
Servatque suae decreta colûs
Lachesis, durâ revoluta manu.

953. Fort.: *Hem, fl. s. est?* 960. *Tantum er.*, tanta scelera in lucem protrahentis. 969. Sic vett. edd. Alibi pravo numero legitur *sat est*.

Omnia certo tramite vadunt,
Primusque dies dedit extremum.
Non illa deo vertisse licet,
Quae nexa suis currunt causis.
It cuique ratus, prece non ullâ
Mobilis, ordo.
Multis ipsum metuisse nocet.
Multi ad fatum venere suum,
Dum fata timent. Sonuere fores,
Atque ipse suum duce non ullo
Molitur iter, luminis orbus.

OEDIPUS, CHORUS, IOCASTA.

Iocasta se interficit; Oedipus excaecatus abit in exilium.

OED. BENE habet, peractum est: justa persolvi patri. i. s.
Juvant tenebrae. Quis deus tandem mihi
Placatus atrâ nube perfundit caput?
Quis scelera donat? Conscium evasi diem.
Nil, parricida, dexterae debes tuae:
Lux te refugit. Vultus Oedipoda hic decet.
CHOR. Et, ecce, rapido saeva prosiluit gradu
Iocasta vecors; qualis attonita et furens
Cadméa mater abstulit gnato caput,
Sensitve raptum. Dubitat, adflictum adloqui
Cupit, pavetque. — Jam malis cessit pudor,
Et haeret ore prima vox. IOC. Quid te vocem?
Gnatumne? — Dubitas? Gnatus es: gnatum pudet.
Invite, loquere, gnate! — Quo avertis caput
Vacuosque vultus? OED. Quis frui et tenebris vetat?
Quis reddit oculos? Matris, heu, matris sonus!
Perdidimus operam! — Congredi fas amplius
Haud est. Nefandos dividat vastum mare,
Dirimatque tellus abdita; et quisquis sub hoc
In alia versus sidera ac solem avium
Dependet orbis, alterum ex nobis ferat!
IOC. Fati ista culpa est: nemo fit fato nocens.
OED. Jam parce verbis, mater, et parco auribus!
Per has reliquias corporis trunci precor,
Per inauspicatum sanguinis pignus mei,
Per omne nostri nominis fas ac nefas!
IOC. Quid, anime, torpes? socia cur scelerum dare
Poenas recusas? Omne confusum perit,
Incesta, per te juris humani decus:

1003. Vulgo: *En ecce. Et*, etiam. 1008. Fort.: *Sed haeret*, cum Lipsio. 1019. Vulgo: *parce aur.*

Morere, ac nefastum spiritum ferro exige!
Non, si ipse, mundum concitans, divûm sator
Coruscâ saevâ tela jaculetur manu,
Unquam rependam sceleribus poenas pares
Mater nefanda. Mors placet: mortis via
Quaeratur. Agedum, commoda matri manum,
Si parricida es. Restat hoc operi ultimum. —
Rapiatur ensis! Hôc jacet ferro meus
Conjux. Quid illum nomine haud vero vocas?
Socer est. Utrumne pectori infigam meo
Telum, an patenti conditum jugulo imprimam?
Eligere nescis vulnus: hunc, dextra, hunc pete
Uterum capacem, qui virum gnatum tulit!
CHOR. Jacet peremta. Vulneri immoritur manus;
Ferrumque secum nimius ejecit cruor.
OED. Fatidice te, te, praesidem veri deum,
Compello. Solum debui fatis patrem;
Bis parricida, plusque quam timui nocens,
Matrem peremi: scelere confecta est meo.
O Phoebe mendax, fata superavi impia! —
Pavitante gressu sequere fallaces vias,
Suspensa plantis efferens vestigia!
Coecam tremente dexterâ noctem rege!
I, gradere praeceps, lubricos ponens gradus!
I, profuge, vade! — Siste: ne in matrem incidas.
Quicunque fessi corpore et morbo graves
Semianima trahistis pectora, en fugio, exeo:
Relevate colla! mitior coeli status
Post terga sequitur. Quisquis exilem jacens
Animam retentat, vividos haustus levis
Concipiat. Ite, ferte depositis opem:
Mortifera mecum vitia terrarum extraho.
Violenta Fata et horridus Mortis tremor,
Maciesque et atra Pestis et rabidus Dolor,
Mecum ite, mecum! ducibus his uti libet.

1038. V.: *qui virum et gnatum tulit.* Codd. fere: *et gnatos.* 1046. Flor.: *fallentes.* 1049. Ita recentiores. MS. et vett. edd.: *Ingredere pr.* 1057. Quid? *mortifera?* Habemus *Mortem* sequente versu. Hic legendum haud dubie *Monstrifera*, quae vocabula permixta sunt etiam Herc. Oet. 1213. *Vitia* inprimis sua ipsius intelligit Oedipus, iram furori similem, amorem incestum et nimiam curiositatem; unde *monstra* extitere parricidium, ex matre filii suscepti et foedissimum oris proprii dehonestamentum. 1058. Flor. et Palatt. 5 cum scholiaste: *horr. morbi tremor*, quem errorem frustra fovent Gruterus et Gron.

L. ANNAEI SENECAE
TROADES.

DRAMATIS PERSONAE.

HECUBA.
CHORUS TROADUM.
TALTHYBIUS,
AGAMEMNON.
CALCHAS,
HELENA,
PYRRHUS,
ANDROMACHA,
SENEX,
ULYSSES.
ASTYANAX,
NUNCIUS,
POLYXENA, muta persona,

TROADES.

ARGUMENTUM.

Graeci, exciso jam Ilio, reditum in patriam cogitantes contrario vento detinebantur. Apparens noctu Achillis umbra solvere eos posse negat, nisi sibi debitis inferiis mactatâ Polyxenâ, cujus nuptiarum praetextu interfectus est. Non fert Agamemnon sibi amatam Polyxenam mactari. Quâ de re orto cum Pyrrho jurgio, intervenit consultus Calchas, qui omnino immolandam pronuntiat, unâque necandum Astyanacta, quem a matre absconditum abducit Ulysses et de Scaeâ portâ dejicit. Polyxenam ab Helenâ auspice, ritu cultuque sponsae, deductam ad patris tumulum Pyrrhus mactat.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Postquam Dardanium non aequo numine regnum
Evertére dei: patriam optatosque penates
Argivi remeare instructâ classe parabant:
Cum subito horrisoni consurgunt undique fluctus,
Saevit hiems pelagi, toto tonat aequore murmur.
Haec quid monstra ferant, rescivit ubi ordine Calchas,
Edocet esse deos humanâ caede piandos.
Mox deducta comis Priameïa virgo solutis
Abluit hostiles effuso sanguine manes.
Iungitur ecce! scelus sceleri: gens impia Grajûm
(O facinus!) stantem vix primo in limine vitae
Hectoream sobolem turri deiecit ab altâ.
Tum Phrygiae tanto perculsae crimine matres
Collacrimant, longisque implent ululatibus auras.

ACTUS PRIMUS.

HECUBA.

Luget Hecuba patriae, domus, suam ipsius calamitatem.

Quicunque regno fidit et magnâ potens 1. s.
Dominatur aulâ, nec levis metuit deos,
Animumque rebus credulum laetis dedit,
Me videat et te, Troja: non unquam tulit
Documenta Fors majora, quam fragili loco
Starent superbi. Columen eversum occidit
Pollentis Asiae, coelitum egregius labor;
Ad cujus arma venit et qui frigidum
Septena Tanaïn ora pandentem bibit,
Et qui renatum primus excipiens diem
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto,
Et quae vagos vicina prospiciens Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis ferit.
Excisa ferro est Pergamum; incubuit sibi.
En, alta muri decora congesti jacent
Tectis adustis; regiam flammae ambiunt,
Omnisque late fumat Assaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus:
Diripitur ardens Troja. Nec coelum patet
Undante fumo: nube ceu densâ obsitus,
Ater favillâ squalet Iliacâ dies.
Stat avidus irae victor, et lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoscit annis. Horret adflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit sibi
Potuisse vinci. Spolia populator rapit
Dardania; praedam mille non capiunt rates.
Testor deorum numen adversum mihi,

Vers. 2. libri vulgati ostendunt *leves*, quod alienum a sententia. *levis*, levis ipse deos gravissimos. Cf. Thyest. 604. 12. *Et quae*. Penthesilea, regina Amazonum. Legendum fortasse *fert* pro *feriit*. Cf. Herc. fur. 49. 13. Fort: *terit*. Cf. Herc. fur. 541. 15. Flor.: *congestis jacent Tectis adusti*.

Patriaeque cineres, teque rectorem Phrygum,
Quem Troja toto conditum regno tegit,
Tuosque manes, quo stetit stante Ilion,
Et vos meorum liberûm magni greges,
Umbrae minores: quidquid adversi accidit,
Quaecunque Phoebas ore lymphato furens,
Credi deo vetante, praedixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Cassandram fui.
Non cautus ignes Ithacus aut Ithaci comes
Nocturnus in vos sparsit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iste est, facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis eversae gemis,
Vivax senectus? Respice infelix ad hos
Luctus recentes: Troja jam vetus est malum.
Vidi execrandum regiae caedis nefas,
Ipsasque ad aras majus admissum scelus
Ajacis: armis cum ferox, saevâ manu
Comâ reflectens regium tortâ caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepisset libens,
Ensis senili siccus e jugulo redit.
Placare quem non potuit a caede efferâ
Mortalis aevi cardinem extremum premens,
Superique testes sceleris, et quondam sacrum
Regni jacentis? Ille tot regum parens
Caret sepulcro Priamus, et flammâ indiget
Ardente Troja. Non tamen Superis sat est:
Dominum, ecce! Priami nuribus et gnatis legens
Sortitur urna. Praeda quem vilis sequar?
Hic Hectoris conjugia despondet sibi;
Hic optat Heleni conjugem; hic Antenoris;
Nec deest tuos, Cassandra, qui thalamos petat:
Mea sors timetur; sola sum Danaïs metus.
Lamenta cessant? Turba, captivae, mea;
Ferite palmis pectora, et planctus date,
Et justa Trojae facite! jamdudum sonet
Fatalis Ide, judicis diri domus!

45. *ad aras*, Jovis Ἑρκείου, Vidd. interpp. Virgilii ad A. 2, 506 seqq. et cf. Agam. 784. 46. *Ajacis*, Ajacis scelere Oïlei, cum Cassandrae in ipso templo Minervae vim attulit. *ferox*. Neoptolemus seu Pyrrhus, Achillis filius. 47. Fort.: *Comis tortis*, ne inferatur duplex ejusdem numeri ablativus.

CHORUS TROADUM, HECUBA.

Chorus Iliadum, cum Hecubâ excidium patriae, Hectoris et Priami mortem, lugentium.

CHOR. Non rude vulgus lacrimisque novum a. d. et m.
Lugere jubes: hoc continuis
Egimus annis, ex quo tetigit
Phrygius Grajas hospes Amyclas,
Secuitque fretum
Pinus matri sacra Cybebae,
Decies nivibus canuit Ide,
Ide nostris nudata rogis,
Et Sigéis trepidus campis
Decumas secuit messor aristas:
Ut nulla dies moerore caret,
Sed nova fletus causa ministrat.
Ito ad planctus,
Miseramque leva, regina, manum!
Vulgus dominam vile sequemur:
Non indociles lugere sumus.
HEC. Fidae casûs nostri comites,
Solvite crinem! per colla fluant
Moesta capilli tepido Trojae
Pulvere turpes! paret exertos
Turba lacertos! veste remissâ
Substringe sinus, uteroque tenus
Pateant artus. Cui conjugio
Pectora velas, captive pudor?
Cingat tunicas palla solutas!
Vacet ad crebri verbera planctûs
Furibunda manus! Placet hic habitus,
Placet; agnosco Troada turbam.
Iterum luctus redeunt veteres.
Solitum flendi vincite morem:
Hectora flemus. CHOR. Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem;
Coma demissa est libera nodo,
Sparsitque cinis fervidus ora.
HEC. Complete manus: hoc ex Trojâ
Sumsisse licet. CHOR. Cadit ex humeris
Vestis apertis, imumque tegit
Suffulta latus. HEC. Jam nuda vocant

75. Fort.: *Decumis nivibus*. Cf. 76. 76. Ita Flor. V.: *Decies sec. m. a.* 87. Libri quidam, teste inprimis Fabricio, *revulsa*.

Pectora dextras. Nunc, nunc vires
Exprome, dolor!
Rhoetéa sonent littora planctu;
Habitansque cavis montibus Echo
Non, ut solita est, extrema brevis
Verba remittat: totos reddat
Trojae gemitus! audiat omnis
Pontus et aether. Saevite, manus!
Pulsu pectus tundite vasto:
Non sum solito contenta sono:
Hectora flemus.
CHOR. Tibi dextra ferit nostra lacertos,
Humerosque ferit tibi sanguineos;
Tibi nostra caput dextera pulsat;
Tibi maternis ubera palmis
Laniata jacent; fluit et multo
Sanguine manat, quamcunque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriae, mora fatorum,
Tu praesidium Phrygibus fessis,
Tu murus eras; humerisque tuis
Stetit illa decem fulta per annos;
Tecum cecidit, summusque dies
Hectoris idem patriaeque fuit.
HEC. Vertite planctus: Priamo vestros
Fundite fletus! satis Hector habet.
CHOR. Accipe, rector Phrygiae, planctus!
Accipe fletus, bis capte senex!
Nil Troja semel te rege tulit:
Bis pulsata
Dardana Grajo moenia ferro,
Bisque pharetras passa Herculeas.
Post elatos Hecubae partus,
Regumque gregem,
Postrema pater funera cludis;
Magnoque Jovi victima caesus
Sigéa premis littora truncus.
HEC. Alio lacrimas flectite vestras:
Non est Priami miseranda mei
Mors, Iliades.
„Felix Priamus," dicite cunctae:

107. Sic Ascens. et Ald. V.: *E. dolor tuas.* Glossema. 114. Ita Flor. V.: *P. vasto tund. pectus.* 117. Sic vett. edd., variata forma orationis. V.: *T. nostra f. dextra lac.* 121. sequ. Flor.: *fluat, manet.*

Liber Manes vadit ad imos,
Nec feret unquam victâ Grajum
Cervice jugum.
Non ille duos videt Atridas,
Nec fallacem cernit Ulyssem.
Non, Argolici praeda triumphi,
Subjecta feret colla tropaeis.
Non adsuetas ad sceptra manus
Post terga dabit; currusque sequens
Agamemnonios,
Aurea dextrâ vincula gestans,
Laetis fiet pompa Mycenis.
CHOR. Felix Priamus, dicimus omnes:
Secum excedens sua regna tulit;
Nunc Elysii nemoris tutis
Errat in umbris,
Interque pias felix animas
Hectora quaerit. Felix Priamus!
Felix, quisquis bello moriens
Omnia secum consumta videt!

ACTUS SECUNDUS.

TALTHYBIUS, CHORUS TROADUM.

Narrat Talthybius, apparuisse Achillis umbram, exprobratoque Graecis ingrato animo postulasse, ut Polyxena, cujus nuptiarum praetextu ipse interfectus est, ad tumulum suum pro inferiis mactaretur: alias Graecos non habituros ventum ad reditum.

TAL. O longa Danaïs semper in portu mora, i. s.
Seu petere bellum, petere seu patriam volunt!
CHOR. Quae causa ratibus faciat et Danaïs moram,
Effare; reduces quis deus cludat vias.
TAL. Pavet animus; artus horridus quassat tremor.
Majora veris monstra vix capiunt fidem:
Vidi, ipse vidi. Summa jam Titan juga
Stringebat ortus, vicerat noctem dies:

150. Putida ταυτολεξία. Scribendum censeo: *Nunc ille duos ridet Atridas.* Non ita rara verborum *Non* et *Nunc* permixtio, neque dissimilia sunt *ridet* et *videt*. Cf. Med. 687. Ceterum *videt* Flor. V.: *vidit.* 167. Sic itidem Flor. V.: *Quam longa.* 174. V.: *Stringebat. ortus vicerat n. d.* Flor.: *Str. ortu. vicerat* etc.

Cum subito coeco terrâ mugitu fremens
Concussa totos traxit ex imo sinus;
Movere silvae capita, et excelsum nemus
Fragore vasto tonuit et lucus sacer;
Idaea ruptis saxa ceciderunt jugis.
Nec terra solum tremuit: et pontus suum
Adesse Achillem sensit, ac stravit vada.
Tum scissa vallis aperit immensos specus;
Et hiatus Erebi pervium ad Superos iter
Tellure fractâ praebet, ac tumulum levat.
Emicuit ingens umbra Thessalici ducis,
Threïcia qualis arma proludens tuis
Jam, Troja, fatis stravit, aut Neptunium
Canâ nitentem perculit juvenem comâ;
Aut cum, inter acies Marte violento furens,
Corporibus amnes clusit, et quaerens iter
Tardus cruento Xanthus erravit vado;
Aut cum superbo victor in curru stetit,
Egitque habenas, Hectorem et Trojam trahens.
Implevit omne littus irati sonus:
„Ite, ite inertes! Manibus meis debitos
Auferte honores! solvite ingratas rates
Per nostra ituri maria! Non parvo luit
Iras Achillis Graecia, et magno luet!
Desponsa nostris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, et tumulum riget.“
Haec fatus altâ nocte divisit diem,
Repetensque Ditem, mersus, ingentem specum
Coëunte terra junxit. Immoti jacent
Tranquilla pelagi, ventus abjecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare;
Tritonum ab alto cecinit hymenaeum chorus.

PYRRHUS, AGAMEMNON, CALCHAS.

Agamemnonis cum Pyrrho jurgia super Polyxena compescit Calchas.

PYRRH. Cum laeta pelago vela rediturus dares, i. s.
Excidit Achilles, cujus unius manu

180. Hic quoque expressi librum illum optimum: nam vulgo legitur *Nec sola tellus tremuit.* Cf. 184. 195. Sic plane Flor., et recte, modo *meis* μονοσυλλάβως pronuntiaveris, ut *deis*, *diis*, *dis*. Male legitur: *deb. manibus meis.*

Impulsa Troja (quidquid adjecit morae
Illo remoto) dubia, quo caderet, stetit.
Velis licet, quod petitur, ac properes dare;
Sero es daturus. Jam suum cuncti duces
Tulere pretium. Quae minor merces potest
Tantae dari virtuti? An is meruit parum,
Qui, fugere bellum jussus et longâ sedens
Aevum senectâ degere, ac Pylii senis
Transcendere annos, exuens matris dolos
Falsasque vestes, fassus est armis virum?
Inhospitali Telephus regno impotens
Dum Mysiae ferocis introïtus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemque eandem sensit et mitem manum.
Cecidere Thebae. Vidit Eetion capi
Sua regna victus. Clade subversa est pari
Imposita celso parva Lyrnessos jugo;
Captâque tellus nobilis Briseïde,
Et, causa litis regibus, Chryse jacet,
Et nota fama Tenedos, et, quae pascuo
Foecunda pingui Thracios nutrit greges,
Syros, fretumque Lesbos Aegaeum secans,
Et cara Phoebo Cilla. Quid, quas adluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Haec tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparsae tot urbes, turbinis vasti modo,
Alterius essent gloria ac summum decus;
Iter est Achilli; sic meus venit pater,
Et tanta gessit bella, dum bellum parat.
Ut alia sileam merita, non unus satis
Hector fuisset? Ilium vicit pater,
Vos diruistis. Inclitas laudes juvat
Et facta magni clara genitoris sequi.
Jacuit peremtus Hector ante oculos patris

209. Novissimae edd. sic:
Impulsa Troja, [corruit tandem solo,
Brevi repensans] quidquid adjecit morae
[Scyros, fretumque Lesbos Aegeum secans]
Illo etc.

Recte Florentinum Gron. expressit, in quo libro non habentur verba *corruit — repensans*, quae fuisse videtur prior manus Tragici, versus autem horum 3. legitur post 229. 231. Sic Flor. et Delrii liber. V.: *Et sacra Phoebo Cilla.* Cf. Homer. Iliad. 1, 37, 38. 235. V.: *essent.* 236. Sic Fernand. Veneti etc. V.: *Achillis.* 238. Basil.: *Ut al. sil. multa,* quod placebat Raphelengio. Cf. 248. 241. Sic Flor. V.: *Et clara magni facta.*

Patruique Memnon, cujus ob luctum parens
Pallente moestum protulit vultu diem;
Suique victor operis exemplum horruit,
Didicitque Achilles, et deâ natos mori.
Tum saeva Amazon ultimus cecidit timor.
Debes Achilli, merita si digne aestimas,
Etsi Mycenis virginem atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nunc subito improbas,
Priamique natam Peleï gnato ferum
Mactare credis? At tuam gnatam parens
Helenae immolasti: solita jam et facta expeto.
AGAM. Juvenile vitium est regere non posse impetus.
Aetatis alios fervor hic primae rapit,
Pyrrhum paternus. Spiritus quondam truces
Minasque tumidi lentus Aeacidae tuli.
Quo plura possis, plura patienter feras.
Quid caede dirâ nobiles clari ducis
Adspergis umbras? Noscere hoc primum decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.
Violenta nemo imperia continuit diu;
Moderata durant; quôque Fortuna altius
Evexit ac levavit humanas opes,
Hôc se magis supprimere felicem decet,
Variosque casus tremere, metuentem deos
Nimium faventes. Magna momento obrui
Vincendo didici. Troja nos tumidos facit
Nimium ac feroces? Stamus hôc Danaï loco,
Unde illa cecidit. Fateor, aliquando impotens
Regno ac superbus altius memet tuli;
Sed fregit illos spiritus haec, quae dare
Potuisset alii, causa, Fortunae favor.
Tu me superbum, Priame, tu timidum facis.
Ego esse quidquam sceptra, nisi vano putem
Fulgore tectum nomen, et falso comam
Vinclo decentem? Casus haec rapiat brevis;
Nec mille forsan ratibus, aut annis decem:
Non omnibus Fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixisse hoc tuâ,
Argiva tellus, liceat) adfligi Phrygas
Vincique volui; ruere et aequari solo
Etiam arcuissem. Sed regi frenis nequit

247. Sic item Flor. Ceteri: *versa.* Vid. Dictys 5, 15. 249. Libri quidam, in iis Flor.: *Etsi ex Myc.* 254. Sic Mogunt. V.: *impetum.* 259, 260. Sic Flor. aliique libri vett. V.: *nobilem — umbram.*

Et ira, et ardens hostis, et victoria
Commissa nocti. Quidquid indignum aut ferum
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebraeque, per quas ipse se irritat furor,
Gladiusque felix, cujus infecti semel
Vecors libido est. Quidquid eversae potest
Superesse Trojae, maneat: exactum satis
Poenarum et ultra est. Regia ut virgo occidat,
Tumuloque donum detur et cineres riget,
Et facinus atrox caedis ut thalamos vocent?
Non patiar. In me culpa cunctorum redit:
Qui non vetat peccare, cum possit, jubet.
PYRRH. Nullumne Achillis praemium manes ferent?
AGAM. Ferent, et illum laudibus cuncti canent,
Magnumque terrae nomen ignotae audient.
Quod si levatur sanguine infuso cinis,
Opima Phrygii colla caedantur gregis,
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iste mos est, quando in inferias homo
Impensus homini est? Detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli poenâ jubes.
PYRRH. O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos; timide, cum increvit metus!
Regum tyranne, jamne flammatum geris
Amore subito pectus, ac veneris novae?
Solusne toties spolia de nobis feres?
Hâc dextrâ Achilli victimam reddam suam;
Quam si negas retinesque: majorem dabo,
Dignamque, quam det Pyrrhus. Et nimium diu
A caede nostra regiâ cessat manus,
Paremque poscit Priamus. AGAM. Haud equidem nego,
Hoc esse Pyrrhi maximum in bello decus,
Saevo peremtus ense quod Priamus jacet,
Supplex paternus. PYRRH. Supplices nostri patris
Hostesque eosdem novimus. Priamus tamen
Praesens rogavit; tu gravi pavidus metu,
Nec ad rogandum fortis, Ajaci preces
Ithacoque mandas clusus atque hostem tremens.
AGAM. At non timebat tunc tuus, fateor, parens,

293. Gron. ex Florentino: — *vocent? Non p.* V.: *vocem, N. p.* 302. V.: *homo est Imp. homini.* Flor.: *hominis.* 306. V.: *increpuit.* Sequor Florentinum. 308. Fort.: *ac veneres novas?* h. e. renovas, reparas. Cf. Oedip. 944, Agam. 184. 310. Fort.: *reddo,* quo vitetur homoeoteleuton. 321. Fern. Cajet.: *timens.* Malim *tremebat* sequente versu.

Interque caedes Graeciae atque ustas rates
Segnis jacebat, belli et armorum immemor,
Levi canoram verberans plectro chelyn.
PYRRH. Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,
Cantus Achillis timuit, et tanto in metu
Navalibus pax alta Thessalicis fuit.
AGAM. Nempe isdem in istis Thessalis navalibus
Pax alta rursus Hectoris patri fuit.
PYRRH. Est regis alti, spiritum regi dare.
AGAM. Cur dextra regi spiritum eripuit tua?
PYRRH. Mortem misericors saepe pro vitâ dabit.
AGAM. Et nunc misericors virgines busto petis!
PYRRH. Jamne immolari virgines credis nefas?
AGAM. Praeferre patriam liberis regem decet.
PYRRH. Lex nulla capto parcit, aut poenam impedit.
AGAM. Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
PYRRH. Quodcunque libuit facere victori, licet.
AGAM. Minimum decet libere, cui multum licet.
PYRRH. His ista jactas, quos decem annorum gravi
Regno subactos Pyrrhus exsolvit jugo?
AGAM. Hos Scyrus animos . . . PYRRH. Scelere quae fratrum caret.
AGAM. Inclusa fluctu? PYRRH. Nempe cognati maris.
Atreï et Thyestae nobilem novi domum.
AGAM. Ex virginis concepte furtivo stupro,
Et ex Achille nate, sed nondum viro. . .
PYRRH. Illo ex Achille, genere qui mundum suo,
Sparsus per omne coelitum regnum, tenet,
Thetide aequor, umbras Aeaco, coelum Jove. . .
AGAM. Illo ex Achille, qui manu Paridis jacet. . .
PYRRH. Quem nec deorum cominus quisquam petit.
AGAM. Compescere equidem verba et audacem malo
Poteram domare; sed meus captis quoque
Scit parcere ensis. Potius interpres deûm
Calchas vocetur. Fata si poscunt: dabo.
Tu, qui Pelasgae vincla solvisti ratîs,
Morasque bellis, arte qui reseras polum,
Cui viscerum secreta, cui mundi fragor,
Et stella longâ semitam flammâ trahens
Dant signa fati, cujus ingenti mihi
Mercede constant ora, quid jubeat deus
Effare, Calcha, nosque consilio rege.

334. Sic Flor. Gron. V.: *At nunc.* 357. *ratis* schedae quaedam Delrianae. Vulgati libri ὁμοιοτελεύτως: *ratîs.*

CAL. Dant fata Danaïs, quo solent pretio, viam.
„Mactanda virgo est Thessali busto ducis;
„Sed, quo jugari Thessalae cultu solent,
„Ionidesve vel Mycenaeae nurus,
„Pyrrhus parenti conjugem tradat suo.
„Sic rite dabitur. Non tamen nostras tenet
„Haec una puppes causa; nobilior tuo,
„Polyxene, cruore debetur cruor,
„Quem fata quaerunt: turre de summâ cadat
„Priami nepos Hectoreus et letum oppetat.
„Tum mille velis impleat classis freta.“

CHORUS TROADUM.

Chorus e mulieribus Trojanis, quo Achillis animam apparuisse neget, ex Epicuri sententiâ animam cum corpore interire asserit.

VERUM est, an timidos fabula decipit, asclep.
Umbras corporibus vivere conditis?
Cum conjux oculis imposuit manum,
Supremusque dies solibus obstitit,
Et tristis cineres urna coërcuit:
Non prodest animam tradere funeri,
Sed restat miseris vivere longius?
An toti morimur, nullaque pars manet
Nostri, cum profugo spiritus halitu
Immixtus nebulis cessit in aëra,
Et nudum tetigit subdita fax latus?
Quidquid Sol oriens, quidquid et occidens
Novit; caeruleis Oceanus fretis
Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
Aetas Pegaseo corripiet gradu.
Quo bissena volant sidera turbine;
Quo cursu properat secula volvere
Astrorum dominus; quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus:
Hoc omnes petimus fata; nec amplius,
Juratos Superis qui tetigit lacus,
Usquam est. Ut calidis fumus ab ignibus
Vanescit spatium per breve sordidus;
Ut nubes, gravidas quas modo vidimus,

367. Male vulgo: — *nurus. Pyrrhus* etc. Correxit Rutgers. Var. Lect. 6, 17. 382. Flor.: *Ac toti m.*, pro *Ah* vel *Ai (?) t. m.*, ut existimat Jacob. Gron., qua scriptura probata haec affirmabuntur. Malim sane *Ah, toti m.* Passim h et n litterae propter similitudinem confusae. 388. Flor.: *Q. bis veniens.* 398. Sic Ald. Vulgo edd.: *Ut n. gravidas, quas m. v.*

Arctoï Boreae disjicit impetus:
Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil,
Velocis spatii meta novissima.
Spem ponant avidi, solliciti metum.
Quaeris, quo jaceas post obitum loco?
Quo non nata jacent.
Tempus nos avidum devorat et chaos.
Mors individua est noxia corpori,
Nec parcens animae. Taenara, et aspero
Regnum sub domino, limen et obsidens
Custos non facili Cerberus ostio,
Rumores vacui verbaque innania,
Et par sollicito fabula somnio.

ACTUS TERTIUS.

ANDROMACHA, SENEX, ULYSSES.

Hectoris uxor, viso territa, filium in tumulo paterno abscondit, quem sagacitate suâ Ulysses latebris exutum ad mortem abducit.

ANDR. Quid, moesta, Phrygiae, turba, laceratis comas, i. s.
Miserumque tunsae pectus effuso genas
Fletu rigatis? Levia perpessae sumus,
Si flenda patimur. Ilium vobis modo,
Mihi cecidit olim, cum ferus curru incito
Mea membra raperet, et gravi gemeret sono
Peliacus axis, pondere Hectoreo tremens.
Tunc obruta atque eversa, quodcunque accidit,
Torpens malis rigensque sine sensu fero.
Jam erepta Danaïs conjugem sequerer meum,
Nisi hic teneret: hic meos animos domat,
Morique prohibet; cogit hic aliquid deos
Adhuc rogare; tempus aerumnae addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abstulit,
Nihil timere. Prosperis rebus locus
Ereptus omnis; dira, quâ veniant, habent.
Miserrimum est timere, cum speres nihil.
SEN. Quis te repens commovit adflictam metus?
ANDR. Exoritur aliquod majus e magno malum.
Nondum ruentis Ilii fatum stetit.

SEN. Et quas reperiet, ut velit, clades deus?
Stygis profundae claustra et obscuri specus
Laxantur; et, ne desit eversis metus,
Hostes ab imo conditi Dite exeunt.
Solisne retro pervium est Danaïs iter?
Certe aequa mors est. ANDR. Turbat atque agitat Phrygas
Communis iste terror; hic proprie meum
Exterret animum noctis horrendae sopor.
SEN. Quae visa portent, effer in medium, metus.
ANDR. Partes fere nox alma transierat duas,
Clarumque septem verterant stellae jugum;
Ignota tandem venit adflictae quies,
Brevisque fessis somnus obrepsit genis;
Si somnus ille est mentis attonitae stupor:
Cum subito nostros Hector ante oculos stetit,
Non qualis ultro bella in Argivos ferens
Grajas petebat facibus Idaeis rates,
Nec caede multâ qualis in Danaos furens
Vera ex Achille spolia simulato tulit,
Non ille, vultûs flammeum intendens jubar;
Sed fessus ac dejectus, et fletu gravis,
Similisque nostro, squalidâ obtectus comâ.
Juvat tamen vidisse. Tum quassans caput,
„Dispelle somnos," inquit, „et gnatum eripe,
O fida conjux! Lateat: haec una est salus.
Omitte fletus. Troja quod cecidit, gemis?
Utinam jaceret tota! Festina! amove
Quocunque nostrae parvulam stirpem domus!"
Mihi gelidus horror ac tremor somnum expulit;
Oculosque nunc huc pavida, nunc illuc ferens,
Oblita nati, misera quaesivi Hectorem.
Fallax per ipsos umbra complexus abit.
O gnate, magni certa progenies patris;
Spes una Phrygibus, unica adflictae domûs,
Veterisque soboles sanguinis nimium incliti,
Nimiumque patri similis (hos vultus meus
Habebat Hector; talis incessu fuit,
Habituque talis; sic tulit fortes manus,
Sic celsus humeris, fronte sic torvâ minax,
Cervice fusam dissipans jactâ comam),

434 — 438. *Stygis — mors est.* Male haec Andromachae tribuuntur. Certa verba *Solisne — mors est* eripuerant ei Scaliger. et Scriverius. 461. Ita Flor. V. *excutit.* 464. V.: *abit.* Cf. Herc. fur. 49. etc.

O gnate, sero Phrygibus et matri, cito
Eritne tempus illud ac felix dies,
Quo, Troïci defensor et vindex soli,
Recidiva ponas Pergama, et sparsos fugâ
Cives reducas, nomen et patriae suum
Phrygibusque reddas? Sed mei fati memor
Tam magna timeo vota. Quod captis sat est,
Vivamus. Heu me, qui locus fidus meo
Erit timori, quâve te sede occulam?
Arx illa pollens opibus et muris deûm,
Gentes per omnes clara et invidiae gravis,
Nunc pulvis altus; strata sunt flammâ omnia,
Superestque vastâ ex urbe ne tantum quidem,
Quo lateat infans. Quem locum fraudi legam?
Est tumulus ingens conjugis cari sacer,
Verendus hosti, mole quem immensâ parens
Opibusque magnis struxit, in luctus suos
Rex non avarus: optime credam patri. —
Sudor per artus frigidus totos cadit:
Omen tremisco misera feralis loci.
SEN. Haec causa multos una ab interitu arcuit,
Credi perîsse. ANDR. Vix spei quidquam est super:
Grave pondus illum magna nobilitas premit.
SEN. Ne prodat aliquis, amove testes doli.
ANDR. Si quaeret hostis? SEN. Urbe in eversa periit.
ANDR. Quid proderit latuisse rediturо in manus?
SEN. Victor feroces impetus primos habet.
ANDR. Quid, quod latére sine metu magno nequit?
SEN. Miser occupet praesidia, securus legat.
ANDR. Quis te locus, quae regio seducta, invia
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? Qui semper, etiam nunc tuos,
Hector, tuere; conjugis furtum piae
Serva et fideli cinere victurum excipe!
Succede tumulo, gnate! Quid retro fugis,
Turpesque latebras spernis? Agnosco indolem;
Pudet timere. Spiritus magnos fuga
Animosque veteres; sume, quos casus dedit!
En, intuere, turba quae simus super:
Tumulus, puer, captiva: cedendum est malis.

473. V.: *O nate, sero P., at m. c. Eritne* etc. Flor.: *o matri*. Plerique libri: *Phr. matri c.* Turbavit compendium τοῦ *et*, sicut passim. Dictum per hyperbaton pro eo, quod est Serone an cito erit tempus etc. 480. Ita Flor. V.: *quis locus*. 483. Sic idem liber, probante Gronovio. Debilius est, quod vulgatur, hoc: *invid. capax*.

Sanctas parentis conditi sedes, age,
Aude subire. Fata si miseros juvant:
Habes salutem; fata si vitam negant:
Habes sepulcrum. SEN. Claustra commissum tegunt;
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teque diversam amove.
ANDR. Levius solet timere, qui propius timet;
Sed, si placet, referamus hinc alio pedem.
SEN. Cohibe parumper ora, questusque opprime:
Gressus nefandos dux Cephallenûm admovet.
ANDR. Dehisce tellus, tuque conjux ultimo
Specu revulsam scinde tellurem, et Stygis
Sinu profundo conde depositum meum!
Adest Ulysses, et quidem dubio gradu
Vultuque: nectit pectore astus callidos.
UL. Durae minister sortis, hoc primum peto,
Ut ore quamvis verba dicantur meo,
Non esse credas nostra: Grajorum omnium
Procerumque vox est, petere quos seras domos
Hectorea soboles prohibet. Hanc fata expetunt:
Sollicita Danaos pacis incertae fides
Semper tenebit, semper a tergo timor
Respicere coget, arma nec poni sinet,
Dum Phrygibus animos gnatus eversis dabit,
Andromacha. ANDR. Vester augur haec Calchas canit?
UL. Etsi taceret augur haec Calchas, tamen
Dicebat Hector, cujus et stirpem horreo:
Generosa in ortus semina exurgunt suos.
Sic ille magni parvus armenti comes,
Primisque nondum cornibus findens cutem,
Cervice subito celsus et fronte arduus
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quae tenera caeso virga de trunco stetit,
Par ipsa matri tempore exiguo subit,
Umbrasque terris reddit et coelo nemus.
Sic male relictus igne de magno cinis
Vires resumit. Est quidem injustus dolor
Rerum aestimator; si tamen tecum exigas:
Veniam dabis, quod bella post hiemes decem
Totidemque messes jam senex miles timet,
Aliasque clades rursus, ac nunquam bene
Trojam jacentem. Magna res Danaos movet,

537. Ita Fernand. V.: *V. a. hoc C. c.?* Elegantior in hoc genere numerus pluralis. 546. *matri*, arbori.

Futurus Hector: libera Grajos metu.
Haec una naves causa deductas tenet;
Hic classis haeret. Neve crudelem putes,
Quod sorte jussus Hectoris natum petam:
Petissem Orestem. Patere, quod victor tulit.
ANDR. Utinam quidem esses, gnate, maternâ in manu,
Nossemque, quis te casus ereptum mihi
Teneret, aut quae regio! Non hostilibus
Confossa telis pectus, aut vinclis manus
Secantibus praestricta, non acri latus
Utrumque flammâ cincta, maternam fidem
Unquam exuissem. Gnate, quis te nunc locus,
Fortuna quae possedit? errore avio
Vagus arva lustras? vastus an patriae vapor
Corripuit artus? saevus an victor tuo
Lusit cruore? numquid immanis ferae
Morsu peremtus pascis Idaeas aves?
UL. Simulata remove verba: non facile est tibi
Decipere Ulyssen: vicimus matrum dolos
Etiam dearum. Cassa consilia amove.
Ubi natus est? ANDR. Ubi Hector? ubi cuncti Phryges?
Ubi Priamus? Unum quaeris; ego quaero omnia.
UL. Coacta dices, sponte quod fari abnuis.
ANDR. Tuta est, perire quae potest, debet, cupit.
UL. Magnifica verba mors prope admota excutit.
ANDR. Si vis, Ulysse, cogere Andromacham metu,
Vitam minare: nam mori votum est mihi.
UL. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui
Quodcunque celas, adiget invitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruet.
Necessitas plus posse, quam pietas, solet.
ANDR. Propone flammas, vulnera et diras mali
Doloris artes, et famem et saevam sitim,
Variasque pestes undique, et ferrum inditum
Visceribus ustis, carceris coeci luem,
Et quidquid audet victor iratus, tumens:
Animosa nullos mater admittit metus.
UL. Stulta est fides celare, quod prodas statim.
Hic ipse, quo nunc contumax perstas, amor
Consulere parvis liberis Danaos monet.

555. Ita Flor. et Lipsian. Ceteri: *libera nos hoc metu.* Fortasse legendum est *lib. nostros m.* 576. Post hunc versum inseri velim verba *Stulta est fides celare, quod prodas statim*, quae vel post 585, vel post 591. legi solent in libris vett. 591. Vid. ad 576. Hic legam: — *metus.* UL. *Hic ipse* etc. 594. Fort.: *C. patriis liberis. D. m.* Flor.: *movet.*

Post arma tam longinqua, post annos decem,
Minus timerem, quos facit Calchas, metus,
Si mihi timerem: bella Telemacho paras.
ANDR. Invita Ulyssi gaudium ac Danaïs dabo:
Dandum est. Fatere, quos premis, luctus, dolor!
Gaudete, Atridae; tuque laetifica, ut soles,
Refer Pelasgis: Hectoris proles obît.
UL. Et esse verum hoc quâ probas Danaïs fide?
ANDR. Ita, quod minari maximum victor potest,
Contingat, et me fata maturo exitu
Facilique solvant, ac meo condant solo,
Et patria tellus Hectorem leviter premat,
Ut luce caret, ut inter extinctos jacet,
Datusque tumulo debita exanimis tulit.
UL. Expleta fata stirpe sublatâ Hectoris,
Solidamque pacem laetus ad Danaos feram. —
Quid agis, Ulysse? Danaïdae credent tibi;
Tu cui? Parenti. Fingit an quisquam hoc parens,
Nec abominandae mortis auspicium pavet?
Auspicia metuunt, qui nihil majus timent.
Fidem adligavit jurejurando suam. —
Si pejerat: timere quid gravius potest?
Nunc advoca astus, anime; nunc fraudes, dolos;
Nunc totum Ulyssen! Veritas nunquam perit.
Scrutare matrem. Moeret, inlacrimat, gemit.
Sed et huc et illuc anxios gressus refert,
Missasque voces aure sollicitâ excipit:
Magis hôc timet, quam moeret. Ingenio est opus. —
Alios parentes adloqui in luctu decet;
Tibi gratulandum est, misera, quod gnato cares,
Quem mors manebat saeva, praecipitem datum
E turre, lapsis sola quae muris manet.
ANDR. Me liquit animus; membra quatiuntur, labant,
Torpetque vinctus frigido sanguis gelu.
UL. Intremuit: hâc, hâc parte quaerendum est mihi.
Matrem timor detexit: iterabo metum.
Ite, ite, celeres, fraude maternâ abditum
Hostem Pelasgi nominis, pestem ultimam,

598. Flor.: *Invita, Ulyxe, gaudium Danaïs dabo.* 611. Male editiones: *Danaïdae credent tibi?* 615. Fernand.: *jure jurando.* 618. Sic Flor. V.: *Et totum.* 619 — 622. *Moeret — quam moeret.* Perperam haec interpuncta sunt in vulgatis libris, legiturque 620.: *Et huc et illuc*, et 622.: *Magis haec timet.* Vett. edd. praeter Aldi: *Sed huc*, et quidam apud Commelinum: *Magis hoc*, i. e. propter hoc, eo signo. 629. V.: *quaerenda.*

Ubicunque latitat, erutam in medium date!
Bene est: tenetur. Perge, festina, attrahe! —
Quid respicis trepidasque? Jam certe perit.
ANDR. Utinam timerem! Solitus ex longo est metus.
Dediscit animus sero, quod didicit diu.
UL. Lustrale quoniam debitum muris puer
Sacrum antecessit, nec potest vatem sequi,
Meliore fato raptus: hoc Calchas ait
Modo piari posse redituras rates,
Si placet undas Hectoris sparsi cinis,
Ac tumulus imo totus aequetur solo.
Nunc ille quoniam debitam effugit necem,
Erit admovenda sedibus sacris manus.
ANDR. Quid agimus? animum distrahit geminus timor:
Hinc natus, illinc conjugis cari cinis.
Pars utra vincet? Testor immites deos,
Deosque veros, conjugis manes mei,
Non aliud, Hector, in meo gnato mihi
Placere, quam te! Vivat, ut possit tuos
Referre vultus. Prorutus tumulo cinis
Mergetur? ossa fluctibus spargi sinam
Disjecta vastis? Potius hic mortem oppetat. —
Poteris nefandae deditum mater neci,
Videre poteris celsa per fastigia
Missum rotari? Potero, perpetiar, feram,
Dum non meus post fata victoris manu
Jactetur Hector. Hic suam poenam potest
Sentire; at illum fata jam in tuto locant. —
Quid fluctuaris? Statue, quem poenae extrahas.
Ingrata, dubitas? Hector est illinc tuus. —
Erras: utrinque est Hector; hic sensûs potens,
Forsan futurus ultor extincti patris. —
Utrique parci non potest: quidnam facis?
Serva e duobus, anime, quem Danaï timent.
UL. Responsa peragam: funditus busta eruam.
ANDR. Quae vendidistis? UL. Pergam, et e summo aggere
Traham sepulcra. ANDR. Coelitum adpello fidem,
Fidemque Achillis! Pyrrhe, genitoris tui
Munus tuere! UL. Tumulus hic campo statim
Toto jacebit. ANDR. Fuerat hoc prorsus nefas
Danaïs inausum. Templa violastis, deos
Etiam faventes; busta transierat furor.
Resistam; inermes offeram armatis manus!

662. Sic Palatini codd. V.: *illic*. Cf. 665. et supra 647.

Dabit ira vires. Qualis Argolicas ferox
Turmas Amazon stravit; aut qualis deo
Percussa Maenas entheo silvas gradu,
Armata thyrso, terret, atque expers sui
Vulnus dedit, nec sensit, in medios ruam,
Tumuloque cineris socia defenso cadam!
UL. Cessatis, et vos flebilis clamor movet
Furorque cassus feminae? Jussa ocius
Peragite! ANDR. Me, me sternite hic ferro prius! —
Repellor? heu me! Rumpe fatorum moras;
Molire terras, Hector, ut Ulyssen domes!
Vel umbra satis es. Arma concussit manu!
Jaculatur ignes! Cernitis, Danaï, Hectorem,
An sola video? UL. Funditus cuncta eruam!
ANDR. Quid agis? ruinâ pariter et gnatum et virum
Prosternis unâ? Forsitan Danaos prece
Placare poteris. Conditum elidet statim
Immane busti pondus. Intereat miser
Ubicunque potius: ne pater gnatum obruat,
Prematque patrem gnatus. — Ad genua accido
Supplex, Ulysse; quamque nullius pedes
Novere dextram, pedibus admoveo tuis.
Miserere matris, et preces placidus pias
Patiensque recipe; quoque te celsum altius
Superi levarunt, mitius lapsos preme!
Misero datur quodcunque, fortunae datur.
Sic te revisat conjugis sanctae torus;
Annosque, dum te recipit, extendat suos
Laërta! sic te juvenis excipiat tuus,
Et, vota vincens vestra felici indole,
Aetate avum transcendat, ingenio patrem!
Miserere matris: unicum adflictae mihi
Solamen hoc est. UL. Exhibe gnatum, et roga.
ANDR. Huc e latebris procede tuis, a. d. et m.
Flebile matris furtum miserae! —
Hic puer, hic est terror, Ulysse,
Mille carinis. Submitte manus,
Dominique pedes supplice dextrâ
Stratus adora; nec turpe puta,
Quidquid miseros Fortuna jubet,
Pone ex animo reges atavos,

687. *es* pleraeque edd. vett. et Grotius. V.: *est.* Cf. Eurip. Herc. fur. 495. 689. Ita Flor. V.: *erue.* 689. Fern. Cajet.: *cerno.* 690. Pessime libri: *ruina mater et gnatum.* Emendavit Jacob. Gron: 695. Fort.: *Premat ve.* 711. Flor.: *Hic est, hic est terror, Ulixe.*

Magnique senis jura per omnes
Inclita terras; excidat Hector.
Gere captivum; positoque genu,
Si tua nondum funera sentis,
Matris fletus imitare tuae.
Vidit pueri regis lacrimas
Et Troja prior, parvusque minas
Trucis Alcidae flexit Priamus.
Ille, ille ferox, cujus vastis
Viribus omnes cessere ferae,
Qui perfracto limine Ditis
Coecum retro patefecit iter,
Hostis parvi victus lacrimis,
„Suscipe," dixit, „rector, habenas,
Patrioque sede celsus solio;
Sed sceptra fide meliore tene."
Hoc fuit illo victore capi.
Discite mites Herculis iras.
An sola placent Herculis arma?
Jacet ante pedes non minor illo
Supplice supplex, vitamque petit.
Regnum Trojae, quocunque volet,
Fortuna ferat.

ULYSSES, ANDROMACHA, ASTYANAX.

Precibus minas et diras miscet Andromache, Ulyssem orans, nec exorans.

UL. Matris quidem me moeror attonitae movet; i. s.
Magis Pelasgae me tamen matres movent,
Quarum iste magnos crescit in luctus puer.
ANDR. An has ruinas urbis in cinerem datas
Hic excitabit? hae manus Trojam erigent?
Nullas habet spes Troja, si tales habet.
Non sic jacemus Troës, ut cuiquam metus
Possimus esse. — Spiritus genitor facit. —
Sed nempe tractus. Ipse post Trojam pater
Posuisset animos, magna quos frangunt mala.
Si poena petitur, quae peti gravior potest?
Famulare collo nobili subeat jugum;
Servire liceat. Aliquis hoc regi negat?
UL. Non hoc Ulysses, sed negat Calchas tibi.
ANDR. O machinator fraudis et scelerum artifex,
Virtute cujus bellicâ nemo occidit,
Dolis et astu malificae mentis jacent
Etiam Pelasgi; vatem et insontes deos

Praetendis? Hoc est pectoris facinus tui,
Nocturne miles, fortis in pueri necem.
Jam solus audes aliquid, et claro die.
UL. Virtus Ulyssis Danaïdis nota est satis,
Nimisque Phrygibus. Non vacat vanis diem
Conterere verbis: ancoras classis legit.
ANDR. Brevem moram largire, dum officium parens
Gnato supremum reddo, et amplexu ultimo
Avidos doloros satio. UL. Misereri tui
Utinam liceret! Quod tamen solum licet,
Tempus moramque dabimus. Arbitrio tuo
Implere lacrimis: fletus aerumnas levat.
ANDR. O dulce pignus! o decus lapsae domus,
Summumque Trojae funus! o Danaûm timor!
Genitricis o spes vana, cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar! Vota destituit deus.
Iliaca non tu sceptra regali potens
Gestabis aulâ; jura nec populis dabis,
Victasque gentes sub tuum mittes jugum;
Non Graja caedes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenerâ parva tractabis manu,
Sparsasque passim saltibus latis feras
Audax sequéris; nec, stato lustri die
Solemne referens Troïci lusûs sacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages;
Non inter aras mobili velox pede,
Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica prisco templa saltatu coles. —
O morte dirâ tristius leti genus!
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. UL. Rumpe jam fletus parens!
Magnus sibi ipse non facit finem dolor.
ANDR. Lacrimis, Ulysse, parva, quam petimus, mora est.
Concede, parvos ut meâ condam manu
Viventis oculos! — Occidis parvus quidem,
Sed jam timendus. Troja te expectat tua.
I, vade liber; liberos Troas vide!
AST. Miserere, mater! ANDR. Quid meos retines sinus
Manusque matris? Cassa praesidia occupas.
Fremitu leonis qualis audito tener
Timidum juvencus adplicat matri latus;

785. Fort.: *Reboante*, secundum Tiber. Hemsterhus. ad Lucian. Dial. deorum 12. 787. Fort.: *dirâ dirius*. 791. Fort.: *paula*. 792. *parvos*. Fort.: *patrios*.

At ille saevus matre submotâ leo
Praedam minorem morsibus vastis tenens
Frangit, vehitque: talis e nostro sinu
Te rapiet hostis. Oscula et fletus, puer,
Lacerosque crines excipe, et plenus mei
Occurre patri! Pauca maternae tamen
Perfer querelae verba: „Si manes habent
Curas priores, nec perit flammis amor,
Servire Grajo pateris Andromachen jugo,
Crudelis Hector? Lentus et segnis jaces;
Rediit Achilles.“ Sume nunc iterum comas,
Et sume lacrimas, quidquid e misero viri
Funere relictum est; sume, quae reddas tuo
Oscula parenti! Matris hanc solatio
Relinque vestem: tumulus hanc tetigit meus
Manesque cari. Si quid hic cineris latet,
Scrutabor ore. UL. Nullus est flendi modus:
Abripite propere classis Argolicae moram!

CHORUS TROADUM.

Asportandae Troades in varia Graeciae loca, prout sorte Achivis dispertitae contigerant, in quamcunque tamen Graeciae partem abduci praeoptant, quam in Spartam, Mycenas et Ithacam, Helenae, Agamemnonis et Ulyssis patriam.

Quae vocat sedes habitanda captas? sapph. et ad.
Thessali montes et opaca Tempe,
An viros tellus dare militares
Aptior Phthie, meliorve foetu
Fortis armenti lapidosa Trachin?
An maris vasti domitrix Iolcos?
Urbibus centum spatiosa Crete,
Parva Gyrtone, sterilisque Tricce,
An frequens ruscis levibus Mothone?
Quae sub Oetaeis latebrosa silvis
Misit infestos Troiae ruinis sapph. sp.
Non semel arcus,
Olenos tectis habitata raris,
Virgini Pleuron inimica divae,

801. Sic Flor. V.: *premens*. 808. *jugo*. Flor. Mogunt. et impressi quidam vett.: *viro*. 809. Sic vett. edd. V.: *jaces?* 814. *meus*. Fort.: *merus*, quasi nudus, re alia interjecta nulla. 815. Sic Flor. V.: *Quidquid hic* etc. 821. V.: *meliorque*, solita confusione. 825. V. *Gortyne*, quae est Cretae urbs. Emendator Gron. Gyrtone (Homer. Iliad. 2, 738.) seu Gyrton sita erat in Perrhaebia, Thessaliae regione. 831. Ita Flor. V.: *Virginis*.

An maris lati sinuosa Troezen?
Pelion regnum Prothoï superbum,
Tertius coelo gradus (hic recumbens
Montis exesi spatiosus antro
Jam trucis Chiron pueri magister,
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tum quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo),
An ferax varii lapidis Carystos? sapph. dact.
An premens littus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Calydnae,
Ac carens nunquam Gonoëssa vento,
Quaeque formidat Borean Enispe,
Atticâ pendens Peparethos orâ,
An sacris gaudens tacitis Eleusin?
Numquid Ajacis Salamina veram,
Aut forâ notam Calydona saevâ,
Quasque perfundit, subiturus aequor,
Segnibus terras Titaressos undis,
Bessan et Scarphen? Pylon an senilem?
Pharin, an Pisam, Jovis et coronis
Elida claram?
Quolibet tristis miseras procella
Mittat, et donet cuicunque terrae: saph. sp.
Dum, luem tantam Troiae atque Achivis similis.
Quae tulit, Sparte procul absit; absit
Argos et saevi Pelopis Mycenae;
Neritos parvâ brevior Zacyntho,
Et nocens saxis Ithace dolosis.
Quod manet fatum dominusve quis te
Aut quibus terris, Hecabe, videndam
Ducet? in cujus moriere regno?

841. Frustra Ald.: *rari*. 846. Peparethos. Fort.: *Probalinthos*, quae conjectura est Jacobi Gron. Peparethos, insula maris Aegaei notissima, non est hujus loci. Cf. Strab. 8. pag. 382. De Probalintho, δήμῳ et vico Atticae vidd. Strabo, Plinius, Stephanus. 850. Sic vett. edd. V.: *profundit*. 862. V.: *dominusque*. Cf. 821 etc. 863. V.: *Hecube*, quod neque graecum neque latinum est. Sic etiam Agam. 644.

ACTUS QUARTUS.

HELENA, ANDROMACHA, HECUBA. POLYXENA, PYRRHUS, mutae personae.

Ut manibus Achillis rite inferiae peragantur, excogitata ratio est, quâ ut veste, ita animo nuptiali affecta mactetur Polyxena. Vid. supra vers. 366. Quae partes dantur Helenae, ut Polyxenam lactet inani spe nuptiarum cum Pyrrho; quas illa primo simulat, mox Andromachae jurgio excussa dolos fatetur, et rem aperte suadet.

HEL. Quicunque hymen funestus, illaetabilis, i. s.
Lamenta, caedes, sanguinem, gemitus habet,
Est auspice Helenâ dignus. Eversis quoque
Nocere cogor Phrygibus. Ego Pyrrhi toros
Narrare falsos jubeor; ego cultus dare
Habitusque Grajos. Arte capietur meâ,
Meâque fraude concidet Paridis soror
Fidenter. Ipsi levius hoc equidem reor:
Optanda mors est sine metu mortis mori.
Quid jussa cessas agere? Ad auctores redit
Sceleris coacti culpa. — Dardaniae domûs
Generosa virgo, melior adflictos deus
Respicere coepit; teque felici parat
Dotare thalamo. Tale conjugium tibi
Non ipsa sospes Troja, non Priamus daret:
Nam te Pelasgae maximum gentis decus
Ad sancta lecti jura legitimi petit,
Cui regna campi lata Thessalici patent.
Te magna Tethys, teque tot pelagi deae
Placidumque numen aequoris tumidi Thetis,
Suam vocabunt; te datam Pyrrho socer
Peleus nurum vocabit, et Nereus nurum.
Depone cultus squalidos, festos cape;
Dedisce captam; deprime horrentes comas,
Crinemque doctâ patere distingui manu.
Hic forsitan te casus excelso magis
Solio reponet. Profuit multis capi.
ANDR. Hoc deerat unum Phrygibus eversis malum,
Gaudere. Flagrant strata passim Pergama.
O conjugale tempus! An quisquam audeat
Negare? quisquam dubius ad thalamos eat,

872. Sic Palatt. Mogunt. et edd. Venetae antiquae. Flor. Fernand. Gron.: *Fallatur.* Ald. aliique: *Fraudetur.*

Quos Helena suadet? Pestis, exitium, lues
Utriusque populi, cernis hos tumulos ducum,
Et unda totis ossa quae passim jacent
Inhumata campis? Haec hymen sparsit tuus.
Tibi fluxit Asiae, fluxit Europae cruor,
Cum dimicantes lenta prospiceres viros,
Incerta voti. Perge, thalamos adpara!
Taedis quid opus est, quidve solemni face,
Quid igne? Thalamis Troja praelucet novis.
Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
Celebrate digne: planctus et gemitus sonent.
HEL. Ratione quamvis careat et flecti neget
Magnus dolor, sociosque nonnunquam sui
Moeroris ipsos oderit: causam tamen
Possum tueri judice infesto meam,
Graviora passa. Luget Andromacha Hectorem,
Et Hecuba Priamum; solus occulte Paris
Lugendus Helenae. Durum et invisum et grave est,
Servitia ferre; patior hoc olim jugum
Annis decem captiva. Postratum Ilium est,
Versi penates. Perdere est patriam grave;
Gravius timere. Vos levat tanti mali
Comitatus, in me victus et victor furit.
Quam quisque famulam traheret, incerto diu
Casu pependit; me meus traxit statim
Sine sorte dominus. Causa bellorum fui,
Tantaeque Teucris cladis. Hoc verum puta,
Spartana puppis vestra si secuit freta,
Sin rapta Phrygiis praeda remigibus fui,
Deditque donum judici victrix dea:
Ignosce Paridi. Judicem iratum mea
Habitura causa est: ista Menelaum manent
Arbitria. Nunc hanc luctibus paulum tuis,
Andromacha, omissis flecte: vix lacrimas queo
Retinere. ANDR. Quantum est, Helena quod lacrimat, malum!
Cur lacrimat autem? Fare, quos Ithacus dolos,
Quae scelera nectat! Utrum ab Idaeis jugis
Jactanda virgo est, arcis an celsae edito
Mittenda saxo? num per has vastum in mare
Volvenda rupes, latere quas scisso levat
Altum vadoso Sigeon spectans sinu?

913. Ita Fernand. V.: *Hel. est.* 936. V.: *vadosos sinus.* Flor.: *vadoso.* Sequor Gronovium. Lacus marinos circa Sigeum efficiunt, amnes confluentes Simoïs et Scamander, teste Strabone lib. 13, ut monet Gron.

Dic, fare, quidquid subdolo vultu tegis.
Leviora mala sunt cuncta, quam Priami gener
Hecubaeque Pyrrhus. Fare, quam poenam pares
Exprome, et unum hoc deme nostris cladibus,
Falli. Paratas perpeti mortem vides.
HEL. Utinam juberet me quoque interpres deûm
Abrumpere ense lucis invisae moras,
Vel Achillis ante busta furibundâ manu
Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua,
Polyxene miseranda, quam tradi sibi,
Cinereique Achillis ante mactari suum,
Campo maritus ut sit Elysio, jubet!
ANDR. Vide, ut animus ingens laetus audierit necem.
Cultus decoros regiae vestis petit,
Et admoveri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At misera luctu mater audito stupet;
Labefacta mens succubuit. Adsurge! adleva
Animum, et cadentem, misera, firma spiritum!
Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
Minimum est, quod Hecubam facere felicem potest.
Spirat: revixit. Prima mors miseras fugit.
HEC. Adhuc Achilles vivit in poenas Phrygum!
Adhuc rebellat! O manum Paridis levem!
Cinis ipse nostrum sanguinem ac tumulus sitit.
Modo turba felix latera cingebat mea;
Lassabar in tot oscula, in totum gregem
Dividere matrem. Sola nunc haec est super,
Votum, comes, levamen, adflictae quies.
Haec totus Hecubae foetus; hâc solâ vocor
Jam voce mater. Dura et infelix, age,
Elabere anima! denique hoc unum mihi
Remitte funus! Irrigat fletus genas,
Imberque victo subitus e vultu cadit.
Laetare, gaude, gnata! Quam vellet tuos
Cassandra thalamos, vellet Andromache tuos!
ANDR. Nos, Hecuba; nos, nos, Hecuba, lugendae sumus,
Quas mota classis huc et huc sparsas feret;
Hanc cara tellus sedibus patriis teget.
HEL. Magis invidebis, si tuam sortem scias.
ANDR. An aliqua poenae pars meae ignota est mihi?
HEL. Versata dominos urna captivis dedit.

949. *animi* malit Gron., ut Tacit. Ann. 1, 69.: *Sed femina ingens animi* etc. 959. Sic vett. edd. V.: *Phrygum? — rebellat?* 975. Fort.: *Non occubans* (Polyxena), *nos, Hec., l. s.*

ANDR. Cui famula tradar? ede! quem dominum voco?
HEL. Te sorte primâ Scyrius juvenis tulit.
ANDR. Cassandra felix, quam furor sorti eximit,
Phoebusque! HEL. Regum hanc maximus rector tenet.
HEC. Estne aliquis, Hecubam qui suam dici velit?
HEL. Ithaco obtigisti praeda nolenti brevis.
HEC. Quis tam impotens ac dirus et iniquae ferus
Sortitor urnae regibus reges dedit?
Quis tam sinister dividit captas deus?
Quis arbiter crudelis et miseris gravis
Eligere dominos nescit, et saevâ manu
Dat iniqua miseris fata? quis matrem Hectoris
Armis Achillis miscet? Ad Ulyssen vocor?
Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
Obsessa videor cladibus! Domini pudet,
Non servitutis. Hectoris spolium feret,
Qui tulit Achillis? Sterilis et saevis fretis
Inclusa tellus non capit tumulos meos. —
Duc, duc, Ulysse! nil moror; dominum sequor.
Me mea sequentur fata: non pelago quies
Tranquilla veniet, saeviet ventis mare,
Et bella, et ignis, et mea et Priami mala.
Dumque ista veniunt, interim hoc poenae loco est:
Sortem occupavi, praemium eripui tibi.
Sed incitato Pyrrhus adcurrit gradu,
Vultuque torvo. Pyrrhe, quid cessas? Age,
Reclude ferro pectus, et Achillis tui
Conjunge soceros! Perge, mactator senum:
Et hic decet te sanguis. Abreptam trahit!
Maculate superos caede funestâ deos,
Maculate Manes! Quid precer vobis? Precor
His digna sacris aequora. Hoc classi accidat
Toti Pelasgae, ratibus hoc mille accidat,
Meae precabor, cum vehar, quidquid rati!

CHORUS TROADUM.

Chorus occasione sumtâ ab Helenae dicto supra vers. 917. *vos levat tanti mali comitatus*, solatur se communi malo; quod tamen solatium ipsis sortito disjunctis ablatum fore.

DULCE moerenti populus dolentum, sapph.
Dulce lamentis resonare gentes!

979. Sic Flor. V.: *tradar*, *ede*. 992. *nunc cunctis*. Vastus sonus. Malim sane *cunctis nunc*. 1007. Cruser. et vulgatae edd.: *trahe*.

Lentius luctus lacrimaeque mordent,
Turba quas fletu similis frequentat.
Semper, ah, semper dolor est malignus:
Gaudet in multos sua fata mitti,
Seque non solum placuisse poenae.
Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat; ad.
Nemo se credit miserum, licet sit.
Tolle felices; removeto multo
Divites auro; removeto centum
Rura qui scindunt opulenta bubus:
Pauperi surgent animi jacentes.
Est miser nemo, nisi comparatus.
Dulce in immensis posito ruinis,
Neminem laetos habuisse vultus.
Ille deplorat queriturque fatum,
Qui secans fluctum rate singulari
Nudus in portus cecidit petitos;
Aequior casum tulit et procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaque littus
Naufragâ spargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Questus est Hellen cecidisse Phryxus,
Cum gregis ductor radiante villo
Aureo fratrem simul et sororem
Sustulit tergo medioque jactum
Fecit in ponto; tenuit querelas
Et vir et Pyrrhe, mare cum viderent,
Et nihil praeter mare cum viderent,
Unici terris homines relicti.
Solvet hunc coetum, lacrimasque nostras
Sparget huc illuc agitata classis,
Et tubâ jussi dare vela nautae,
Cum simul ventis properante remo
Prenderint altum, fugietque littus.
Qui status mentis miseris, ubi omnis
Terra decrescet, pelagusque crescet?
Celsa cum longe latitabit Ide?
Tum puer matri, genitrixque nato,
Troja quâ jaceat regione monstrans, sapph. dact.
Dicet, et longe digito notabit:

1016. Ita Flor., recte probante Jacobo Gron. V., simili. 1039. Fort.: *villis Aureis.*

„Ilium est illic, ubi fumus alte
Serpit in coelum nebuláeque turpes.“
Troës hoc signo patriam videbunt.

ACTUS QUINTUS.

NUNTIUS, ANDROMACHA, HECUBA.

Nuntius matribus narrat, ut e turri praecipitatus fuerit Astyanax et Polyxena ad tumulum Achillis caesa.

NUNT. O DIRA fata, saeva, miseranda, horrida, i. s.
Quod tam ferum, tam triste bis quinis scelus
Mars vidit annis? Quid prius referens gemam,
Tuosne potius, an tuos luctus, anus?
HEC. Quoscunque luctus fleveris, flebis meos:
Sua quemque tantum, me omnium clades premit.
Mihi cuncta pereunt; quisquis est, Hecubae est, miser.
NUNT. Mactata virgo est, missus e muris puer;
Sed uterque letum mente generosâ tulit.
ANDR. Expone seriem caedis, et duplex nefas
Prosequere: gaudet magnus aerumnas dolor
Tractare totas. Ede, et enarra omnia.
NUNT. Est una magnâ turris e Trojâ super,
Adsueta Priamo; cujus e fastigio
Summisque pinnis arbiter belli sedens
Regebat acies. Turre in hac blando sinu
Fovens nepotem, cum metu versos gravi
Danaos fugaret Hector et ferro et face,
Paterna puero bella monstrabat senex.
Haec nota quondam turris et muri decus,
Nunc saeva cautes, undique adfusâ ducum
Plebisque turbâ cingitur; totum coït
Ratibus relictis vulgus. His collis procul
Aciem patenti liberam praebet loco;
His alta rupes, cujus e cacumine
Erecta summo turba libravit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo silva suspenso tremit.
Extrema montis ille praerupti petit;
Semiusta at ille tecta, vel saxum imminens
Muri cadentis pressit; atque aliquis (nefas!)

1070. Flor.: *Persequere.* 1084. Flor.: *in cac.* 1085. Sic eadem membranae. V.: *summas.* 1089. Manus illustris: *eminens.*

Tumulo ferus spectator Hectoreo sedet.
Per spatia late plena sublimi gradu
Incedit Ithacus, parvulum dextrâ trahens
Priami nepotem; nec gradu segni puer
Ad alta pergit moenia. Ut summâ stetit
Pro turre, vultus huc et huc acres tulit,
Intrepidus animo. Qualis ingentis ferae
Parvus tenerque foetus, et nondum potens
Saevire dente, jam tamen tollit minas,
Morsusque inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextrâ prensus hostili puer
Ferox, superne moverat vulgum ac duces,
Ipsumque Ulyssen. Non flet e turbâ omnium,
Qui fletur; ac dum verba fatidici et preces
Concipit Ulysses vatis, et saevos ciet
Ad sacra Superos, sponte desiluit suâ
In media Priami regna. — i. d. c.
ANDR. Quis Colchus hoc, quis sedis incertae Scytha i. s.
Commisit? aut quae Caspium cingens mare
Gens juris expers ausa? Non Busiridis
Puerilis aras sanguis adspersit feri,
Nec parva gregibus membra Diomedes suis
Epulanda posuit. Quis tuos artus teget,
Tumuloque tradet? NUNT. Quos enim praeceps locus
Reliquit artus? Ossa disjecta et gravi
Elisa casu, signa clari corporis,
Et ora et illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta cervix silicis impulsu, caput
Ruptum, cerebro penitus expresso. Jacet
Deforme corpus. ANDR. Sic quoque est similis patri.
NUNT. Praeceps ut altis cecidit e muris puer,
Flevitque Achivûm turba, quod fecit, nefas:
Idem ille populus aliud ad facinus redit
Tumulumque Achillis. Hujus extremum latus
Rhoetea leni verberant fluctu vada;
Adversa cingit campus, et clivo levi
Erecta medium vallis includens locum
Crescit theatri more. Concursus frequens
Implevit omne littus: hi classis moras
Hâc morte solvi rentur; hi stirpem hostium
Gaudent recidi. Magna pars vulgi levis
Odit scelus, spectatque; nec Troës minus

1109. Ita Flor. V.: *tangens*. 1127. Flor. Gron.: *Aversa*.

Suum frequentant funus, et pavidi metu
Partem ruentis ultimam Trojae vident;
Cum subito thalami more praecedunt faces.
It pronuba illic Tyndaris, moestum caput
Demissa. Tali nubat Hermione modo,
Phryges precantur. Sic viro turpis suo
Reddatur Helene! Terror attonitos tenet
Utrosque populos. Ipsa dejectos gerit
Vultus pudore; sed tamen fulgent genae,
Magisque solito splendet extremus decor;
Ut esse Phoebi dulcius lumen solet
Jamjam cadentis, astra cum repetunt vices,
Premiturque dubius nocte vicinâ dies.
Stupet omne vulgus; et fere cuncti magis
Peritura laudant. Hos movet formae decus,
Hos mollis aetas, hos vagae rerum vices;
Movet animus omnes fortis et leto obvius.
Pyrrhum antecedit. Omnium mentes tremunt,
Mirantur, ac miserantur. Ut primum ardui
Sublime montis tetigit, atque alte edito
Juvenis paterni vertice in busti stetit:
Audax virago non tulit retro gradum;
Conversa ad ictum stat truci vultu ferox.
Tam fortis animus omnium mentes ferit,
Novumque monstrum est Pyrrhus ad caedem piger,
Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit:
Subitus receptâ morte prorupit cruor
Per vulnus ingens. Nec tamen moriens adhuc
Deponit animos: cecidit, ut Achilli gravem
Factura terram, prona, et irato impetu.
Uterque flevit coetus; at timidum Phryges
Misere gemitum; clarius victor gemit.
Hic ordo sacri. Non stetit fusus cruor,
Humove summa fluxit: obduxit statim,
Saevusque totum sanguinem tumulus bibit.
HEC. Ite, ite, Danaï; petite jam tuti domos;
Optata velis maria diffusis secet
Secura classis: concidit virgo ac puer;
Bellum peractum est. Quo meas lacrimas feram?
Ubi hanc anilis exspuam leti moram?
Gnatam, an nepotem; conjugem, an patriam fleam?
An omnia, an me, sola? Mors, votum meum,
Infantibus violenta, virginibus, venis,

1137. Vett. edd.: *illi*. 1176. V.: *An o.? an me? sola m. v. meum. Infantibus* etc. Cf. Med. 119.

Ubicunque properas, saeva; me solam times
Vitasque! gladios inter ac tela et faces
Quaesita totâ nocte, cupientem fugis!
Non hostis, aut ruina, non ignis meos
Absumsit artus: quam prope a Priamo steti!
NUNT. Repetite celeri maria, captivae, gradu:
Jam vela puppis laxat, et classis movet.

1181. Fort.: *artus, quae prope* etc.

L. ANNAEI SENECAE
M E D E A.

DRAMATIS PERSONAE.

MEDEA.
IASON.
CREON.
NUTRIX.
CHORUS CORINTHIORUM.
NUNCIUS.

MEDEA.

ARGUMENTUM.

Iason cum uxore et liberis post interfectum Peliam Corinthi exulabat, ubi cum Creon rex illum generum legisset, Medea res suas sibi habere a marito, ab rege aliud exilium quaerere iubetur. Illa, unius diei impetratâ morâ, Creusae sponsae pallam et monile magicis venenis infecta mittit; quibus indutis ignem corripuit palla, misereque nova nupta, unâ cum patre in natae auxilium accurrente, combusta est; Medea denique filiis, quos Iasoni pepererat, in patris conspectu trucidatis, per aëra aufugit.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Jam manus Argivûm surrepto vellere Colcho
Tandem puppe novâ dulces remearat ad Argos,
Medeamque tori sociam praeclarus Iason
Junxerat infaustis taedis atque omine laevo.
Ille etenim thalamos mutatâ mente priores
Sprevit, formosae correptus amore Crëusae.
At Medea ferox, stimulis accensa profanis,
Ira ardet, magicasque amens decurrit ad artes.
Quid non herba potest? Male concidit ignibus atris
Regia, cum miseroque usta est genitore Crëusa.
Nec satis est (pronus semper muliebris in iras
Est animus, scelerisque ferax seges atque malorum):
Proh pudor! illa suos miserando vulnere natos
Opprimit, in partesque calentes consecat artus;
Dein sublimis abit, serpentibus acta, per auras.

ACTUS PRIMUS.

MEDEA.

Medea deserta superos inferosque Iasonis ultores invocat.

Di conjugales, tuque genialis tori I. s.
Lucina custos, quaeque domituram freta
Tiphyn novam frenare docuisti ratem,
Et tu profundi saeve dominator maris,
Clarumque Titan dividens orbi diem,
Tacitisque praebens conscium sacris jubar,
Hecate triformis, quosque juravit mihi
Deos Iason; quosque Medeae magis
Fas est precari, noctis aeternae chaos,
Aversa Superis regna, Manesque impios,
Dominumque regni tristis, et dominam fide
Meliore raptam, voce non faustâ precor:
Adeste, adeste! Sceleris ultrices deae,
Crinem solutis squalidae serpentibus,
Atram cruentis manibus amplexae facem,
Adeste, thalamis horridae quondam meis
Quales stetistis! Conjugi letum novae,
Letumque socero et regiae stirpi date!
In pejus aliquid, quod precor sponso malum,
Vivat: per urbes erret ignotas egens,
Exul, pavens, invisus, incerti laris;
Me conjugem optet; limen alienum expetat,
Jam notus hospes, quoque non aliud queam
Pejus precari, liberos similes patri,
Similesque matri. — Parta jam, parta ultio est:
Peperi. Querelas verbaque incassum sero. —
Non ibo in hostes, manibus excutiam faces,
Coeloque lucem? Spectat hoc nostri sator
Sol generis, et spectatur, et curru insidens
Per solita puri spatia decurrit poli?
Non redit in ortus, et remetitur diem?
Da, da per auras curribus patriis vehi!

19. Vulgo: *Mihi pejus aliquid, q. precer sponso malum: Vivat.*
25. *Sim. m.* Subaudiendum *habeat*, vel quiddam simile.

Committe habenas, genitor, et flagrantibus
Ignifera loris tribue moderari juga:
Gemino Corinthos littore opponens moras
Cremata flammis maria committet duo.
Hoc restat unum, pronubam thalamo feram
Ut ipsa pinum, postque sacrificas preces
Caedam dicatis victimas altaribus.
Per viscera ipsa quaere supplicio viam,
Si vivis, anime! si quid antiqui tibi
Remanet vigoris: pelle femineos metus,
Et inhospitalem Caucasum mente indue!
Quodcunque vidit Phasis aut Pontus nefas,
Videbit Isthmos. Effera, ignota, horrida,
Tremenda coelo pariter ac terris mala
Mens intus agitat; vulnera, et caedem, et vagum
Funus per artus. Levia memoravi nimis.
Haec virgo feci; gravior exsurgat dolor:
Majora jam me scelera post partus decent.
Accingere ira, teque in exitium para
Furore toto! paria narrentur tua
Repudia thalamis! Quo virum linquis modo?
Hoc, quo secuta es. Rumpe jam segnes moras:
Quae scelere parta est, scelere linquenda est domus.

CHORUS.

Chorus e mulieribus Corinthiis Iasonis et Crëusae nuptiis epithalamium praecinit.

Ad regum thalamos numine prospero, asclep.
Qui coelum Superi, quique regunt fretum,
Adsint, cum populis rite faventibus!
Primus sceptriferis colla Tonantibus
Taurus celsa ferat tergore candido;
Lucinam niveï femina corporis
Intentata jugo placet. Et, asperi
Martis sanguineas quae cohibet manus,
Quae dat belligeris foedera gentibus,
Et cornu retinet divite copiam,
Donetur tenerâ mitior hostiâ.
Et tu, qui facibus legitimis ades,
Noctem discutiens auspice dexterâ,
Huc incede gradu marcidus ebrio,
Praecingens roseo tempora vinculo!
Et tu, quae gemini praevia temporis
Tarde, stella, redis semper amantibus:

55. Ineptam librorum lectionem *littori* correxit Gron.

Te matres avidae, te cupiunt nurus,
Quamprimum radios spargere lucidos.
Vincit virgineus decor glycon.
Longe Cecropias nurus;
Et quas Taygeti jugis
Exercet juvenum modo,
Muris quod caret, oppidum;
Et quas Aonius latex,
Alpheosque sacer lavat.
Cedent Aesonio duci,
Si formâ velit adspici,
Proles fulminis improbi,
Aptat qui juga tigribus;
Nec non, qui tripodas movet,
Frater virginis asperae;
Cedet Castore cum suo
Pollux caestibus aptior.
Sic, sic, Coelicolae, precor,
Vincat femina conjuges,
Vir longe superet viros!
Haec cum femineo constitit in choro: asclep.
Unius facies praenitet omnibus.
Sic cum sole perit sidereus decor,
Et densi latitant Pleïadum greges,
Cum Phoebe solidum lumine non suo
Orbem circuitis cornibus adligat.
Ostro sic niveus puniceo color
Perfusus rubuit; sic nitidum jubar
Pastor luce novâ roscidus adspicit.
Ereptus thalamis Phasidos horridis,
Effrenae solitus pectora conjugis
Invitâ trepidus prendere dexterâ,
Felix Aeoliam corripe virginem
Nunc primum, soceris, sponse, volentibus!
Concesso, juvenes, ludite jurgio!
Hinc illinc, juvenes, mittite carmina!
Rara est in dominos justa licentia.
Candida thyrsigeri proles generosa Lyaei hexam. her.
(Multifidam jam tempus erat succendere pinum),
Excute solemnem digitis marcentibus ignem!
Festa dicax fundat convicia Fescenninus;
Solvat turba jocos. Tacitis eat illa tenebris,
Si qua peregrino nubit fugitura marito,

115. Ita Gron. secundum Delrii quosdam libros. V.: *fugitiva*, quod minus usitatum in hoc genere.

ACTUS SECUNDUS.

MEDEA, NUTRIX.

Audito hymenaeo furit Medea, quam sedare nutrix laborat, sed frustra.

MED. Occidimus: aures pepulit hymenaeus meas! I. s.
Vix ipsa tantum, vix adhuc, credo malum.
Haec facere Iason potuit? erepto patre,
Patriâ atque regno, sedibus solam exteris
Deserere? Durus merita contemsit mea,
Qui scelere flammas viderat vinci et mare?
Adeone credit omne consumtum nefas?
Incerta, vecors, mente vesanâ feror
Partes in omnes, unde me ulscisci queam?
Utinam esset illi frater! Est conjux: in hanc
Ferrum exigatur! — Hoc meis satis est malis?
Si quod Pelasgae, si quod urbes barbarae
Novere facinus, quod tuae ignorant manus,
Nunc est parandum. Scelera te hortentur tua,
Et cuncta redeant; inclitum regni decus
Raptum, et nefandae virginis parvus comes
Divisus ense; funus ingestum patri,
Sparsumque ponto corpus; et Peliae senis
Decocta aheno membra. Funestum impie
Quam saepe fudi sanguinem! et nullum scelus
Irata feci; saevit infelix amor.
Quid tamen Iason potuit, alieni arbitri
Jurisque factus? — Debuit ferro obvium
Offerre pectus. — Melius, ah melius, dolor
Furiose, loquere! Si potest, vivat meus,
Ut fuit, Iason; sin minus, vivat tamen,
Memorque nostri muneri parcat meo.
Culpa est Creontis tota, qui sceptro impotens
Conjugia solvit, quique genitricem abstrahit
Gnatis, et arcto pignore adstrictam fidem
Dirimit. Petatur solus hic; poenas luat,
Quas debet! Alto cinere cumulabo domum!
Videbit atrum verticem flammis agi
Malea, longas navibus flectens moras.
NUTR. Sile, obsecro, questusque secreto abditos
Manda dolori! Gravia quisquis vulnera

129. Fort.: *N. e. patrandum.* Cf. 915. 135. Sic meliores libri. V.: *at nullum.*

Patiente et aequo mutus animo pertulit,
Referre potuit. Ira, quae tegitur, nocet;
Professa perdunt odia vindictae locum.
MED. Levis est dolor, qui capere consilium potest,
Et clepere sese; magna non latitant mala.
Libet ire contra. NUTR. Siste furialem impetum,
Alumna: vix te tacita defendit quies.
MED. Fortuna fortes metuit, ignavos premit.
NUTR. Tunc est probanda, si locum virtus habet.
MED. Nunquam potest non esse virtuti locus.
NUTR. Spes nulla monstrat rebus adflictis viam.
MED. Qui nil potest sperare, desperet nihil.
NUTR. Abiere Colchi; conjugis nulla est fides;
Nihilque superest opibus e tantis tibi.
MED. Medea superest; hic mare et terras vides,
Ferrumque et ignes et deos et fulmina.
NUTR. Rex est timendus. MED. Rex meus fuerat pater.
NUTR. Non metuis arma? MED. Sint licet terra edita.
NUTR. Moriére. MED. Cupio. NUTR. Profuge! MED. Poenituit fugae.
Medea fugiam? NUTR. Mater es. MED. Cui sim, vides.
NUTR. Profugere dubitas? MED. Fugiam; at ulciscar prius.
NUTR. Vindex sequetur. MED. Forsan inveniam moras.
NUTR. Compesce verba; parce jam, demens, minis,
Animosque minue: tempori aptari decet.
MED. Fortuna opes auferre, non animum, potest.
Sed cujus ictu regius cardo strepit?
Ipse est Pelasgo tumidus imperio Creon.

CREON, MEDEA.

Creon Medeam in exilium propere abire jubet; illa diei unius moram vix impetrat.

CR. MEDEA, Colchi noxium Aeetae genus, i. s.
Nondum meis exportat e regnis pedem.
Molitur aliquid: nota fraus, nota est manus.
Cui parcit illa, quemve securum sinit?
Abolere propere pessimam ferro luem
Equidem parabam; precibus evicit gener.
Concessa vita est; liberet fines metu,
Abeatque tuta. Fert gradum contra ferox,
Minaxque nostros propius adfatus petit.
Arcete, famuli, tactu et accessu procul!

161. Fern. Cajet.: *Nusquam.* 180. Ita vett. edd. V. haec interrogantur. 181. MS. Cruser.: *reportat*, ut *recedens* 282.

Jubete sileat! regium imperium pati
Aliquando discat. Vade veloci fugâ,
Monstrumque saevum, horribile, jamdudum avehe!
MED. Quod crimen, aut quae culpa multatur fugâ?
CR. Quae causa pellat, innocens mulier rogat.
MED. Si judicas, cognosce; si regnas, jube.
CR. Aequum atque iniquum regis imperium feras.
MED. Iniqua nunquam regna perpetuo manent.
CR. I, querere Colchis. MED. Redeo. Qui advexit, ferat.
CR. Vox constituto sera decreto venit.
MED. Qui statuit aliquid parte inauditâ alterâ:
Aequum licet statuerit, haud aequus fuit.
CR. Auditus a te Pelia supplicium tulit?
Sed fare; causae detur egregiae locus.
MED. Difficile quam sit animum ab irâ flectere
Jam concitatum; quamque regale hoc putet,
Sceptris superbas quisquis admovit manus,
Quâ coepit, ire; regiâ didici meâ.
Quamvis enim sim clade miserandâ obrutâ,
Expulsa, supplex, sola, desertâ, undique
Adflicta: quandum nobili fulsi patre,
Avoque clarum Sole deduxi genus.
Quodcunque placidis flexibus Phasis rigat;
Pontusque quidquid Scythicus a tergo videt,
Palustribus quâ maria dulcescunt aquis;
Armata peltis quidquid exterret cohors
Inclusa ripis vidua Thermodontiis:
Hoc omne noster genitor imperio regit.
Generosa, felix, decore regali potens
Fulsi. Petebant tunc meos thalamos proci,
Qui nunc petuntur. Rapida Fortuna ac levis
Praecepsque regno eripuit, exilio dedit.
Confide regnis, cum levis magnas opes
Huc ferat et illuc casus. Hoc reges habent
Magnificum et ingens, nulla quod rapiat dies,
Prodesse miseris, supplices fido lare
Protegere. Solum hoc Colchico regno extuli,
Decus illud ingens, gloriae florem inclitum,
Praesidia Achivae gentis et prolem deûm,
Servasse memet. Munus est Orpheus meum,

190. *fuga* Flor. V.: *via*, quae est interpretatio, sed parum latina. 191. Fabricii MS.: *Monstr. superbum, horribile.* 197. *ferat*, auferat. 201. Sic Ascens. V. haec leguntur affirmate; sed male. 226. Sic libri praestantissimi. V.: *Graeciae florem*, cum sequatur Praesidia *Achivae gentis*.

Qui saxa cantu mulcet et silvas trahit;
Geminique munus Castor et Pollux meum,
Satique Boreâ; quique trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immisso videt;
Omnesque Minyae: nam ducum taceo ducem,
Pro quo nihil debetur; hunc nulli imputo:
Vobis revexi ceteros, unum mihi.
Incesse nunc, et cuncta flagitia ingere!
Fatebor: obici crimen hoc solum potest,
Argo reversa. Virgini placeat pudor,
Paterque placeat: tota cum ducibus ruet
Pelasga tellus; hic tuus primum gener
Tauri ferocis ore flammanti occidet.
Fortuna causam, quâ volet, nostram premat;
Non poenitet servasse tot regum decus.
Quodcunque culpâ praemium ex omni tuli,
Hoc est penes te. Si placet: damna ream;
Sed redde crimen. Sum nocens, fateor, Creon.
Talem sciebas esse, cum genua attigi,
Fidemque supplex praesidis dextrae peti.
Terra hâc miseriis angulum et sedem rogo,
Latebrasque viles. Urbe si pelli placet:
Detur remotus aliquis in regnis locus.
CR. Non esse me, qui sceptra violentus geram,
Nec qui superbo miserias calcem pede,
Testatus equidem videor haud clare parum
Generum exulem legendo, et adflictum, et gravi
Terrore pavidum. Quippe te poenae expetit
Letoque Acastus, regna Thessalica obtinens.
Senio trementem debili atque aevo gravem
Patrem peremtum queritur, et caesi senis
Discissa membra, cum dolo captae tuo
Piae sorores impium auderent nefas.
Potest Iason, si tuam causam amoves,
Suam tueri: nullus innocuum cruor
Contaminavit; abfuit ferro manus,
Proculque vestro purus a coetu stetit.
Tu, tu, malorum machinatrix facinorum,
Feminea cui nequitia ad audendum omnia,
Virile robur, nulla famae memoria est,

230. Ita Nicol. Heinsius. V.: *Geminumque.* Vett. edd.: *meum, Satique B.* V.: *meum est, S. B.* 246. Sic Ascens. V.: *Creo.* Graecissat Seneca. 248. Flor.: *dextra.* Frustra Ald. metro prospiciens! *Petiique supplex pr. dext. fidem.* 252. Ita Flor. V.: *violenter.* 267. Codd. pravo numero: *Cui fem. nequ.*

Egredere, purga regna; letales simul
Tecum aufer herbas! libera cives metu!
Aliâ sedens tellure sollicita deos!
MED. Profugere cogis? Redde fugienti ratem,
Vel redde comitem! Fugere cur solam jubes?
Non sola veni. Bella si metuis pati:
Utrumque regno pelle. Cur sontes duos
Distinguis? Illi Pelia, non nobis jacet.
Fugam, rapinas adice, desertum patrem,
Lacerumque fratrem, quidquid etiamnum novus
Docet maritus conjuges: non est meum.
Toties nocens sum facta, sed nunquam mihi.
CR. Jam exîsse decuit. Quid seris fando moras?
MED. Supplex recedens illud extremum precor,
Ne culpa natos matris insontes trahat.
CR. Vade: hos paterno, ut genitor, excipiam sinu.
MED. Per ego auspicatos regii thalami toros,
Per spes futuras, perque regnorum status,
Fortuna variâ dubia quos agitat vice,
Precor: brevem largire fugienti moram,
Dum extrema natis mater infigo oscula,
Fortasse moriens. CR. Fraudibus tempus petis.
MED. Quae fraus timeri tempore exiguo potest?
CR. Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.
MED. Parvumne miserae temporis lacrimis negas?
CR. Etsi repugnat precibus infixus timor,
Unus parando dabitur exilio dies.
MED. Nimis est; recidas aliquid ex isto licet.
Et ipsa propero. CR. Capite supplicium lues,
Clarus priusquam Phoebus attollat diem,
Nisi cedis Isthmo. Sacra me thalami vocant,
Vocat precari festus Hymenaeo dies.

CHORUS.

Chorus in audaciam navigantium invectus primos nautas dignum audaciâ suâ retulisse praemium canit, Medeam.

AUDAX nimium, qui freta primus — a. d. et m.
Rate tam fragili perfida rupit;
Terrasque suas post terga videns,
Animam levibus credidit auris;
Dubioque secans aequora cursu,
Potuit tenui fidere ligno,

277. Sic vett. edd. V.: *rapinasque*. 278. *novus maritus*, Iason. *conjuges*, Medeam. V.: *novas*. 293. Soloece legitur *Parumne*.

Inter vitae mortisque vias
Nimium gracili limite ducto.
Nondum quisquam sidera norat;
Stellisque, quibus pingitur aether,
Non erat usus; nondum pluvias
Hyadas poterant vitare rates,
Non Oleniae lumina caprae,
Non quae sequitur flectitque senex
Attica tardus plaustra Bootes;
Nondum Boreas, nondum Zephyrus
Nomen habebant. Ausus Tiphys
Pandere vasto carbasa ponto
Legesque novas scribere ventis:
Nunc lina sinu tendere toto,
Nunc prolato pede transversos
Captare Notos, nunc antennas
Medio tutas ponere malo;
Nunc in summo religare loco,
Cum jam totos avidus nimium
Navita flatus optat, et alto
Rubicunda tremunt suppara velo.
Candida nostri secula patres
Videre, procul fraude remota.
Sua quisque piger littora tangens,
Patrioque senex factus in arvo,
Parvo dives, nisi quas tulerat
Natale solum, non norat opes.
Bene dissepti foedera mundi
Traxit in unum Thessala pinus,
Jussitque pati verbera pontum;
Partemque metûs fieri nostri
Mare sepositum.
Dedit illa graves improba poenas,
Per tam longos ducta timores:
Cum duo montes, claustra profundi,
Hinc atque illinc subito impulsi
Velut aetherio gemerent sonitu;
Spargeret astra
Nubesque ipsas mare deprensum.
Palluit audax Tiphys, et omnes
Labente manu misit habenas;

508. Fort.: *ductus*. 513. Sic Flor. V.: *sidera*, ut 509. 514. *flectitque*, Plerique MSS., in his Flor.: *defletque*. 530. *piger*, pigre, raro. 545. Fort.: *Rupesque ipsas*, ipsas insulas Cyaneas, quas scopulos vocat 611. Cf. Herc. 1214. seqq.

Orpheus tacuit torpente lyrâ;
Ipsaque vocem perdidit Argo.
Quid, cum Siculi virgo Pelori,
Rabidos utero succincta canes,
Omnes pariter solvit hiatus?
Quis non totos horruit artus,
Toties uno latrante malo?
Quid, cum Ausonium dirae pestes
Voce canorâ mare mulcerent?
Cum Pieriâ resonans citharâ
Thracius Orpheus
Solitam cantu retinere rates
Paene coëgit Sirena sequi:
Quod fuit hujus pretium cursûs?
Aurea pellis,
Majusque mari Medea malum,
Merces primâ digna carina.
Nunc jam cessit pontus, et omnes
Patitur leges. Non Palladiâ
Compacta manu regum referens,
Inclita remos quaeritur Argo;
Quaelibet altum cymba pererrat.
Terminus omnis motus, et urbes
Muros terrâ posuere novâ.
Nil, quâ fuerat sede, reliquit
Pervius orbis.
Indus gelidum potat Araxen;
Albin Persae Rhenumque bibunt.
Venient annis secula seris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, et ingens pateat tellus,
Tethysque novos detegat orbes,
Nec sit terris ultima Thule.

ACTUS TERTIUS.

NUTRIX, MEDEA.

In vindictam praeceps fertur Medea, nutrice incassum eam dehortante.

NUTR. Alumna, celerem quo rapis tectis pedem? i. s.
Resiste et iras comprime, ac retine impetum!
Incerta qualis entheos cursus tulit,

Cum jam recepto Maenas insanit deo,
Pindi nivalis vertice, aut Nysae jugis:
Talis recursat huc et huc motu effero,
Furoris ore signa lymphati gerens.
Flammata facies spiritum ex alto citat;
Proclamat; oculos uberi fletu rigat;
Renidet. Omnis specimen adfectus capit:
Haeret, minatur, aestuat, queritur, gemit.
Quo pondus animi verget? ubi ponet minas?
Ubi se iste fluctus franget? Exundat furor.
Non facile secum versat aut medium scelus.
Se vincet: irae novimus veteres notas.
Magnum aliquid instat, efferum, immane, impium:
Vultum furoris cerno. Di fallant metum!
MED. Si quaeris, odio, misera, quem statuas modum:
Imitare amorem. Regias egon' ut faces
Inulta patiar? segnis hic ibit dies,
Tanto petitus ambitu, tanto datus?
Dum terra coelum media libratum feret,
Nitidusque certas mundus evolvet vices,
Numerusque arenis deerit, et solem dies,
Noctem sequentur astra; dum siccas polus
Versabit Arctos, flumina in pontum cadent;
Nunquam meus cessabit in poenas furor,
Crescetque semper. Quae ferarum immanitas,
Quae Scylla, quae Charybdis, Ausonium mare
Siculumque sorbens, quaeve anhelantem premens
Titana tantis Aetna fervebit minis?
Non rapidus amnis, non procellosum mare,
Pontusque Coro saevus, aut vis ignium
Adjuta flatu, possit inhibere impetum
Irasque nostras: sternam et evertam omnia!
Timuit Creontem, ac bella Thessalici ducis?
Amor timere neminem verus potest.
Sed cesserit coactus, et dederit manus:
Adire certe, conjugem extremo adloqui
Sermone potuit. Hoc quoque extimuit ferox.
Laxare certe tempus immitis fugae
Genero licebat. Liberis unus dies
Datus est duobus. — Non queror tempus breve;
Multum patebit. Faciet hic, faciet, dies,

410. Sic Flor. V.; *quaeque*. 411. Sic libri. A Lipsio est, quod nunc legitur, *fervescit*. 419. V.: *et conjugem*. Non habet copulam Fern. 423. Sic itidem Flor. et 433. *mala*. V.: *Datus* et *malam*, quorum hoc displicuit etiam Gronovio.

Quod nullus unquam taceat! Invadam deos,
Et cuncta quatiam! NUTR. Recipe turbatum malis,
Hera, pectus! animum mitiga! MED. Sola est quies,
Mecum ruina cuncta si video obruta.
Mecum omnia abeant! trahere, cum pereas, libet.
NUTR. Quam multa sint timenda, si perstas, vide.
Nemo potentes adgredi tutus potest.

IASON, MEDEA.

Iasonem, gravatim Medeam deserentem, seque excusantem, aggreditur Medea opprobriis, precibus, simulatâ conciliatione.

IAS. O DURA fata semper, et sortem asperam, i. 2.
Cum saevit, et cum parcit, ex aequo mala!
Remedia quoties invenit nobis deus
Periculis pejora! Si vellem fidem
Praestare meritis conjugis: leto fuit
Caput obferendum; si mori nolim: fide
Misero carendum est. Non timor vicit virum,
Sed trepida pietas: quippe sequeretur necem
Proles parentum. O sancta, si coelum incolis,
Justitia, numen invoco ac testor tuum,
Gnati patrem vicere. Quin ipsam quoque,
Etsi ferox est corde nec patiens jugi,
Consulere natis malle quam thalamis reor.
Constituit animus precibus iratam adgredi.
Atque ecce! viso memet exiluit, furit:
Fert odia prae se, totus in vultu est dolor.
MED. Fugimus, Iason, fugimus. Hoc non est novum,
Mutare sedes; causa fugiendi nova est:
Pro te solebam fugere. Discedo, exeo.
Penatibus profugere quam cogis tuis,
Ad quos remittis? Phasin et Colchos petam
Patriumque regnum, quaeque fraternus cruor
Perfudit arva? Quas peti terras jubes?
Quae maria monstras? Pontici fauces freti,
Per quas revexi nobiles regum manus,
Adulterum secuta per Symplegadas?
Parvamne Iolcon, Thessala an Tempe petam?
Quascunque aperui tibi vias, clusi mihi.
Quo me remittis? Exuli exilium imperas,
Nec das. Eatur. Regius jussit gener:
Nihil recuso. Dira supplicia ingere:
Merui. Cruentis pellicem poenis premat

434. V.: *toties*. Hic quoque secuti sumus Florentinum.

Regalis ira, vinculis oneret manus,
Clusamque saxo noctis aeternae obruat:
Minora meritis patiar. — Ingratum caput!
Revolvat animus igneos tauri halitus,
Interque saevos gentis indomitae metus
Armifero in arvo flammeum Aeetae pecus,
Hostisque subiti tela: cum jussu meo
Terrigena miles mutuâ caede occidit.
Adice expetita spolia Phrixeï arietis,
Somnoque jussum lumina ignoto dare
Insomne monstrum; traditum fratrem neci,
Et scelere in uno non semel factum scelus;
Jussasque natas, fraude deceptas meâ,
Secare membra non revicturi senis.
Aliena quaerens regna, deserui mea.
Per spes tuorum liberûm et certum larem,
Per victa monstra, per manus, pro te quibus
Nunquam peperci, perque praeteritos metus,
Per coelum et undas, conjugî testes mei,
Miserere! redde supplici felix vicem!
Ex opibus illis, quas procul raptas Scythae
Usque a perustis Indiae populis agunt,
Quas quia referta vix domus gazas capit,
Ornamus auro nemora, nil exul tuli
Nisi fratris artus; hos quoque impendi tibi.
Tibi patria cessit, tibi pater, frater, pudor;
Hâc dote nupsi. Redde fugienti sua.
IAS. Perimere cum te vellet infestus Creon,
Lacrimis meis evictus, exilium dedit.
MED. Poenam putabam; munus, ut video, est fuga.
IAS. Dum licet abire, profuge, teque hinc eripe:
Gravis ira regum est semper. MED. Hoc suades mihi,
Praestas Creusae: pellicem invisam amoves.
IAS. Medea amores obicit? MED. Et caedem et dolos.
IAS. Objicere crimen quod potes tandem mihi?
MED. Quodcunque feci. IAS. Restat hoc unum insuper,
Tuis ut etiam sceleribus fiam nocens.
MED. Tua illa, tua sunt illa: cui prodest scelus,
Is fecit. Omnes conjugem infamem arguant:
Solus tuere, solus insontem voca.
Tibi innocens sit, quisquis est pro te nocens.
IAS. Ingrata vita est, cujus acceptae pudet.
MED. Retinenda non est, cujus acceptae pudet.

476. Pessime Gron. Schroeder. et quidam recentiores: *Jussaque.* 485. Ita Flor. V.; *petunt.*

IAS. Quin potius irâ concitum pectus doma!
Placare natis! MED. Abdico, abjuro, abnuo.
Meis Crëusa liberis fratres dabit?
IAS. Regina natis exulum adflictis potens.
MED. Ne veniat unquam tam malus miseris dies,
Qui prole foedâ misceat prolem inclitam,
Phoebi nepotes Sisyphi nepotibus.
IAS. Quid, misera, meque teque in exitium trahis?
Abscede, quaeso! MED. Supplicem audivit Creon.
IAS. Quid facere possim, eloquere. MED. Pro me? Vel scelus.
IAS. Hinc rex, et illinc. MED. Est et his major metus,
Medea. Nos collige! certemus sine;
Sit pretium Iason. IAS. Cedo defessus malis.
Et ipsa casus saepe jam expertos time.
MED. Fortuna semper omnis infra me stetit.
IAS. Acastus instat, propior est hostis Creon.
MED. Utrumque profuge. Nolo ut in socerum manus
Armes; nec ut te caede cognata inquines,
Medea cogit: innocens mecum fuge.
IAS. Et quis resistet, gemina si bella ingruant,
Creo atque Acastus arma si jungant sua?
MED. His adice Colchos, adice et Aeeten ducem;
Scythas Pelasgis junge: demersos dabo.
IAS. Alta extimesco sceptra. MED. Ne cupias, vide.
IAS. Suspecta ne sint, longa conloquia amputa.
MED. Nunc summe toto Jupiter coelo tona!
Intende dextram! vindices flammas para,
Omnemque ruptis nubibus mundum quate!
Nec deligenti tela librentur manu
Vel me, vel istum: quisquis e nobis cadet,
Nocens peribit; non potest in nos tuum
Errare fulmen. IAS. Sana meditari incipe,
Et placida fare. Si quid ex soceri domo
Potest fugam levare; solamen pete.
MED. Contemnere animus regias, ut scis, opes
Potest soletque; liberos tantum fugae

508. Sic Fabricianus, Delrii codd. et vett. edd. V.: *ejuro*, quo extinguitur παρόμοιον. 511. Ita Flor. V.: *Non veniat*. 518. Corrupta. Haud male Gron. legendum conjicit *nos confl. inter nos sine*. Palatinorum unus et vett. quaedam edd.: *confugere*. An igitur hoc dederat Seneca: *Nos aufugere? Certemus sine*. Επέχω. 521. Sic Pers. V.: *intra*, quod vix latinum. Cf. Herc. Oet. 45. 526. Flor.: *ingravant*, et 528. *adice et Aeeten*, ubi vulgati libri: *adjice Aeeten*, cum *adice* in eadem oratione praecesserit. *Adice* utrobique etiam vett. edd. 535. *deligenti* (*Vel me, vel istum*,) Ascens. Perperam legitur: *N. diligenti t. libr. manu. Vel me, vel istum: quisquis* etc.

Habere comites liceat, in quorum sinu
Lacrimas profundam. Te novi gnati manent.
IAS. Parere precibus cupere me, fateor, tuis;
Pietas vetat: namque istud ut possim pati,
Non ipse memet cogat et rex et socer.
Haec causa vitae est, hoc perusti pectoris
Curis levamen; spiritu citius queam
Carere, membris, luce. MED. Sic natos amat?
Bene est: tenetur; vulneri patuit locus. —
Suprema certe liceat abeuntem loqui
Mandata; liceat ultimum amplexum dare:
Gratum est et illud. Voce jam extremâ peto,
Ne, si qua noster dubius effudit dolor,
Maneant in animo verba. Melioris tibi
Memoria nostri sedeat; haec irae data
Oblitterentur. IAS. Omnia ex animo expuli;
Precorque, et ipsa fervidam ut mentem regas,
Placideque tractes: miserias lenit quies.
MED. Discessit. Itan' est? vadis oblitus mei
Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
Nunquam excidemus. Hoc age! omnes advoca
Vires et artes! Fructus est scelerum tibi,
Nullum scelus putare. Vix fraudi est locus:
Timemur. Hâc adgredere, quâ nemo potest
Quidquam timere! Perge! nunc aude, incipe,
Quidquid potest, Medea, quidquid non potest!
Tu, fida nutrix, socia moeroris mei
Variique casus, misera consilia adjuva!
Est palla nobis, munus aetheriae domus,
Decusque regni, pignus Aeetae datum
A Sole generis; est et auro textili
Monile fulgens; quodque gemmarum nitor
Distinguit aurum, quo solent cingi comae.
Haec nostra nati dona nubenti ferant,
Sed ante diris inlita ac tincta artibus.
Vocetur Hecate. Sacra luctifica adpara:
Statuantur arae, flamma jam tectis sonet.

CHORUS.

Canit Chorus, *Rejectae uxori quot amoris dolores polluto, notumque furens quid femina posset, et cum ceteri Argonautae poenas dederint violati maris, Iasoni bene precatur.*

NULLA vis flammae tumidique venti sapph. et ad.

557. Sic Flor. V.: *subeat*, quod *σολοικοφανές*. 568. Sic potiores libri. Male tralaticii *potes* utroque loco.

Tanta, nec teli metuenda torti,
Quanta, cum conjux viduata taedis
Ardet et odit;
Non, ubi hibernos nebulosus imbres
Auster advexit; properatque torrens
Ister, et junctos vetat esse pontes,
Ac vagus errat;
Non, ubi impellit Rhodanus profundum;
Aut ubi in rivos nivibus solutis
Sole jam forti medioque vere
Tabuit Haemus.
Coecus est ignis stimulatus irâ,
Nec regi curat, patiturve frenos:
Haud timet mortem: cupit ire in ipsos
Obvius enses.
Parcite, o divi! veniam precamur,
Vivat ut tutus, mare qui subegit.
Sed furit vinci dominus profundi
Regna secunda.
Ausus aeternos agitare currus
Immemor metae juvenis paternae,
Quos polo sparsit, furiosus ignes
Ipse recepit.
Constitit nulli via nota magno.
Vade, quâ tutum populo priori;
Rumpe nec sacro, violente, sancta
Foedera mundi!
Quisquis audacis tetigit carinae
Nobiles remos, nemorisque sacri
Pelion densâ spoliavit umbra;
Quisquis intravit scopulos vagantes,
Et tot emensus pelagi labores,
Barbarâ funem religavit orâ,
Raptor externi rediturus auri:
Exitu diro temerata ponti
Jura piavit.
Exigit poenas mare provocatum.
Tiphys in primis domitor profundi
Liquit indocto regimen magistro:
Littore extremo procul a paternis
Occidens regnis, tumuloque vili

600. Delriani quidam: *vegitare*. 620. Ita Mogunt. V.: *externo*.

Tectus, ignotas jacet inter umbras.
Aulis amissi memor inde regis
Portubus lentis retinet carinas,
Stare querentes.

Ille vocali genitus Camoenâ,
Cujus ad chordas modulante plectro
Restitit torrens, siluere venti;
Cui suo cantu volucris relicto
Adfuit totâ comitante silvâ,
Thracios sparsus jacuit per agros;
At caput tristi fluitavit Hebro:
Contigit notam Styga Tartarumque,
Non rediturus.

Stravit Alcides Aquilone natos;
Patre Neptuno genitum necavit,
Sumere innumeras solitum figuras: sapph. dact.
Ipse post terrae pelagique pacem, sapph, et ad.
Post feri Ditis patefacta regna,
Vivus ardenti recubans in Oeta,
Praebuit saevis sua membra flammis,
Tabe consumtus gemini cruoris,
Munere nuptae.

Stravit Ancaeum violentus ictu
Setiger. Fratres, Meleagre, matris
Impius mactas: moreris que dextrâ
Matris iratae. Meruere cuncti;
Morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer inrepertus,
Raptus heu! tutas puer inter undas?
Ite nunc, fortes, perarate pontum,
Fonte timendo.

Idmonen, quamvis bene fata nosset,
Condidit; serpens Libycis arenis,
Omnibus verax, sibi falsus uni,
Concidit Mopsus, caruitque Thebis.
Ille si vere cecinit futura:
Exul errabit Thetidis maritus;
Igne fallaci nociturus Argis
Nauplios praeceps cadet in profundum;
Patrioque pendet crimine poenas as. i. h. et ad.

650. V.: *R. est t. p. i. u.* Expressimus Florentinum. 651. Mogunt.: *peragrate.* 653. *Idmonen* Fern. 654. Sic item Flor. V.: *Cond. serpens.* 661. Fort.: *Crimine et poenas patrio rependet Fulmine* etc., ut hic quoque sit versus Sapphicus. Ascens.: *Crimini pendens patrio pependit.* *Crimine*, ob crimen.

Fulmine et ponto moriens Oileus. saphh. et ad.
Conjugis fatum redimens Pheraei,
Uxor, impendes animam marito!
Ipse, qui praedam spoliumque jussit
Aureum primâ revehi carinâ,
Ustus accenso Pelias aheno
Arsit angustas vagus inter undas.
Jam satis, divi, mare vindicastis:
Parcite jusso!

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX.

Quid agat Medea, quid paret, narrat Nutrix.

Pavet animus, horret; magna pernicies adest. i. s.
Immane quantum augescit et semet dolor
Accendit ipse, vimque praeteritam integrat.
Vidi furentem saepe, et adgressam deos
Coelum trahentem; majus his, majus, parat
Medea monstrum. Namque ut attonito gradu
Evasit, et penetrale funestum attigit:
Totas opes effudit, et quidquid diu
Etiam ipsa timuit, promit; atque omnem explicat
Turbam malorum: arcana, secreta, abdita;
Et, triste laevâ comprecans sacrum manu,
Pestes vocat, quascunque ferventis creat
Arena Libyae, quasque perpetuâ nive
Taurus coërcet frigore Arctoo rigens,
Et omne monstrum. Tracta magicis cantibus
Squamifera latebris turba desertis adest.
Hic saeva serpens corpus immensum trahit,
Trifidamque linguam exertat, et, quaerens quibus
Mortifera veniat, carmine audito stupet,
Tumidumque nodis corpus adgestis plicat,
Cogitque in orbes. „Parva sunt," inquit, „mala,
Et vile telum est, ima quod tellus creat:
Coelo petam venena. Jamjam tempus est
Aliquid movere fraude vulgari altius.

687. Ita Flor. V.: *sera*, u et r litteris permixtis, ut alibi. Cf. Troad. 150. 693. V.: *Jam nunc tempus est.* Flor.: *Jam temp. est*, omisso simili, ut vidit Gron.

Huc ille vasti more torrentis jacens
Descendat anguis, cujus immensos duae,
Major minorque, sentiunt nodos ferae,
Major Pelasgis, apta Sidoniis minor!
Pressasque tandem solvat Ophiuchus manus,
Virusque fundat! Adsit ad cantus meos
Lacessere ausus gemina Python numina!
Et hydra, et omnis redeat Herculeâ manu
Succisa serpens, caede se reparans suâ!
Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
Sopite primum cantibus, serpens, meis!"
Postquam evocavit omne serpentum genus:
Congerit in unum frugis infaustae mala:
Quaecunque generat invius saxis Eryx;
Quae fert opertis hieme perpetuâ jugis
Sparsus cruore Caucasus Promethei,
Et quîs sagittas divites Arabes linunt,
Pharetrâque pugnax Medus, aut Parthi leves;
Aut quos sub axe frigido succos legunt
Lucis Suëvi nobiles Hercyniis,
Quodcunque tellus vere nidifico creat;
Aut, rigida cum jam bruma decussit decus
Nemorum, et nivali cuncta constrinxit gelu;
Quodcunque gramen flore mortifero viret,
Dirusve tortis succus in radicibus
Causas nocendi gignit: attrectat manu.
Haemonius illas contulit pestes Athos;
Has Pindus ingens; illa Pangaei jugis
Teneram cruentâ falce deposuit comam;
Has aluit altum gurgitem Tigris premens;
Danubius illas; has per arentes plagas
Tepidis Hydaspes gemmifer currens aquis,
Nomenque terris qui dedit Baetis suis,
Hesperia pulsans maria languenti vado.
Haec passa ferrum est, dum parat Phoebus diem;
Illius altâ nocte succisus frutex;
At hujus ungui secta cantato seges.
Mortifera carpit gramina, ac serpentium
Saniem exprimit miscetque, et obscoenas aves,
Moestique cor bubonis, et raucae strigis
Exsecta vivae viscera. Haec scelerum artifex
Discreta ponit: his rapax vis ignium,
His gelida pigri frigoris glacies inest.

712. Sic Flor. V.: *Parthus levis*. 714. Suevi cum Cheruscis et Ubiis in silva Hercynia. Vid. Tacit. A. 2, 44.

Addit venenis verba, non istis minus
Metuenda. Sonuit ecce! vesano gradu,
Canitque. Mundus vocibus primis tremit.

MEDEA.

Invocatis manibus et rite conceptis incantationibus, Medea veneficiis illitam pallam cum monili, aureoque crinali, dono mittit ad Crëusam per filios suos.

Comprecor vulgus silentum, vosque ferales deos, t. t. c.
Et Chaos coecum, atque opacam Ditis umbrosi domum,
Tartari ripis ligatos squalidae Mortis specus!
Supplicis animae remissis currite ad thalamos novos!
Rota resistat membra torquens; tangat Ixion humum.
Tantalus securus undas hauriat Pirenidas.
Vos quoque, urnis quas foratis irritus ludit labor,
Danaïdes, coïte: vestras hic dies quaerit manus:
Gravior uni poena sedeat conjugis socero mei.
Lubricus per saxa retro Sisyphum volvat lapis.
Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni,
Pessimos induta vultus, fronte non unâ minax!
Tibi more gentis vinculo solvens comam, i. s.
Secreta nudo nemora lustravi pede,
Et evocavi nubibus siccis aquas,
Egique ad imum maria, et Oceanus graves
Interius undas aestibus victis dedit;
Pariterque mundus lege confusâ aetheris
Et solem et astra vidit; et vetitum mare
Tetigistis, Ursae. Temporum flexi vices:
Aestiva tellus floruit cantu meo,
Messem coacta vidit hibernam Ceres.
Violenta Phasis vertit in fontem vada;
Et Ister, in tot ora divisus, truces
Compressit undas, omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit insanum mare,
Tacente vento. Nemoris antiqui domus

747—750. Vulgo hoc ordine leguntur: *Gravior — Lubricus — Vos quoque — Danaïdes —*. Adesse sibi Medea vult Ixionem Tantalum et Danaïdes ad digne Creontem puniendum; abesse cupit Sisyphum, qui genere hunc attingebat. In verbo *sedeat* 749. *ut* intelligendum, sicut 889. et passim. Legitur autem in vulgatis libris: *Gravior poena sedeat* etc., sed in Florentino *Graviorum*, et in uno Palatinorum huic simile *Graiorum*. Scriptum *Graviorhorum*, *Graviororum*, *Graviorum. horum* (poenâ), Ixionis et Tantali. Eo modo et sententia illustratur, et versus defectu pedis laborans sarcitur. 751. post sequentem habetur in Fern. et Cajet.

Amisit umbram vocis imperio meae.
Die relicto Phoebus in medio stetit;
Hyadesque nostris cantibus motae labant.
Adesse sacris tempus est, Phoebe, tuis!
Tibi haec cruenta serta texuntur manu, i. s. et i. d.
Novena quae serpens ligat:
Tibi haec, Typhoëus membra quae discors tulit,
Qui regna concussit Jovis.
Vectoris istic perfidi sanguis inest,
Quem Nessus expirans dedit.
Oetaeus isto cinere defecit rogus,
Qui virus Herculeum bibit.
Piae sororis, impiae matris, facem
Ultricis Althaeae vides.
Reliquit istas invio plumas specu
Harpyia, dum Zeten fugit.
His adice pennas sauciae Stymphalidos,
Lernaea passae spicula.
Sonuistis, arae! Tripodas agnosco meos,
Favente commotos deâ!
Video Triviae currus agiles, a. d. et m.
Non quos pleno lucida vultu
Pernox agitat;
Sed quos facie lurida moestâ,
Cum, Thessalicis vexata minis,
Coelum freno propiore legit.
Sic face tristem pallida lucem
Funde per auras!
Horrore novo terre populos;
Inque auxilium, Dictynna, tuum
Pretiosa sonent aera Corinthi!
Tibi sanguineo cespite sacrum
Solemne damus!
Tibi de medio rapta sepulcro
Fax nocturnos sustulit ignes;
Tibi mota caput
Flexâ voces cervice dedi;
Tibi funereo de more jacens
Passos cingit vitta capillos;
Tibi jactatur
Tristis Stygiâ ramus ab undâ;

768. Flor.: *umbras.* 776. *sanguis* posteriore syllaba productâ ante vocalem, ut etiam apud alios poëtas: vide lexica. 786. Flor.: *Son. d. é.*, unde Gron. fecit *Son.*, *al' al*, quod nollem factum in latina tragoedia. Cf. 681, 799, Oedip. 548, 667 etc.

Tibi nudato pectore, Maenas,
Sacro feriam brachia cultro.
Manet noster sanguis ad aras!
Adsuesce, manus, stringere ferrum,
Carosque pati posse cruores!
Sacrum laticem percussa dedi.
Quodsi nimium saepe vocari
Quereris: votis ignosce, precor!
Causa vocandi,
Perseï, tuos saepius arcus
Una atque eadem semper, Iason.
Tu nunc vestes tinge Crëusae,
Quas cum primum sumserit, imas
Urat serpens flamma medullas!
Ignis fulvo clusus in auro
Latet obscurus, quem mihi, coeli
Qui furta luit viscere foeto,
Dedit, et docuit condere vires
Arte, Prometheus. Dedit et tenui
Sulfure tectos Mulciber ignes;
Et vivacis fulgura flammae
De cognato Phaëtonte tuli;
Habeo, mediae dona Chimaerae,
Usto tauri gutture raptas,
Quas, permixto felle Medusae,
Tacitum jussi servare malum.
Adde venenis stimulos, Hecate,
Donisque meis
Semina flammae condita servà!
Fallant visus, tactusque ferant;
Meet in pectus venasque calor;
Stillent artus, ossaque fument,
Vincatque suas flagrante comâ
Nova nupta faces!
Vota tenentur: ter latratus
Audax Hecate dedit, et sacros
Edidit ignes face luciferâ.
Peracta vis est omnis: huc natos voca, i. s.
Pretiosa per quos dona nubenti feras.
Ite, ite, nati, matris infaustae genus,
Placate vobis munere et multâ prece
Dominam novercam! Vadite, et celeres domum
Referte gressus: ultimo amplexu ut fruar.

822. Delrii codd. vetusti Fern. Cajet.: *repens*. 826. *virus* malebat Dan. Heinsius. 849. Vulgo: *Dominam et novercam*.

CHORUS.

Furorem Medeae Chorus timet, malitiam ejus exsecratus.

Quonam cruenta Maenas praeceps amore saevo as.: 2 an.
Rapitur? quod impotenti facinus parat furore?
Vultus citatus irâ riget, et caput feroci
Quatiens superba motu regi minatur ultro.
Quis credat exulem? an. c.
Flagrant genae rubentes; pallor fugat ruborem: as.: 2 an.
Nullum vagante formâ servat diu colorem.
Huc fert pedes et illuc, ut tigris orba natis
Cursu furente lustrat Gangeticum nemus. gall.
Frenare nescit iras Medea, non amores; as.: 2 an.
Nunc ira amorque causam junxere: quid sequetur?
Quando efferet Pelasgis nefandà Colchis arvis
Gressum, metuque solvet regnum, simulque reges?
Nunc, Phoebe, mitte currus nullo morante loro!
Nox condat alma lucem! mergat diem timendum
Dux noctis Hesperus! an. c.

ACTUS QUINTUS.

NUNCIUS, CHORUS, NUTRIX, MEDEA, IASON.

Narrat nuncius, Crëusam cum patre regiâque totâ conflagrasse perniciosa Medeae munere. Medea filios suos trucidat et aufugit.

NUNC. Periere cuncta! concidit regni status! i. s.
Gnata atque genitor cinere permixto jacent!
CHOR. Quâ fraude capti? NUNC. Quâ solent reges capi:
Donis. CHOR. In illis esse quis potuit dolus?
NUNC. Et ipse miror; vixque jam facto malo
Potuisse fieri credo. CHOR. Quis cladis modus?

852. V.:
Quonam cruenta Maenas
Praeceps amore saevo
et sic porro. Sed usurpandi potius in argumento gravi graves illi versus asynarteti, quos etiam alibi reperimus. 856. Frustra Ald. atque recentiores: *exulantem* et 860.: *nemus. nunc*, vel *sic*, *Frenare n. i. Medea*, et 867. *Hesperugo*, cum nescirent, esse has clausulas recte se habentes. 861. Concinnior foret haec scriptura: *Frenare non scit iras Medea, non amores. Non scis* plus semel Plautus. Cf. Laur. Vallae Elegant. 6, 29. Similiter Agam. 150. libri vulgares habent *nequit* pro *non quit.* 866. Fort.: *tremendum.*

NUNC. Avidus per omnem regiae partim furit,
Ut jussus, ignis: jam domus tota occidit;
Urbi timetur. CHOR. Unda flammas opprimat.
NUNC. Et hoc in istâ clade mirandum accidit:
Alit unda flammas; quôque prohibetur magis,
Magis ardet ignis; ipsa praesidia occupat.
NUTR. Effer citatum sede Pelopeâ gradum,
Medea! praeceps quaslibet terras pete!
MED. Egon' ut recedam? Si profugissem prius:
Ad hoc redirem. Nuptias specto novas!
Quid, anime, cessas? Sequere felicem impetum!
Pars ultionis ista, quâ gaudes, quota est?
Amas adhuc, furiosa, si satis est tibi
Coelebs Iason; quaere poenarum genus
Haud usitatum, jamque sic temet para:
Fas omne cedat, abeat expulsus pudor.
Vindicta levis est, quam ferunt purae manus:
Incumbe in iras, teque languentem excita,
Penitusque veteres pectore ex imo impetus
Violentus hauri! Quidquid admissum est adhuc,
Pietas vocetur. Hoc age, et faxo sciant,
Quam levia fuerint, quamque vulgaris notae,
Quae commodavi scelera. Prolusit dolor
Per ista noster. Quid manus poterant rudes
Audere magnum? quid puellaris furor?
Medea nunc sum; crevit ingenium malis.
Juvat, juvat rapuisse fraternum caput;
Artus juvat secuisse, et arcano patrem
Spoliasse sacro; juvat in exitium senis
Armasse natas. Quaere materiam, dolor:
Ad omne facinus non rudem dextram adferes.
Quo te igitur, ira, mittis, aut quae perfido
Intendis hosti tela? Nescio quid ferox
Decrevit animus intus, et nondum sibi
Audet fateri. Stulta properavi nimis.
Ex pellice utinam liberos hostis meus
Aliquos haberet! — Quidquid ex illo tuum est,
Creüsa peperit. Placuit hoc poenae genus,
Meritoque placuit: ultimum agnosco scelus.
Anime, patrandum est! Liberi quondam mei,
Vos pro paternis sceleribus poenas date! —

875. *Ut jussus*, ut jussus est. Nihil mutandum. 880. Ita Cajet. V.: *Pelopeia*. Vid. not. ad Thyest. 22. 896. *Quae c. scel.*, „quae Iasoni, non mihi, feci." Cf. 276. 913. Ita Gron. V.: *parandum*. Cf. 149.

Cor pepulit horror, membra torpescunt gelu,
Pectusque tremuit. Ira discessit loco,
Materque totâ conjuge expulsâ redit.
Egon' ut meorum liberûm ac prolis meae
Fundam cruorem? Melius, ah, demens furor!
Incognitum istud facinus ac dirum nefas
A me quoque absit! Quod scelus miseri luent?
Scelus est Iason genitor, et majus scelus
Medea mater. — Occidant! non sunt mei. —
Pereant? Mei sunt; crimine et culpa carent. —
Sunt innocentes, fateor; et frater fuit.
Quid, anime, titubas? ora quid lacrimae rigant,
Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor
Diducit, anceps aestus incertam rapit?
Ut saeva rapidi bella cum venti gerunt,
Utrinque fluctus maria discordes agunt,
Dubiumque pelagus fervet: haud aliter meum
Cor fluctuatur. Ira pietatem fugat,
Iramque pietas. Cede pietati, dolor!
Huc, cara proles, unicum adflictae domûs
Solamen, huc vos ferte, et infusos mihi
Conjungite artus! habeat incolumes pater,
Dum et mater habeat! — Urget exilium ac fuga.
Jamjam meo rapientur avulsi e sinu!
Flentes, gementes, occulis? — Pereant patri;
Periere matri. Rursus increscit dolor,
Et fervet odium. Repetit invitam manum
Antiqua Erinnys. Ira, quâ ducis, sequor!
Utinam superbae turba Tantalidos meo
Exisset utero, bisque septenos parens
Gnatos tulissem! Sterilis in poenas fui.
Fratri patrique quod sat est, peperi duos.
Quonam ista tendit turba Furiarum impotens?
Quem quaerit, aut quo flammeos ictus parat?

918. Cajet.: *et prolis*. Delenda fortasse copula. 939. *occulis* unus Palat., h. e. occulos, occulere vis potius quam trucidare? Cf. Troad. 979, et de verbo *occulere* Agam. 931, 980. Quod vero sic ipsa se compellat, vide Thyest. 412, 933 etc. Ceterum vett. fere libri: *oculis*; aliquot: *in oculis*; Ald.: *sed oculis*, quae sunt versum male fulcientium. V. legitur secundum Lipsianum librum et Ascensium: *Flentes, gementes. Osculis pereant patris; Per matris.* Malit Gron.: *F., gementes. O scelus! pereant patri: P. matri*, quorum verborum *patri* et *matri* legitur in Florentino, *matri* etiam in 5 Palatt. et priscis quibusdam edd. 948. Quid? *flammeos?* Sequente versu dicitur de facibus. Fort.: *squameos*. Cf. 950.

Aut cui cruentas agmen infernum faces
Intentat? Ingens anguis excusso sonat
Tortus flagello. Quem trabe infestâ petit
Megaera? cujus umbra dispersis venit
Incerta membris? Frater est! poenas petit.
Dabimus, sed omnes! Fige luminibus faces!
Lania, perure, pectus! en, Furiis patet! —
Discedere a me, frater, ultrices deas,
Manesque ad imos ire securas jube:
Mihi me relinque, et utere hâc, frater, manu,
Quae strinxit ensem. Victimâ manes tuos
Placamus istâ. Quid repens adfert sonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelsa nostrae tecta conscendam domûs
Caede inchoatâ. Perge tu mecum, comes!
Tuum quoque ipsa corpus hinc mecum aveham.
Nunc hoc age, anime! Non in occulto tibi est
Perdenda virtus; adproba populo manum.
IAS. Quicunque regum cladibus fidus doles,
Concurre, ut ipsam sceleris auctorem horridi
Capiamus! Huc, huc, fortis, armiferi cohors,
Conferte tela! vertite ex imo domum!
MED. Jamjam recepi sceptra, germanum, patrem;
Spoliumque Colchi pecudis auratae tenent!
Rediere regna! rapta virginitas redît!
O placida tandem numina! o festum diem!
O nuptialem! Vade: perfectum est scelus;
Vindicta nondum. Perage, dum faciunt manus!
Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? Potes.
Jam cecidit ira. Poenitet facti, pudet.
Quid, misera, feci? Misera, poeniteat licet,
Feci! — Voluptas magna me invitam subit,
Et, ecce, crescit! Deerat hoc unum mihi,
Spectator iste. Nihil adhuc factum reor:
Quidquid sine isto fecimus sceleris, perît.
IAS. En, ipsa tecti parte praecipiti imminet!
Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat
Suis perusta! MED. Congere extremum tuis
Gnatis, Iason, funus, ac tumulum strue:
Conjux socerque justa jam functis habent,

954. *sed omnes*, et quidem omnes. Cf. Herc. Oet. 1485, Phaedri Fab. 4, 17, 19 etc. V.: *Dabimus. sed omnes f. l. f.: Lania*, etc. 960. *Placamus*, quod fortius vulgato *Placemus*, Gruter. arcessivit e Palatinis et edd. veteribus. 968. MS. Eguian.: *auctricem.* 982. Sic meliores codd. V.: *Sp. ipse.*

A me sepulti. Gnatus hic fatum tulit;
Hic te vidente dabitur excitio pari.
IAS. Per numen omne, perque communes fugas,
Torôsque, quos non nostra violavit fides,
Jam parce nato! Si quod est crimen, meum est:
Me dedo morti; noxium macta caput!
MED. Hâc, quâ recusas, quâ doles, ferrum exigam!
I nunc, superbe, virginum thalamos pete!
Relinque matres! IAS. Unus est poenae satis.
MED. Si posset unâ caede satiari manus:
Nullam petîsset. Ut duos perimam: tamen
Nimium est dolori numerus angustus meo.
In matre si quod pignus etiamnum latet,
Scrutabor ense viscera, et ferro extraham.
IAS. Iam perage coeptum facinus (haud ultra precor),
Moramque saltem supplicîs dona meis.
MED. Perfruere lento scelere; ne propera, dolor!
Meus dies est: tempore accepto utimur.
IAS. Infesta, memet perime! MED. Misereri jubet.
Bene est: peractum est. Plura non habui, dolor,
Quae tibi litarem. Lumina huc tumida adleva,
Ingrate Iason! Conjugem agnoscis tuam?
Sic fugere soleo: patuit in coelum via:
Squamosa gemini colla serpentes jugo
Submissa praebent. Recipe jam gnatos, parens;
Ego inter auras aliti curru vehar.
IAS. Per alta vades spatia sublime aetheris?
Testare, nullos esse, quâ veheris, deos.

992. Fort.: *violabit.* 1004. *dona*, remitte; fac gratiam morae. 1015. V.: *P. a. vade sp. sublimi aeth.* Verum id jubere non decet Iasonem, neque *Sublimus* est ex usu Senecae. 1016. *Testare*, testaris.

L. ANNAEI SENECAE
AGAMEMNON.

DRAMATIS PERSONAE.

THYESTES.
CLYTAEMNESTRA.
NUTRIX.
AEGISTHUS.
CHORUS ARGIVARUM sive MYCENAEARUM.
ORESTES, muta persona.
AGAMEMNON.
CASSANDRA.
EURYBATES.
ELECTRA.
STROPHIUS.
CHORUS ILIADUM.
PYLADES, muta persona.

AGAMEMNON.

ARGUMENTUM.

Thyestis umbra, ulciscendi injurias (de quibus vide Thyestis argumentum) cupida, filium Aegisthum in caedem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem a Troja reducem in convivio imperviâ irretitum veste occidit, consilii caedisque participe Clytaemnestrâ, quam absente marito Agamemnone corruperat. Cassandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulsam occidit. Electram, quod fratrem Orestem amandarat, carceri mancipari jubent.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Polluti dolor hospitii atque iniuria raptae
Tyndaridis bello geminos armarat Atridas,
Collectâque manu Danaum maria alta secabant.
Interea Aegisthi violento carpitur igni
Saeva Clytaemnestre, penitusque Agamemnona corde
Expulit, et thalamos violavit iniqua iugales.
At postquam, Phrygibus crudeli Marte subactis,
Atrides patrias victor remeavit in oras:
(O nulli sors fida diu!) qui mille carinas
Rexerat atque Asiam decimo deleverat anno,
Ante lares proprios exoptatosque penates
Coniugis incestae manibus concisus ab atro
Vulnere praecipitem fudit cum sanguine vitam.

ACTUS PRIMUS.

THYESTIS UMBRA.

Thyestis umbra ab Inferis adveniens Aegisthum ad vindictam sibi ab oraculo promissam invitat.

Opaca linquens Ditis inferni loca, 1. 2.
Adsum profundo Tartari emissus specu,
Incertus, utras oderim sedes magis:
Fugio Thyestes Inferos, Superos fugo.
Inhorret animus et pavor membra excutit:
Video paternos, imo fraternos lares.
Hoc est vetustum Pelopiae limen domus.
Hinc auspicari regium capiti decus
Mos est Pelasgis; hôc sedent alti toro,
Quibus superba sceptra gestantur manu.
Locus hic habendae curiae; hic epulis locus.
Libet reverti. Nonne vel tristes lacus
Adcolere satius? nonne custodem Stygis,
Tergemina nigris colla jactantem jubis,
Ubi ille celeri corpus evinctus rotae
In se refertur; ubi per adversum inritus
Redeunte toties luditur saxo labor;
Ubi tondet ales avida foecundum jecur;
Et inter undas fervidâ exustus siti
Aquas fugaces ore decepto adpetit,
Poenas daturus coelitum dapibus graves.
Sed ille nostrae pars quota est culpae senex?
Reputemus omnes, quos ob infandas manus
Quaesitor urnâ Gnossius versat reos:
Vincam Thyestes sceleribus cunctos meis;
A fratre vincar. Liberis plenus tribus
In me sepultis viscera exedi mea.
Neque hactenus Fortuna maculavit patrem;
Sed, majus aliud ausa commisso scelus,
Gnatae nefandos petere concubitus jubet.

Vers. 5. ita Flor. V.: *En, horret.* 6. MS. Cruser.: *V. p., video f. l.* 13. Inepte libri: *Incolere.* 15. Flor. et unus Palat.: *rota.*

Non pavidus hausi dicta, sed cepi nefas.
Ergo ut per omnes liberos irem parens,
Coacta fatis gnata fert uterum gravem,
Me patre dignum. Versa natura est retro:
Avo parentem, proh nefas! patri virum,
Gnatis nepotes miscui, nocti diem.
Sed sera tandem respicit fessos malis
Post fata demum sortis incertae fides:
Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
Cujus secutae mille vexillum rates,
Iliaca velis maria texerunt suis,
Post decima Phoebi lustra devicto Ilio,
Adest, daturus conjugi jugulum suae.
Jamjam natabit sanguine alterno domus;
Enses, secures, tela, divisum gravi
Ictu bipennis regium video caput!
Jam scelera prope sunt; jam dolus, caedes, cruor!
Parantur epulae! Causa natalis tui,
Aegisthe! venit! Quid pudor vultus gravat?
Quid dextra dubio trepida consilio labat?
Quid ipse temet consulis, torques, rogas
An deceat hoc te? Respice ad matrem: decet.
Sed cur repente noctis aestivae vices
Hiberna longâ spatia producunt morâ?
Aut quid cadentes detinet stellas polo?
Phoebum moramur. Reddo jam mundo diem.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus e mulieribus Argivis seu Mycenaeis excelsam fortunam queritur instabilem, anxiam, periculis obnoxiam; mediocrem itaque illi praefert.

O REGNORUM magnis fallax **a. d. et m.**
Fortuna bonis, in praecipiti
Dubioque locas excelsa nimis!
Nunquam placidam sceptra quietem
Certumve sui tenuere diem;
Alia ex aliâ cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas.
Non sic Libycis Syrtibus aequor
Furit alternos volvere fluctus;
Non Euxini turget ab imis

58. *sortis incertae fides*, sortis (oraculi Delphici: vid. Hygin. fab. 87.) incerta fides, per hypallagen. Vid. Gron. 56. Ita Gron. V.: *Redde*, ambigue quidem, ut quo etiam Aegisthus compellari videri possit.

Commota vadis unda, nivali
Vicina polo,
Ubi, caeruleis immunis aquis,
Lucida versat plaustra Bootes,
Ut praecipites regum casus
Fortuna rotat.
Metui cupiunt, metuique timent.
Non nox illis alma recessus
Praebet tutos; non curarum
Somnus domitor pectora solvit.
Quas non arces scelus alternum
Dedit in praeceps? impia quas non
Arma fatigant? Jura pudorque
Et conjugii sacrata fides
Fugiunt aulas; sequitur tristis
Sanguinolentâ Bellona manu,
Quaeque superbos urit Erinnys,
Nimias semper comitata domos,
Quas in planum quaelibet hora
Tulit ex alto.
Licet arma vacent, cessentque doli:
Sidunt ipso pondere magna,
Ceditque oneri Fortuna suo.
Vela secundis inflata Notis
Ventos nimium timuere suos;
Nubibus ipsis inserta caput
Turris pluvio vapulat Austro;
Densasque nemus spargens umbras
Annosa videt robora frangi;
Feriunt celsos fulmina colles;
Corpora morbis majora patent;
Et cum in pastus armenta vagos
Vilia currant, placet in vulnus
Maxima cervix. Quidquid in altum
Fortuna tulit, ruitura levat.
Modicis rebus longius aevum est.
Felix, mediae quisquis turbae
Sorte quietus,
Aurâ stringit littora tutâ,
Timidusque mari credere cymbam
Remo terras propiore legit!

70. Male libri: — *Bootes. Ut — rotat!* 91. *suos*, secundos.

ACTUS SECUNDUS.

CLYTAEMNESTRA, NUTRIX.

Sibi male conscia Clytaemnestra, atque adulterii poenas, redeunte jam marito, verita, *κακὰ κακοῖς ἰᾶσθαι* statuit. Meditatur itaque Agamemnoni exitium; dissuadet nutrix.

CLYT. QUID segnis, anime, tuta consilia expetis? i. s.
Quid fluctuaris? Clusa jam melior via est.
Licuit pudicos conjugis quondam toros
Et sceptra castâ vidua tutari fide;
Periere mores, jus, decus, pietas, fides,
Et, qui redire, cum perît, nescit, pudor:
Da frena, et omnem prona nequitiam incita:
Per scelera semper sceleribus tutum est iter.
Tecum ipsa nunc evolve foemineos dolos,
Quod ulla conjux perfida atque impos sui
Amore coeco, quod novercales manus
Ausae; quod ardens impiâ virgo face,
Phasiaca fugiens regna Thessalicâ trabe:
Ferrum, venena! vel Mycenaeas domos,
Conjuncta socio, profuge furtivâ rate!
Quid timida loqueris furta et exilium et fugas?
Soror ista fecit; te decet majus nefas.
NUTR. Regina Danaûm et inclitum Ledae genus,
Quid tacita versas, quidve, consilii impotens,
Tumido feroces impetus animo geris?
Licet ipsa sileas, totus in vultu est dolor.
Proin quidquid est, da tempus ac spatium tibi.
Quod ratio non quit, saepe sanavit mora.
CLYT. Majora cruciant, quam ut moras possim pati.
Flammae medullas et cor exurunt meum;
Mixtus dolori subdidit stimulos timor,
Invidia pulsat pectus. Hinc animum jugo
Premit Cupido turpis, et vinci vetat;
Et inter istas mentis obsessae faces,
Fessus quidem et dejectus et pessumdatus,
Pudor rebellat. Fluctibus variis agor,
Ut, cum hinc profundum ventus, hinc aestus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.

115. V.: *perit.* Ascens.: *periit.* Cf. Herc. fur. 49. 130. Sic Flor. Ἄμετρον est, quod in aliis habetur, *nequit.* Ascens.: *nequiit.* 137. Flor.: *devinctus.* Alii: *devictus.*

Proinde omisi regimen e manibus meis:
Quocunque me ira, quo dolor, quo spes feret,
Huc ire pergam; fluctibus dedimus ratem.
Ubi animus errat, optimum est casum sequi.
NUTR. Coeca est temeritas, quae petit casum ducem.
CLYT. Cui ultima est fortuna, quis dubiam timet?
NUTR. Tuta est latetque culpa, si pateris, tua.
CLYT. Perlucet omne regiae vitium domûs.
NUTR. Piget prioris, et novum crimen struis?
CLYT. Res est profecto stulta nequitiae modus.
NUTR. Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.
CLYT. Et ferrum et ignis saepe medicinae loco est.
NUTR. Extrema primo nemo tentavit loco.
CLYT. Rapienda rebus in malis praeceps via est.
NUTR. At te reflectat conjugis nomen sacrum.
CLYT. Decem per annos vidua respiciam virum?
NUTR. Meminisse debes sobolis ex illo tuae.
CLYT. Equidem et jugales filiae memini faces,
Et generum Achillem. Praestitit matri fidem!
NUTR. Redemit illa classis immotae moras,
Et maria pigro fixa languore impulit.
CLYT. Piget doletque! Tyndaris, coeli genus,
Lustrale classi Doricae peperit caput!
Revolvit animus virginis thalamos meae,
Quos ille dignos Pelopiâ fecit domo,
Cum stetit ad aras ore sacrifico pater
Quam nuptiales! Horruit Calchas suae
Responsa vocis et recedentes focos.
O scelera semper sceleribus vincens domus!
Cruore ventos emimus, bellum nece.
NUTR. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
CLYT. Non est soluta prospero classis deo:
Ejecit Aulis impias portu rates.
Sic auspicatus bella non melius gerit.
Amore captae captus, immotus prece,
Sminthéa tenuit spolia Phoebeï senis,
Ardore sacrae virginis jam tum furens.
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille, solus fata qui mundi videt,
In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus aeger, et relucentes rogi:

146. Perperam libri: *quid dub. tim.?* 155. Ita membranae Burdegalenses, merito probante Delrione. Vulgo obtinet glossema *conjugii*. 162. Sic Flor. V.: *Pudet pigetque.* 168. *recedentes focos.* Cf. Thyest. 769, Herc. Oet. 1729 seqq.

Inter ruentis Graeciae stragem ultimam
Sine hoste victus marcet ac Veneri vacat,
Reparatque amores; neve desertus foret
A pellice unquam barbarâ coelebs torus,
Ablatam Achilli diligit Lyrnessida,
Nec rapere puduit e sinu avulsam viri.
En Paridis hostem! Nunc, novum vulnus gerens,
Amore Phrygiae vatis incensus furit;
Et post tropaea Troïa ac versum Ilium
Captae maritus remeat et Priami gener.
Adcingere, anime: bella non levia adparas.
Scelus occupandum est! Pigra, quem expectas diem?
Pelopia Phrygiae sceptra dum teneant nurus?
An te morantur virgines viduae domi,
Patrique Orestes similis? Horum te mala
Ventura moveant, turbo quîs rerum imminet.
Quid, misera, cessas? En, adest gnatis tuis
Furens noverca! per tuum, si aliter nequit,
Latus exigatur ensis, et perimat duos!
Misce cruorem! perde pereundo virum!
Mors misera non est commori cum quo velis.
NUTR. Regina, frena temet et siste impetum,
Et, quanta tentes, cogita! Victor venit
Asiae ferocis, ultor Europae; trahit
Captiva Pergama et diu victos Phrygas.
Hunc fraude nunc conaris et furto adgredi,
Quem non Achilles ense violavit fero,
Quamvis procacem torvus armasset manum;
Non melior Ajax, morte decretâ furens;
Non sola Danaïs Hector et bello mora;
Non tela Paridis certa; non Memnon niger;
Non Xanthus armis corpora immixtis gerens,
Fluctusque Simoïs caede purpureos agens;
Non nivea proles Cycnus aequorei dei;
Non bellicoso Thressa cum Rheso phalanx;
Non picta pharetras et securigerâ manu
Peltata Amazon? hunc domi reducem paras
Mactare, et aras caede maculare impiâ?
Ultrix inultum Graecia hoc facinus feret?
Equos et arma classibusque horrens fretum
Propone, et alto sanguine exundans solum,
Et tota captae fata Dardaniae domus

190. Libri sono insuaviore: *Troïca ac.* 205. Vett. edd.: *impetus*, ut 127. 207. Friget *nunc.* Malim: *H. f. tu coll.* etc., *tu*, quam id minime decet. 220. Flor.: *Victrix*, quod placet Gronovio.

Regesta Danaïs! Comprime adfectus truces,
Mentemque tibimet ipsa pacifica tuam!

AEGISTHUS, CLYTAEMNESTRA, NUTRIX.

Clytaemnestram nutricis consiliis cedere paratam, jamque dubiam, superveniens Aegisthus avertit rursus atque in praeceps trahit.

AEGISTH. Quod tempus animo semper ac mente horrui, i. s.
Adest profecto rebus extremum meis.
Quid terga vertis, anime? quid primo impetu
Deponis arma? Crede, perniciem tibi
Et dira saevos fata moliri deos!
Oppone cunctis vile suppliciis caput,
Ferrumque et ignes pectore adverso excipe!
CLYT. Aegisthe, non est poena sic nato mori.
AEGISTH. Tu nos, pericli socia, tu, Ledâ sata,
Comitare tantum: sanguinem reddet tibi
Ignavus iste ductor ac fortis pater.
Sed quid trementes circuit pallor genas,
Jacensque vultus languido obtutu stupet?
CLYT. Amor jugalis vincit ac flectit retro.
Referamur illuc, unde non decuit prius
Abire! Vel nunc casta repetatur fides:
Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem poenitet peccasse, paene est innocens.
AEGISTH. Quo raperis amens? credis aut speras tibi
Agamemnonis fidele conjugium? Ut nihil
Subesset animo, quod graves faceret metus:
Tamen superba et impotens flatu nimis
Fortuna magno spiritus tumidos daret.
Gravis ille sociis stante adhuc Trojâ fuit:
Quid rere ad animum suapte naturâ trucem
Trojam addidisse? Rex Mycenarum fuit;
Veniet tyrannus: prospera animos efferunt.
Effusa circa pellicum quanto venit
Turba adparatu! sola sed turbâ eminet,
Tenetque regem famula veridici dei.
Feresne thalami victa consortem tui?
At illa nolet. Ultimum est nuptae malum
Palam maritâ possidens pellex domum.

224. Eguian.: *Opprime.* 250. Fort.: *Quid reris ad suapte n. t.*, excluso vocabulo *animum*, tanquam glossemate. Cf. Herc. Oet. 229. sequ. 390, Octav. 124. *Suapte* διασυλλάβως abhorret ab hoc scriptore. 258. Sic Flor. V.: *mariti.* Cf. 1002, Heyn. et Wunderlich. ad Virg. Ecl. 8, 18.

Nec regna socium ferre nec taedae sciunt.
CLYT. Aegisthe, quid me rursus in praeceps agis,
Iramque flammis jam residentem incitas?
Permisit aliquid victor in captas sibi?
Non conjugem hoc respicere, non dominam decet.
Lex alia solio est, alia privato in toro.
Quid, quod severas ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admissi memor?
Det ille veniam facile, cui venia est opus.
AEGISTH. Ita est? pacisci mutuam veniam licet?
Ignota tibi sunt jura regnorum haud nova.
Nobis maligni judices, aequi sibi,
Id esse regni maximum pignus putant,
Si quidquid aliis non licet, solis licet.
CLYT. Ignovit Helenae: juncta Menelao redit,
Quae Europam et Asiam paribus adflixit malis.
AEGISTH. Sed nulla Atriden venere furtivâ abstulit,
Nec cepit animum conjugi obstrictum suae.
Jam crimen ille quaerit, et causas parat.
Nil esse crede turpe commissum tibi:
Quid honesta prodest vita, flagitio vacans,
Ubi dominus odit? Fit nocens; non quaeritur.
Spartamne repetes spreta et Eurotan tuum
Patriasque sedes profuga? Non dant exitum
Repudia regum. Spe metum falsâ levas.
CLYT. Delicta novit nemo nisi fidus mea.
AEGISTH. Non intrat unquam regium limen fides.
CLYT. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.
AEGISTH. Pretio parata vincitur pretio fides.
CLYT. Surgit residuus pristinae mentis pudor.
Quid obstrepis? quid voce blandiloquâ mala
Consilia dictas? Scilicet nubam tibi
Regum relicto rege generosa exuli?
AEGISTH. Et cur Atridâ videor inferior tibi,
Gnatus Thyestae? CLYT. Si parum est, adde: „et nepos."
AEGISTH. Auctore Phoebo gignor: haud generis pudet.
CLYT. Phoebum nefandae stirpis auctorem vocas,
Quem nocte subitâ frena revocantem sua
Coelo expulistis? Quid deos probro addimus?

260. Sic idem liber. V.: *rapis*, quod justo fortius videtur. Cf. 497. 262. V.: — *sibi: Nec c. h. r., nec d. d.* Delriani habent *non* utroque loco. De signo interrogandi cf. Herc. fur. 579 etc. 263. Fern.: *haec.* 264. Ita Flor. V. *in* non legitur. 269. Libri fere: *aut nova.* Recte *haud* praetulere Gruter. Gron. 290. Ita Vossian., Grot. V.: *nubet.* 297. Sic Flor. V.: — *probro advocas, Subripere — vinum?*

AGAMEMNON.

ARGUMENTUM.

Thyestis umbra, ulciscendi injurias (de quibus vide Thyestis argumentum) cupida, filium Aegisthum in caedem Agamemnonis incitat. Ille itaque Agamemnonem victorem a Troja reducem in convivio imperviâ irretitum veste occidit, consilii caedisque participe Clytaemnestrâ, quam absente marito Agamemnone corruperat. Cassandram deinde Agamemnoni amatam ab aris avulsam occidit. Electram, quod fratrem Orestem amandarat, carceri mancipari jubent.

Pulsa citatâ vocale chelys!
Nil acre velim magnumque modis
Intonet altis; sed quale soles
Leviore lyrâ flectere carmen
Simplex, lusus cum docta tuos
Musa recenset. Licet et chordâ
Graviore sones, quale canebas,
Cum Titanas fulmine victos
Videre dei; vel cum montes
Montibus altis superimpositi
Struxere gradus trucibus monstris,
Stetit impositâ Pelion Ossâ,
Pinifer ambo pressit Olympus.
Ades, o magni, soror et conjux,
Consors sceptri, regia Juno:
Tua te colimus turba Mycenae.
Tu sollicitum supplexque tui
Numinis Argos sola tueris;
Tu bella manu pacemque regis;
Tu nunc lauros Agamemnonias
Accipe victrix! Tibi multiforâ
Tibia buxo solemne canit;
Tibi fila movent docta puellae
Carmine molli; tibi votivam
Matres Grajae lampada jactant;
Ad tua conjux candida tauri
Delubra cadit, nescia aratri,
Nullo collum signata jugo.
Tuque, o magni gnata Tonantis,
Inclita Pallas, quae Dardanias
Saepe petisti cuspide turres!
Te permixto matrona minor
Majorque choro colit, et reserat
Veniente deâ templa sacerdos.
Tibi nexilibus turba coronis
Redimita venit;
Tibi grandaevi lassique senes
Compote voto reddunt grates,
Libantque manu vina trementi.
Et te, Triviam, notâ memores
Voce precamur.
Tu maternam sistere Delon,
Lucina, jubes, huc atque illuc

338. V.: *ambas*, paulo frequentiore sibilo.

Prius errantem Cyclada ventis;
Nunc jam stabilis fixâ terras
Râdice tenet, respuit auras,
Religatque rates, adsueta sequi.
Tu Tantalidos funera matris
Victrix numeras. Stat nunc Sipyli
Vertice summo flebile saxum,
Et adhuc lacrimas, moesta aeternum,
Marmora manant antiqua novas.
Colit impense femina virque
Numen geminum.
Tuque ante omnes, pater ac rector,
Fulmine pollens, cujus nutu
Simul extremi tremuere poli,
Generis nostri, Jupiter, auctor,
Cape dona libens, abavusque tuam
Non degenerem respice prolem!
Sed, ecce, vasto concitus miles gradu i. s.
Manifesta properat signa laetitiae ferens:
Namque hasta summo lauream ferro gerit,
Fidusque regi semper Eurybates adest.

ACTUS TERTIUS.

EURYBATES, CLYTAEMNESTRA.

Eurybates narrat, Agamemnona reducem advenire, tempestatem a Pallade immissam, Naupliique dolo aggravatam. Parantur diis victimae et convivium Agamemnoni; captivae adducuntur.

EUR. DELUBRA et aras coelitum et patrios lares i. s.
Post longa fessus spatia, vix credens mihi,
Supplex adoro. Vota Superis solvite:
Telluris altum remeat Argolicae decus
Tandem ad penates victor Agamemnon suos.
CLYT. Felix ad aures nuncius venit meas,
Ubinam petitus per decem conjux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?

374. Fern, Cajet.: *Num. victrix.* 375. Ita Flor., Gruteriani 3, Gronovii membranaceus et Fern. V.:

Flebile saxum,
Et adhuc lacrimas marmora fundunt
Antiqua novas.

manant active, ut apud Horatium Epist. 1, 10. 43:

EUR. Incolumis, auctus gloriâ, laude inclitus
Reducem expetito littori impressit pedem.
CLYT. Sacris colamus prosperum tandem diem,
Et si propitios, attamen lentos, deos.
Tu pande, vivat conjugis frater mei,
Et pande, teneat quas soror sedes mea.
EUR. Meliora votis posco et obtestor deos;
Nam certa fari sors maris dubii vetat.
Ut sparsa tumidum classis excepit mare;
Ratis videre socia non potuit ratem.
Quin ipse Atrides aequore immenso vagus
Graviora pelago damna quam bello tulit,
Remeatque victo similis, exiguas trahens
Lacerasque victor classe de tantâ rates.
CLYT. Effare: casus quis rates hausit meas,
Aut quae maris fortuna dispulerat duces?
EUR. Acerba fatu poscis, infaustum jubens
Miscere laeto nuncium. Refugit loqui
Mens aegra, tantis atque inhorrescit malis.
CLYT. Exprome. Clades scire qui refugit suas,
Gravat timorem: dubia plus torquent mala.
EUR. Ut Pergamum omne Doricâ cecidit face;
Divisa praeda est. Maria properantes petunt,
Jamque ense fessum miles exonerat latus;
Neglecta summas scuta per puppes jacent;
Ad militares remus aptatur manus;
Omnisque nimium longa properanti mora est.
Signum recursûs regiâ ut fulsit rate,
Et clara lentum remigem monuit tuba:
Aurata primas prora designat vias,
Aperitque cursus, mille quos puppes secent.
Hinc aura primo lenis impellit rates
Adlapsa velis; unda vix actu levi
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit;
Splendetque classe pelagus et pariter latet.
Juvat videre nuda Trojae littora,
Juvat relicti sola Sigeï loca.
Properat juventus omnis adductos simul
Lentare remos; adjuvat ventos manu,
Et valida nisu brachia alterno movet.

404. *Melióra*, bona, fausta. 412. Ita Flor. V.: *Quis fare nostras hauserit cas. r.* 413. Soloece libri: *dispulerit.* 414. V.: *jubes*, asyndeto inepto. 430. *actu* Flor. Gron. V.: *tactu.* 431. Fort.: *mollis a flatu tremit*, quemadmodum *a sole calet* et similia dicuntur. Incommodi duplices ablativi.

Sulcata vibrant aequora et latera increpant,
Dirimuntque canae caerulum spumae mare.
Ut aura plenos fortior tendit sinus:
Posuere tonsas, credita est vento ratis;
Fususque transtris miles aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat;
Aut bella narrat: Hectoris fortis minas,
Currusque, et emto redditum corpus rogo;
Sparsum cruore regis Herceum Jovem.
Tum, qui jacente reciprocus ludit salo,
Tumidumque pando transilit dorso mare,
Tyrrhenus omni piscis exultat freto,
Agitatque gyros, et comes lateri adnatat,
Anteire naves laetus et rursus sequi;
Nunc prima tangens rostra lascivit chorus,
Millesimam nunc ambit et lustrat ratem.
Jam littus omne tegitur, et campi latent,
Et dubia parent montis Idaei juga.
Et jam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atrâ fumus adparet notâ.
Jam lassa Titan colla relevabat jugo;
In astra jam lux prona, jam praeceps dies;
Exigua nubes sordido crescens globo
Nitidum cadentis inquinat Phoebi jubar.
Suspecta varius occidens fecit freta;
Nox prima coelum sparserat stellis; jacent
Deserta vento vela: tum murmur grave
Majora minitans collibus summis cadit,
Tractuque longo littus ac petrae gemunt.
Agitata ventis unda venturis tumet:
Cum subito luna conditur, stellae latent,
In astra pontus tollitur, coelum perit;
Nec una nox est: densa tenebras obruit
Caligo, et omni luce subductâ fretum
Coelumque miscet. Undique incumbunt simul,
Rapiuntque pelagus infimo eversum solo
Adversus Euro Zephyrus et Boreae Notus.
Sua quisque mittunt tela, et infesti fretum
Emoliuntur (turbo convolvit mare):
Strymonius altas Aquilo contorquet nives,
Libycusque arenas Auster ad Syrtes agit.
Nec manet in Austro: fit gravis nimbis Notus,
Imbre auget undas; Eurus Orientem movet,
Nabathaea quatiens regna et Eoos sinus.
Quid rapidus ora Corus Oceano exserens?

Mundum revelli sedibus totum suis,
Ipsosque rupto crederes coelo deos
Decidere, et atrum rebus induci chaos.
Vento resistit aestus, et ventus retro
Aestum revolvit. Non capit sese mare,
Undasque miscent imber et fluctus suas.
Nec hoc levamen denique aerumnis datur,
Videre saltem et nosse, quo pereant malo:
Premunt tenebrae lumina, et dirae Stygis
Inferna nox est. Excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen elisâ micat;
Miserisque lucis tanta dulcedo est: male
Hoc lumen optant. Ipsa se classis premit,
Et prora prorae nocuit, et lateri latus.
Illam dehiscens pontus in praeceps rapit
Hauritque, et alto redditam revomit mari;
Haec onere sidit; illa convulsum latus
Submittit undis; fluctus hanc decimus tegit;
Haec lacera et omni decore populato levis
Fluitat; nec illi vela, nec tonsae manent,
Nec rectus altas malus antennas ferens,
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
Nil ratio et usus audet: ars cessit malis.
Tenet horror artus; omnis officio stupet
Navita relicto; remus effugit manus.
In vota miseros ultimus cogit timor,
Eademque Superos Troës et Danaï rogant.
Quid fata possunt! invidet Pyrrhus patri,
Ajaci Ulysses, Hectori Atrides minor,
Agamemno Priamo. Quisquis ad Trojam jacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit gradu,
Quem fama servat, victa quem tellus tegit.
„Nil nobile ausos pontus atque undae ferent?
Ignava fortes fata consument viros?
Perdenda mors est? Quisquis es nondum malis
Satiate tantis coelitum, tandem tuum
Numen serena! Cladibus nostris daret
Vel Troja lacrimas. Odia si durant tua,
Placetque mitti Doricum exitio genus:
Quid hos simul perire nobiscum juvat,

494. V.: — *dulcedo est malae. Hoc* etc., quae scriptura longe insulsissima. Fern.: *male* (valde). 498. V.: *mare*. Gron. ingeniose: *et alio r. r. mari*. 514. *tegit* quidam scripti et edd. vett. V.: *premit*. 517. Ita Mogunt. et Veneti. V.: *Perd. m. est*. Cf. Med. 966.

Quibus perimus? Sistito infestum mare:
Vehit ista Danaos classis? et Troas vehit."
Nec plura possunt: occupat vocem mare.
Ecce alia clades! fulmine irati Jovis
Armata Pallas, quidquid aut hastâ minax,
Aut aegide et furore Gorgoneo potest,
Aut igne patrio, tentat: et coelo novae
Spirant procellae. Solus invictus malis
Luctatur Ajax. Vela cogentem hunc sua
Tenso rudente flamma perstrinxit cadens.
Libratur aliud fulmen; hoc toto impetu
Certum reductâ Pallas excussit manu,
Imitata patrem. Transit Ajacem et ratem,
Ratisque partem secum et Ajacem tulit.
Nil ille motus, ardua ut cautes, salo
Ambustus extat, dirimit insanum mare,
Fluctusque rumpit pectore, ac navem manu
Complexus in se traxit, et coeco mari
Conlucet Ajax; omne resplendet fretum.
Tandem occupatâ rupe furibundum intonat,
Superasse nunc se pelagus atque ignes. „Juvat
Vicisse coelum, Palladem, fulmen, mare!
Non me fugavit bellici terror deï;
Et Hectorem unâ solus et Martem tuli;
Phoebéa nec me tela pepulerunt gradu:
Cum Phrygibus istos vicimus. Tene horream?
Aliena inerti tela mittis dexterâ.
Quid, si ipse mittat?" Plura cum auderet furens:
Tridente rupem subruit pulsam pater
Neptunus, imis exerens undis caput,
Solvitque montem; quem cadens secum tulit,
Terrâque et igni victus et pelago jacet.
Nos alia major naufragos pestis vocat.
Est humilis unda, scrupeis mendax vadis,
Ubi saxa rapidis clusa vorticibus tegit
Fallax Caphareus; aestuat scopulis fretum,
Fervetque semper fluctus alternâ vice;
Arx imminet praerupta, quae spectat mare
Utrinque geminum. Pelopis hinc oras tui,
Et Isthmon, arcto qui recurvatus solo
Ionia jungi maria Phrixeïs vetat;

525. Libri: *Sistite.* 536. *Ajacem* Mogunt., Jov. Pontan. Fabric. Delr. Inepte legitur *Ajacis.* 555. *vocat*, invitat. Cf. 589. etc.

Hinc scelere Lemnon nobilem; hinc Chalcodona,
Tardamque ratibus Aulin. Hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, et clarum manu
Lumen nefandâ vertice e summo efferens
In saxa duxit perfidâ classem face.
Haerent acutis rupibus fixae rates;
Has inopis undae brevia comminuunt vada;
Pars vehitur hujus prima, pars scopulo sedet;
Hanc alia retro spatia relegentem ferit,
Et fracta frangit. Jam timent terram rates,
Et maria malunt. Cecidit in lucem furor.
Postquam litatum est Ilio: Phoebus redit,
Et damna noctis tristis ostendit dies.
CLYT. Utrumne doleam, laeter an reducem virum?
Remeasse laetor; vulnus at regni grave
Lugere cogor. Redde jam Grajis, pater,
Altisona quatiens regna, placatos deos!
Nunc omne laetâ fronde veletur caput;
Sacrifica dulces tibia effundat modos;
Et nivea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce! turba tristis, incomtae comas
Iliades adsunt, quas super celso gradu
Effrena Phoebas entheas laurus quatit.

CHORUS ILIADUM, CASSANDRA.

Chorus Iliadum Trojae fata casumque luget, Cassandra furore Phoebeo correpta, quae Agamemnoni imminent, vaticinatur.

CHOR. Heu, quam dulce malum mortalibus additum Aeol.
Vitae dirus amor, cum pateat malis asclep.
Effugium, et miseros libera mors vocet asclep. dact.
Portus aeternâ placidus quiete! sapph.
Nullus hunc terror nec impotens tr. dim. hyp.

564. Libri vett. *Chalcedona*, vel *Calcedona*; Ald.: *et hinc Chalcida.* V.: *hinc et Chalcida.* Gronovio placebat *Anthedona*, quae urbs Boeotiae maritimae, sita e regione insulae Euboeae. Chalcodon urbs ejus insulae prope Chalcidem, teste Pausania pagg. 567. et 570, ipsaque Euboea Χαλκωδοντίδων patria dicitur Euripidi in Ione, ut monet Jacob. Gron. Plinio Hist. nat. 4, 12. med. audit Chalcodontis. 565. Libri: *Aulida*, eliso nomine in fine sententiae, quod invenustum; nec placent vicina similis terminationis verba *Chalcodona* et *Aulida*. 591 — 595. male digesti sunt in vulgatis libris, nec proba est haec interpunctio: — *Tonantis. Pax alta. nullos* etc. In *hunc* versu 591. intelligendus *portus* ille mortis; nam durissimum est, quod placet Gronovio, referri ad *Qui* versu 603, ibique incipere apodosin. *Pax alta* dicitur ejusdem portus, seu mortis.

Procella Fortunae movet, i. dim.
Aut iniqui flamma Tonantis; glyc. pol. hyp.
Pax alta nullos civium coetus timet, i. sen.
Aut minaces victoris iras; as.: tr. i. hyp.
Non maria asperis insana Coris; alc. invers.
Non acies feras, pulvereamque nubem, dochm. hyp.
Motam barbaricis equitum catervis;
Non urbe cum totâ populos cadentes, alc. hyp.
Hosticâ muros populante flammâ, sapph.
Indomitumve bellum. Perrumpet omne dochm. hyp.
Servitium contemtor levium deorum,
Qui vultus Acherontis atri, glyc. hyp.
Qui Styga tristem non tristis videt, as.: ad. do.
Audetque vitae ponere finem. as.: i. h. ad.
Par ille regi, par Superis erit. alc.
O quam miserum est nescire mori! a. d.
Vidimus patriam ruentem nocte funestâ, t. tr. h. cl.
Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes! as.: a. h. t. d.
Non illa bello victa, nec armis, as.: i. h. ad.
Ut quondam Herculeâ cecidit pharetrâ! sapph. dact.
Quam non Peleï Thetidosque natus, as.: do. i. h.
Carusque Pelidae nimium feroci, alc. h.
Vicit, acceptis cum fulsit armis, sapph. sp.
Fuditque Troas falsus Achilles; as.: i. hyp. ad.
Aut cum ipse Pelides animos feroces alc. hyp.
Sustulit luctu, celeremque saltu sapph.
Troades summis timuere muris,
Perdidit in malis extremum decus, dochm.
Fortiter vinci: cr. d. c.
Restitit annis Troja bis quinis, as.: ad. cr. d. c.
Unius noctis peritura furto. sapph.
Vidimus simulata dona molis immensae; t. tr. hyp. cl.
Danaûmque fatale munus as.: i. t.
Duximus nostrâ creduli dextrâ; as.: 2 cr. d. c.
Tremuitque saepe i. hyp.
Limine in primo sonipes, cavernis sapph.
Conditos reges bellumque gestans; sapph. sp.
Et licuit versare dolos, ut ipsi dact. pent. log.
Fraude suâ capti caderent Pelasgi.
Saepe commotae sonuere parmae; sapph.
Tacitumque murmur percussit aures, as.: 2 i. hyp.

597. Flor.: *Pulvereamve.* 599. sequ. Ita Delrio ex suis, item vett. edd., in his Fern. Gruterus quoque: *Non urbe.* V.:
Hostica aut muros populante flamma,
Urbe cum tota populos cadentes.

Ut fremuit male subdolo parens Pyrrhus Ulyssi. as.:
glyc. pher.
Secura metûs Troïca pubes a. d. et m.
Sacros gaudet tangere funes.
Hinc aequaevi gregis Astyanax,
Hinc Haemonio desponsa rogo,
Ducunt turmas; haec femineas,
Ille viriles. Festae matres
Votiva ferunt munera divis;
Festi patres adeunt aras.
Unus totâ vultus in urbe est;
Et, quod nunquam post Hectoreos
Vidimus ignes, laeta est Hecabe.
Quid nunc primum, dolor infelix,
Quidve extremum deflere paras?
Moenia, divûm fabricata manu,
Diruta nostra?
An templa deos super usta suos?
Non vacat istis lacrimare malis:
Te, magne parens, flent Iliades.
Vidi, vidi,
Senis in jugulo telum Pyrrhi
Vix exiguo sanguine tingi!
CASS. Cohibete lacrimas, omne quas tempus petet, i. a.
Troades, et ipsae vestra lamentabili
Lugete gemitu funera: aerumnae meae
Socium recusant. Cladibus questus meis
Removete: nostris ipsa sufficiam malis.
CHOR. Lacrimas lacrimis miscere juvat: a. d. et m.
Magis exurunt,
Quos secretae lacerant curae.
Juvat in medium deflere suos;
Nec tu, quamvis dura virago
Patiensque mali,
Poteris tantas flere ruinas.
Non, quae verno nobile carmen
Ramo cantat, tristis aëdon,
Ityn in varios modulata sonos;
Non, quae tectis Bistonos ales
Residens summis
Impia diri furta mariti

633. Vulgo: *Et fremuit.* 644. V.: *Hecube.* Cf. Troad. 846. 648. Cajet.: *Dir. narra*, pro *narras*, ut videtur. 655. *petet* Flor. V.: *petit.* 656. *ipsae.* Fort.: *isto.* 664. Ita Flor. V.: *Nec enim quamvis.* 667. Idem liber: *mobile.*

Garrula deflet, lugere tuam
Poterit, digne conquesta, domum.
Licet ipse velit
Clarus niveos inter olores
Istrum cygnus Tanaïnque colens
Extrema loqui;
Licet alcyones Ceyca suum
Fluctu leviter plangente sonent,
Cum tranquillo, male confisae,
Credunt iterum pelago audaces,
Foetusque suos
Nido pavidae titubante fovent;
Non, si, molles imitata viros,
Tristis laceret brachia tecum,
Quae turritae turba parenti,
Pectora rauco concita buxo,
Furit, ut Phrygium lugeat Attin,
Non est lacrimis, Cassandra, modus,
Quia quae patimur vicere modum.
    Sed cur sacratas deripis capiti infulas? i. s.
Miseris colendos maxime Superos putem.
CASS. Vicere nostra jam metus omnes mala.
Equidem nec ullâ coelites placo prece;
Nec, si velint saevire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipsa consumsit suas.
Quae patria restat, quis pater, quae jam soror?
Bibére tumuli sanguinem atque arae meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhausta nempe! regiâ miseri senes
Vacuâ relicti totque per thalamos vident
Praeter Lacaenam ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater et regimen Phrygum,
Foecunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Experta leges, induit vultus feros:
Circa ruinas rabida latravit suas,
Trojae superstes, Hectori, Priamo, sibi.
CHOR. Silet repente Phoebas, et pallor genas,
Creberque totum possidet corpus tremor;
Stetere vittae: mollis horrescit coma;
Anhela corda murmure incluso fremunt;

673. Flor. et Lipsian.: *narrat.* 693. Sic Flor. V.: *Superos reor*, frequentiore quidem littera canina. 701. Sic itidem Flor., quem sequitur etiam Gron. V.: *regiam miseri senis Vacuam relinqui.* Similis descriptio expugnatae a Gallis Romae apud Livium 5, 39

Incerta nutant lumina, et versi retro
Torquentur oculi; rursus immites rigent.
Nunc levat in auras altior solito caput,
Graditurque celsa; nunc reluctantes parat
Reserare fauces; verba nunc cluso male
Custodit ore Maenas impatiens dei.
CASS. Quid me furoris incitam stimulis novi,
Quid mentis inopem, sacra Parnassi juga
Rapitis? Recede, Phoebe: jam non sum tua.
Extingue flammas pectori infixas meo!
Cui nunc vagor vesana? cui bacchor furens?
Jam Troja cecidit falsa: quid vates ago?
Ubi sum? Fugit lux alma, et obscurat genas
Nox alta, et aether abditus tenebris latet.
Sed ecce! gemino sole praefulget dies,
Geminumque duplices Argos attollit domos.
Idaea cerno nemora! fatalis sedet
Inter potentes arbiter pastor deas.
Timete reges, moneo, furtivum genus:
Agrestis ille alumnus evertet domum.
Quid ista vecors tela femineâ manu
Destricta praefert? quem petit dextrâ virum
Lacaena cultu, ferrum Amazonium gerens?
Quae versat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum, colla sublimis, jacet
Ignobili sub dente, Marmaricus leo,
Morsus cruentos passus audacis leae.
Quid me vocatis sospitem solam e meis,
Umbrae meorum? Te sequor, totâ pater
Trojâ sepulte! Frater, auxilium Phrygum,
Terrorque Danaûm, non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exustis manus;
Sed lacera membra, et saucios vinclo gravi
Illos lacertos. Te sequor, nimium cito
Congresse Achilli, Troïle! Incertos geris,
Deïphobe, vultus, conjugis munus novae!
Juvat per ipsos ingredi Stygios lacus;
Juvat videre Tartari saevum canem,
Avidique regna Ditis! Haec hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamque, victricemque. Vos, umbrae, precor;

724. Libri: *Jam Tr. cecidit. falsa quid v. a.? falsa.*, decepta. 735. *ferr. Amaz.*, *Amazoniam securim*, ut ait Horat. Od. 4, 4, 20. 737. Libri vulgares ταυτολογικῶς: *colla vexatus*. Sequor Florentinum. Cf. 871.

Jurata Superis unda, te pariter precor,
Reserate paulum terga nigrantis poli:
Levis ut Mycenas turba prospiciat Phrygum!
Spectate miseri: fata se vertunt retro.
Instant sorores squalidae? Sanguinea jactant verbera; i. tetr.
Fert laeva semustas faces; turgentque pallentes genae,
Et vestis atri funeris exesa cingit ilia.
Strepuntque nocturni metus; et ossa vasti corporis,
Corrupta longinquo situ, palude limosâ jacent.
Et ecce! defessus senex ad ora ludentes aquas
Non captat, oblitus sitis, moestus futuro funere;
Exultat et ponit gradus pater decoros Dardanus!
CHOR. Jam pervagatus ipse se fregit furor, i. s.
Caditque, flexo qualis ante aras genu
Cervice taurus vulnus incertum gerens.
Relevemus artus entheos. Tandem suos
Victrice lauru cinctus Agamemnon adit:
Et festa conjux obvios illi tulit
Gressus, reditque juncta concordi gradu.

ACTUS QUARTUS.

AGAMEMNON, CASSANDRA.

Agamemnoni reduci praedicit Cassandra fatum, nec creditur.
Troad. vers. 54.

AGAM. TANDEM revertor sospes ad patrios lares. i. s.
O cara, salve, terra! tibi tot barbarae
Dedere gentes spolia; tibi felix diu
Potentis Asiae Troja submisit manus.
Quid ista vates corpus effusa ac tremens
Dubiâ labat cervice? Famuli, attollite!
Refovete gelido latice! Jam recipit diem
Marcente visu. Suscità sensus tuos:
Optatus ille portus aerumnis adest.

758 — 765. Ita vett. edd. V.:
Instant sorores squalidae.
Sanguinea jactant verbera,
et sic porro. Cf. Med. 852 seqq. Non inusitata brevis syllaba in medio versu 760, siquidem ejusmodi iambici gaudent jure asynartetorum. 768. *incertum* (non mortale) Flor., quod aptius vulgato *incisa*. 770. Sic idem codex, more suo in hoc verbo. V.: *lauro*.

Festus dies est. CASS. Festus et Trojae fuit.
AGAM. Veneremur aras. CASS. Cecidit ante aras pater.
AGAM. Jovem precemur pariter. CASS. Herceum Jovem?
AGAM. Credis videre te Ilium? CASS. Et Priamum simul.
AGAM. Hic Troja non est. CASS. Ubi Helena est, Trojam puto.
AGAM. Ne metue dominam famula.... CASS. Libertas adest.
AGAM. Secura vive. CASS. Mors mihi est securitas.
AGAM. Nullum est periclum tibimet. CASS. At magnum tibi.
AGAM. Victor timere quid potest? CASS. Quod non timet.
AGAM. Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat deum,
Retinete, ne quid impotens peccet furor!
At te, pater, qui saeva torques fulmina
Pellisque nubes, sidera et terras regis,
Ad quem triumphi spolia victores ferunt;
Et te sororem cuncta pollentis viri,
Argolica Juno, pecore votivo libens
Arabumque donis, supplice et fibra colam.

CHORUS ARGIVARUM.

Chorus Argivarum Herculis laudes canit, nutriti scilicet Argis, cujusque sagittae fato poscebantur ad secundum Trojae excidium.

ARGOS nobilibus nobile civibus, asclep.
Argos iratae carum novercae, sapph. sp.
Semper ingentes educas alumnos; as.: cr. d. c. t. d. br.
Imparem aequasti numerum deorum: sapph.
Tuus ille bisseno meruit labore alc. hyp.
Adlegi coelo magnus Alcides, as.: 2 cr. d. c.
Cui lege mundi Jupiter ruptâ i. tr. brach. cl.
Roscidae noctis geminavit horas, sapph.
Jussitque Phoebum i. h.
Tardius celeres agitare currus, sapph. dact.
Et tuas lente remeare bigas, sapph.
Pallida Phoebe; ad.
Retulitque pedem, nomen alternis as.: a. et cr. d. c.
Stella quae mutat, seque mirata est as. 2 cr. d. c.
Hesperum dici; cr. d. c.
Aurora movit ad solitas vices alc.
Caput, et relabens imposuit senis
Humero mariti. i. hyp.

788. Malim *vives*, ut haec jungantur verbis *Ne metue dom. fam.* 789. Libri eliso *tibi*, verbo gravissimo: *tibi est.* 811. Flor. Gron.: *Retulit.* 815. Flor.:
Imposuit seni collum marito.
Ceterum haec inde a versu 807, itidemque quae leguntur 830 — 844, minus recte digesta sunt in vulgatis libris.

Sensit Ortus, sensit Occasus, t. d. hyp. cl.
Herculem nasci: violentus ille sapph.
Nocte non unâ poterat creari.
Tibi concitatus substitit mundus, i. h. et cr. d. c.
O puer magnum subiture coelum! sapph.
Te sensit Nemeaeus arcto glyc. hyp.
Pressus lacerto fulmineus leo, alc.
Cervaque Parrhasis; do.
Sensit Arcadii populator agri; sapph. dact.
Gemuitque taurus, Dictaea linquens as.: 2 i. h.
Horridus arva. ad.
Morte foecundum domuit draconem, sapph.
Vetuitque collo pereunte nasci; as.: 2 i. h.
Geminosque fratres i. h.
Pectore ex uno, tria monstra, natos sapph.
Stipite incusso fregit insultans; as.: 2 cr. d. c.
Duxitque ad ortus Hesperium pecus, alc.
Geryonae spolium triformis. archil.
Egit Threïcium gregem, glyc.
Quem non Strymonii gramine fluminis, asclep.
Hebrive ripis pavit tyrannus: as.: 2 i. h.
Hospitum dirus stabulis cruorem sapph.
Praebuit saevis; tinxitque crudos sapph. sp.
Ultimus rictus sanguis aurigae. as.: 2 cr. d. c.
Vidit Hippolyte ferox pectore in medio rapi as.: 2 glyc.
Spolium; et sagittis nube percussâ i. tr. br. cl.
Stymphalis alto decidit coelo;
Arborque pomis fertilis aureis alc.
Extimuit manus, insueta carpi, alc. invers.
Fugitque in auras leviore ramo. as.: 2 i. h.
Audivit sonitum crepitante lamnâ dochm. hyp.
Frigidus custos nescius somni, as.: 2 cr. d. c.
Linqueret cum jam nemus omne fulvo sapph.
Plenus Alcides vacuum metallo.
Tractus ad coelum canis Inferorum
Triplici catenâ tacuit, nec ullo as.: 2 i. h.
Latravit ore, lucis ignotae i. tr. br. cl.
Metuens colorem. Te duce succidit alc.
Mendax Dardaniae domus, glyc.
Et sensit arcus iterum timendos; as.: 2 i. h.
Te duce concidit totidem diebus alc. inv.
Troja, quot annis. ad.

ACTUS QUINTUS.

CASSANDRA.

Cassandra caedem Agamemnonis mentis oculis videt enarratque.

Res agitur intus magna, par annis decem! i. s.
Eheu, quid hoc est? Anime, consurge, et cape
Pretium furoris: vicimus victi Phryges!
Bene est! resurgis, Troja! traxisti jacens
Pares Mycenas! terga dat victor tuus!
Tam clara nunquam providae mentis furor
Ostendit oculis: video et intersum et fruor.
Imago visus dubia non fallit meos:
Spectemus. Epulae regiâ instructae domo,
Quales fuerunt ultimae Phrygibus dapes,
Celebrantur. Ostro lectus Iliaco nitet,
Merumque in auro veteris Assaraci trahunt;
Et ipse pictâ veste sublimis jacet,
Priami superbas corpore exuvias gerens.
Detrahere cultus uxor hostiles jubet,
Induere potius conjugis fidae manu
Textos amictus. Horreo atque animo tremo.
Regemne perimet exul, et adulter virum?
Venere fata: sanguinem extremae dapes
Domini videbunt, et cruor Baccho incidet.
Mortifera vinctum perfida tradet neci
Induta vestis: exitum manibus negat,
Caputque laxi et invii cludunt sinus.
Haurit trementi semivir dextrâ latus,
Nec penitus adigit; vulnere in medio stupet.
At ille, ut altis hispidus silvis aper,
Cum casse vinctus tentat egressus tamen,
Arctatque motu vincla, et incassum furit,
Cupit fluentes undique et coecos sinus
Dissicere, et hostem quaerit implicitus suum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens;
Qualisque ad aras colla taurorum pius
Designat oculis, antequam ferro petat;

860. Fort.: *Heu heu, quid hoc est?* Fern. Cajet.: *Heu,* neglecto, ut videtur, simili. 867. Ita Gron. secundum Florentinum. Putide legitur *Spectamus.* 877. Fort.: *Vertére* (se) *fata.* Cf. 224, 757. 883. Flor., probante Gron.: *N. pen. egit.* 890. Sic Ascens. V.: *prius,* cum sequatur *antequam. pius* (sacerdos) opponitur impiae manui Clytaemnestrae.

Sic huc et illuc impiam librat manum.
Habet; peractum est! pendet exiguâ male
Caput amputatum parte; et hinc trunco cruor
Exundat, illinc ora cum fremitu jacent.
Nondum recedunt; ille jam exanimem petit,
Laceratque corpus; illa fodientem adjuvat.
Uterque tanto scelere respondet suis:
Est hic Thyeste natus, haec Helenae soror.
Stat, ecce! Titan dubius emerito die,
Suâne currat, an Thyestaeâ viâ.

ELECTRA, STROPHIUS, ORESTES ET PYLADES, mutae personae.

Electra fratri suo Oresti subducto fugam suadet, eumque Strophio opportune occurrenti tradit abducendum; ipsa ad aram confugit.

EL. Fuge, o paternae mortis auxilium unicum, i. s.
Fuge et scelestas hostium evita manus!
Eversa domus est funditus, regna occidunt.
Hospes quis iste concitos currus agit?
Germane, vultus veste furabor tuos!
Quos, anime demens, refugis? Externos times;
Domus timenda est. Pone jam trepidos metus,
Oresta: amici fida praesidia intuor.
STROPH. Phocide relictâ Strophius, Eleâ inclitus
Palmâ revertor. Causa veniendi fuit
Gratari amico, cujus impulsum manu
Cecidit decenni Marte concussum Ilion.
Quaenam ista lacrimis lugubrem vultum rigat,
Pavetque moesta? Regium agnosco genus.
Electra, fletûs causa quae laetâ in domo est?
EL. Pater peremtus scelere materno jacet;
Comes paternae quaeritur gnatus neci;
Aegisthus arces venere quaesitas tenet.
STROPH. O nulla longi temporis felicitas!
EL. Per te parentis memoriam obtestor mei,
Per sceptra terris nota, per dubios deos:
Recipe hunc Oresten, ac pium furtum occule!
STROPH. Etsi timendum caesus Agamemnon docet:
Adgrediar, et te, Oresta, furabor libens.
Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.

899. Ita Flor., melius collato pronomine. V.: *Hic est.* 906. Quomodo *furabor*? Imo *tutabor*. Illud sublectum 925. 907. *times* Flor; Lipsian. V.: *fugis.* 915. V.: *Ilium*, invecto homoeoteleuto.

Cape hoc decorum ludicri certaminis,
Insigne frontis! laeva victricem tenens
Frondem virenti protegat ramo caput;
Et ista donum palma Pisaei Jovis
Velamen eadem praestet atque omen tibi.
Tuque o, paternis adsidens frenis comes,
Condisce, Pylade, patris exemplo fidem!
Vos, Graeciâ nunc teste veloces equi,
Infida cursu fugite praecipiti loca!
EL. Excessit, abiit; currus effreno impetu
Effugit aciem. Tuta jam opperiar meos
Hostes, et ultro vulneri opponam caput.
Adest cruenta conjugis victrix sui,
Et signa caedis veste maculatâ gerit.
Manus recenti sanguine etiamnum madent,
Vultusque prae se scelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras. Patere me vittis tuis,
Cassandra, jungi paria metuentem tibi!

CLYTAEMNESTRA, ELECTRA, AEGISTHUS, CASSANDRA.

Electram ab arâ detrahi et in carcerem conjici jubet Clytaemnestra. Cassandra jugulatur.

CLYT. Hostis parentis, impium atque audax caput, i. s.
Quo more coetus publicos, virgo, petis?
EL. Adulterorum virgo deserui domum.
CLYT. Quis esse credat virginem? EL. Gnatam tuam.
CLYT. Modestius cum matre! EL. Pietatem doces!
CLYT. Animos viriles corde tumefacto geris;
Sed agere domita feminam disces malo.
EL. Nisi forte fallor, feminas ferrum decet.
CLYT. Et esse demens te parem nobis putas?
EL. Vobis? quis iste est alter Agamemnon tuus?
Ut vidua loquere: vir caret vitâ tuus.
CLYT. Indomita post haec virginis verba impiae
Regina frangam; citius interea mihi
Edissere, ubi sit gnatus, ubi frater tuus.
EL. Exit Mycenas. CLYT. Redde nunc natum mihi!
EL. Et tu parentem redde! CLYT. Quo latitat loco?
EL. Tuto quietus; regna non metuens nova,
Dixi parenti satis. CLYT. At iratae parum.

957. *citius*, cito, statim, quo modo etiam *Ocius* dicitur. Cf. Gron. 962. Ita Flor. Male, qui: *Justae par. satis;* nec recte verba *At iratae parum* Electrae assignantur.

Morieris hodie! EL. Dummodo hâc moriar manu.
Recedo ab aris. Sive te jugulo juvat
Mersisse ferrum: praebeo jugulum volens;
Seu more pecudum colla resecari placet:
Intenta cervix vulnus expectat tuum.
Scelus peractum est: caede respersam viri
Atque obsoletam sanguine hôc dextram ablue!
CLYT. Consors pericli pariter ac regni mei,
Aegisthe, gradere! Gnata genitricem impie
Probris lacessit, abditum fratrem occulit.
AEGISTH. Furibunda virgo, vocis infandae sonum,
Et aure verba indigna maternâ opprime!
EL. Etiam monebit sceleris infandi artifex,
Per scelera natus, nomen ambiguum suis,
Idem sororis gnatus et patris nepos?
CLYT. Aegisthe, cessas impium ferro caput
Demetere? Fratrem reddat, aut animam statim.
AEGISTH. Abstrusa coeco carcere et saxo exigat
Aevum. Per omnes torta poenarum modos,
Referre, quem nunc occulit, forsan volet.
Inops, egens, inclusa, paedore obruta,
Vidua ante thalamos, exul, invisa omnibus,
Aethere negato, sero succumbet malis.
EL. Concede mortem! AEGISTH. Si recusares, darem.
Rudis est tyrannus, morte qui poenam exigit.
EL. Mortem aliquid ultra est? AEGISTH. Vita, si cupias mori.
CLYT. Abripite, famuli, monstrum, et avectam procul
Ultra Mycenas ultimo in regni angulo
Vincite septam nocte tenebrosi specûs:
Ut inquietam virginem carcer domet.
At ista poenas capite persolvat suo,
Captiva conjux, regii pellex tori.
Trahite, ut sequatur conjugem ereptum mihi!
CASS. Ne trahite: vestros ipsa praecedam gradus.
Perferre prima nuncium Phrygibus meis
Propero: repletum ratibus eversis mare;
Captas Mycenas; mille ductorem ducum,
Ut paria fata Troïcis lueret malis,
Periisse dono feminae, stupro, dolo.
Nihil moramur: rapite! quin grates ago.
Tantum juvat vixisse post Trojam, juvat!
CLYT. Furiosa, morere! CASS. Veniet et vobis furor.

964. Fern. Cajet.: *Decedo.* 1004. Sic Flor. V.: *Furibunda,* ut 975.

L. ANNAEI SENECAE
HERCULES OETAEUS.

DRAMATIS PERSONAE.

HERCULES.
HYLLUS.
ALCMENA.
CHORUS AETOLARUM MULIERUM.
NUTRIX.
DEIANIRA.
IOLE.
PHILOCTETES.
CHORUS OECHALIARUM VIRGINUM.
LICHAS, muta persona.
IOLE ET **CHORUS OECHALIDUM** sunt προτατικὰ πρόσωπα.

HERCULES OETAEUS.

ARGUMENTUM.

Deïanira, indigne ferens sibi praelatam Iolen Euryti regis Oechaliae filiam, Herculi tunicam mittit imbutam sanguine Centauri Nessi, sagittâ hydrae felle tinctâ olim ab Hercule vulnerati, efficacissimum credens philtrum praesensque amoris remedium; quod illam monuerat moriens Nessus. Quam simul atque induit in Cenaeo Euboeae promontorio sacrificaturus Hercules: ignem concipit virus, vestisque corpori adhaerentis aestus carnem ossaque absumit. Nessi fraude intellectâ mortem sibi consciscit Deïanira. Hercules, interfecto Lichâ, qui munus letale attulerat, mandat Philoctetae, cui moriens arcum et sagittas tradit, exstrui sibi in monte Oetâ pyram, in quâ se cum clavâ ac leonis pelle cremat. Alcmenae denique matri apparet, ipsamque consolatur jam in coelitum numerum adscriptus.

ALIUD ARGUMENTUM

HIERONYMI BALBI.

Magnanimum Alciden, totum qui viribus orbem
Presserat, unde oritur Titan, quâque aurea condit
Lumina, major Amor juga sub sua misit ovantem:
Namque Iolen toto concepit pectore; solam
Ille Iolen poscit, Ioles quoque nomine gaudet.
At regina (suum quis enim celavit amorem?)
Deïanira novos persensit conjugis ignes:
Fertur inops mentis, verique ignara marito
Infectam donat Nesseo sanguine vestem.
Ille ubi funestos quaesitum munus in usus
Induit: ecce! fluit virus, totosque per artus
Contrahitur macies, serpitque per ossa venenum.
Vincitur Alcides, properatque abrumpere lucem;
Ingentemque pyram, pereundi certus, in auras
Extollit, flammisque rogum condensat anhelis;
Tum sese medio iecit moriturus in ignes.
Solvitur in cineres corpus tenuesque favillas;
Ast anima aethereum scandit sublimis in arcem,
Unde hiemes ventosque et lucida sidera calcat.

ACTUS PRIMUS.

HERCULES.

Scena haec prima cum choro sequente in Euboeâ statuitur, ubi Hercules, in Cenaeo promontorio sacrificaturus, vota de coelo, quod rebus gestis meruisse se gloriatur, concipit. Reliquae Tragoediae scena est Trachine.

Sator deorum, cujus excussum manu 1. 2.
Utraeque Phoebi sentiunt fulmen domus,
Secure regna: protuli pacem tibi.
Quâcunque Nereus porrigi terras vetat,
Non est tonandum: perfidi reges jacent,
Saevi tyranni; fregimus, quidquid fuit
Tibi fulminandum. Sed mihi coelum, parens,
Adhuc negatur? Parui certe Jove
Ubique dignus; teque testata est meum
Patrem noverca. Quid tamen nectis moras?
Numquid timemur? numquid impositum sibi
Non poterit Atlas ferre cum coelo Herculem?
Quid astra, genitor, quid negas? Mors me tibi
Certe remisit; omne concessit malum,
Quod terra genuit, pontus, aër, Inferi.
Nullus per urbes errat Argolicas leo;
Stymphalis icta est; Maenali nulla est fera;
Sparsit peremtus aureum serpens nemus.
Et hydra vires posuit; et notos Hebro
Cruore pingues hospitum fudi greges;
Hostisque traxi spolia Thermodontiae.

Vers. 3. Minus recte libri: — *pacem tibi, Quacunque — vetat. Non est ton.* Quasi jam nusquam Jovi tonandum sit, cum de terra tantum dicat Hercules. *Secure*, securus. Cf. Pers. 5, 28, 29, etc. Frustra Jacob. Gron. tentat *Secura*. 7. Malim: *Si mihi c., p., A. n.: p. certe.* Saepe confusa *Si* et *Sed*. Vett. edd.: — *negatur: parui* etc. 16. V.: *Arcadias*, et in Palatinis aliisque nonnullis libris *Arcadicas*. Verum in Arcadia non leo caesus ab Hercule est, sed aper Erymanthius (981, 1537). Legendum *Argolicas*, sicut 57. et 1681, nisi cui placeat Jacobi Gronovii commentum hoc: *Non sus per urbes errat Arcadias; leo, Stymphalis icta est.* 20. Sic Ascens. Ald. Κακόφωνος est aliorum lectio *fregi greges*.

Vidi silentum fata; nec tantum redî;
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille solem. Nullus Antaeus Libys
Animam resumit; cecidit ante aras suas
Busiris; unâ est Geryon sparsus manu,
Taurusque populis horridus centum pavor.
Quodcunque tellus genuit infestum, occidit,
Meâque fusum est dexterâ. Iratis deis
Non licuit esse. Si negat mundus feras,
Animum noverca; redde nunc nato patrem,
Vel astra forti! Nec peto, ut monstres iter;
Permitte tantum, genitor: inveniam viam.
Vel si times, ne terra concipiat feras:
Properet malum quodcunque, dum terra Herculem
Habet, videtque: nam quis invadet mala?
Aut quis per urbes rursus Argolicas erit
Junonis odio dignus? — In tutum meas
Laudes redegi; nulla me tellus silet:
Me sensit Ursae frigidum Scythicae genus,
Indusque Phoebo subditus, Cancro Libys.
Te, clare Titan, testor! occurri tibi,
Quâcunque fulges; nec meos lux prosequi
Potuit triumphos; Solis excessi vices,
Intraque nostras substitit metas dies.
Natura cessit; Terra defecit gradum;
Lassata prior est Nox, et extremum Chaos
In me incucurrit. Inde ad hunc orbem redî,
Unde omne retro est. Tulimus Oceani minas;
Nec ulla valuit quatere tempestas ratem,
Quamcunque pressi. Pars quota est, quam prosequor?
Jam vacuus aether non potest odio tuae
Sufficere nuptae; quasque devincam, feras
Tellus timet concipere, nec monstra invenit.
Ferae negantur. Hercules monstri loco
Jam coepit esse: quanta enim fregi mala,

28. Vulgata lectio. Quod praestantes ostendunt codd., *infesta*, nimium est. Cf. 57. 31. *Animum*, iram, qua excitatus fuit Hercules ad maxima patranda, ut monet Gron. Cf. 288, 508 etc. 35. MS. Colon. apud Commelinum: *dum terram Hercules Habet* (habitat) *videtque*. 45. Ita Gron. V.: *Infraque*. Cf. Med. 521. 47. Sic Flor. V.: *Laxata per me Nox. Lassata*, dum me impugnat. 49. Sic idem codex, merito adstipulante Gron. V.: *Unde retro nemo. Unde* ad *Inde* referendum est. 51. Flor.: *P. qu. est Perseus mei?* Sed cf. 94. 55. Corruptus locus. Legendum, si quid video: *Feram; negantor* (vel *negentur*)*: Hercules* etc. Patienter se ferre ait negari monstra propterea quod ipse sit pro monstro. 56. Vulgo: *quanta nunc f. m.*

Quot scelera, nudus! Quidquid immane obstitit,
Solae manus stravere. Nec juvenis feras
Timui, nec infans. Quidquid est jussum, leve est;
Nec ulla nobis segnis inluxit dies.
O quanta fudi monstra, quae nullus mihi
Rex imperavit! Institit virtus mihi
Junone pejor. Sed quid impavidum genus
Fecisse prodest? non habent pacem dei:
Purgata tellus omnis in coelo videt,
Quodcunque timuit: transtulit Juno feras.
Ambit peremtus Cancer ardentem plagam,
Libyaeque sidus fertur, et messes alit.
Annum fugacem tradit Astraeae leo;
At ipse, jactans fervidam collo jubam,
Austrum madentem siccat, et nimbos rapit.
Invasit omnis ecce! jam coelum fera,
Meque antecessit. Victor e terris meos
Specto labores. Astra portentis prius
Ferisque Juno tribuit: ut coelum mihi
Faceret timendum. Sparserit mundum licet,
Coelumque terris pejus ac levius Styge
Irata faciat: dabitur Alcidae locus.
Si post feras, post bella, post Stygium canem,
Nondum astra merui: Siculus Hesperium latus
Tangat Pelorus; una jam tellus erit:
Illinc fugabo maria. Si jungi jubes:
Committat undas Isthmos, et juncto salo
Novâ ferantur Atticae puppes viâ.
Mutetur orbis: vallibus currat novis
Ister, novasque Tanaïs accipiat vias.
Da, da tuendos, Jupiter, saltem deos!
Illâ licebit fulmen a parte auferas,
Ego quam tuebor. Sive glacialem polum,
Seu me tueri fervidam partem jubes:
Hâc esse Superos parte securos puta.
Cirrhaea Paean templa et aetheriam domum
Serpente caeso meruit; at quoties jacet
Python in hydra? Bacchus et Perseus deis
Jam se intulere; sed quota est mundi plaga
Oriens subactus, aut quota est Gorgon fera?
Quis astra natus laudibus meruit suis
Ex te et noverca? Quem tuli, mundum peto.
Sed tu, comes laboris Herculeï Licha,

70. sequ. Ita Flor. V.: *At ille — et nimbos trahit.* 77. Flor.: *ac levius Styge.* 80. Idem: *Haud astra m.*, et 93.: *o quoties.*

Perfer triumphos, Euryti victos lares,
Stratumque regnum! vos pecus rapite ocius,
Quâ templa tollens ora Cenaei Jovis
Austro timendum spectat Euboïcum mare.

CHORUS OECHALIARUM VIRGINUM, IOLE.

Iole Choro Oechalidum mixta patriae exeidium, suorum internecionem, suam denique servitutem plangit.

CHOR. Par ille est Superis, cui pariter dies asclep.
Et fortuna fuit; mortis habet vices,
Lente cum trahitur vita gementibus.
Quisquis sub pedibus fata rapacia,
Et puppem posuit fluminis ultimi:
Non captiva dabit brachia vinculis,
Nec pompae veniet nobile ferculum.
Nunquam est ille miser, cui facile est mori.
Illum si medio decipiat ratis
Ponto, cum Borean expulit Africus,
Aut Eurus Zephyrum, qui mare dividunt:
Non puppis lacerae fragmina colligit,
Aut littus medio sperat in aequore.
Vitam qui poterit reddere protinus,
Solus naufragium non poterit pati.
Nos turpis macies et lacrimae tenent,
Et crinis patrio pulvere sordidus.
Nos non flamma rapax, non fragor obruit:
Felices sequeris, Mors; miseros fugis:
Stamus. Nunc patriis messibus hic locus
Et silvis dabitur, lapsaque sordidae
Fient templa casae. Jam gelidus Dolops
Hâc ducet pecudes, quâ tepet obrutus
Stratae qui superest Oechaliae cinis.
Illo Thessalicus pastor in oppido,
Indoctâ referens carmina fistulâ,
Cantu nostra canet tempora flebili;
Et dum pauca deus secula contrahet,
Quaeretur, patriae quis fuerit locus.
Felix incolui non steriles focos,
Nec jejuna soli jugera Thessali;

102. *ora*. Vulgo: *ara*. 114. Vulgo: *Zeph.*, *cum mare*. 116. Vulgo: *Ut littus m. speret*. *sperat* Mogunt. 125. Vulgo: *Stamus: nec patriae moenibus heu locus, At silvis* etc. *Nunc* aliquot scripti et priscae edd.; Flor.: *patriis messibus; Et silvis* omnes vett., cui lectione Scal. substituit *At s.* *Heic locus* placebat Dan. Heinsio.

Ad Trachina vocor, saxa rigentia,
Et dumeta jugis horrida torridis,
Vix gratum pecori montivago nemus.
At si quas melior sors famulas vocat:
Illas aut volucer transferet Inachus;
Aut Dircaea colens moenia, quâ fugit
Ismenos tenui flumine languidus.
Hic mater tumidi nupserat Herculis.
Quae cautes Scythiae, quis genuit lapis?
Num Titana ferum te Rhodope tulit,
Te praeruptus Athos, te fera Caspias,
Quae virgata tibi praebuit ubera?
Falsa est de geminis fabula noctibus,
Aether cum tenuit sidera longius,
Commisitque vices Lucifer Hespero,
Et solem vetuit Delia tardior:
Nullis vulneribus pervia membra sunt;
Ferrum sentit hebes, lentior est chalybs;
In nudo gladius corpore frangitur.
Et saxum resilit; fataque negligit,
Et mortem indomitô corpore provocat.
Non illum poterant figere cuspides;
Non arcus Scythicâ tensus arundine;
Non quae tela gerit Sarmata frigidus,
Aut qui soliferae suppositus plagae
Vicino Nabathae vulnera dirigit
Parthus Gnossiacis certior ictibus.
Muros Oechaliae corpore propulit.
Nil obstare valet; vincere quod parat,
Jam victum est. Quota pars vulnere concidit?
Pro fato potuit vultus iniquior,
Et vidisse sat est Herculeas minas.
Qui vastus Briareus, qui tumidus Gyas,
Supra Thessalicum constitit aggerem,
Ut coelo insereret vipereas manus,
Hoc vultu riguit? Commoda cladibus
Magnis magna patent: nil superest mali:
Iratum miserae vidimus Herculem.
IOLE. At ego infelix non templa suis a. d. et m.
Collapsa deis, sparsosve focos,

140. Ita Flor. V.: *fluit.* 165. *Pro fato potuit*, potuit seu valuit, quantum valet factum. Frustra Gron. secundum aliquot libros: *patuit.* 168. Flor.: *Thessalicum aggerem*; rectè: nam unum illi aggerem, non plures, e montibus construxere, ex quo in coelum escenderent, ut monet Gron. V. tamen: *Thessalicos aggeres.*

Gnatis mixtos arsisse patres,
Hominique deos, templa sepulcris;
Nullum querimur commune malum:
Alio nostras Fortuna vocat
Lacrimas; alias flere ruinas
Mea fata jubent. Quae prima querar?
Quae summa gemam? Pariter cuncta
Deflere juvat; nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna sonent
Verbera fatis. Me vel Sipylum,
Flebile saxum fingite, Superi,
Vel in Eridani ponite ripis,
Ubi moesta sonat
Phaëthontiadum silva sororum!
Me vel Siculis addite saxis,
Ubi fata gemam, Thessala Siren!
Vel in Edonas tollite silvas,
Qualis gnatum Daulias ales
Solet Ismariâ flere sub umbrâ!
Formam lacrimis aptate meis,
Resonetque malis aspera Trachin!
Cypria lacrimas Myrrha tuetur;
Raptum conjux Ceyca gemit;
Sibi Tantalis est facta superstes;
Fugit vultus Philomela suos,
Gnatumque sonat flebilis Atthis:
Cur mea nondum capiunt volucres
Brachia plumas? Felix, felix,
Cum silva domus nostra feretur,
Patrioque sedens ales in agro
Referam querulo murmure casus,
Volucremque Iolen fama loquetur!
Vidi, vidi
Miseranda mei fata parentis,
Cum letifero stipite pulsus,
Totâ jacuit sparsus in aulâ.
Proh, si tumulum fata dedissent,
Quoties genitor quaerendus eras!
Potuine tuam spectare necem,
Nondum teneras vestite genas,
Necdum forti sanguine, Toxeu?
Quid vestra queror fata, parentes,
Quos in tutum mors aequa tulit?

184. Sic itidem Flor. V.: *Sipyli*, quod minus elegans. 185. V.: *figat*, *Sup.* 216. *queror* Flor. V.: *querar*.

Mea me lacrimas fortuna rogat:
Jamjam dominae, captiva colos
Fusosque legam. Proh saeve decor,
Formaque mortem paritura mihi,
Tibi cuncta domus concidit uni,
Dum me genitor negat Alcidae,
Atque Herculeus socer esse timet!
Sed jam dominae tecta petantur.
CHOR. Quid regna tui clara parentis,
Proavosque tuos respicis amens?
Fugiat vultus fortuna prior.
Felix, quisquis novit famulum
Regemque pati,
Vultusque potest variare suos!
Rapuit vires pondusque malis,
Casus animo qui tulit aequo.

ACTUS SECUNDUS.

NUTRIX, DEJANIRA, LICHAS, muta persona.

Furens zelotypiâ Dejanira conspectâ Iole vindictam meditatur vestemque venenatam Herculi mittit.

NUTR. O QUAM cruentus feminas stimulat furor, 1. 2.
Cum patuit una pellici et nuptae domus!
Scylla et Charybdis, Sicula contorquens freta,
Minus est timenda; nulla non melior fera est.
Namque ut reluxit pellicis captae decus,
Et fulsit Iole, qualis innubis dies,
Purisve clarum noctibus sidus micat:
Stetit furenti similis ac torvum intuens
Herculea conjux, foeta ut Armeniâ jacens
Sub rupe tigris hoste conspecto exilit;
Aut, jussa thyrsum quatere, conceptum ferens
Maenas Lyaeum, dubia, quo gressus agat,
Haesit parumper; tum per Herculeos lares

229. Fort.: *Sapiens, quisquis* etc. secundum Dan. Heinsium. Palatt. aliique: *Patiens, quisquis* etc. quod nimis absurdum. Dedimus Florentini et Gronovii lectionem, illa certe praestantiorem. 231. V.: *V. suos var. potest.* 232. Ita Flor. V.: *Vires pepulit.* Recte Gron. *malis* vel *malo* legendum censuit pro vulgato *mali.* 240. Sic item Flor. et Lipsian. Sibilat vulgata lectio haec: *Purumve claris noctibus sid. m.*

Lymphata rapitur; tota vix satis est domus;
Incurrit, errat, sistit. In vultus dolor
Processit omnis; pectori paene intimo
Nihil est relictum. Fletus insequitur minas;
Nec unus habitus durat, aut uno furit
Contenta vultu: nunc inardescunt genae;
Pallor ruborem pellit, et formas dolor
Errat per omnes: queritur, implorat, gemit.
Sonuere postes: ecce! praecipiti gradu
Secreta mentis ore confuso exerit.
DEJAN. Quamcunque partem sedis aetheriae premis,
Conjux Tonantis, mitte in Alciden feram,
Quae mihi satis sit! Si qua foecundum caput
Palude totâ vastior serpens movet,
Ignara vinci; si quid excessit feras
Immane, dirum, horribile, quo viso Hercules
Avertat oculos: hoc sinu immenso exeat.
Vel si ferae negantur: hanc animam precor
Converte in aliquid! quodlibet possum malum
Hâc mente fieri. Commoda effigiem mihi
Parem dolori: non capit pectus minas.
Quid excutis telluris extremae sinus,
Orbemque versas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in isto pectore invenies feras,
Quas timuit: odiis accipe hoc telum tuis:
Ego sum noverca! Perdere Alciden potes:
Profer manus quocunque. Quid cessas, dea?
Utere furente! Quod jubes fieri nefas?
Reperi! Quid haeres? Ipsa jam cesses licet,
Haec ira satis est. NUTR. Pectoris sani parum,
Alumna, questus comprime et flammas doma!
Frena dolorem! conjugem ostende Herculis!
DEJAN. Iole meis captiva germanos dabit
Gnatis, Jovisque fiet e famulâ nurus?
Num flamma cursus pariter et torrens ferent,
Et Ursa pontum sicca coeruleum bibet?
Non ibo inulta! Gesseris coelum licet,
Totusque pacem debeat mundus tibi:
Est aliquid hydrâ potius, iratae dolor
Nuptae. Quis ignis tantus in coelum furit
Ardentis Aetnae? Quidquid est victum tibi,
Hic vincet animus. Capta praeripiet toros?
Adhuc timebam monstra; jam nullum est malum.

247. Flor.: *Attonita fertur.* 273. Leg.: *Profer minus quodcunque.* Cf. 1183. 275. *Reperi*, excogita. Delr.

Cessere pestes; in locum venit ferae
Invisa pellex. Summe proh rector deûm,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Conjux timentis. Vota quae Superis tuli,
Cessere captae; pellici felix fui.
Illi meas audistis, o Superi, preces!
Incolumis illi remeat! O nullâ dolor
Contente poenâ, quaere supplicia horrida,
Incogitata, infanda! Junonem doce,
Quid odia valeant: nescit irasci satis.
Pro me gerebas bella; propter me vagas
Achelous undas sanguine infecit suo,
Cum lenta serpens fieret, in taurum trucem
Nunc flecteret serpente depositâ minas,
Et mille in hoste vinceres uno feras.
Jam displicemus, capta praelata est mihi.
Non perferetur: qui dies thalami ultimus
Nostri est futurus, hic erit vitae tuae.
Quid hoc? recedit animus, et ponit minas?
Jam cessit ira. Quid miser langues dolor?
Perdis furorem; conjugis tacitae fidem
Mihi reddis iterum. Quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? Hunc mihi serva impetum! —
Pares eramus; non erat votis opus.
Aderit noverca, quae manus nostras regat,
Nec invocata. NUTR. Quod paras demens scelus?
Perimes maritum, cujus extremus dies
Primusque laudes novit, et coelo tenus
Erecta terras fama suppositas habet?
Rogos in istos terra consurget parens,
Domusque soceri prima et Aetolum genus
Sternetur omne; saxa jamdudum et faces
In te ferentur; vindicem tellus suum
Defendet omnis. Una quot poenas dabis?
Effugere terras crede et humanum genus

306. *Non perferetur*, Non patiar. Cf. Thyest. 488 etc. V.: *N. praeferetur.* 308. Similibus *recedit* et *cessit* in versibus continuis offensus Anglus anonymus Observ. miscell. nov. 1. p. 77. vel legendum putat *Jam cecidit ira*, vel (quod lenius) *Jam cessat ira.* Nec male, nisi quod magis tamen placet E. F. Wüstemanni, Saxo-Gothani, mecum per litteras communicata conjectura haec *resedit animus*, quo modo passim auctores. 313. *erat* vett. edd., et recte. V.: *erit.* Imperfecta posita loco praesentium, more graeco, sicut Horat. Epist. 1, 4, 6, Ovid. Met. 1, 679, Virg. Ecl. 1, 80, ubi vid. Wunderlich. in minore ed. Heyn. 314. novercalis et Junone dignus animus.

Te posse: fulmen genitor Alcidae gerit.
Jamjam minaces ire per coelum faces
Specta, et tonantem fulmine excusso diem!
Mortem quoque ipsam, quam putas tutam, time:
Dominatur illic patruus Alcidae tui.
Quocunque perges, misera, cognatos deos
Illi videbis. DEJAN. Maximum fieri scelus
Et ipsa fateor; sed dolor fieri jubet.
NUTR. Moriere. DEJAN. Moriar Herculis nempe incliti
Conjux, nec ullus nocte discussâ dies
Viduam notabit, nec meos pellex toros
Captiva capiet. Ante ab occasu dies
Nascetur, Indos ante glacialis polus,
Scythasve tepidâ Phoebus inficiet rotâ,
Quam, me relictam Thessalae adspiciant nurus!
Meo jugales sanguine extinguam faces!
Aut pereat, aut me perimat! elisis feris
Et conjugem addat! inter Herculeos licet
Me quoquè labores numeret: Alcidae toros
Moritura certe corpore amplectar meo.
Ire, ire ad umbras Herculis nuptam libet;
Sed non inultam. Si quid e nostro Hercule
Concepit Iole: manibus evellam meis
Ante, et per ipsas pellicem invadam faces!
Me nuptiali victimam feriat die
Infestus, Iolen dum supra exanimem ruam!
Felix jacet, quicunque, quos odit, premit.
NUTR. Quid ipsa flammas pascis et vastum foves
Ultra dolorem, misera? quid cassum times?
Dilexit Iolen nempe, cum staret parens,
Regisque natam peteret. In famulae locum
Regina cecidit: perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix status.
Illicita amantur; excidit, quidquid licet.
DEJAN. Fortuna amorem pejor inflammat magis.
Amat vel ipsum, quod caret patrio lare,
Quod nudus auro crinis et gemmâ jacet;
Ipsas misericors forsan aerumnas amat.
NUTR. Hoc usitatum est Herculi, captas amat.
Dilecta Priami nempe Dardanii soror
Concessa famulo est. Adice, quod nuptas prius,
Quot virgines dilexit: erravit vagus.

331. Ita Gron. V.; *Illic.* 354. Sic Flor. V.: *cum starent lares.* Sic quoque distinguitur in vulgatis: *Dilexit Iolen; Nempe* etc. Cf. 333, 364, 367 etc.

Arcadia nempe virgo, Palladios choros
Dum nectit, Auge, vim stupri passa excidit,
Nullamque amoris retinet Herculeï notam.
Referam quid alias? Nempe Thespiades vacant,
Brevique in illas arsit Alcides face.
Hospes Timoli Lydiam fovit nurum,
Et amore captus ad leves sedit colos,
Udum feroci stamen intorquens manu.
Nempe illa cervix spolia deposuit ferae,
Crinemque mitrâ pressit, et famulus stetit,
Hirtam Sabaeâ marcidus myrrha comam.
Ubique caluit, sed levi caluit face;
Haerere amantes post vagos ignes solent.
Famulamne et hostis praeferet gnatam tibi?
DEJAN. Ut alta silvas forma vernantes habet,
Quas nemore nudo primus investit tepor;
At cum solutos expulit Boreas Notos,
Et saeva totas bruma decussit comas,
Deforme solis adspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, et fulget minus,
Nec illa venus est. Quidquid in nobis fuit
Olim petitum, cecidit et partu labat;
Materque multum rapuit ex illo mihi,
Aetas citato senior eripuit gradu.
Vides, ut altum famula non perdat decus?
Cessere cultus penitus, et paedor sedet;
Tamen per ipsas fulget aerumnas decor,
Nihilque ab illâ casus et fatum grave
Nisi regna traxit. Hic meum pectus timor,
Altrix, lacessit; hic rapit somnos pavor.
Praeclara totis gentibus conjux eram;
Thalamosque nostros invido voto nurus
Optabat omnis: quo nimis quisquis deos
Orabat ullos. Nuribus Argolicis fui
Mensura voti. Quem Jovi socerum parem,
Altrix, habebo? quis sub hoc mundo mihi
Dabitur maritus? Ipse, qui Alcidae imperat,
Facibus suis me jungat Eurystheus licet,

371. Malebat Nic. Heinsius *in illis*. 381. Sic Flor. per hypallagen. V.: *alit*. 390. Fort.: *eripuit*, ut sequente versu. 395. Vulgo: *Cess. vultus*. Correxit Dan. Heinsius. 400. Fort.: O. o.; *cumque amans quidquam deos Orabat ullos nuribus Argolicis, fui Mensura voti*. Flor.: O. o., *quaeque* (vel *quaeve*) *mens quicquam deos Or. ullos*.

Minus est. Toro caruisse regnantis leve est;
Alte illa cecidit, quae viro caret Hercule.
NUTR. Conciliat animos conjugum partus fere.
DEJAN. Sic ipse forsan dividet partus toros.
NUTR. Famula illa trahitur interim donum tibi.
DEJAN. Hunc, quem per urbes ire praeclarum vides,
Et viva tergo spolia gestantem ferae;
Qui regna miseris donat et celsis rapit,
Vastâ gravatus horridam clavâ manum;
Cujus triumphos ultimi Seres canunt,
Et quisquis alius orbe consepto jacet:
Levis est, nec illum gloriae stimulat decor.
Errat per orbem, non ut aequetur Jovi,
Nec ut per urbes magnus Argolicas eat;
Quod amet, requirit; virginum thalamos petit.
Si qua est negata, rapitur; in populos furit;
Nuptas ruinis quaerit; et vitium impotens
Virtus vocatur. Cecidit Oechalia inclita,
Unusque Titan vidit atque unus dies
Stantem et cadentem. Causa bellandi est amor.
Toties timebit, Herculi gnatam parens
Quoties negabit: hostis est, quoties socer
Fieri recusat; si gener non est, furit.
Post haec quid istas innocens servo manus,
Donec furentem simulet, ac saevâ manu
Intendat arcus, meque natumque opprimat?
Sic conjuges expellit Alcides suas;
Haec sunt repudia! Nec potest fieri nocens:
Terris videri sceleribus causam suis
Fecit novercam. Quid stupes, segnis furor?
Scelus occupandum est! perge, dum fervet manus!
NUTR. Perimes maritum? DEJAN. Pellicis certe meae.
NUTR. At Jove creatum. DEJAN. Nempe et Alcmenâ satum.
NUTR. Ferrone? DEJAN. Ferro. NUTR. Si nequis? DEJAN. Perimam dolo.
NUTR. Quis iste furor est? DEJAN. Quem meus conjux docet.
NUTR. Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?
DEJAN. Coelestis ira quos premit, miseros facit;
Humana nullos. NUTR. Parce, miseranda, et time!
DEJAN. Contemsit omnes ille, qui mortem prius.
Libet ire in enses! NUTR. Major admisso tuus,

412. Fort.: *Et fulva tergo* etc. 424. *dies*, acta diei. De ira 3, 36.: *Totum diem meum scrutor.* 445. *Hum. nullos.* „Id est: facit ut non sint, sed pereant." Ascens.

Alumna, dolor est: culpa par odium exigit.
Cur saeva modicis statuis? Ut laesa es, dole.
DEJAN. Leve esse credis pellices nuptae malum?
Quidquid dolorem pascit hunc, nimium puta.
NUTR. Amorne clari fugit Alcidae tibi?
DEJAN. Non fugit, altrix; remanet, et penitus sedet
Fixus medullis (crede); sed magnus dolor
Iratus amor est. NUTR. Artibus magicis fere
Conjugia nuptae precibus admixtis ligant.
Vernare jussi frigore in medio nemus,
Missumque fulmen stare; concussi fretum
Cessante vento; turbidum explicui mare,
Et sicca tellus fontibus patuit novis;
Habuere motum saxa. Discussi fores:
Umbrae stetistis; et meâ jussi prece
Manes loquuntur. Sonuit infernus canis;
Nox media solem vidit, et noctem dies.
Mare, terra, coelum et Tartarus servit mihi;
Nihilque leges ad meos cantus tenent:
Flectemus illum; carmina invenient iter.
DEJAN. Quas Pontus herbas generat, aut quas Thessala
Sub rupe Pindus, aut ubi inveniam malum,
Cui cedat ille? Carmine in terras mago
Descendat astris luna desertis licet,
Et brumâ messes videat, et cantu fugax
Stet deprehensum fulmen, et versâ vice
Medius coactis ferveat stellis dies:
Non flectet unum. NUTR. Vicit et Superos amor.
DEJAN. Vincetur uni forsan et spolium dabit,
Amorque summus fiet Alcidae labor.
Sed te per omne coelitum numen precor,
Per hunc timorem: quidquid arcani adparo,
Penitus recondas, et fide tacitâ premas!
NUTR. Quid istud est, quod esse secretum petis?
DEJAN. Non tela sunt, non arma, non ignis minax.
NUTR. Praestare fateor posse me tacitam fidem,
Si scelere careat: interim scelus est fides.

446. Flor.: *culpa propius exigat.* Fort.: — *dolor est, culpa prope jus* (juri vicina, sive similis). *Exigat* (Exigere potest). *Cur* etc. Cf. Agam. 256 seqq. 448. Ita Gron. Perperam libri: *pellicis.* 449. V.: *Q. d. pascit, id nimium puta.* Flor.: *Q. d. p., hoc n. p. dolorem hunc,* ζηλοτυπίαν. Cf. 452. 459. Fort.: *Discussi inferas Umbras, et estis, ut meâ jussi prece, Manes, locuti; sonuit* etc. 462. V. hic versus legitur post sequentem, quae nobis videtur esse anticlimax. 468. Minus recte Ald. Gron.: *cedet.* 479. *petis* Flor. Gron. V.: *jubes.*

DEJAN. Circumspice, agedum, ne quis arcana aucupet;
Partemque in omnem vultus inquirens eat.
NUTR. En, locus ab omni tutus arbitrio vacat!
DEJAN. Est in remoto regiae sedis loco
Arcana tacitus nostra defendens specus.
Non ille primos accipit soles locus,
Non ille seros, cum ferens Titan diem
Lassam rubenti mergit Oceano rotam;
Illic amoris pignus Herculeï latet.
Altrix, fatebor: Nessus est auctor mali,
Quem gravida Nephele Thessalo genuit duci,
Quâ celsus astris inserit Pindus caput,
Ultraque nubes Othrys eductus riget.
Namque ut, subactus Herculis clavâ horridi,
Achelous, omnes facilis in species dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Unoque turpe subdidit cornu caput:
Me conjugem dum victor Alcides habet,
Repetebat Argos. Forte per campos vagus
Evenos, altum gurgitem in pontum ferens,
Par paene summis turbidus silvis erat.
Transire Nessus verticem solitus vadis
Pretium poposcit; meque jam dorso ferens,
Quâ jungit hominem spina deficiens equo,
Frangebat ipsas fluminis tumidi minas.
Jam totus undis Nessus exierat ferox,
Medioque adhuc errabat Alcides vado,
Vasto rapacem verticem scindens gradu.
Ast ille ut esse vidit Alciden procul:
„Tu praeda nobis," inquit, „et conjux eris!"
Prohibetur undis; meque complexus ferens
Gressum citabat. Non tenent undae Herculem:
„Infide vector," inquit, „immixti licet
Ganges et Ister vallibus junctis eant,
Vincemus ambo; consequar telo fugam!"
Praecessit arcus verba. Cum longum ferens
Arundo vulnus tenuit haerentem fugam,
Mortemque fixit: ille, jam quaerens diem,
Tabum fluentem vulneris dextra excipit,

485. Versus habetur etiam Hippol. 602. 494. Flor. Lipsian.: Q. *trepidus astris.* 495. Flor.: *rubet,* a sole, ut monet Jacob. Gron. 502. malim *gerens.* Cf. 505. 503. V.: *Jam paene s. t. ripis erat.* Flor.: *silvis.* Sequor Gronovium. 513. Fort.: *Proh ulnis* (manibus Dejanirae oppositis); *m. compl. ferus Gr. c.* Cf. Octav. 133. 518. V.: *Tum longum* etc.

Traditque nobis ungulae insertum suae,
Quam forte saevâ sciderat avulsam manu;
Tum verba moriens addit. „Hôc," inquit, „magae
Dixere amorem posse defigi malo.
Hoc docta Mycale Thessalas docuit nurus,
Unam inter omnes luna quam sequitur magas
Astris relictis. Illitam vestem dabis
Hâc, inquit, ipsâ tabe, si pellex tuos
Invisa thalamos tulerit, et conjux levis
Aliam parenti dederit altisono nurum.
Hoc nulla lux adspiciat, hoc tenebrae tegant
Tantum remotae: sic potens vires suas
Sanguis tenebit." Verba deprendit quies,
Mortemque lassis intulit membris sopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, ut nitentes virus in vestes datum
Mentem per artus adeat, et tacitum intimas
Intret medullas. NUTR. Ocius jussa exequar,
Alumna; precibus tu deum invictum advoca,
Qui certa tenerâ tela dimittit manu.
DEJAN. Te, Te deprecor, quem mundus et Superi timent
Et aequor, et, qui fulmen Aetnaeum quatis,
Timende matri teliger saevae puer:
Intende certâ spiculum velox manu,
Non e sagittis levibus; e numero, precor,
Graviore profer, quod tuae nondum manus
Misere in aliquem: non levi telo est opus,
Ut amare possit Hercules. Rigidas manus
Intende, et arcum cornibus junctis para!
Nunc, nunc sagittam prome, quâ quondam horridus
Jovem petisti, fulmine abjecto deus
Cum fronte subito tumuit, et rapidum mare
Taurus puellae vector Assyriae scidit.
Immitte amorem! vincat exempla omnia!
Amare discat conjugem! Si quas decor
Ioles inussit pectori Herculeo faces,
Extingue totas: perbibat flammas mei.
Tu fulminantem saepe domuisti Jovem,
Tu furva nigri sceptra gestantem poli,

528. V.: *Illitas vestes*, 6 verbis continuis s littera finitis, id quod valde inelegans. 537. V.: *nitentem vestem*, frequentiore littera mugiente. 538. *tactu intimas* Lips., cum invenisset *tactus imas*. Flor.: *tacitus mas*. Ceteri libri fere: *tactus sinus*. Fort.: *tectissimas*. Cf. 1261 seqq. 543. Soloece libri: *quatit*. 553. Sic Ascens. Absurde ceteri: *subita*. Flor.: *rabidum*.

Turbae ducem majoris, et dominum Stygis:
Tuque, o novercâ gravior iratâ deus,
Cape hunc triumphum, solus et vince Herculem!
NUTR. Prolata vis est, quaeque Palladiâ colu
Lassavit omnem texta famularem manum.
Nunc congeratur virus, ut vestis bibat
Herculea pestem; precibus augebo malum.
In tempore ipso gnavus occurrit Lichas.
Celanda vis est dira: ne pateant doli.
DEJAN. O, quod superbae non habent unquam domus,
Fidele semper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, nostra quos nevit manus,
Dum vagus in orbem fertur, et victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum,
Nunc poscit Iolen. Sed jecur fors horridum
Flectam merendo: merita vicerunt malos.
Non ante vestes induat conjux, jube,
Quam ture flammas pascat et placet deos,
Cana rigentem populo cinctus comam.
Ipsa in penates regios gressus feram,
Precibusque amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniae, deflete lugendam vicem!

CHORUS AETOLARUM MULIERUM.

Mulieres Calydoniae Dejanirae sortem deflent; ambitionem, avaritiam, luxum, ceteraque mortalium studia inania detestantur; privatam fortunam laudant.

FLEMUS casus, Oeneï, tuos, a. d. et m.
Comitum primos turba per annos;
Flemus dubios, veneranda, toros
Nos Acheloi tecum solitae
Pulsare vadum, cum jam tumidas
Vere peracto poneret undas,
Gracilisque gradu serperet aequo,
Nec praecipitem volveret amnem
Flavus rupto fonte Lycormas;
Nos Palladias ire per aras,

562. Sic eaedem membranae. V.: *Tu, qui noverca es g. i. d.* 563. Sic itidem Flor. V.: *evince.* 569. V.: *C. v. est: illa ne pateant mala.* Flor., quem sequitur Gron.: *C. v. est dira, ne pateat, doli.* Verbum magicum *vis* seorsim accipiendum est, ut 564, Med. 846. 579. Sic Flor. et 583. *lugendam vicem.* V.: *vinctus, lugendas vices.* 592. Sic Flor.: nam vulgo legitur *rapido fonte.* Malim *rupto ponte.* Cf. Med. 585 sequ.

Et virgineos celebrare choros;
Nos Cadmeïs orgia ferre
Tecum solitae condita cistis,
Cum jam pulso sidere brumae
Tertia soles evocat aestas,
Et spiciferae concessa deae
Attica mystas claudit Eleusin.
Nunc quoque, casum quemcunque times,
Fidas comites accipe fatis:
Nam rara fides,
Ubi jam melior fortuna ruit.
Tu quicunque es, qui sceptra tenes,
Licet omne tuâ vulgus in aulâ
Centum pariter limina pulset:
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys;
Et cum magnae patuere fores,
Intrant Fraudes, cautique Doli,
Ferrumque latens; cumque in populos
Prodire parant, comes Invidia est.
Noctem quoties summovet Eos,
Regem toties credite nasci.
Pauci reges, non regna colunt;
Plures fulgor concitat aulae.
Cupit hic regi proximus ipsi
Clarus latas ire per urbes:
Urit miserum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem;
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri, nec tota sitim
Lydia vincit, nec, quae Zephyro
Subdita tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum;
Nec, si totus serviat Hebrus,
Ruraque dives jungat Hydaspes,
Intraque suos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Avidis, avidis natura parum est.
Colit hic reges regumque lares,
Non ut presso vomere semper
Nunquam cesset curvus arator;
Vel mille secent arva coloni:

624. *Istri.* Non gemmifer iste fluvius, nec male Anonymus Observ. misc. 1. p. 77. legendum putat *Indi.* 629. Flor.: *jungat.*

Ita mens adhuc vexatur excusso metu.
Semel profecto premere felices deus
Cum coepit, urget; hos habent magna exitus.
CHOR. Quis tam impotens, o misera, te casus rotat?
DEJAN. Ut missa palla est tabe Nesseâ illita,
Thalamisque moerens intuli gressum meis:
Nescio quid animus timuit, et fraudem struit.
Libet experiri. Solibus virus ferum
Flammisque Nessus sanguinem ostendi arcuit.
Hic ipse, fraudes esse, praemonuit dolus;
Et forte nullâ nube respersus jubar
Laxabat ardens fervidum Titan diem.
Vix ora solvi patitur etiamnum timor:
Medios in ignes solis et claram facem,
Quo tincta fuerat palla vestisque inlita,
Abjectus horret sanguis, et Phoebi coma
Tepefactus ardet. Vix queo monstrum eloqui.
Nives ut Eurus solvit, aut tepidus Notus,
Quas vere primo lubricus perdit Mimas;
Utque involutos frangit Ionio salo
Opposita fluctus Leucas, et lassus tumor
In littore ipso spumat; aut coelestibus
Adspersa tepidis tura laxantur focis:
Sic languet omne vellus, et perdit comam;
Quin ipsa tellus spumeos motus agit,
Et quidquid illâ tabe contactum est, labat.
Dumque ista miror: causa mirandi perit,
Timensque tacita sequitur, et quassat caput.
Gnatum paventem cerno et ardenti pede
Gressus ferentem, Prome, quid portes novi!

HYLLUS, DEJANIRA, NUTRIX.

Intellecto ex Hyllo funesti muneris malo, Dejanira sibi mortem consciscit.

HYL. I, PROFUGE! quaere, si quid ulterius patet i. s.

719. Fort.: *tim. in fraudem strui. Libet* etc. 722. *dolus* Flor. Alii: *deus.* 724. Fort.: *Lassabat.* 728. Fort.: *et Phoebi sonat Tep. astro. Vix* etc. Flor. et unus Palat.: *comam Tep. astris. comam* etiam vett. edd. 736. Flor. Lipsian.: *comas.* Male post hunc versum 739. habetur in vulgatis libris, legiturque ibi: Dumque *ipsa* miror. Saepe haec pronomina confusa. 740. *Timensque.* Fort.: *Timasque*, nomen nutricis consciae, quae heram ad thalamum comitata erat. *Timensque* Mogunt. et Ven. V.: *Tumensque* secundum Florentinum, in quo codice verba *sequitur* et desiderantur.

Terris, freto, sideribus, Oceano, Inferis!
Ultra labores, mater, Alcidae fuge!
DEJAN. Nescio quod animus grande praesagit malum.
HYL. Regna, triumpha, templa Junonis pete:
Haec tibi patent; delubra praeclusa omnia.
DEJAN. Effare, qui me casus insontem premat.
HYL. Decus illud orbis atque praesidium unicum,
Quem fata terris in locum dederant Jovis,
O mater, abiit. Membra et Herculeos toros
Urit lues nescio qua; Qui domuit feras,
Ille, ille victor vincitur, moeret, dolet.
Quid quaeris ultra? DEJAN. Miserias properant suas
Audire miseri. Fare: quo posita in statu
Jam nostra domus est? O lares, miseri lares,
Nunc vidua, nunc expulsa, nunc feror obruta!
HYL. Non sola moeres Herculem; toti jacet
Mundo gemendus. Fata ne, mater, tua
Privata credas: jam genus totum obstrepit;
Hunc ejulatum, quem gemis, cuncti gemunt;
Commune terris omnibus patris malum.
Luctum occupasti: prima, non sola, Herculem,
Miseranda, moeres. DEJAN. Quam prope a leto tamen,
Ede, ede, quaeso, jaceat Alcides meus.
HYL. Mors refugit illum, victa quae in regno suo
Semel est; nec audent fata tam vastum nefas
Admittere. Ipsas forsitan trepidâ colus
Clotho manu projecit, et fatum Herculis
Timet peragere. Proh diem! infandum diem!
Hocne ille summo magnus Alcides erit?
DEJAN. Ad fata et umbras atque pejorem polum
Praecedere illum dicis, an possum prior
Mortem occupare? Fare, si nondum occidit!
HYL. Euboïca tellus vertice immenso tumens
Pulsatur omni latere; Phrixéum mare
Scindit Caphareus; servit hoc Austro latus;
At quâ nivosi patitur Aquilonis minas,
Euripus undas flectit instabilis vagas,

744. *freto*, maribus internis, seu mediterraneis. *Oceano*, mari terram circumfluente. Cf. 1367. 748. Haec pugnantia. Legendum videtur sic: — *pete. Haec nisi patent, delubra praeclusa omnia.* 753. *nescio qua* Flor. Rapheleng. Male Ald. etc.: *Nessea*, quasi de Nesso sciret Hyllus. 759. Sic item Flor., nisi quod habet *toto*, cui substituimus Ascensianum *toti*. V.: *Non sola moeres. Hercules toto jacet M. g.* 762. Sic Ascens. V.: *ejulatu*. 764. Ita distinguitur: *L. occ. prima. non sola* etc. Correxit Jacob. Gron. 769. Sic Flor. V.: *ipsa — colos.*

Septemque cursus volvit, et totidem refert,
Dum lassa Titan mergat oceano juga.
Hic rupe celsâ, nulla quam nubes ferit,
Annosa fulgent templa Cenaei Jovis.
Ut stetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tauris gemuit auratis nemus:
Spolium leonis sordidum tabo exuit,
Posuitque clavae pondus, et pharetrâ graves
Laxavit humeros. Veste tum fulgens tuâ,
Canâ revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. „Accipe has," inquit, „focis,
Non false, messes, genitor; et largo sacer
Splendescat ignis ture, quod Phoebum colens
Dives Sabaeis colligit truncis Arabs! —
Pacata tellus," inquit, „et coelum, et freta:
Feris subactis omnibus victor redî:
Depone fulmen." Gemitus in medias preces,
Stupente et ipso, cecidit; hinc coelum horrido
Clamore complet. Qualis impressâ fugax
Taurus bipenni vulnus et telum ferens
Delubra vasto trepida mugitu replet;
Aut quale mundo fulmen emissum tonat:
Sic ille gemitus sidera et pontum ferit,
Et vasta Chalcis sonuit, et voces Cyclas
Excepit omnis; hinc petrae Capharides,
Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
Flentem videmus. Vulgus antiquam putat
Rabiem redisse: tum fugam famuli petunt.
At ille vultus igneâ torquens face,
Unum inter omnes quaerit et sequitur Lichan.
Complexus aras ille tremebundâ manu,
Mortem metu consumsit, et parvum sui
Poenae reliquit. Dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver: „Hac manu, hac," inquit, „ferar,
O fata, victus? Herculem perimit Lichas?
Ecce alia clades: Hercules perimit Lichan.
Facta inquinentur: fiat hic summus labor."
In astra missus fertur, et nubes vago
Spargit cruore. Talis in coelum exilit
Arundo Geticâ visa dimitti manu,
Aut quam Cydon excussit; inferius tamen

804. Fort.: *et Cyclas vices E. o.*, vices vocum repercussarum. Cf. 806. 812. Sic Flor. Liber quidam Delrii: *Paulum*. Ceteri soloecè: *parum sui*. 815. Flor.: *Herc. vicit Lichas*.

Et tela fugient. Truncus in pontum cadit,
In saxa cervix; funus ambobus jacet.
„Resistite," inquit: „non furor mentem abstulit;
Furore gravius istud atque irâ malum est.
In me juvat saevire." Vix pestem indicat,
Et saevit: artus ipse dilacerat suos,
Et membra vastâ carpit avellens manu:
Exuere amictus quaerit. Hoc solum Herculem
Non posse vidi; trahere conatus tamen
Et membra traxit: corporis palla horridi
Pars est, et ipsam vestis immiscet cutem.
Nec causa dirae cladis in medio patet;
Sed causa tamen est. Vixque sufficiens malo
Nunc ore terram languidus prono premit,
Nunc poscit undas; unda non vincit malum.
Fluctisona quaerit littora, et pontum occupat:
Famularis illum retinet errantem manus.
O sortem acerbam! fuimus Alcidae pares.
Nunc puppis illum littore Euboïco refert,
Austerque lenis pondus Herculeum rapit.
Destituit animus membra, nox oculos premit.
DEJAN. Quid, anime, cessas? quid stupes factum scelus?
Gnatum reposcit Jupiter, Juno aemulum:
Reddendus orbi est. Quod potest reddi, exhibe:
Eat per artus ensis exactus meos.
Sic, sic agendum est! — Tam levis poenas manus
Tantas reposcit? Tolle fulminibus, socer,
Nurum scelestam! nec levi telo manus
Armetur: illud fulmen exiliat polo,
Quo, ni fuisset genitus Alcides tibi,
Hydram cremasses. Pestem ut insolitam feri,
Et ut novercâ pejus iratâ malum!
Emitte telum, quale in errantem prius
Phaëthonta missum est: perdidi in solo Hercule
Et ipsa populos. — Quid rogas telum deos?
Jam parce socero; conjugem Alcidae necem
Optare pudeat. Haec erit voto manus:
A me petatur. Occupa ferrum ocius! —
Cur deinde ferrum? Quidquid ad mortem trahit,
Telum est abunde; rupe ab aetheriâ ferar.
Haec, haec renatum prima quae poscit diem,

822. Malim: *Et illa* (arundo) *fugiet*. 823. Flor.: *In s. versus*. 826. Fort.: — *saevire: vis pestem incitat*." *Et* etc. *vis*, vis magica. Cf. 669. 855. Flor. Lipsian.: *perdidi sola Herculem*. V.: *perd. erepto Hercule Et i. p.*

Oeta eligatur; corpus hinc mitti placet.
Abrupta cautes scindat, et partem mei
Ferat omne saxum; pendeant lacerae manus,
Totumque rubeat asperi montis latus!
Levis una mors est, levis; at extendi potest.
Eligere nescis, anime, cui telo incubes?
Utinam esset, utinam fixus in thalamis meis
Herculeus ensis! huic decet ferro immori. —
Unâ perire dexterâ nobis sat est?
Coïte gentes! saxa et incensas faces
Jaculetur orbis; nulla nunc cesset manus.
Corripite tela: vindicem vestrum abstuli.
Impune saevi sceptra jam reges gerent;
Impune jam nascetur indomitum malum;
Reddentur arae cernere adsuetae hostiam
Similem colenti. Sceleribus feci viam;
Ego vos tyrannis, regibus, monstris, feris,
Saevisque rapto vindice opposui deis.
Cessas, Tonantis socia? non spargis facem,
Imitata fratrem, et mittis ereptam Jovi,
Meque ipsa perdis? Laus tibi erepta inclita est,
Ingens triumphus: aemuli, Juno, tui
Mortem occupavi. NUTR. Quid domum impulsam trahis?
Erroris est hoc omne, quodcunque est, nefas.
Haud est nocens, quicunque non sponte est nocens.
DEJAN. Quicunque facto ignoscit et parcit sibi,
Errare meruit: morte damnari placet.
NUTR. Nocens videri, qui mori quaerit, cupit.
DEJAN. Mors innocentes sola deceptos facit.
NUTR. Titana fugies? DEJAN. Ipse me Titan fugit.
NUTR. Vitam relinques? DEJAN. Miseram, ut Alciden sequar.
NUTR. Superest, et auras ille coelestes trahit.
DEJAN. Vinci Hercules cum potuit, hinc coepit mori.
NUTR. Gnatum relinques, fataque abrumpes tua?
DEJAN. Quamcunque natus sepelit, haec vixit diu.
NUTR. Virum sequéris. DEJAN. Praegredi castae solent.
NUTR. Si te ipsa damnas: scelere te, misera, arguis.
DEJAN. Nemo nocens sibi ipse poenas irrogat.
NUTR. Multis remissa est vita, quorum error nocens,
Non dextra, fuerat. Fata quis damnat sua?

868. Ita Fern. V.: — *incubes.* 888. *et p. sibi.* Cf. 907. sequ. 893. V.: *V. r. misera?* D. *At A. s.* Flor.: — *miseram?* D. *Ut Alc. s. Ut* etiam Delriani. Secutus sum Gronovium. 898. *sequéris*, sequere. V.: *sequeris? Castae*, velut Alcestis. 900. Gron. ex Florentino: *abrogat*, minus quidem probabili sententia.

DEJAN. Quicunque fata iniqua sortitus, fugit.
NUTR. Hic ipse Megaren nempe confixam suis
Stravit sagittis atque natorum indolem,
Lernaea figens tela furibundâ manu,
Ter parricida factus ignovit tamen
Sibi: nam furoris fonte Cinyphio scelus
Sub axe Libyco tersit, et dextram abluit.
Quo, misera, pergis? quid tuas damnas manus?
DEJAN. Damnat meas devictus Alcides manus:
Placet scelus punire. NUTR. Si novi Herculem;
Aderit cruenti forsitan victor mali,
Dolorque fractus cedet Alcidae suo.
DEJAN. Exedit artus virus, ut fama est, hydrae;
Immensa pestis conjugis membra abstulit.
NUTR. Serpentis illi virus enectae autumas
Haud posse vinci, qui malum et vivum tulit?
Elisit hydram, dente cum infixo stetit
Mediâ palude, victor, effuso obrutus
Artus veneno. Sanguis hunc Nessi opprimet,
Qui vicit ipsas horridas Nessi manus?
DEJAN. Frustra tenetur ille, qui statuit mori.
Proïnde lucem fugere decretum est mihi.
Vixit satis, quicunque cum Alcide occidit.
NUTR. Per has aniles ecce! te supplex comas,
Atque ubera ista paene materna obsecro:
Depone tumidas pectoris laesi minas,
Mortisque dirae expelle decretum horridum!
DEJAN. Quicunque misero forte dissuadet mori,
Crudelis ille est. Interim poena est mori,
Sed saepe donum: pluribus venia obfuit.
NUTR. Defende saltem dexteram, infelix, tuam;
Fraudisque facinus esse, non nuptae, sciant.
DEJAN. Defendar illic: Inferi absolvent ream;
A me ipsa damnor. Purget has Pluton manus.
Stabo ante ripas, immemor Lethe, tuas,
Et umbra tristis conjugem excipiam meum.
Sed tu, nigrantis regna qui torques poli,
Para laborem! Scelera quae quisque ausus est,
Hic vicit error; Juno non ausa Herculem est
Eripere terris. Horridam poenam para!
Sisyphia cervix cesset, et nostros lapis
Impellat humeros. Me vagus fugiat latex,
Meamque fallax unda deludat sitim.

932. Sic Hugo Grot., Gron. V., S. s. d. *in pluribus veniae fuit*, quae sensu cassa. A Florentino aberat praepositio.

Merui manus praebere turbinibus tuis,
Quaecunque regem Thessalum torques, rota!
Effodiat avidus hinc et hinc vultur fibras.
Vacet una Danaïs: has ego explebo vices:
Laxate manes! Recipe me comitem tibi,
Phasiaca conjux! pejor haec, pejor tuo
Utroque dextra est scelere, seu mater nocens,
Seu dira soror es. Adde me comitem tuis,
Threïcia conjux, sceleribus! Gnatam tuam,
Althaea mater, recipe! nunc veram tuam
Agnosce prolem! Quid tamen tantum manus
Vestrae abstulerunt? Claudite Elysium mihi,
Quaecunque fidae conjuges nemoris sacri
Lucos tenetis! Si qua respersit manus
Viri cruore, nec memor castae facis
Stricto cruenta Belias ferro stetit:
In me suas agnoscat et laudet manus.
In hanc abire conjugum turbam libet;
Sed et illa fugiet turba tam diras manus.
Invicte conjux, innocens animus mihi,
Scelesta manus est. Proh nimis mens credula!
Proh Nesse fallax, atque semiferi doli!
Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
Recede, Titan, tuque, quae blandâ tenes
In luce miseros, vita: cariturae Hercule
Lux vilis ista est. Exigam poenas tibi,
Reddamque vitam! Fata an extendo mea,
Mortemque, conjux, ad tuas servo manus?
Virtusne superest aliqua, et armatae manus
Intendere arcum tela missurum valent;
An arma cessant, teque languenti manu
Non audit arcus? Si potest letum dare:
Animosa, conjux, dexteram expecto tuam:
Mors differatur. Frange, ut insontem Lichan;
Alias in urbes sparge, et ignotum tibi
Emitte in orbem! perde, ut Arcadiae nefas,
Et quidquid aliud restitit! Ab illis tamen,
Conjux, redîsti. HYL. Parce jam, mater, precor!
Ignosce fatis! Error a culpâ vacat.
DEJAN. Si vera pietas, Hylle, quaerenda est tibi:

949. Sic libri vett. Male secundum Raphelengium legitur *Vacat.* 961. Flor.: *bella cum ferro.* Gron. haud ineleganter: *Belis in ferro st.* 976. Fort.: *teque languentem manu N. a. a.* 982. Fort.: *Et q. a. cessit! A bellis tamen, C., r.* nam Flor.: *Et q. a. cessit. ab illis t.* Cf. Herc. fur. 211, 638, etc.

Jam perime matrem! Pavida quid renuit manus?
Quid ora flectis? Hoc erit pietas scelus.
Ignave, dubitas? Herculem eripui tibi;
Haec, haec peremit dextra, cui debes patri
Avum Tonantem. Majus eripui decus,
Quam luce tribui. Si tibi ignotum est nefas:
A matre disce. Seu tibi jugulo placet
Mersisse ferrum, sive maternum libet
Invadere uterum: mater intrepidum tibi
Praebebit animum. Non erit totum scelus
A te peractum: dexterâ sternar tuâ,
Sed mente nostrâ. Gnatus Alcidae times?
Ita nulla peragas jussa, nec frangens mala
Erres per orbem; si qua nascetur fera:
Referas parentem. Dexteram intrepidam para!
Patet ecce! plenum pectus aerumnis: feri!
Scelus remitto. Dexterae parcent tuae
Eumenides ipsae. Verberum crepuit sonus!
Quaenam ista, torquens ungue vipeream comam,
Temporibus atras squalidis pinnas quatit?
Quid dira me flagrante persequeris face.
Megaera? Poenas poscis Alcidae? Dabo,
Jamne Inferorum, diva, sedere arbitri?
Sed, ecce, diras carceris video fores!
Quis iste saxum immane detritis gerit
Jam senior humeris? Ecce, jam vectus lapis
Quaerit relabi! Membra quis praebet rotae?
Hic, ecce, pallens dira Tisiphone stetit,
Causam poposcit! Parce verberibus, precor,
Megaera, parce! sustine Stygias faces:
Scelus est amoris. Sed quid hoc? Tellus labat,
Et aula tectis crepuit excussis! Minax
Unde iste coetus? Totus in vultus meos
Decurrit orbis, hinc et hinc populi fremunt,
Totusque poscit vindicem mundus suum.
Jam parcite, urbes! — Quo fugam praeceps agam?
Mors sola portus dabitur aerumnis meis.
Testor nitentis flammeam Phoebi rotam,
Superosque testor: Herculem in terris adhuc
Moritura linquo. HYL. Fugit attonita. Hei mihi!
Peracta jam pars matris est: statuit mori;

1007. Sic Flor. V. : poscit Alcides, dabo. 1009. Fort. : *Sed en! reclusas Tartari video f.* 1012. Fort. : *Membra quis queritur rotae?* secundum Flor. 1015. Fort. : *Tis, adstitit. Hic,* prope me. 1014. Flor. : *reposcit.* 1024. Sic idem codex. Alibi *in* non legitur.

Nunc nostra superest, mortis auferre impetum.
O misera pietas! si mori matrem vetas:
Patri es scelestus; si mori pateris: tamen
In matre peccas. Surgit hinc illinc nefas.
Inhibenda tamen est, verum et eripiam scelus.

CHORUS.

Sumtâ ab Herculis robore labefactato occasione, Chorus omnia interitui obnoxia, nihil natum aeternum canit; quam sententiam ab auctore Orpheo commendat, ejusque artem obiter celebrat.

Verum est, quod cecinit sacer — glyc. et pher.
Thressae sub Rhodopes jugis,
Aptans Pieriam chelyn,
Orpheus, Calliopae genus:
Aeternum fieri nihil.
Illius stetit ad modos
Torrentis rapidi fragor;
Oblitusque sequi fugax
Amisit liquor impetum;
Et dum fluminibus mora est,
Defecisse putant Geten
Hebrum Bistones ultimi.
Advexit volucrem nemus,
Et silvâ residens venit;
Aut si quae aëra pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit scopulos Athos,
Centauros obiter ferens,
Et juxta Rhodopen stetit
Laxatam nivé candidus.
Et quercum fugiens suam,
Ad vatem properat Dryas;
Ad cantus veniunt suis
Ipsae cum latebris ferae;
Juxtaque impavidum pecus

1029. Male libri: *si m. p. tamen, In m. p.* 1031. Sic Flor. V.: *I. t. est: pergam et er. se.* 1039. *fugax* a Lipsio est, cum antea legeretur *fugas.* Flor.: *fugam;* sed frustra. Ταυτολογίας vitio ut medearis, scribes Obl. *sui fugax* etc. 1052. Inepte legitur: *Laxata nive cantibus. candidus* aliquot Palatt. *Laxatam*, requiescentem, delectatam. 1055. Fort.: *Ad carmen v. s.*, ne frequentius hic legatur vocabulum *cantus.* Cf. 1047, 1065, 1072, 1089, 1091 (1093).

Sedit Marmaricus leo;
Nec damae trepidant lupos;
Et serpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Taenarias fores
Manes cum tacitos adit:
Moerentem feriens chelyn,
Cantu Tartara flebili
Et tristes Erebi deos
Vicit, nec timuit Stygis
Juratos Superis lacus.
Haesit non stabilis rota
Victo languida turbine;
Increvit Tityi jecur,
Dum cantus volucres tenet;
Aurito quoque navita
Inferni ratis aequoris
Nullo remigio venit.
Tum primum Phrygius senex
Undis stantibus immemor
Excussit rabidam sitim,
Nec pomis adhibet manus;
Sed cum linqueret Inferos
Orpheus carmina fundens:
Et vinci lapis improbus,
Et vatem potuit sequi.
Consumtas iterum deae
Supplent Eurydices colos;
Sed dum respicit immemor,
Nec credens sibi redditam
Orpheus Eurydicen sequi:
Cantûs praemia perdidit;
Quae nata est iterum, perit.
Tum solamina cantibus
Quaerens, flebilibus modis
Haec Orpheus cecinit Getis:
Leges in Superos datas,
Et qui tempora digerens
Quatuor praecipitis deus

1067. Flor.: *Vidit*, quod frustra tuentur. V.: *Movit*. Cf, 1070, 1072, Herc. fur. 582, 591 sequ. 1073. *navita*. Vox importuna. Legendum puto *nablio*. 1082. *improbus*, magnus, πελώριος, ut ait Homerus. Virg. Aen. 12, 687.: *Fertur in abruptum magno mons improbus actu*. 1095. Legam *Ex quo t*. 1096. *Quatuor* nusquam δισύλλαβον apud hunc scriptorem. Ascens.: *Certas praec. d.*

Anni disposuit vices.
Nulli non avidi colûs
Parcas stamina nectere.
Quod natum est, poterit mori.
Vati credere Thracio
Devictus jubet Hercules.
Jamjam legibus obrutis
Mundo cum veniet dies:
Australis polus obruet,
Quidquid per Libyam jacet,
Et sparsus Garamas tenet;
Arctous polus obruet,
Quidquid subjacet axibus,
Et siccus Boreas ferit,
Amisso trepidus polo
Titan excutiet diem;
Coeli regia concidens
Ortus atque obitus trahet;
Atque omnes pariter deos
Perdet Mors aliquâ et Chaos;
Et Mors fata novissima
Ipsi constituet sibi.
Quis mundum capiet locus?
Discedet via Tartari,
Fractis ut pateat polis?
An quod dividit aethera
A terris spatium, sat est
Et mundi nimium malis?
Quis tantum capiat nefas
Fati, quis superest locus?
Pontum, sidera, Tartara,
Regna unus capiet tria?
Sed quis non modicus fragor
Aures attonitas movet?
Est, est Herculeus sonus!

1098. Ita Flor. V.: *avidas colo.* 1103. *obrutis* suspectum est cum sententiae causa, tum quia in proximis habetur *obruet.* Legendum censeo *ab ratis*, propter ratas leges. Liv. 5, 61. extrem.: *Sabini feroces ab re priore anno bene gesta* etc. 1116. Eleganter Nicol. Heinsius: *nox alia*, alia ac naturalis. Nam de Morte dicitur in sequentibus. 1118. Si *in se*, cur et *sibi?* Legendum procul dubio: *Ipsi const. sibi.* 1125. Fort.:

Qui tantum capiat nefas
Fati, quis superest locus?

ACTUS QUARTUS.

HERCULES, CHORUS.

Ejulans Hercules conqueritur, indigne ferens, se indigna morte perire, femineis scilicet dolis.

HERC. Converte, Titan clare, anhelantes equos! i. s.
Emitte noctem: pereat hic mundo dies,
Quo morior; atrâ nube inhorrescat polus!
Obsta novercae! Nunc, pater, coecum chaos
Reddi decebat; hinc et hinc compagibus
Ruptis uterque debuit frangi polus.
Quid parcis astris? Herculem amittis, pater.
Nunc partem in omnem, Jupiter, specta poli,
Ne quis gigas Thessalica jaculetur juga,
Et fiat Othrys pondus Encelado leve!
Laxabit atri carceris jamjam fores
Pluton superbus; vincula excutiet patri,
Coelumque reddet. Ille, qui pro fulmine
Tuisque facibus natus in terris eram,
Ad Styga revertor. Surget Enceladus ferox,
Mittetque, quo nunc premitur, in Superos onus.
Regnum omne, genitor, aetheris dubium tibi
Mors nostra faciet. Antequam spolium tui
Coelum omne fiat, conde me totâ, pater,
Mundi ruinâ! frange, quem perdis, polum!
CHOR. Non vana times, gnate Tonantis: a. d.
Jam Thessalicam Pelion Ossam
Premet, et Pindo congestus Athos
Nemus aethereis inseret astris,
Vincet scopulos inde Typhoëus,
Et Tyrrhenam feret Inarimen;
Feret Aetnaeos inde caminos
Scindetque latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus,
Jam te coeli signa sequentur.
HERC. Ego, qui relictâ morte, contemtâ Styge, i. a.
Per media Lethes stagna cum spolio redit,
Cum paene trepidis excidit Titan equis;
Ego, quem deorum regna senserunt tria,
Morior; nec ullus per meum stridet latus
Transmissus ensis; haud meae telum necis

1154. Ita Flor. V.: *moriar*. 1161. *signa*. Flor.: *regna*.

Saxum est, nec instat montis abrupti latus,
Aut totus Othrys; non truci rictu gigas
Pindo cadaver obruit toto meum:
Sine hoste vincor; quodque me torquet magis,
O misera virtus! summus Alcidae dies
Nullum malum prosternit; impendo, hei mihi,
In nulla vitam facta! Proh mundi arbiter,
Superique, quondam dexterae testes meae,
Proh cuncta tellus, Herculis vestri placet
Mortem perire? Dirus o nobis pudor!
O turpe fatum! femina Herculeae necis
Auctor feretur; auctor Alcides quibus?
Invicta si me cadere feminâ manu
Voluere fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit: cadere potuissem, hei mihi,
Junonis odio: feminae caderem minis,
Sed coelum habentis. Si nimis, Superi, fuit:
Scythico sub axe genita domuisset meas
Vires Amazon. Feminae cujus manu
Junonis hostis vincor? Hinc gravior tui,
Noverca, pudor est! Quid diem hunc laetum vocas?
Quid tale tellus genuit iratae tibi?
Mortalis odia femina excessit tua.
Adhuc ferebas esse te Alcidae imparem;
Victa es duobus: pudeat irarum deos.
Utinam meo cruore satiasset suos
Nemeaea rictus pestis, aut centum anguibus
Vallatus hydram tabe pavissem mea!
Utinam fuissem praeda Centauris datus,
Aut inter umbras, victus, aeterno miser
Saxo sederem, spolia cum traxi ultima
Fato stupente! Nunc ab infernâ Styge
Lucem recepi, Ditis evici moras;
Ubique me mors fugit, ut telo inclito
Mortis carerem. Proh feri victi et ferae!
Non me triformis sole conspecto canis

1168. Perperam libri: *instar. instat*, velut hostis. Malim quoque *abruptum*. 1169. *gigas* fere vett. Ἄμετρον est, quod vulgatur, *Gyges*. Flor.: *nec truci rictu gigans*. 1183. *minis*. Fort.: *manu*. (vide 273.) Quanquam confer 1463. 1184. Gruter.: *Sin nimis*. 1187. Fort.: *Hic gr. tuo* (pudore, quod me nunquam superaveris), *N., p. est*. 1191. Minime male Gruter.: *furebas*. Cf. Herc. fur. 107. seqq. 1201. Ita Gron. Flor et Lipsian.: *inclitae*. V.: *ut leto inclito Fortis car.* 1202. Putide legitur et hiante versu: *O ferae victae, o ferae. Proh* Delr. dedit ex edd. veteribus. *feri*, tyranni vel latrones, quos *saevos* alibi vocat. Cf. 1296. sequ.

Ad Styga reduxit; non sub Hesperio polo
Ibera vicit turba pastoris feri;
Non gemina serpens; perdidi mortem, hei mihi,
Toties honestam; titulus extremus quis est?
CHOR. Viden', ut laudis conscia virtus a. d.
Non Lethaeos horreat amnes?
Pudet auctoris, non morte dolet.
Cupis extremum finire diem
Vastâ tumidi mole gigantis,
Et montiferum Titana pati,
Rabidaeque necem debere ferae;
Sed tua causa est miseranda magis,
Quod nulla fera est, nullusque gigas:
Jam quis dignus necis Herculeae
Superest auctor, nisi dextra tui?
HERC. Heu! qualis intus scorpios, quis fervidâ i. s.
Plagâ revulsus cancer infixus meas
Urit medullas? Sanguinis quondam capax
Tumidi jecur pulmonis arentes fibras
Distendit; ardet felle siccato jecur,
Totumque lentus sanguinem avexit vapor.
Primam cutem consumsit; hinc aditum nefas
In membra fecit, abstulit costis latus,
Exedit artus penitus, et totas malum
Hausit medullas: ossibus vacuis sedet.
Nec ossa durant ipsa, sed compagibus
Discussa ruptis mole conlapsâ fluunt.
Defecit ingens corpus, et pesti satis
Herculea non sunt membra. Proh, quantum est malum,
Quod esse vastum fateor! o dirum nefas!
En cernite, urbes, cernite ex illo Hercule
Quid jam supersit! Herculem agnoscis, pater?
Hisne ego lacertis spolia Nemeaei mali
Elisa pressi? tensus hâc arcus manu
Astris ab ipsis detulit Stymphalidas?
His ego citatam gressibus vici feram,
Radiante clarum fronte gestantem caput?

1204. Non pro re est *reduxit*. Legam potius *retraxit*, quod illi non dissimile. 1211. Non recte libri: *Cupit*: cf. sequentia. 1212. Sic Flor. V.: *V. pressus mole gigantum.* 1213. Fort.: *Vel m. T. p.*, *Rabidaeve* etc. 1215. V.: *Si t. c. e. m. necis.* Flor.: *Sed t. c. e. m. majus.* 1218. Sic Ascens. Alii soloece *tui.* 1222. Fort.:

Tumidi, ecce! cor p. a. f.
Destituit; a. f. s. j.
T. l. s. adfecit v.

1225. Sic Flor. V.: *aditus.*

His fracta Calpe manibus emisit fretum?
His tot ferae, tot scelera, tot reges jacent?
His mundus humeris sedit? haec moles mei est?
Haecne illa cervix? has ego opposui moras
Coelo ruenti? quis meâ custos manu
Trahetur ultra Stygius? ubi vires prius
In me sepultae! Quid patrem adpello Jovem?
Quid per Tonantem vindico coelum miser?
Jamjam meus credetur Amphitryon pater.
Quaecunque pestis viscere in nostro lates,
Procede: quid me vulnere occulto petis?
Quis te sub axe frigido pontus Scythes,
Quae pigra Tethys genuit, aut Maurum premens
Ibera Calpe littus? O dirum malum,
Utrumne serpens squalidum cristâ caput
Vibrans, an aliquod es mihi ignotum malum?
Numquid cruore es genita Lernaeae ferae,
An te reliquit Stygius in terris canis?
Omne es malum nullumque. Quis vultus tibi est?
Concede saltem scire, quo peream malo.
Quaecunque pestis, sive quaecunque es fera:
Palam timeres. Quis tibi in medias locum
Fecit medullas? Ecce, dereptâ cute
Viscera manus detexit; ulterior tamen
Inventa latebra est. O malum simile Herculi!
Unde iste fletus? unde in has lacrimae genas?
Invictus olim vultus et nunquam malis
Lacrimas suis praebere consuetus (pudet!)
Jam flere didicit. Quis dies fletum Herculis,
Quae terra vidit? Siccus aerumnas tuli.
Tibi illa virtus, quae tot elisit mala,
Tibi cessit uni! primo et ante omnes mihi
Fletum abstulisti! durior saxo horrido
Et chalybe vultus et vagâ Symplegade
Ritus meos infregit et lacrimam expulit!
Flentem, gementem, summe proh rector poli,
Me terra vidit; quodque me torquet magis,
Noverca vidit. Urit ecce! iterum fibras;
Invaluit ardor. Unde nunc fulmen mihi?

1241. Ita Gron. V.: *elisit.* 1245. Sic Flor. V.: *C. r.? cujus cust. m.* 1246. Fort.: *Stygius? ubi vires patris In me sep.?* Cf. sequentia. Ceterum Flor. et Lipsian.: *ubi vires.* V.: *o vires.* 1256. Sic Ascens. V.: *est.* 1272. Fort.: *T. c. u.; praemium* (praedam) *ante omnes* (palam: cf. 1517, 18.) *mihi F. a.* 1275. Quidam Delriani: *extudit.*

CHOR. Quid non possit superare dolor? a. d.
Quondam Getico durior Haemo,
Nec Parrhasio lentior axe,
Saevo cessit membra dolori;
Fessumque movens per colla caput
Latus alterno pondere flectit;
Fletum virtus saepe resorbet.
Sic Arctoas laxare nives
Quamvis tepido sidere Titan
Non tamen audet, vincitque faces
Solis adulti glaciale jubar.

HERCULES, ALCMENA.

Lamentantem Herculem solatur Alcmena.

HERC. CONVERTE vultus ad meas clades, pater! i. s.
Nunquam ad tuas confugit Alcides manus;
Non, cum per artus hydra foecundum meos
Caput explicaret. Inter infernos lacus
Possessus atrâ nocte cum Fato steti,
Nec invocavi. Tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos; non tamen vultus meos
In astra torsi: semper haec nobis manus
Votum spopondit. Nulla me propter sacro
Micuere coelo fulmina; hic aliquid dies
Optare jussit. Primus audierit preces,
Idemque summus. Unicum fulmen peto.
Giganta crede: non minus coelum mihi
Adserere potui; dum patrem verum puto,
Coelo peperci. Sive crudelis, pater,
Sive es misericors: commoda gnato manum!
Properante Morte hanc occupa laudem tibi;
Vel, si piget, manusque detrectat nefas:
Emitte Siculo vertice ardentes, pater,
Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
Aut te, Ossa, qui me monte projecto opprimant!
Abrumpat Erebi claustra, me stricto petat
Bellona ferro. Mitte Gradivum trucem!
Armetur in me dirus: est frater quidem,
Sed ex noverca. Tu quoque Alcidae soror
Tantum ex parente, cuspidem in fratrem tuum

1296. Malim *Nec te invoc.*, ne invocationem Fati intelligamus. 1299. Libri et minus eleganter et deteriore numero: *propter me.* 1307. V.: *Propera ante Mortem et occ. hanc l. t.* Flor.: *Properante morte.*

Jaculare, Pallas! Supplices tendo manus
Ad te, noverca: sparge tu saltem, precor,
Telum! perire feminae possum manu.
Jam fracta, jam satiata, quid pascis minas?
Quid quaeris ultra? Supplicem Alciden vides.
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem; nunc mihi iratâ quidem
Opus est novercâ. Nunc tuus cessat dolor?
Nunc odia ponis? parcis, ubi votum est mori?
O terra et urbes, non facem quisquam Herculi,
Non arma tradet? tela subtrahitis mihi?
Ita nulla saevas terra concipiat feras
Post me sepultum, nec meas unquam manus
Imploret orbis; si qua nascentur mala,
Nascatur otio. Undique infelix caput
Mactate saxis; vincite aerumnas meas!
Ingrate cessas orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis ferisque suppositus fores,
Nisi me tulisses. Vindicem vestrum malis
Eripite, populi! Tempus hoc vobis datur
Pensare merita! mors erit pretium omnium.
ALCM. Quas misera terras mater Alcidae petam?
Ubi natus, ubinam est? Certa si visus notat,
Reclinis ecce! corde anhelanti aestuat;
Gemit: peractum est. Membra complecti ultimum,
O gnate, liceat! spiritus fugiens meo
Legatur ore! brachia amplexu cape!
Ubi membra sunt? ubi illa, quae mundum tulit,
Stelligera cervix? quis tibi exiguam tui
Partem reliquit? HERC. Herculem spectas quidem,
Mater; sed umbram et vile nescio quid mei
Agnosce! Mater, ora quid flectis retro
Vultumque mergis? Herculem dici tuum
Partum erubescis? ALCM. Quis feram mundus novam,
Quae terra genuit, quodve tam dirum nefas
De te triumphat? Herculis victor quis est?

1322. Fort.: *Heu, nulla tellus*, quod placuit Grutero. 1325. Flor.: *irata pater*. Fort.: *irato patre*, cum pater iratus mihi sit, qui me non extinguat. 1326. Sic Flor. V.: *terrae*. 1330. Sic idem liber. V.: *nascetur fera*. 1331. Flor.: *Nascatur odium undique*. Legendum puto *Nascantur otio*, per otium et ipsam pacem. 1337. Sic Flor. per hellenismum. V.: — *datur: Pensate m.* 1341. Perperam libri: *ultima*. 1343. Ita Grot. V.: *br. in amplexus cape*. Flor.: *br. et amplexus c.* 1347. Haec scriptura Lipsiani atque Florentini. V.: *sed umbrae simile nescio etc.* 1349. *mergis* Flor. Alii: *moerens*.

HERC. Nuptae jacentem cernis Alciden dolis.
ALCM. Quis tantus est, qui vincat Alciden, dolus?
HERC. Quicunque, mater, feminae iratae sat est.
ALCM. Et unde in artus pestis aut ossa incidit?
HERC. Aditum venenis palla femineis dedit.
ALCM. Ubinam ista palla est? membra nudata intuor.
HERC. Consumta mecum est. ALCM. Tantane inventa est lues?
HERC. O mater, hydram et mille cum Lernae feras
Errare mediis crede visceribus meis.
Quae tanta nubes flamma Sicanias bibit,
Quae Lemnos ardens, quae plaga igniferi poli,
Vetans flagranti currere in zonâ diem?
In ipsa me jactate, proh comites, freta,
Mediosve in amnes! — Qui sat est Ister mihi?
Non ipse terris major Oceanus meos
Franget vapores; omnis in nostris malis
Deficiet humor, omnis arescet latex.
Quid, rector Erebi, me remittebas Jovi?
Decuit tenere. Redde me tenebris tuis!
Talem subactis Herculem ostende Inferis!
Nil inde ducam; quid times iterum Herculem?
Invade, Mors, non trepida: jam possum mori.
ALCM. Compesce lacrimas saltem, et aerumnas doma,
Malisque tantis Herculem indomitum refer,
Mortemque vince, quod soles; vince Inferos!
HERC. Si me catenis horridus vinctum suis
Praeberet avidae Caucasus volucri dapem:
Scythiâ gemente flebilis gemitus mihi
Non exstitisset. Si vagae Symplegades
Utrâque premerent rupe: redeuntis minas
Ferrem ruinae. Pindus incumbat mihi
Atque Haemus et qui Thracios fluctus Athos
Frangit, Jovisque fulmen excutiens Mimas!
Non ipse si in me, mater, hic mundus ruat,
Superque nostros flagret incensus toros
Phoebeus axis, degener mentem Herculis

1358. *ista*. Codd.: *ipsa*, errore tralaticio. 1360. Male itidem libri: *Lerna. Lernae*, Lernae fera, hydra. 1366. V.: *Mediosque*, et statim *Frangit*, ubi Delriani et vett. edd.: *Franget*, sicut *Deficiet*, *arescet*. 1376. *indomitum* non placet, cum praecesserit *doma*. Legendum fortasse *indubium*, non dubium redditum apud homines, sed verum se Herculem probantem in ipsis malis. Scriptum fuerit *induuium*, *indouium*, *indomitum*. 1377. Flor.: *Mort. differ* (crucia). 1378. *suis*. Legendum videtur *senis* (Promethei), vel potius *feris*. Passim confusa *ferus* et *suus*. 1385. Ita Flor. et 1387. *toros*. V.: *excipiens*, *rogos*.

Clamor domaret. Mille decurrant mala,
Pariterque lacerent; hinc feris clangoribus
Aetheria me Stymphalis, hinc taurus minax
Cervice totâ pulset; et quidquid fuit
Solum quoque ingens, surgat hinc illinc simul!
Artusque nostros dirus immittat Sinis;
Sparsus silebo. Non ferae excutient mihi,
Non arma gemitus; nil, quod impelli potest.
ALCM. Non virus artus, gnate, femineum coquit;
Sed dura series operis et longus tibi
Pavit cruentos forsitan morbos labor.
HERC. Ubi morbus? ubinam pestis? estne aliquid mali
Adhuc in orbe? Veniat huc aliquis mihi!
Nitendat arcus, nuda sufficiet manus.
Procedat, agedum, huc! ALCM. Hei mihi, sensum quoque
Excussit illi nimius impulsum dolor.
Removete, quaeso, tela, et infestas, precor,
Rapite hinc sagittas: igne suffusae genae
Scelus minantur. Quas petam latebras anus?
Dolor iste furor est: Herculem solus domat. —
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
Obire forti meruit Alcmene manu.
Vel scelere pereat, antequam letum mihi
Ignavus aliquis mandet, ac turpis manus
De me triumphet. Ecce, lassatus malis
Sopore fessas adligat venas dolor,
Gravique anhelum pectus impulsu quatit.
Favete, Superi! si mihi gnatum inclitum
Miserae negatis: vindicem saltem, precor,
Servate terris! abeat excussus dolor,
Corpusque vires reparet Herculeum suas!

HYLLUS, ALCMENA, HERCULES, PHILOCTETES, muta persona.

Reversus Hyllus nunciat Herculi, Dejaniram, postquam se Nessi dolo deceptam comperetit, sibi mortem conscivisse.

HYL. Proh lux acerba, proh capax scelerum dies! i. s.

1389. Fort.: *Clam. notaret.* 1393. Ita Gron. Flor.: *S. q. magis urgent hinc et illinc nemus.* V.: *S. q. ingens, surgat hinc illum fremens.* 1394. Fort.: *emittat*, jaculetur. 1400. V.: *Ubi mors? ubi illa? testis est al. m.? Intendat arcus. nuda suff. m. In orbe mecum veniat huc aliquis mihi.* Flor.: *Ubi morbus? ubinam est desine adhuc al. m. In orbe.* Gron. meliore conjectura: *Ubi morbus? ubinam pestis? estne al. m. Adhuc in orbe? veniat huc* etc. *Huc*, in me. 1420. Ita Flor. Rapheleng. V.: *scel. dolor.*

Nurus Tonantis occidit; gnatus jacet;
Nepos supersum. Scelere materno hic perit;
Fraude illa capta est. Quis per annorum vices,
Totoque in aevo poterit aerumnas senex
Referre tantas? Unus eripuit dies
Parentem utrumque! Cetera ut sileam mala,
Parcamque fatis: Herculem amitto patrem.
ALCM. Compesce voces, inclitum Alcidae genus,
Miseraeque fato similis Alcmenae nepos:
Longus dolorem forsitan vincet sopor.
Sed ecce! lassam deserit mentem quies,
Redditque morbo corpus, et luctus mihi.
HERC. Quid hoc? rigenti cernitur Trachin jugo,
An inter astra positus evasi genus
Mortale tandem? Quis mihi coelum parat?
Te, te, pater, jam video! placatam quoque
Specto novercam. Qui sonus nostras ferit
Coelestis aures? Juno me generum vocat!
Video nitentem regiam clari aetheris,
Phoebique tritam flammeâ zonam rotâ! —
Cubile video noctis hinc; tenebrae vocant.
Quid hoc? quis axem cludit et ab ipsis, pater,
Deducit astris? Ora Phoebeus modo
Afflabat axis: tam prope a coelo fui;
Trachina video. Quis mihi terras dedit?
Oete modo infra steterat, ac totus fuit
Suppositus orbis: tam bene excideras, dolor.
Cogis fateri . . . Parce, et hanc vocem occupa!
Haec, Hylle, dona matris; hoc munus parat.
Utinam liceret stipite ingesto impiam
Effringere animam, quale Amazonium malum
Circa nivalis Caucasi domui latus!
O cara Megare, tune, cum furerem, mihi
Conjux fuisti? Stipitem atque arcus date!
Dextra inquinetur; laudibus maculam imprimam:
Summus legatur femina Herculeus labor.
HYL. Compesce diras, genitor, irarum minas:
Habet; peractum est; quas petis poenas, dedit:
Suâ peremta dexterâ mater jacet.
HERC. Recte dolori est: manibus irati Herculis

1434. *An.* Vitiose libri *Et*, *At*, *Aut*. 1441. Sic Flor. V.: *tenebras vocat.* 1446. Hic quoque expressi Florentinum. V.: *Modo nempe me infra* etc. 1453. V.: *clara.* Saepius haec vocabula confusa. Cf. 1499, 1876. 1460. Flor.: *Recte dolores.* V.: *Caeci dolores.* *Recte*, merito, justa de causa.

Occidere meruit; perdidit comitem Lichas.
Saevire in ipsum corpus exanime impetus
Atque ira cogit. Cur minis nostris caret?
Ipsum cadaver pabulum accipiant ferae!
HYL. Plus misera laeso doluit; hinc aliquid quoque
Detrahere velles. Occidit dextrâ suâ,
Tuo dolore. Plura, quam poscis, tulit.
Sed non cruentae sceleribus nuptae jaces,
Nec fraude matris; Nessus hos struxit dolos,
Ictus sagittis qui tuis vitam expuit.
Cruore tincta est palla semiferi, pater,
Nessusque nunc has exigit poenas sibi.
HERC. Habet; peractum est; fata se nostra explicant.
Lux ista summa est: quercus hanc sortem mihi
Fatidica quondam dederat, et Parnassio
Cirrhaea quatiens templa mugitu nemus:
„Dextrâ peremti, victor Alcide, viri
„Olim jacebis; hic tibi emenso freta
„Terrasque et umbras finis extremus datur.“
Nil querimur ultrà: decuit hunc finem dari,
Ne quis superstes Herculis victor foret.
Nunc mors legatur clara, memoranda, inclita,
Me digna prorsus: nobilem hunc faciam diem.
Caedatur omnis silvà, et Oetaeum nemus
Concipiat ignes; Herculem accipiat rogus,
Sed ante mortem. Tu genus Poeantium,
Hoc triste nobis, juvenis, officium adpara!
Herculea totum flamma succendat diem.
Ad te preces nunc, Hylle, supremas fero.
Est clara captas inter, in vultu genus
Regnumque referens, Euryto virgo edita,
Iole; tuis hanc facibus et thalamis para.
Victor cruentus abstuli patriam, lares,
Nihilque miserae praeter Alciden dedi;
Et iste rapitur. Penset aerumnas suas:
Jovis nepotem foveat et gnatum Herculis.
Tibi illa pariat, quidquid ex nobis habet.
Tuque ipsa planctus pone funereos, precor,
O cara genitrix; vivit Alcides tibi:
Virtute nostrâ pellicem feci tuam

1485. V.: *Suscipiat ignis.* Flor. Gron.: *Concipiat.* Recte Gruter.: *ignes.* 1490. Antiquissimae edd.: *E. c. c. inter incultum* (Ald.: *incultas*) *genus* etc.; unde Scal. non male: *E. c. c. i. Oechalias; genus Regemque ref.* 1499. Hic quoque libri *clara*, cum claritudine *sua*, non illius, matrem Hercules consoletur. Cf. 1453.

Credi novercam. Sive nascente Hercule
Nox illa certa est, sive mortalis meus
Pater est; licet sit falsa progenies mihi;
Materna culpa cesset et crimen Jovis;
Merui parentem: contuli coelo decus.
Natura me concepit in laudes Jovis.
Quin ipse, quanquam Jupiter, credi meus
Pater esse gaudet. Parce jam lacrimis, parens:
Superba matres inter Argolicas eris.
Quid tale Juno genuit, aetherium gerens
Sceptrum, et Tonanti nupta? Mortali tamen
Coelum tenens invidit: Alciden suum
Dici, esse voluit. Perage nunc, Titan, vices
Solus relictus: ille, qui vester comes
Ubique fueram, Tartara et Manes peto.
Hanc tamen ad imos perferam laudem inclitam,
Quod nulla pestis fudit Alciden palam,
Omnesque pestes vicit Alcides palam.

CHORUS.

Solem orat, ut toti mundo Herculis mortem nunciet. Herculis apotheosin praedicit, Jovemque precatur, ut vel nulli producantur tyranni, ferae, monstra, vel redeat Hercules malorum vindex.

O DECUS mundi, radiate Titan, sapph.
Cujus ad primos Hecate vapores
Lassa nocturnae levat ora bigae,
Dic sub Aurora positis Sabaeis,
Dic sub Occasu positis Iberis,
Quique ferventi quatiuntur axe,
Quique sub plaustro patiuntur Ursae,
Dic, ad aeternos properare Manes
Herculem et regnum canis inquieti,
Unde non unquam remeavit ullus!
Sume, quos nubes radios sequantur;
Pallidus moestas speculare terras,
Et caput turpes nebulae pererrent.
Quando, proh Titan, ubi, quo sub axe

1502. Fort.: *N. bina* (geminata) *e. est.* Cf. Agam. 805. sequ. 1512. Vulgatur haec interpunctio: C. t. invidit? *A. s. D. e. v. Dici, esse,* Dici et esse. Asyndeton, quod hic noster amat. Frustra Gron.: *Mort. patri C. t. i.: Alc. s. Dici ipse vol.* 1514. Legendum puto: *qui dexter comes U. f.*, *dexter*, propitius, boni ominis, ἀλεξίκακος. 1517. *fudit* Flor. V.: *vicit*, ut sequente versu. 1518. Sic vett. edd. Vulgatae et Flor.: *Omnemque pestem.*

Herculem in terris alium sequêris?
Quas manus, orbis miser, invocabis,
Si qua sub Lernâ numerosa pestis
Sparget in centum rabiem dracones;
Arcadum si quis populis vetustis
Fecerit silvas aper inquietas;
Thraciae si quis Rhodopes alumnus
Durior terris Helices nivosae
Pascet humano stabulum cruore?
Quis dabit pacem populo timenti,
Si quid irati Superi per urbes
Jusserint nasci? jacet omnibus par,
Quem parem tellus genuit Tonanti.
Planctus immensas resonet per urbes,
Et, comas nullo cohibente nodo,
Feminae exertos feriant lacertos;
Solaque, obductis foribus deorum,
Templa securae pateant novercae.
Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Unde te nullae referent carinae;
Vadis ad Manes miserandus, unde
Morte devictâ tuleras triumphum?
Umbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, tenuique collo;
Teque non solum feret illa puppis.
Non tamen viles eris inter umbras;
Aeaconque inter geminosque Cretas
Facta discernes, feries tyrannos.
Parcite! audaces inhibete dextras!
Laudis est, purum tenuisse ferrum;
Dumque regnabas, minimum procellis
In tuas urbes licuisse Fati.
Sin locum virtus habet inter astra:
Sedis Arctoae spatium tenebis,
An, gravis Titan ubi promit aestus?
An sub Occasu tepido nitebis,
Unde commisso resonare ponto
Audies Calpen? Loca quae sereni
Deprimes coeli? quis erit recepto
Tutus Alcidâ locus inter astra?

1537. Ita Flor. V.: *populi vetusti.* 1541. V.: *Sparget.* Correxit Gron. 1548. Lectio Medicea. V.: *Femina e. feriat l.* 1551—1554. V. haec affirmantur. Sed cf. 1565. seqq. 1561. Leg.: *Parcite, audaces; inhib. d.*, ex sententia Jacobi Gron. Flor.: *P., o duces.* 1563. V.: *min. cruentis In t. u. l. fatis.* Flor.: *minus in procellis.*

Horrido tantum procul a Leone
Det pater sedes calidoque Cancro:
Ne tuo vultu tremefacta leges
Astra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam silvis hiemes recident,
Vel comam silvis revocabit aestas,
Pomaque autumno fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetustas.
Tu comes Phoebo, comes ibis astris!
Ante nascetur seges in profundo,
Vel fretum dulci resonabit unda;
Ante descendet glacialis Ursae
Sidus, et Ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quiescant.
Te, pater rerum, miseri precamur:
Nulla nascatur fera, nulla pestis;
Non duces saevos miseranda tellus
Horreat; nullâ dominetur aulâ
Qui putet solum decus esse regni,
Semper intensum tenuisse ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
Vindicem terrae petimus relictae.
Hem, quid hoc? mundus tonat! Ecce, moeret,
Moeret Alciden pater. An deorum
Clamor, an vox est timidae novercae?
Hercule an viso fugit astra Juno?
Passus an pondus titubavit Atlas?
An magis diri tremuere Manes
Herculem, et visum canis Inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: laeto venit, ecce, vultu,
Quem tulit Poeas, humerisque tela
Gestat et notas populis pharetras,
Herculis heres!
ad.

1593. Sic Ald., probante Scal. Major pars librorum: *impensum*, fortasse pro *imphensum* (infensum). *Infensam hastam* dixit Virg. A. 10, 521. 1597. Sic plures Palatt. et edd. vett. 1600. *Passus* (quod ἀορίστως accipiendum) Fernand. V.: *Lassus*, quod frustra tuentur.

ACTUS QUINTUS.

CHORUS, PHILOCTETES.

Philoctetes Herculis mortem atque funus nunciat.

CHOR. Effare casus, juvenis, Herculeos, precor. i. s.
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.
PHIL. Quo nemo vitam. CHOR. Laetus adeone ultimos
Invasit ignes? PHIL. Esse jam flammas nihil
Ostendit ille, qui sub hoc mundo, Hercules,
Virtute vinci docuit indomitâ omnia.
CHOR. Inter vapores quis fuit forti locus?
PHIL. Quod unum in orbe vicerat nondum malum,
Et flamma victa est; haec quoque accessit feris;
Inter labores ignis Herculeos abit.
CHOR. Edissere, agedum! flamma quo victa est modo?
PHIL. Ut omnis Oeten moesta corripuit manus:
Huic fagus umbras perdit, et toto jacet
Succisa trunco; flectit hic pinum ferox
Astris minantem, et nube de mediâ vocat;
Ruitura cautes movit, et silvam trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax
Stat vasta late quercus et Phoebum vetat,
Ultraque totos porrigit ramos nemus;
Gemit illa multo vulnere impresso minax,
Frangitque cuneos; resilit incussus chalybs,
Vulnusque ferrum patitur, et rigidum est parum.
Commota tandem est; tum cadens latam sui
Duxit ruinam. Protinus radios locus
Admisit omnes: sedibus pulsae suis
Volucres pererrant nemore succiso diem,
Quaeruntque lassis garrulae pennis domos.
Jamque omnis arbor sonuit, et sacrae quoque
Sensere quercus horridam ferro manum,
Nullique priscum profuit luco nemus.

1612. V.: qui *sub occasu Herc.* etc. Flor.: *q. s. hoc mundo H. Immune vinci liquit en domita o.* Gron.: *q. s. hoc m. Herc. Immane nil reliquit. en domita o.* 1623. Flor.: *cautem*, et mox *incussus chalybs*, ubi vulgo legitur *excussus.* 1629. Flor.: *patitur frigidus parum* Gron.: *pat., ut rigidum p.* 1633. *diem*, aërem. Cf., monente Gron., Herc. fur. 245, Phoeniss. 422, etc. Legitur autem vulgo *domus*, et sequente versu *pennis nemus.* Delrioni placuerat *V. p. n. succ. nemus, Q. l. g. p. domos.* Sequor Gronovium. Cf. 1626, 1637, 1642 sequ. 1637. *luco* Flor. Gron. V.: *ligno.* Tentat Gron.: *N. priscus pr. l. deus.*

Adgeritur omnis silva, et alternae trabes
In astra tollunt Herculi angustum rogum,
Raptura flammas pinus et robur tenax,
Et brevior ilex; alba sed complet rogos
Populea, salvae frontis Herculeae decus.
At ille, ut ingens nemore sub Nasamonio
Aeger reclini pectore immugit leo,
Fertur. Quis illum credat ad flammas rapi?
Vultus petentis astra, non ignes, erat.
Ut pressit Oeten, ac suis oculis rogum
Lustravit omnem: fregit impositus trabes,
Arcumque poscit. „Accipe haec," inquit, „sate
Poeante; dono: munus Alcidae cape!
Has hydra sensit; his jacent Stymphalides,
Et quidquid aliud eminus vici malum,
Virtute felix juvenis, has nunquam irritas
Mittes in hostem; sive de media voles
Auferre volucres nube: descendent aves,
Et certa praedae tela de coelo fluent.
Nec fallet unquam dexteram hic arcus tuam:
Librare telum didicit, et certam dare
Fugam sagittis; ipsa non fallunt iter
Emissa nervo tela. Tu tantum, precor,
Adcommoda ignes et facem extremam mihi! —
Hic nodus," inquit, „nulla quem capiet manus,
Mecum per ignes flagret. Hoc telum Herculem
Tantum sequatur. Hoc quoque acciperes," ait,
„Si ferre posses. Adjuvet domini rogum."
Tum rigida secum spolia Nemeaei mali
Arsura poscit. Latuit in spolio rogus.
Ingemuit omnis turba, nec lacrimas dolor
Cuiquam remisit. Mater in luctum furens
Diduxit avidum pectus, atque utero tenus
Exerta vastos ubera in planctus ferit;
Superosque et ipsum vocibus pulsans Jovem
Implevit omnem voce feminea locum.

1639. V.: *augustum.* Flor.: *anguste.* Cf. 1648, 1667. 1641. V.: — *ilex silva. contexit pyram Pop. silva, frontis* (vel *frondis*) *Herc. nemus.* Flor.: *silva se complet rogo Pop.* Gron.: *S. se confert rogo Pop.* Pessime hic quoque librarii inculcarunt suum *nemus*: 1646. Sic Flor. V.: *erant.* 1650. Ταυτολεξία. Fort.: *Acc. hunc, inqu., s. P.; clarum m. A. c.* 1663. *ignes* vett. edd. V., in littera frequentiore, *ignem.* 1671. Flor.: *vasto verbere in planctus furit.* Fort.: *vasto verberum planctu ferit* (pectus). Certe ubera non usque ad uterum pertinent, nisi forte in anu simili Horatianae isti Epod. 8, 7. sequ.

„Deforme letum, mater, Herculeum facis:
Compesce lacrimas," inquit. „Introrsus dolor
Femineus abeat. Juno cur laetum diem
Te flente ducat? Pellicis gaudet suae
Spectare lacrimas. Contine infirmum jecur,
Mater: nefas est ubera atque uterum tibi
Laniare, qui me genuit." Et divum fremens,
Qualis per urbes duxit Argolicas canem,
Cum victor Erebi Dite contemto redit,
Tremente Fato, talis incubuit rogo.
Quis sic triumphans laetus in curru stetit
Victor, quis illo gentibus vultu dedit
Leges tyrannus, quanta pax obitus tulit?
Haesere lacrimae; cecidit impulsus dolor
Nobis quoque ipsis; nemo morituro ingemit;
Jam flere pudor est. Ipsa, quam sexus jubet
Moerere, siccis haesit Alcmene genis;
Stetitque nato paene jam similis parens.
CHOR. Nullasne in astra misit ad Superos preces
Arsurus, aut in vota respexit Jovem?
PHIL. Jacuit sui securus, et, coelum intuens,
Quaesivit oculis, arce an ex aliquâ pater
Despiceret illum. Tum manus tendens ait:
„Quâcunque parte prospicis gnatum, pater,
Te, te, pater, quem nocte commissâ dies
Quaesivit unus, si meas laudes canit
Utrumque Phoebi littus, et Scythiae genus,
Et, omnis, ardens ora, quam torret dies;
Si pace tellus plena, si nullae gemunt
Urbes, nec aras impias quisquam inquinat;
Si scelera desunt: spiritum admitte hunc, precor,
In astra! Nec me mortis infernae locus,
Nec moesta nigri regna conturbant Jovis;
Sed ire ad illos umbra, quos vici, deos,
Pater, erubesco. Nube discussâ diem
Pande, ut deorum vultus ardentem Herculem
Spectet. Licet tu sidera et mundum neges
Ultro, pater: cogére. Si voces dolor
Abstulerit ullas: pande tum Stygios lacus,
Et redde Fatis! adproba gnatum prius!
Ut dignus astris videar, hic faciet dies.
Leve est, quod actum est; Herculem hic, genitor, dies

1686. Quid hoc est sermonis? Legam equidem: *qu. pax obitus fuit?* 1706. Ita Mogunt. V. *conterrent.* Illud lectius sonantiusque.

Inveniet, aut damnabit." Haec postquam edidit:
Flammas poposcit. „Hoc age, Alcidae comes,
Non segnis," inquit: „corripe Oetaeam facem.
Noverca cernat, quo feram flammas modo.
Quid dextra tremuit? num manus pavida impium
Scelus refugit? Redde jam pharetras mihi,
Ignave, iners, inermis! En nostros manus
Quae tendat arcus! Qui sedet pallor genis?
Animo faces invade, quo Alciden vides
Vultu jacere! respice arsurum, miser!
Vocat ecce! jam me genitor, et pandit polos.
Venio, pater!" Vultusque non idem fuit.
Tremente pinum dexterâ ardentem impuli.
Refugit ignis, et reluctantur faces,
Et membra vitant; sed recedentem Hercules
Insequitur ignem. Caucasum, aut Pindum, aut Athon
Ardere credas: nullus erumpit sonus;
Tantum ingemiscit ignis. O durum jecur!
Typhon in illo positus immanis rogo
Gemuisset ipse, quique convulsam solo
Imposuit humeris Ossan Enceladus ferox;
At ille medias inter exurgens faces
Semiustus ac laniatus, intrepidus, rubens:
„Nunc (es parens Herculea): sic stare ad rogum
Te, mater," inquit, „sic decet fleri Herculem."
Inter vapores positus et flammae minas,
Immotus, inconcussus, in neutrum latus
Correpta torquens membra, adhortatur, monet,
Gerit aliquid ardens. Omnibus fortem addidit
Animum ministris; urere ardentem putes.
Stupet omne vulgus; vix habent flammae fidem:
Tam placida frons est, tanta majestas viro.
Nec properat uri; cumque jam forti datum
Leto satis persavit: igniferas trabes
Hinc inde traxit, minima quas flamma occupat,
Totasque in ignem vertit, et quâ plurimus

1716. Flor.: *haec postqu. edidit, Fl. poposcit*, plane ut hic excusum est secundum Gronovium. V.: *hoc postque addidit: Noverca — modo. Flammas — comes, Non segnis* etc. Versus *Noverca* etc. non legitur in Florentino. 1720. Lege: *num manus pavidae pium Sc. refugiunt? pium*, officiosum. Cf. Agam. 925. 1759. Ita Gron. in praefatione. Flor.: *N. est par.* V.: *Nunc, o par.*, quod *ταυτολογικόν*. 1743. Flor.: *torrens* (torcens). Verum divinavit Gron. V.: *flectens*. 1750. Libri: *nimia*. Correxerunt Lips. et Gron.

Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
Nunc ora flammis implet (ast illi graves
Luxere barbae); cumque jam vultum minax
Adpeteret ignis, lamberent flammae caput:
Non pressit oculos. Sed quid hanc moestam intuor
Sinu gerentem? Reliquias magni Herculis
Cineremque jactans squalida Alcmene gemit.

ALCMENA, PHILOCTETES.

Suam ex Herculis morte cladem Alcmena dolet.

ALCM. Timete, Superi, fata: tam parvus cinis i. s.
Herculeus est; huc ille decrevit gigas.
O quanta, Titan, in nihil moles abit!
Anilis, heu me, recipit Alciden sinus!
Hic tumulus illi est. Ecce, vix totam Hercules
Complevit urnam! quam leve est pondus mihi,
Cui totus aether pondus incubuit leve!
Ad Tartara olim regnaque, o gnate, ultima
Rediturus ibas; quando ab infernâ Styge
Remeabis iterum? non ut et spolium trahas,
Rursumque Theseus debeat lucem tibi;
Sed quando solus? Mundus impositus tuas
Compescet umbras, teque Tartareus canis
Inhibere poterit? Quando Taenareas fores
Pulsabis, aut quas mater ad fauces agar,
Quâ mors aditur? — Vadis ad Manes, iter
Habiturus unum. Quid diem questu tero?
Quid misera duras vita? quid lucem hanc tenes?
Quem parere rursus Herculem possum Jovi?
Quisnam parentem gnatus Alcmenen suam
Tantus vocabit? O nimis felix, nimis,
Thebane conjux, Tartari intrasti loca
Florente nato; teque venientem Inferi
Timuere forsan, quod pater tantum Herculis
Vel falsus aderas. Quas petam terras anus,
Invisa saevis regibus, si quis tamen
Rex est relictus saevus? Hei miserae mihi!

1752. Vox *ignis* frequentior hoc loco, Fort.: *Ex.*, *ictus r. i. feros*, quemadmodum *fervidos ictus* solis dixit Horat. 2, 15, 9, et Naso *Phoebeos ictus* Metam. 5, 389, ubi similiter vulgus librorum habet *ignes*. Cf. Metam. 6, 49. 1758. Fort.: *Cineremque tractans*. Cf. Thyest. 757, Troad. 1070. 1762. Ita Flor. V.: *cepit Alc. s.* 1773. Sic itidem illac membranae, V.: *P.? ah*, *quas* etc. 1775. *unum*, perpetuum, unde nunquam redibis. 1778. Libri: *Quis me parentem*. Correxit Gron.

Quicunque caesos ingemunt gnati patres,
A me petent supplicia; me cuncti obruent.
Si quis minor Busiris, aut si quis minor
Antaeus urbes fervidae terret plagae:
Ego praeda ducar. Si quis Ismarius greges
Thracis cruenti vindicat: carpent greges
Mea membra diri. Forsitan poenas petet
Irata Juno: totus uretur dolor.
Secura victo tandem ab Alcide vacat;
Pellex supersum, supplicia de qua exigat.
Ne parere possem, fecit hic natus mihi
Utero timendo. Quae petam Alcmene loca?
Quis me locus, quae regio, quae mundi plaga
Defendet, aut quas mater in latebras agar
Ubique per te nota? Si patriam petam
Laresque miseros: Argos Eurystheus tenet.
Marita Thebes regna et Ismenon petam,
Thalamosque nostros, in quibus quondam Jovem
Dilecta vidi, proh nimis felix, nimis,
Si fulminantem et ipsa sensissem Jovem?
Utinam meis visceribus Alcides foret
Exemtus infans! Nunc datum est miserae, datum,
Videre natum laude certantem Jovi:
Ut et hoc daretur scire, quid fatum mihi
Eripere posset! Quis memor vivet tui,
O gnate, populus? Omne jam ingratum est genus.
Petam Cleonas? Arcadum populos petam,
Meritisque terras nobiles quaeram tuis?
Hic dira serpens cecidit; hic ales fera;
Hic rex cruentus; hic tuâ fractus manu,
Qui te sepulto possidet coelum, leo.
Si grata terra est: populus Alcmenen tuam
Defendat omnis. Thracias gentes petam,
Hebrique populos? Haec quoque est meritis tuis
Defensa tellus: stabula cum regno jacent;

1790. Sic Flor. V.: *Ismarios.* 1795. Pravus accentus verbi *supplicia.* Vett. edd.: *de qua suppl. ex.*, unde facias *digna suppli. exigat*, vel *expetat* cum Florentino. Quanquam praecessit *petet. digna* uxore, *digna* pellice, supplicia. 1796. Gron.: *Si par. p.* 1798. Modo legimus *loca.* Fort.: *focus.* Cf. Horat. Epist. 1, 14, 2. 1802. V.: *Orbata Thebas regnum et Ismenum petam.* Flor.: *Marita Thebe regnat Ismenon p.* 1807. Ita Gron. Flor.: *Exceptus.* V.: *Exsectus.* Deinde idem codex: *N. datum est* (imo *in* vel *ad*) *tempus, datum*, etc. 1809. Sic Flor. V.: *Et hoc dar.* Gruter.: *Ut hoc dar. sc., quid* (vulgo: *quod*) *f. m. Er. p.* 1812. Sic item Flor. V.: *Arc. an pop. p.* 1820. Fort.: *stab. cum regno ut jacent, Huic pax* etc.

Hic pax cruento rege prostrato data est:
Ubi enim negata est? Quod tibi infelix anus
Quaeram sepulcrum? De tuis totus rogis
Contendat orbis. Reliquias magni Herculis
Quis populus, aut quae templa, quae gentes colent?
Quis jam petet, quis poscet Alcmenes onus?
Quae tibi sepulcra, gnate, quis tumulus sat est?
Hic totus orbis; fama erit titulus tibi.
Quid, anime, trepidas? Herculis cineres tenes.
Complectar ossa: reliquiae auxilium dabunt;
Erunt sat haec praesidia: terrebunt tuae
Reges vel umbrae. PHIL. Debitos gnato quidem
Compesce fletus, mater Alcidae incliti!
Non est gemendus; nec gravi urgendus nece,
Virtute quisquis abstulit fatis iter.
Aeterna virtus Herculem fleri vetat.
Fortes vetant moerere, degeneres jubent.
ALCM. Sedabo questus? Vindicem amisi parens
Terrae atque pelagi, quaque purpureus dies
Utrumque clarâ spectat Oceanum rotâ.
Quot misera in uno condidi gnatos parens?
Regno carebam, regna sed poteram dare.
Una inter omnes terra quas matres gerit,
Votis peperci; nil ego a superis peti
Incolume nato: quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? quis deus quidquam mihi
Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
Quidquid negaret Jupiter, daret Hercules.
Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
Deflevit aliqua mater, et toto stetit
Succisa foetu, bisque septenos greges
Deplanxit una; gregibus aequari meus
Quot ille poterat? Matribus miseris adhuc
Exemplar ingens deerat; Alcmene dabo.
Cessate matres, pertinax si quas dolor
Adhuc jubet lugere, quas luctus gravis
In saxa vertit! cedite his cunctae malis!
Agedum, senile pectus, o miserae manus,
Pulsate! Et una funeri tanto sat est

1830. sequ. V.: *Complectere — Erunt satis pr.* 1837. Sic Flor. V.: *vetat, jubet.* Gron.: *veta, jube.* 1838. Flor.: *vindice amisso p. Terra atque pelagus quaeque*, dein *Oceano*. Fort.: *Vindicem amisit patens Terra atque pelagus, quique* etc. 1850. Fort: *Deflevit aliquid* (rem non contemnendam) *mater, ut toto* etc. 1859. *Et*, etiam.

Grandaeva anus defecta, quod totus brevi
Jam quaeret orbis. Expedi in planctus tamen
Defessa quamquam brachia! Invidiam ut deis
Lugendo facias, advoca in planctum genus!

ALCMENA.

Tristis Alcmena naeniam canit.

Flete Alcmenen, á. d. et m.
Magnique Jovis plangite natum,
Cui concepto lux una perît,
Noctesque duas contulit Eos:
Ipsâ quiddam plus luce perît.
Totae pariter plangite gentes,
Quarum saevos ille tyrannos
Jussit Stygias penetrare domos,
Populisque madens ponere ferrum!
Fletum meritis reddite tantis!
Totus, totus personet orbis!
Fleat Alciden coerula Crete,
Magno tellus cara Tonanti!
Centum populi brachia pulsent!
Nunc, Curetes, nunc, Corybantes,
Arma Idaeâ quassate manu:
Armis illum lugere decet.
Nunc nunc funus plangite verum:
Jacet Alcides non minor ipso,
Creta, Tonante.
Flete Herculeos, Arcades, obitus,
Nondum Phoebe nascente genus!
Juga Parthenii Nemeaeque sonent,
Feriantque graves Maenala planctus!
Magno Alciden poscite gemitu:
Stratus vestris setiger agris;
Alesque sequi jussa sagittas,
Totum pennis velata diem.
Flete, Argolicae, flete, Cleonae:
Hic terrentem moenia quondam
Vestra leonem
Fregit nostri dextera nati.
Date Sithoniae verbera matres,

1861. Fort.: *Anquiret orbis* secundum Gronovium. 1876. Ita Flor. V.: *M. t. clara Ton.* Cf. 1455. 1885. *Phoebe* Dan. Heinsius. V.: *Phoebo. nascente*, nata, per hellenismum. 1891. Soloecismus. Legendum arbitror *venata*, quae velut captavit sive auferre cupiit ingentibus suis pennis diem seu lucem. 1896. Flor.: *Bistoniae*.

Gelidusque sonet planctibus Hebrus!
Flete Alciden,
Quod non stabulis nascitur infans,
Nec vestra greges viscera carpunt!
Fleat Antaeo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryonae!
Mecum miserae plangite gentes!
Audiat ictus utraque Tethys!
Vos quoque, mundi turba citati,
Flete Herculeos, numina, casus:
Vestrum Alcides cervice meus
Mundum, Superi, coelumque tulit,
Cum stelligeri vector Olympi
Pondere liber spiravit Atlas.
Ubi nunc vestrae, Jupiter, arces?
Ubi promissi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe sepultus. Quoties telis
Facibusque tuis ille pepercit!
Quoties ignis spargendus erat!
In me saltem jaculare facem,
Semelenque puta! Jamne Elysias,
O gnate, domus, jam littus habes,
Ad quod populos Natura vocat;
An post raptum Styx atra canem
Praeclusit iter; teque in primo
Limine Ditis fata morantur?
Quis nunc Umbras, gnate, tumultus
Manesque tenet?
Fugit abductâ navita cymbâ,
Et Centauris Thessala motis
Ferit attonitos ungula Manes,
Anguesque suos hydra sub undis
Territa mersit,
Teque labores, o gnate, timent?
Fallor, fallor, vesana parens,
Nec te Manes Umbraeque timent:
Non Argolico rapta leoni
Fulvâ Pellis contecta jubâ
Laevos operit dura lacertos,
Vallantque feri tempora dentes;
Donum pharetrae cessere tuae,
Telaque mittet jam dextra minor:

1929. Fort.: *undas* cum Palatinis et Ascensio.

Vadis inermis, gnate, per umbras,
Ad quas semper mansurus eris!

ALCMENA, HERCULES.

Solatur lugentem matrem Hercules in deorum collegium translatus.

HERC. Quid me tenentem regna siderei poli, i. s
Coeloque tandem redditum, planctu jubes
Sentire fatum? Parce: nam virtus mihi
In astra et ipsos fecit ad Superos iter.
ALCM. Unde sonus trepidas aures ferit? dact. tetr.
Unde meas inhibet lacrimas fragor?
Agnosco, agnosco: victum est Chaos!
A Styge, nate, redis iterum mihi,
Fractaque non semel est Mors horrida!
Vicisti rursum Noctis loca,
Puppis et infernae vada tristia;
Pervius est Acheron jam languidus,
Et remeare licet soli tibi,
Nec te Fata tenent post funera!
An tibi praeclusit Pluton iter,
Et pavidus regni metuit sibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impositum silvis, cum plurimus
In coelum fureret flammae metus.
Arsisti certe; cur ultima
Non tenuere tuas umbras loca?
Quid timuere tui manes, precor?
Umbra quoque es Diti nimis horrida?
HERC. Non me gementis stagna Cocyti tenent, i. s.
Non puppis umbras furva transvexit meas:
Jam parce, mater, questibus! Manes semel
Umbrasque vidi; quidquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis invitus tulit;
Paterna coelo pars data est, flammis tua.
Proïnde planctus pone, quos gnato paret
Genitrix inerti; luctus in turpes eat.
Virtus in astra tendit, in mortem timor.
Praesens ab astris, mater, Alcides cano:
Poenas cruentus jam tibi Eurystheus dabit:

1957. Fort.: *Et pavidum regnum m. s.?* Pavidi Manes audiunt Herc. fur. 765, Oedip. 608. 1961. V.: *A. c.: verum ult.* Flor.: *A. cur te cur u.* 1964. *es* Gron. V.: *est.* 1969. Ita Grot. V.: *ignis injectus.* Flor. Gron.: *i. evictus.* Cf. 1729.

Curru superbum vecta transcendes caput.
Me jam decet subire coelestem plagam:
Inferna vici rursus Alcides loca.
ALCM. Mane parumper! — Cessit, ex oculis abît,
In astra fertur. Fallor, an vultus putat
Vidisse natum? Misera mens incredula est.
Es numen, et te mundus aeternus tenet:
Credo triumphis. Regna Thebarum petam,
Novumque templis additum numen canam.

CHORUS.

Herculi inter deos relato adspirat Chorus, novumque numen adorat.

NUNQAUM Stygias fertur ad umbras a. d. et m.
Inclita virtus. Vivite, fortes!
Vos Lethaeos saeva per amnes
Nec fata trahent; sed cum summas
Exiget horas consumta dies:
Iter ad Superos gloria pandet.
Sed tu, domitor magne ferarum,
Orbisque simul pacator, ades!
Nunc quoque nostras respice terras;
Et si qua novo bellua vultu
Quatiet populos terrore gravi:
Tu fulminibus frange trisulcis!
Fortius ipso genitore tuo
Fulmina mittes.

1980. **Fort.:** *puto Vid. natî? puto*, putabo. Cf. Troad. 979 etc.

INCERTI SCRIPTORIS

OCTAVIA.

DRAMATIS PERSONAE.

OCTAVIA.
NUTRIX OCTAVIAE.
CHORUS ROMANORUM.
SENECA.
PRAEFECTUS.
POPPAEA.
AGRIPPINA.
NERO.
NUNCIUS.

INCERTI SCRIPTORIS

OCTAVIA.

ARGUMENTUM.

Claudius Drusus Caesar Messalinae, quae illi Britannicum et Octaviam pepererat, quod Silio nupsisset, mori jussae Agrippinam filiam fratris sui Germanici, viduam Cn. Dom. Aenobarbi Neronis, superinduxit; cujus filio Neroni Octaviam suam in matrimonium dedit. Claudio et Britannico veneno sublatis, Nero Imp. Octaviam, quam oderat, repudiat, Poppaeam Sabinam ducit. Cujus divortii causa commoti populi tumultum multâ caede reprimit et Octaviam in Pandatariam ablegatam interfici jubet.

ALIUD ARGUMENTUM
HIERONYMI BALBI.

Impia sors, vario versans mortalia cursu,
Proh pudor! indignum ad fastigia celsa Neronem
Vexerat, et rerum latas donarat habenas.
Huic sata Dardaniâ generosa Octavia stirpe
Iuncta fuit diris avibus thalamoque sinistro:
Ille etenim, infami Poppaeae raptus amore,
Connubium antiquum sprevit tedasque iugales.
Hoc facinus crebris soboles Romana querelis
Increpat, infestâque Neronem voce lacessit.
Heu, nihil est saevi violentius aure tyranni:
Ille ardet stimulis, totusque immersus in iras
Uxorem egregiam morti devovit acerbae.
Tum vero exoritur questus juvenumque senumque,
Ore madent lacrimis, totam dolor occupat urbem.

ACTUS PRIMUS.

OCTAVIA.

Vitae pertaesa miserias suas deflet Octavia.

Jam vaga coelo sidera fulgens a. d. et m.
Aurora fugat;
Surgit Titan radiante comâ,
Mundoque diem reddit clarum.
Age, tot tantis onerata malis,
Repete adsuetos jam tibi questus,
Atque aequoreas vince Halcyonas,
Vince et volucres Pandionias:
Gravior namque his fortuna tua est.
Semper genitrix deflenda mihi,
Prima meorum causa malorum,
Tristes questus natae exaudi,
Si quis remanet sensus in Umbris!
Utinam ante manu grandaeva suâ
Mea rupisset stamina Clotho,
Tua quam moerens vulnera vidi,
Oraque foedo sparsa cruore!
O lux semper funesta mihi,
Tempore ab illo
Nox es tenebris invisa magis!
Tulimus saevae jussa novercae,
Hostilem animum, vultusque truces.
Illa illa meis, tristis Erinnys,
Thalamis Stygios praetulit ignes;
Teque extinxit, miserande pater,
Modo cui totus paruit orbis
Ultra Oceanum,
Cuique Britanni terga dedere,
Ducibus nostris ante ignoti,
Jurisque sui. Conjugis, heu me!
Pater, insidiis oppresse jaces,
Servitque domus cum prole tuâ
Capta tyranno!

14. *suâ.* Fort.: *ferâ.*

NUTRIX OCTAVIAE.

Propter alumnae suae Octaviae calamitatem sublimis et aulicae vitae conditionem execratur.

Fulgore primo captus et fragili bono i. s.
Fallacis aulae quisquis attonitus stupet:
Subito labantis ecce! Fortunae impetu,
Modo praepotentem, cernat eversam domum
Stirpemque Claudi, cujus imperio fuit
Subjectus orbis, paruit liber diu
Oceanus, et recepit invitus rates.
En, qui Britannis primus imposuit jugum,
Ignota et ante classibus texit freta,
Interque gentes barbaras tutus fuit
Et saeva maria, conjugis scelere occidit,
Mox illa nati; cujus extinctus jacet
Frater venenis; moeret infelix soror,
Eademque conjux; nec graves luctus valet
Irâ coactâ tegere. Crudelis viri
Secreta refugit semper; atque odio pari
Amens maritus mutuâ flagrat face.
Animum dolentis nostra solatur fides
Pietasque frustra: mutat immitis dolor
Consilia nostra; nec regi mentis potest
Generosus ardor, sed malis vires capit.
Heu, quam nefandum prospicit noster timor
Scelus, quod utinam numen avertat deûm!

OCTAVIA, NUTRIX.

Lugentem Octaviam nutrix consolatur, et a vindicta, quam cogitat, dehortatur.

OCT. O mea nullis aequanda malis a. d. et m.
Fortuna! Licet repetam luctus,
Electra, tuos! Tibi moerenti
Caesum licuit flere parentem;
Scelus ulcisci vindice fratre,
Tua quem pietas hosti rapuit,
Texitque fides;
Me crudeli sorte parentes
Raptos prohibet lugere timor,

49. MS. Ultraj. et edd. aliquot vett.: *Quam*, vel *Quem*, *secreta*. Sequente versu Ultraj.: *Amens mar*. V.: *Ardens mar*. Fort.: *I. c. tegere, crudelis viri Quae scelera refugit semper; atque odii paris Amens mar. m. f. f.* 52. Libri quidam: *inmittit*, vel *mittit*. Fort.: *admittit i. d. C. noxae*. 58. Fort.: *Libens repetam* etc.

Fratrisque necem deflere vetat,
In quo fuerat spes una mihi,
Totque malorum breve solamen.
Nunc, in luctus servata meros,
Magni resto nominis umbra.
NUTR. Vox, heu, nostras perculit aures
Tristis alumnae! Cessas thalamis
Inferre gradus, tarda senectus?
OCT. Excipe nostras lacrimas, nutrix,
Testis nostri fida doloris!
NUTR. Quis te tantis solvet curis,
Miseranda, dies?
OCT. Qui me Stygias mittet ad umbras.
NUTR. Omina, quaeso, sint ista procul!
OCT. Non vota meos tua nunc casus,
Sed fata regunt. NUTR. Dabit adflictae
Meliora deus tempora mitis.
Tu modo blando vince obsequio
Placata virum. OCT. Vincam saevos
Ante leones tigresque truces,
Fera quam saevi corda tyranni.
Odit genitos sanguine claro,
Spernit Superos hominesque simul;
Nec fortunam capit ipse suam,
Quam dedit illi per scelus ingens
Infanda parens. Licet ingratum
Dirae pudeat munere matris
Hoc imperium cepisse; licet
Tantum munus morte rependat:
Feret hunc titulum post fata tamen
Femina longo semper in aevo.
NUTR. Animi retine verba furentis!
Temere emissam comprime vocem!
OCT. Toleranda quam? vis patiar: haud unquam queant i. s.
Nisi morte tristi nostra finiri mala.
Genitrice caesâ, per scelus rapto patre,
Orbata fratre, miseriis, luctu obruta,
Moerore pressa, conjugi invisa, ac meae
Subjecta famulae, luce non gratâ fruor,
Trepidante semper corde, non mortis metu,
Sed sceleris. Absit crimen a fatis meis,
Mori juvabit: poena nam gravior nece est
Videre tumidos et truces miserae mihi

69. Ita Gron. V.: *meos*. Cf. 386. 99. V.: *Tol. quamvis*. Emendavit Lipsius.

Vultus tyranni, jungere atque hosti oscula;
Timere nutus, cujus obsequium meus
Haud ferre posset fata post fratris dolor,
Scelere interemti, cujus imperium tenet
Et morte gaudet auctor infandae necis.
Quam saepe tristis umbra germani meis
Offertur oculis, membra cum solvit quies,
Et fessa fletu lumina oppressit sopor!
Modo facibus atris armat infirmas manus,
Oculosque et ora fratris infestus petit;
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos;
Persequitur hostis, atque inhaerenti mihi
Violentus ensem per latus nostrum rapit.
Tunc tremor et ingens excutit somnos pavor,
Renovatque luctus et metus miserae mihi.
Adice his superbam pellicem, nostrae domûs
Spoliis nitentem; cujus in munus suam
Stygiae parentem natus imposuit rati,
Quam dira post naufragia superato mari
Ferro interemit, saevior pelagi fretis.
Quae spes salutis post nefas tantum mihi?
Inimica victrix imminet thalamis meis;
Odioque nostri flagrat, et pretium stupri
Justae maritum conjugis captat caput.
Emerge te Umbris, et fer auxilium tuae
Natae invocanti, genitor; aut Stygios sinus
Tellure ruptâ pande, quo praeceps ferar!
NUTR. Frustra parentis invocas manes tui,
Miseranda, frustra, nulla cui prolis suae
Manet inter umbras cura; qui nato suo
Praeferre potuit sanguine alieno satum,
Genitamque fratre conjugem captus sibi
Toris nefandis flebili junxit face.
Hinc orta series facinorum, caedes, doli,
Regni cupido, sanguinis diri sitis:
Mactata soceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenaeis potens.
Proh facinus ingens! feminae est munus datus
Silanus, et cruore foedavit suo

113. Malebat idem *sorte*, parte Britannici, quae Neroni cessit. 123. Malim, numero meliore, neque ineleganter: *Renovantque* (se) *luctus* (pluraliter, ut etiam *metus)* etc. 132. *maritum* est adjectivum. Cf. Herc. Oet. 1802. 133. V.: *Emergere undis*. Gron.: *Emerge ab Umbris*. Non semel depravatum *undis*. Cf. Herc. Oet. 513. 140. V.: *fratris*. Correxit Gron.

Patrios penates, criminis ficti reus.
Intravit hostis hei mihi! captam domum
Dolis novercae, Principis factus gener,
Idemque natus, juvenis infandi ingenî
Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem
Accendit, et te junxit invitam metu;
Tantoque victrix facta successu ferox,
Ausa imminere est orbis imperio sacri.
Quis tot referre facinorum formas potest,
Et spes nefandas feminae, et blandos dolos
Regnum petentis per gradus scelerum omnium?
Tum sancta Pietas extulit trepidos gradus,
Vacuamque Erinnys saeva funesto pede
Intravit aulam, polluit Stygiâ face
Sacros penates, jura Naturae furens
Fasque omne rupit: miscuit conjux viro
Venena saeva; cecidit atque eadem sui
Mox scelere nati. Tu quoque extinctus jaces,
Deflende nobis semper infelix puer,
Modo sidus orbis, columen Augustae domus,
Brittanice, heu me! nunc levis tantum cinis
Et tristis Umbra; saeva cui lacrimas tulit
Etiam noverca, cum rogis artus tuos
Dedit cremandos, membraque et vultus deo
Similes volanti flamma fervens abstulit.
OCT. Extinguat et me, ne manu nostra cadat.
NUTR. Natura vires non dedit tantas tibi.
OCT. Dolor, ira, moeror, miseriae, luctus dabunt.
NUTR. Vince obsequendo potius immitem virum.
OCT. Ut fratrem ademtum scelere restituat mihi?
NUTR. Incolumis ut sis ipsa, labentem ut domum
Genitoris olim sobole restituas tua.
OCT. Expectat aliam Principis sobolem domus;
Me dira miseri fata germani trahunt.
NUTR. Confirmet animum civium tantus favor.
OCT. Solatur iste nostra, non relevat, mala.
NUTR. Vis magna populi est. OCT. Principis major tamen.
NUTR. Respiciet ipse conjugem. OCT. Pellex vetat.
NUTR. Invisa cunctis nempe. OCT. Sed cara est viro.
NUTR. Nondum uxor est. OCT. Jam fiet, et genitrix simul.
NUTR. Juvenilis ardor impetu primo furit;
Languescit idem facile, nec durat diu
In venere turpi, ceu levis flammae vapos;

158. *gradus* Palatinorum unus, adstipulante Grutero. V.: *gradum*. 164. Fort.: *cec. ast eadem*.

Amor perennis conjugis castae manet.
Violare prima quae toros ausa est tuos,
Animumque domini famula possedit diu,
Jam metuit eadem. OCT. Nempe praelatam sibi
Subjecta et humilis; atque monumenta extruit,
Quibus timorem fassa testatur suum.
NUTR. Et hanc levis fallaxque destituet deus
Volucer Cupido. Sit licet forma eminens,
Opibus superba: gaudium capiet breve.
Passa est similes ipsa dolores a. d. et m.
Regina deûm,
Cum se formas vertit in omnes
Dominus coeli divûmque pater,
Et modo pennas sumsit oloris,
Modo Sidonii cornua tauri,
Aureus idem fluxit in imbri.
Fulgent coelo sidera Ledae;
Patrio residet Bacchus Olympo;
Deus Alcides possidet Heben,
Nec Junonis jam timet iras,
Cujus gener est, qui fuit hostis.
Vicit sapiens tamen obsequium
Conjugis altae pressusque dolor:
Sola Tonantem tenet aetherio
Secura toro maxima Juno;
Nec mortali captus formâ
Deserit altam Jupiter aulam.
Tu quoque, terris altera Juno,
Soror Augusti conjuxque, graves
Vince dolores!
OCT. Jungentur ante saeva sideribus freta, i. s.
Et ignis undae, Tartaro tristi polus,
Lux alma tenebris, roscidae nocti dies,
Quam cum scelesti conjugis mente impiâ
Mens nostra, semper fratris extincti memor.
Utinam nefandi Principis dirum caput
Obruere flammis Coelitum rector paret,
Qui saepe terras fulmine infesto quatit,
Mentesque nostras ignibus terret sacris,
Novisque monstris! Vidimus coelo jubar
Ardens cometam pandere, infaustam facem,

194. *metuit* Fern. Gruter. V.: *metuet*. Intelligitur Acte concubina Neronis, de qua vidd. Tacit. A. 13, 12, 46; 14, 2, et Dio Cass. lib. 42. Verba *Nempe — suum* vulgo nutrici tribuuntur, cui respondet hisce Octavia εἰρωνικῶς. 197. MS. Ultraj.: *At hanc*.

Quâ plaustra tardus noctis aeternâ vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
Eu! ipse diro spiritu saevi ducis
Polluitur aether; gentibus clades novas
Minantur astra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Jove
Irata tellus edidit quondam parens;
Haec gravior illo pestis: hic, hostis deûm
Hominumque, templis expulit Superos suis,
Civesque patriâ; spiritum fratri abstulit;
Hausit cruorem matris; et lucem videt,
Fruiturque vitâ, noxiamque animam trahit!
Proh summe genitor, tela cur frustra jacis
Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur cessat tua?
Utinam suorum facinorum poenas luat
Nero, ipse divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi jugo,
Morumque vitiis nomem Augustum inquinat.
NUTR. Indignus ille, fateor, est thalamis tuis;
Sed cede fatis atque fortunae tuae,
Alumna, quaeso; neve violenti move
Iram mariti. Forsitan vindex deus
Existet aliquis, laetus et veniet dies.
OCT. Gravi deorum nostra jam pridem domus
Urgetur irâ, prima quam pressit Venus,
Furore miserae dira genitricis meae:
Quae nupta demens nupsit incestâ face,
Oblita nostri, conjugis, legum immemor.
Illo solutâ crine, succinctâ anguibus,
Ultrix Erinnys venit ad Stygios toros,
Raptasque thalamis sanguine extinxit faces;
Incendit irâ Principis pectus truci
Caedem in nefandam. Cecidit infelix parens
Heu! nostra ferro, meque perpetuo obruit
Extincta luctu. Conjugem traxit suum
Natumque ad umbras; prodidit lapsam domum.
NUTR. Renovare luctus parce cum fletu pios,
Manes parentis neve sollicita tuae,
Graves furoris quae sui poenas dedit.

233. Fort.; *frigore*. 244. Fort.: *tela cur fi facis I. t. tremere r. m.?* Cf. Phoen. 468, Ovid. Met. 8, 375. 247. Fort.: *luat Iste insitivus, Domitio g. p.*, secundum Gron. 261. Fort.: *Illi*, Messalinae.

CHORUS.

Poppaeae nuptias detestatur Chorus Octaviae favens. Degenerem, lentam nimis et servilem Romanorum arguit patientiam, et in scelera Neronis invehitur.

Quae fama modo venit ad aures, a. d. et m.
Utinam falso credita perdat
Frustra toties jactata fidem,
Nec nova nostri conjux thalamos
Principis intret, teneatque suos
Nupta penates Claudia proles!
Edat partu pignora pacis,
Quâ tranquillus gaudeat orbis,
Servetque decus Roma aeternum!
Fratris thalamos sortita tenet
Maxima Juno;
Soror Augusti sociata toris
Cur a patriâ pellitur aulâ?
Sancta quid illi prodest pietas,
Divusque pater?
Quid virginitas castusque pudor?
Nos quoque nostri sumus immemores
Post fata ducis, cujus stirpem
Prodimus, aevi suadente metu.
Vera priorum virtus quondam
Romana fuit, verumque genus
Martis in illis sanguisque viris.
Illi reges hâc expulerunt
Urbe superbos;
Ultique tuos sunt bene manes,
Virgo, dextrâ caesa parentis,
Ne servitium paterere grave, et
Improba ferret praemia victrix
Dira libido.
Te quoque bellum triste secutum est,
Mactata tuâ miseranda manu,
Nata Lucreti,
Stuprum saevi passa tyranni!
Dedit infandi sceleris poenas
Cum Tarquinio Tullia conjux,
Quae per caesi membra parentis
Egit saevos impia currus,

290. MSS. et edd. vett.: *Prod. aevo* (vel *saevo*) *s. m. aevi*, vitae. Cf. 687 seqq. 298. Sic libri, non *aut impr.*, sicut vulgo. Plura mutarunt in hac fabula ob non perspectam metri rationem.

Laceroque seni violenta rogos,
Nata, negavit.
Haec quoque nati videre nefas
Secula magnum, cum Tyrrhenum
Rate ferali Princeps captam
Fraude parentem misit in aequor.
Properant placidos linquere portus
Jussi nautae; resonant remis
Pulsata freta:
Fertur in altum provecta ratis,
Quae resoluto robore labens
Pressa dehiscit, sorbetque mare.
Tollitur ingens clamor ad astra,
Cum femineo mixtus planctu.
Mors ante oculos dira vagatur;
Quaerit leti sibi quisque fugam:
Alii lacerae puppis tabulis
Haerent nudi, fluctusque secant;
Repetunt alii littora nantes;
Multos mergunt fata profundo.
Scindit vestes Augusta suas,
Laceratque comas,
Rigat et moestis fletibus ora.
Postquam spes est nulla salutis:
Ardens ira jam victa malis:
„Haec," exclamat, „mihi pro tanto
Munere reddis praemia, nate?
Hac sum, fateor, digna carina,
Quae te genui, quae tibi lucem
Atque imperium nomenque dedi
Caesaris, amens.
Exere vultus Acheronte tuos,
Poenisque meis pascere, conjux:
Ego causa tuae, miserande, necis,
Natoque tuo funeris auctor.
En, ut merui,
Ferar ad manes inhumata tuos,
Obruta saevis aequoris undis!"
Feriunt fluctus ora loquentis;
Ruit in pelagus,
Rursumque salo pressa resurgit;
Pellit palmis cogente metu

310. Ita vett. et Gron. V. secundum Aldum: *hoc. v. nostra v. n.*, quod *ἄμετρον*. 312. *majus* Grot. Gron. V.: *magnum*.

Fata, et cedit fessa labori.
Mansit tacitis in pectoribus
Spretâ tristi jam morte fides:
Multi dominae ferre auxilium
Pelago fractis viribus audent,
Brachia quamvis lenta trahentem
Voce hortantur, manibusque levant.
Quid tibi saevi fugisse maris
Profuit undas?
Ferro es nati moritura tui,
Cujus facinus vix posteritas,
Tarde semper credula, credet.
Furit, ereptam pelagoque dolet
Vivere matrem
Impius, ingens geminatque nefas:
Ruit in miserae fata parentis,
Patiturque moram sceleris nullam.
Missus peragit jussa satelles:
Reserat dominae pectora ferro.
Caedis moriens illa ministrum
Rogat infelix,
Utero dirum condat ut ensem.
„Hic est, hic est fodiendus," ait,
„Ferro, monstrum qui tale tulit!"
Post hanc vocem,
Cum supremo mixtam gemitu,
Animam tandem per fera tristem
Vulnera reddit.

ACTUS SECUNDUS.

SENECA.

Philosophus, seculi sui vitia detestatus, prisci aevi simplicitatem laudat, utque omnia in dies in deteriora ruerint commemorat.

Quid me, potens Fortuna, fallaci mihi   i. s.
Blandita vultu, sorte contentum meâ
Alte extulisti, gravius ut ruerem editâ
Receptus arce, totque prospicerem metus?
Melius latebam procul ab invidiae malis

352. *tacitis.* Grot.: *famulis.* 379. Fort.: *fall. nimis Bl. v.*, ut voluit Gruterus. Cf. 647.

Remotus inter Corsici rupes maris,
Ubi liber animus et sui juris mihi
Semper vacabat, studia recolenti mea.
O quam juvabat, quo nihil majus parens
Natura genuit, operis immensi artifex,
Coelum intueri, solis et cursus sacros,
Mundique motus, salis et alternas vices,
Orbemque Phoebes, astra quem cingunt vaga,
Lateque fulgens aetheris magni decus!
Qui si senescit, tantus in coecum chaos
Casurus iterum: nunc adest mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Coeli ruinâ: rursus ut stirpem novam
Generet renascens melior; ut quondam tulit
Juvenis, tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo, numinis magni dea,
Justitia, coelo missa cum sanctâ Fide
Terris, regebat mitis humanum genus.
Non bella norant, non tubae fremitus truces;
Non arma gentes cingere assuerant fera,
Muris nec urbes. Pervium cunctis iter,
Communis usus omnium rerum fuit;
Et ipsa tellus laeta foecundos sinus
Pandebat ultro, tam piis felix parens
Et tuta alumnis. Alia sed soboles minus
Conspecta mitis. Tertium sollers genus
Novas ad artes extitit, sanctum tamen;
Mox inquietum, quod sequi cursu feras
Auderet acres; fluctibus tectos gravi
Extrahere pisces rete, vel calamo levi;
Decipere volucres; premere subjectos jugo
Tauros feroces; vomere immunem prius
Sulcare terram; laesa quae fruges suas

386. Leg.: *mera*. Cf. 69. Solis ibi studiis operam se dedisse dicit. 390. V.: *M. m., solis alt. v.*, cum de sole modo dictum sit. *salis alt. v.*, accessum et recessum maris. 401. Vett. praeter Aldum: *Terra* et sequente versu *norant*. V.: — *Fide, Terras r. mitis. hum. g. N. b. norat; non t. fr. t.; Non a. g. c. ass., suas M. n. urb.* Non semel permixta *ferus* et *suus*. Vid. not. ad Phoen. 23. 412 — 415. Sic MS. Ultraj., nisi quod habet *graves*. Ceteri antiqui: *Decip. vol. crate, aut levi Tenere laqueo: subj. prem. jugo* etc. Ascens.: *crate cervos, aut levi* etc. Gron.: *fl. t. gravi Extr. p. rete, vel cal., aut brevi Dec. vol. crate, cervos aut leves Ten. laqueo; premere subjectos* etc. Agnovere spuria Fabric. et Gruterus. 416. sequ. Fort.: *laesa quo* (ut) *frug. s. Interius altrix conderet sacro sinu. altrix*, terra, ut apud Ciceronem, Virgilium etc.

Interius alte condidit sacro sinu.
Sed in parentis viscera intravit suae
Deterior aetas: eruit ferrum grave
Aurumque; saevos mox et armavit manus;
Partita fines regna constituit, novas
Extruxit urbes; tecta defendit suis
Aliena telis, aut petit praedae imminens.
Neglecta terras fugit et mores feros
Hominum, et cruenta caede pollutas manus,
Astraea virgo, siderum magnum decus.
Cupido belli crevit atque auri fames.
Totum per orbem maximum exortum est malum,
Luxuria, pestis blanda; cui vires dedit
Roburque longum tempus atque error gravis.
Collecta vitia per tot aetates diu
In nos redundant; seculo premimur gravi,
Quo scelera regnant, saevit impietas furens,
Turpi libido venere dominatur potens,
Luxuria victrix orbis immensas opes
Jampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.
Sed ecce! gressu fertur attonito Nero,
Trucique vultu. Quid ferat, mente horreo.

NERO, PRAEFECTUS, SENECA.

Incassum monet suum Neronem philosophus, qui tyrannicis institutis pertinaciter insistit, proximumque diem nuptiis cum Poppaeâ destinat.

NERO. Perage imperata: mitte, qui Plauti mihi i. s.
Sullaeque caesi referat abscissum caput.
PRAEF. Jussa haud morabor: castra confestim petam.
SEN. Nihil in propinquos temere constitui decet.
NERO. Justo esse facile est, cui vacat pectus metu.
SEN. Magnum timoris remedium clementia est.
NERO. Extinguere hostem maxima est virtus ducis.
SEN. Servare cives major est patriae patri.
NERO. Praecipere mitem convenit pueris senem.
SEN. Regenda magis est fervida adolescentia.
NERO. Aetate in hâc satis esse consilii reor.
SEN. Ut facta Superi comprobent semper tua!
NERO. Stulte verebor, ipse cum faciam, deos.
SEN. Hôc plus verere, quod licet tantum tibi.
NERO. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.
SEN. Crede obsequenti parcius: levis est dea.

425. Sic Ultraj. et Ascens. V.: *Hominum cruenta c. p. m.*

NERO. Inertis est nescire, quid liceat sibi.
SEN. Id facere, laus est, quod decet; non, quod licet.
NERO. Calcat jacentem vulgus. SEN. Invisum opprimit.
NERO. Ferrum tuetur principem. SEN. Melius fides.
NERO. Decet timeri Caesarem. SEN. At plus diligi.
NERO. Metuant necesse est... SEN. Quidquid exprimitur, grave est.
NERO. Jussisque nostris pareant. SEN. Justa impera.
NERO. Statuam ipse. SEN. Quae consensus efficiat rata.
NERO. Despectus ensis faciet. SEN. Hoc absit nefas.
NERO. An patiar ultra, sanguinem nostrum peti,
Inultus et contemtus ut subito opprimar?
Exilia non fregere summotos procul
Plautum atque Sullam, pertinax quorum furor
Armat ministros sceleris in caedem meam.
Absentium cum maneat etiam ingens favor
In urbe nostrâ, qui fovet spes exulum;
Tollantur hostes ense suspecti mihi.
Invisa conjux pereat, et carum sibi
Fratrem sequatur. Quidquid excelsum est, cadat.
SEN. Pulchrum eminere est inter illustres viros,
Consulere patriae, parcere afflictis, ferâ
Caede abstinere, tempus atque irae dare,
Orbi quietem, seculo pacem suo.
Haec summa virtus; petitur hâc coelum viâ.
Sic ille patriae primus Augustus parens
Complexus astra est, colitur et templis deus.
Illum tamen Fortuna jactavit diu
Terrâ marique per graves belli vices,
Hostes parentis donec oppressit sui.
Tibi numen incruenta summisit suum,
Et dedit habenas imperî facili manu,
Nutuque terras, maria, subjecit tuo.
Invidia tristis victa consensu pio

457. Sic itidem Ultraj. et edd. vett. V.: *opprimet.* 463. Despectusne iste consensus patrum, quem tu jactas? Imo ensis rata faciet, quaecunque statuero. V.: *Despectus ensis faciet,* quod varie tentarunt. Scribas quoque licet: — *rata Despectus.* NERO. *Ensis faciet.* 465. Ita Raphel. V.: *Invictus.* Ald.: *Inuitus.* 484. Sic vett. edd. V.: *summittit.* 487. Fort.: — *pio Cessit; senatus, eq., acc. favor Plebisque votum est; adque judicium patris Tu pacis auctor, g. h. arbiter, Electus orbem jam sacra* etc. *Consensus pius* dicitur Praetorianorum et ceterorum exercituum, qui primi Caesarem Neronem agnoverunt. *Patris,* imperatoris Claudii, qui adoptavit eum, et privignum filio praetulit. *Votum* Ultraj.; *votum est* Ald. Fabric. Multi codd.: *orbem sacra.*

Cessit. Senatus equitis accensus favor,
Plebisque votis atque judicio patrum
Tu pacis auctor, generis humani arbiter,
Electus; orbem tu sacrâ specie regis,
Patriae parens; quod nomen ut serves petit,
Suosque cives Roma commendat tibi.
NERO. Munus deorum est, ipsa quod servit mihi
Roma et Senatus; quodque ab invitis preces
Humilesque voces exprimit nostri metus.
Servare cives principi et patriae graves,
Claro tumentes genere, quae dementia est,
Cum liceat unâ voce suspectos sibi
Mori jubere? Brutus in caedem ducis,
A quo salutem tulerat, armavit manus.
Invictus acie, gentium domitor, Jovi
Aequatus altos saepe per honorum gradus,
Caesar nefando civium scelere occidit.
Quantum cruoris Roma tunc vidit sui,
Lacerata toties! Ille, qui meruit piâ
Virtute coelum, divus Augustus, viros
Quot interemit nobiles, juvenes, senes,
Sparsos per orbem, cum suos mortis metu
Fugerent penates et trium ferrum ducum,
Tabulâ notante deditos tristi neci?
Exposita rostris capita caesorum patres
Videre moesti; flere nec licuit suos,
Non gemere, dirâ tabe polluto foro,
Stillante sanie per putres vultus gravi.
Nec finis hic cruoris aut caedis stetit:
Pavere volucres et feras saevas diu
Tristes Philippi; hausit et Siculum mare
Classes, virosque saepe cedentes suis
Concussus orbis viribus magnis ducum.
Superatus acie, puppibus Nilum petit
Fugae paratis, ipse periturus brevi.
Hausit cruorem incesta Romani ducis
Aegyptus iterum, nunc leves umbras tegit.

499. Fort.: *Cui liceat* etc. 501. *A quo s. t.*, in pugna Pharsalica. 518. Fort.: — *exhausit et S. m. C., virosque s. c. feros. C. o. v. magnis ducum. S. a. p. N. petit F. p. iste, p. b.: Hausit* etc. *Exhausit* praebet Ascens. Intelligitur proelium illud ad Siciliam, in quo fusus Sext. Pompejus in Asiam aufugit, ibique interfectus est. *Viros feros*, Pompejum ejusque filios et Pompejanos, terra marique non semel victos. Quod *feros* scripsimus, vid. not. ad Phoen. 23. Cf. 504. *Iste* (contemtus) M. Antonius, triumvir.

Illic sepultum est impie gestum diu
Civile bellum; condidit tandem suos
Jam fessus enses victor, hebetatos feris
Vulneribus, et continuit imperium metu.
Armis fideque militis tutus fuit,
Pietate nati factus eximiâ deus,
Post fata consecratus et templis datus.
Nos quoque manebunt astra, si saevo prior
Ense occupâro, quidquid infestum est mihi,
Dignâque nostram sobole fundâro domum.
SEN. Implebit aulam stirpe coelesti tuam
Generata divo, Claudiae gentis decus,
Sortita fratris, more Junonis, toros.
NERO. Incesta genitrix detrahit generi fidem,
Animusque nunqam conjugis junctus mihi.
SEN. Teneris in annis haud satis clara est fides,
Pudore victus cum tegit flammas amor.
NERO. Hoc equidem et ipse credidi frustra diu,
Manifesta quamvis pectore insociabili
Vultuque signa proderent odium mei;
Tandem quod ardens statuit ulcisci dolor,
Dignamque thalamis conjugem invenit meis
Genere atque formâ, victa cui cedat Venus,
Jovisque conjux, et ferox armis dea.
SEN. Probitas fidesque conjugis, mores, pudor,
Placeant marito: sola perpetuo manent,
Subjecta nulli, mentis atque animi bona;
Florem decoris singuli carpunt dies.
NERO. Omnes in unam contulit laudes deus,
Talemque nasci fata voluerunt mihi.
SEN. Recedat a te, temere ne credas, amor.
NERO. Quem submovere fulminis dominus nequit,
Coeli tyrannum, saeva qui penetrat freta
Ditisque regna, detrahit Superos polo?
SEN. Volucrem esse amorem fingit immitem deum
Mortalis error, armat et telis manus,
Arcusque sacros miscuit saevâ face;
Genitumque credit Venere, Vulcano satum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor est; juventâ gignitur; luxu, otio
Nutritur inter laeta Fortunae bona.

546. Sic Ascens. Lugdun. V.: *inveni.* 547. Ultraj.: *cedit.* 555. Malim *Recedet.* 561. *miscuit.* Ultraj. et vett. edd.: *instruit.* Fort., usurpato hyperbato: *Arcuque sacro* (detestando) *et instruit saeva face.*

Quem si fovere atque alere desistas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus suas.
NERO. Hanc esse vitae maximam caussam reor,
Per quam voluptas oritur. Interitu caret,
Cum procreetur semper humanum genus
Amore grato, qui truces mulcet feras.
Hic mihi jugales praeferat taedas deus,
Jungatque nostris ipse Poppaeam toris.
SEN. Vix sustinere posset hos thalamos dolor
Videre populi; sancta nec Pietas sinat!
NERO. Prohibebor unus facere, quod cunctis licet?
SEN. Majora populus semper a summo exigit.
NERO. Libet experiri, viribus fractus meis
An cedat animis temere conceptus favor.
SEN. Obsequere potius civibus placidus tuis!
NERO. Male imperatur, cum regit vulgus duces.
SEN. Nil impetrare cum valet, juste dolet.
NERO. Exprimere jus est, ferre quod nequeunt preces?
SEN. Negare durum est. NERO. Principem cogi nefas.
SEN. Remittat ipse. NERO. Fama sed victum feret.
SEN. Levis atque vana scilicet. NERO. Multos notat.
SEN. Excelsa metuit. NERO. Non minus carpit tamen.
SEN. Facile opprimetur. Merita te divi patris,
Aetasque frangat conjugis, probitas, pudor!
NERO. Desiste tandem, jam gravis nimium mihi,
Instare! Liceat facere, quod Seneca improbat.
Et ipse populi vota jam pridem moror,
Cum portet utero pignus et partem mei.
Quin destinamus proximum thalamis diem?

572. sequ. *Jungatque* aliquot Delrii, Ultraj. et vett. edd. praeter Aldi. V.: *Lugetque nostris.* Fort.: — *praeferet t. d.*, *Ducetque nostris ipse P. toris. toris*, ad toros. 583. Affirmate haec in libris; sed male. 586. Sic plures libri scripti, edd. vett., Gron. V.: *Si licet.* Haud nolim: *Levis atque vana scilicet.* NERO. *Multos notat.* 592. Fort.: *Et ipsa* etc. 593. Fort.: *C. p. ut dignior* (Poppaea quam Octavia) *p. m.* D littera forte versa pro *dignior* scriptum *pignior*, *pignor*, *pignos*, *pignus*. 594. Sic Ultraj. V.: *proximam.*

ACTUS TERTIUS.

AGRIPPINA.

Ab Inferis prodit Agrippina, faces exitiales praeferens nuptiis Poppaeae et Neronis, cujus mortem praedicit.

Tellure ruptâ Tartaro gressum extuli, i. s.
Stygiam cruentâ praeferens dextrâ facem
Thalamis scelestis. Nubat his flammis meo
Poppaea nato juncta, quas vindex manus
Dolorque matris vertet ad tristes rogos.
Manet inter umbras impiae caedis mihi
Semper memoria, Manibus nostris gravis
Adhuc inultis, reddita et meritis meis
Funesta merces puppis, et pretium imperî
Nox illa, quâ naufragia deflevi mea.
Comitum necem, natique crudelis nefas,
Deflere votum fuerat; haud tempus datum est
Lacrimis; sed ingens scelere geminavit nefas.
Peremta ferro, foeda vulneribus, sacros
Intra penates spiritum effudi gravem,
Erepta pelago, sanguine extinxi meo
Nec odia nati; saevit in nomen ferus
Matris tyrannus: obrui meritum cupit;
Simulacra, titulos destruit mortis metu
Totum per orbem, quem dedit poenam in meam
Puero regendum noster infelix amor.
Extinctus umbras agitat infestus meas,
Flammisque vultus noxios conjux petit,
Instat, minatur, imputat fatum mihi,
Tumulumque nati poscit auctorem necis.
Jam parce: dabitur. Tempus haud longum peto:
Ultrix Erinnys impio dignum parat
Letum tyranno, verbera, et turpem fugam,
Poenasque, quîs et Tantali vincat sitim,
Dirum laborem Sisyphi, Tityi alitem,
Ixionisque membra rapientem rotam.
Licet extruat marmoribus atque auro tegat
Superbus aulam; limen armatae ducis
Servent cohortes; mittat immensas opes
Exhaustus orbis; supplices dextram petant

610. Leg.: — *gravem. Nec odia nati sang. extinxi meo, Erepta pelago: saevit etc.* 613. *mortis metu.* Grot.: *memores mei.* Fort.: *moro impetu*, vel *more improbo*.

Parthi cruentam; regna, divitias, ferant:
Veniet dies tempusque, quo reddat suis
Animam nocentem sceleribus, jugulum hostibus,
Desertus et destructus et cunctis egens.
Heu, quo labor, quo vota ceciderunt mea?
Quo te furor provexit attonitum tuus
Et fata, nate, cedat ut tantis malis
Genitricis ira, quae tuo scelere occidit?
Utinam, antequam te parvulum in lucem edidi
Aluique, saevae nostra lacerassent ferae
Viscera! sine ullo scelere, sine sensu, innocens,
Meus, occidisses; junctus atque haerens mihi
Semper quietam cerneres sedem Inferûm,
Proavos, patremque; nominis magni viros;
Quos nunc pudor luctusque perpetuus manet
Ex te, nefande, meque, quae talem tuli.
Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
Noverca, conjux, mater infelix meis?

OCTAVIA, CHORUS.

Octavia dissimulata tristitia faventem sibi populum orat, ne divortium sui lugeat. Chorus tamen ipsius vicem dolet.

OCT. Parcite lacrimis urbis festo a. d. et m.
Laetoque die:
Ne tantus amor nostrique favor
Principis acres suscitet iras,
Vobisque ego sim causa malorum!
Non hoc primum pectora vulnus
Mea senserunt; graviora tuli.
Dabit hic nostris finem curis
Vel morte dies. Non ego saevi
Cernere cogar conjugis ora,
Non invisos intrare mihi
Thalamos famulae;
Soror Augusti, non uxor, ero.
Absint tantum tristes poenae,
Letique metus. —
Scelerum diri, miseranda, viri,
Potes haec, demens, sperare memor?
Hos ad thalamos servata diu,
Victima tandem funesta cades.

645. Homoeoteleuton et numeri debiliores. Fort.: *Ex te nefando, meque* etc. 647. Fort.: *inf. nimis.* Cf. 579. 664. Fort.: *Potes hoc elemens sper.* etc.

Sed quid patrios saepe penates
Respicis udis confusa genis?
Propera tectis efferre gradus!
Linque cruentam principis aulam!
CHOR. En illuxit suspecta diu
Famâ toties jactata dies!
Cessit thalamis
Claudia diri pulsa Neronis,
Quos jam victrix Poppaea tenet,
Cessat pietas dum nostra, gravi
Compressa metu, segnisque dolor.
Ubi Romani vis est populi,
Fregit claros quae saepe duces,
Dedit invictae leges patriae,
Fasces dignis civibus olim,
Jussit bellum pacemque, feras
Gentes domuit,
Captos reges carcere clausit?
Gravis, en, oculis undique nostris
Jam Poppaeae fulget imago,
Juncta Neroni!
Affligat humo violenta manus
Similes nimium vultus dominae,
Ipsamque toris detrahat altis;
Petat infelix mox et flammis
Telisque feri Principis aulam!

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX, POPPAEA.

Territa Poppaea nutrici narrat somnium; quam illa vanâ interpretatione solatur.

NUTR. Quo trepida gressum conjugis thalamis tui i. s.
Effers, alumna, quodve secretum petis
Turbata vultu? cur genae fletu madent?
Certe petitus precibus et votis dies
Nostris refulsit. Caesari juncta es tuo
Taedâ jugali, quem tuus cepit decor,

691. *infestis* Grot. Libri: *infelix*.

Nec culta Senecae tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris, maximum numen, Venus.
O qualis altos, quanta, pressisti toros,
Residens in aulâ! Vidit attonitus tuam
Formam Senatus, tura cum Superis dares,
Sacrasque grato spargeres aras mero,
Velata summum flammeo tenui caput;
Et ipse lateri junctus atque haerens tuo
Sublimis inter civium laeta omina
Incessit, habitu atque ore laetitiam gerens
Princeps superbo. Talis emersam freto
Spumante Peleus conjugem accepit Thetin,
Quorum toros celebrasse Coelestes ferunt,
Pelagique numen omne consensu pari.
Quae subita vultus causa mutavit tuos?
Quid pallor iste, quid ferant lacrimae, doce.
POP. Confusa tristi proximae noctis metu
Visuque, nutrix, mente turbatâ feror,
Defecta sensu. Laeta nam postquam dies
Sideribus atris cessit, et nocti polus:
Inter Neronis juncta complexus mei
Somno resolvor; nec diu placidâ frui
Quiete licuit: visa nam thalamos meos
Celebrare turba est moesta; resolutis comis
Matres Latinae flebiles planctus dabant;
Inter tubarum saepe terribilem sonum
Sparsam cruore conjugis genitrix mei
Vultu minaci saeva quatiebat facem.
Quam dum sequor, coacta praesenti metu:
Diducta subito patuit ingenti mihi
Tellus hiatu; lata quô praeceps, toros
Cerno jugales pariter et miror meos,
In quîs resedi fessa. Venientem intuor
Comitante turbâ conjugem quondam meum,
Natumque; properat petere complexus meos
Crispinus, intermissa libare oscula:
Irrupit intra tecta cum trepidus mea,
Ensemque jugulo condidit saevum Nero.
Tandem quietem magnus excussit timor;

699. Fort.: — *decor, Nec culta Sen. trad.*, h. e.: et quem non culta a Seneca (vide 559. seqq.) Venus tibi vinctum tradidit. Longe durius est Gronovii commentum hoc *Et culpa nuptae.* 714. Fernand.: *Quis pallor.* 718. Quid? *atris?* An *actis*, h. e. motis, lapsis per coelum? 735. *Irrupit* (ut *condidit*) meliores libri. V.: *Irrumpit.*

Quatit ora et artus horridus nostros tremor,
Pulsatque pectus; continet vocem timor,
Quam nunc fides pietasque produxit tua.
Heu, quid minantur Inferûm manes mihi,
Aut quem cruorem conjugis vidi mei?
NUTR. Quaecunque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer et arcanus refert
Veloxque sensus. Conjugem, thalamos, rogos
Vidisse te miraris, amplexu novi
Haerens mariti? Sed movent laeto die
Pulsata palmis pectora, et fusae comae.
Octaviae discidia planxerunt sacros
Intra penates fratris, et patrium larem.
Fax illa, quam secuta es, Augustae manu
Praelata, clarum nomen invidiâ tibi
Partum ominatur. Inferûm sedes toros
Stabiles futuros spondet aeternae domûs.
Jugulo quod ensem condidit Princeps tuus:
Bella haud movebit, pace sed ferrum teget.
Recollige animum; recipe laetitiam, precor,
Timore pulso! redde te thalamis tuis!
POP. Delubra et aras petere constitui sacras,
Caesis litare victimis numen deûm,
Ut expientur noctis et somni minae,
Terrorque in hostes redeat attonitus meos.
Et vota pro me suscipe, et precibus piis
Superos adora, manet ut praesens metus.

CHORUS.

Laudat Chorus Poppaeae formam.

SI vera loquax fama Tonantis a. d.
Furta et gratos narrat amores,
Quem modo Ledae pressisse sinum
Tectum plumis pennisque ferunt;
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portasse trucem:
Quae regit, et nunc deseret astra;
Petet amplexus, Poppaea, tuos,
Quos et Ledae praeferre potest,
Et tibi, quondam cui miranti
Fulvo, Danaë, fluxit in auro.

739. Fort.: *cont. voc. stupor.* 743. Fort.: *intentus vig.* secundum Gronovium. 763. sequ. Fort.: *Tu vota — monuit ut p. m.*, vel: *Sup. adorato, abeat ut p. m.* Illud placuit Gronovio.

Formam Sparte jactet alumnae
Licet, et Phrygius praemia pastor:
Vincet vultus haec Tyndaridos,
Qui moverunt horrida bella,
Phrygiaeque solo regna dedere.
Sed quis gressu ruit attonito,
Aut quid pectore portat anhelo?

NUNCIUS, CHORUS.

Motum populi nunciat ob repudiatam Octaviam nuptiasque Poppaeae.

NUNC. Quicunque tectis miles exultat ducis, I. s.
Defendat aulam, cui furor populi imminet!
Trepidi cohortes, ecce! Praefecti trahunt
Praesidia ad urbis; victa nec cedit metu
Concepta rabies temere, sed vires capit.
CHOR. Quis iste mentes agitat attonitas furor?
NUNC. Octaviae favore perculsae agmina
Nunc efferata per nefas ingens ruunt.
CHOR. Quid ausa facere, quove consilio, doce.
NUNC. Reddere penates Claudiae (di!) vi parant,
Torosque fratris, debitam partem imperî.
CHOR. Quos jam tenet Poppaea concordi fide?
NUNC. Hic urit animos pertinax nimium favor,
Et in furorem temere praecipites agit.
Quaecunque claro marmore effigies stetit
Aut aere fulgens, ora Poppaeae gerens,
Afflicta vulgi manibus, et saevo jacet
Eversa ferro; membra per partes trahunt
Deducta laqueis; obruunt turpi diu
Calcata coeno. Verba conveniunt feris
Immixta factis, quae tumor recipit meus,
Sepire flammis Principis sedem parant
Populi, nisi irae conjugem dedat novam,
Reddat penates Claudiae victus suos.
Ut noscat ipse civium motus, meâ
Voce haud morabor jussa Praefecti exequi.

783. Fort.: *Q. t. excubat miles ducis*, ut legi jussit Raphaleng. 788. Sic Ultraj. et Ascens. V.: *attonitus*. 789. sequ. V.: *O. furore perculsa agmina Et efferata* etc. *furore* est a Gronovio, *Nunc* habetur in Ultrajectino, *perculsae* ipsi dedimus. *Nunc*, post celebratas Neronis cum Poppaea nuptias. 792. Fort.: *R. p. Cl. (di!) vi parant.* Sic Thyest. 1071. ante Gronovium legebatur: *diffugistis*. Ovid. Met. 15, 549.: *Ille quidem majora fide (di!) gessit*, etc. 803. Delr., non improbante Gronovio, *reticet*. 805. Ita Gron. V.: *reddat*.

CHOR. Quid fera frustra bella movetis? a. d.
Invicta gerit tela Cupido.
Flammis vestros obruet ignes,
Quibus extinxit fulmina saepe,
Captumque Jovem coelo traxit.
Laesi tristes dabitis poenas
Sanguine vestro: non est patiens
Fervidus irae facilisque regi.
Ille ferocem jussit Achillem
Pulsare lyram; fregit Danaos,
Fregit Atridem; regna evertit
Priami; claras diruit urbes;
Et nunc animus, quid ferat, horret,
Vis immitis violenta dei.

ACTUS QUINTUS.

NERO, PRAEFECTUS.

Aestuans irâ Nero propter tumultum populi in ipsum saeviri jubet et Octaviam, veluti motûs causam, deportatam in Pandatariam, interfici.

NERO. O LENTA nimium militis nostri manus, i. s.
Et ira patiens post nefas tantum mea,
Quod non cruor civilis accensas faces
Extinguit in nos, caede nec populi madet
Funerea Roma, quae viros tales tulit!
Admissa sed jam morte puniri parum est:
Graviora meruit impium plebis scelus;
At illa, cui me civium subicit furor,
Suspecta conjux et soror semper mihi,
Tandem dolori spiritum reddat meo,
Iramque nostram sanguine extinguat suo;
Mox tecta flammis concidant urbis meis;
Ignes, ruinae, noxium populum premant,
Turpisque egestas, saeva cum luctu fames.
Exsultat ingens seculi nostri bonis
Corrupta turba, nec capit clementiam
Ingrata nostram, ferre nec pacem potest;
Sed inquietâ rapitur hinc audaciâ,

814. Imo *Laeso*, Cupidini. Non placet Commelini hellenismus, cum praesertim ambiguitate laboret verbum *Laesi*. Intelligit autem Commelinus *gratiâ* (ἕνεκα). Cf. Hippol. 187. 830. V.: *Et illa*. 831. Fort.: *semper nimis*. Cf. 379.

Hinc temeritate fertur in praeceps suâ.
Malis domanda est, et gravi semper jugo
Premenda: ne quid simile tentare audeat,
Contraque sanctos conjugis vultus meae
Attollere oculos. Fracta por poenas metu
Parere discet Principis nutu sui.
Sed adesse cerno, rara quem pietas virum
Fidesque castris nota praeposuit meis.
PRAEF. Populi furorem caede paucorum, diu
Qui restiterunt temere, compressum affero.
NERO. Et hoc sat est? sic miles audisti ducem?
Compescit? haec vindicta debetur mihi?
PRAEF. Cecidere motûs impii ferro duces.
NERO. Quid illa turba, petere quae flammis meos
Ausa est penates; Principi legem dare;
Abstrahere nostris conjugem caram toris;
Violare, quantum licuit, incestâ manu
Et voce dirâ? debitâ poenâ vacat?
PRAEF. Poenam dolor constituet in cives tuos?
NERO. Constituet, aetas nulla quam famae eximat.
PRAEF. Quam temperet non ira, non noster timor?
NERO. Iram expiabit prima quae meruit meam.
PRAEF. Quam poscat, ede, nostra ne parcat manus.
NERO. Caedem sororis poscit et dirum caput.
PRAEF. Horrore victum trepidus adstrinxit rigor.
NERO. Parere dubitas. PRAEF. Cur meam damnas fidem?
NERO. Quod parcis hosti. PRAEF. Femina hoc nomen capit?
NERO. Si scelera coepit. PRAEF. Estne, qui sontem arguat?
NERO. Populi furor. PRAEF. Quis regere dementes valet?
NERO. Qui concitare potuit. PRAEF. Haud quenquam reor.
NERO. Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis;
Sed vim negavit: ut ne inexpugnabilis
Esset, sed aegras frangeret vires timor,
Vel poena; quae jam sera damnatam premit,
Diu nocentem. Tolle consilium ac preces,
Et imperata perage: devectam rate
Procul in remotum littus interimi jube:
Tandem ut residat pectoris nostri tumor,

846. Ultraj.: *discnt.* 851. Ald.: *Et hoc satis est?* Fort.: *Et satis hoc est?* 852. Fort.: *Cur parcis?* Cf. 863. 856. *caram.* Lipsian.: *tantam.* 865. *vinctum* malebat Rapheleng. 866. *Parere dubitas* Cajet. Male hoc interrogatur. 870. *potuit,* ausus est. 875. V.: *quae tam sera* etc. Rectius quoque videtur *premet,* vel *premat.*

CHORUS, OCTAVIA.

Chorus perniciosum multis favorem populi fuisse canit; mox dura fata mulierum domus Caesareae commemorat.

CHOR. O FUNESTUS multis populi a. d. et m.
Dirusque favor, qui cum flatu
Vela secundo ratis implevit,
Vexitque procul, languidus idem
Deserit alto saevoque mari!
Flevit Gracchos miseranda parens,
Perdidit ingens quos plebis amor
Nimiusque favor genere illustres,
Pietate, fide, linguâ claros,
Pectore fortes, legibus acres.
Te quoque, Livi, simili leto
Fortuna dedit,
Quem neque fasces texere sui,
Nec tecta domûs. Plura referre
Prohibet praesens exempla dolor.
Modo cui patriam reddere cives
Aulam et fratris voluere toros,
Nunc ad poenam letumque trahi
Flentem, miseram, cernere possunt.
Bene paupertas humili tecto
Contenta latet:
Quatiunt altas saepe procellae,
Aut evertit Fortuna domos.
OCT. Quo me trahitis? quodve tyrannus
Aut exilium regina jubet,
Si mihi vitam fracta remittit
Tot jam nostris et victa malis?
Si caede meâ cumulare parat
Luctus nostros: invidet etiam
Cur in patriâ mihi saeva mori?
Sed jam spes est nulla salutis:
Fratris cerno miserandâ ratem.
Haec est, cujus vecta carinâ
Quondam genitrix, nunc et thalamis
Expulsa soror miseranda vehar.
Nullum Pietas nunc numen habet,
Nec sunt Superi;
Regnat mundo tristis Erinnys.
Quis mea digne deflere potest
Mala? quae lacrimis nostris questus

902. Fort.: *Atque evertit.*

Reddet aëdon? cujus pennas
Utinam miserae mihi Fata darent!
Fugerem luctus ablata meos
Pennâ volucri, procul et coetus
Hominum tristes, caedemque feram.
Sola in vacuo nemore, et tenui
Ramo pendens, querulo possem
Gutture moestum fundere murmur.
CHOR. Regitur fatis mortale genus.
Nec sibi quidquam spondere potest
Firmum et stabile:
Per quae casus volvit varios
Semper nobis metuenda dies.
Animum firment exempla tuum,
Jam multa domus quae vestra tulit.
Quid? saevior est Fortuna tibi?
Tu mihi primum
Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippae, nurus Augusti,
Caesaris uxor, cujus nomen
Clarum toto fulsit in orbe,
Utero toties enixa gravi
Pignora pacis; mox exilium,
Verbera, saevas passa catenas,
Funera, luctus, tandem letum,
Cruciata diu.
Felix thalamis Livia Drusi
Natisque ferum ruit in facinus,
Poenamque suam.
Julia, matris fata secuta,
Post longa tamen tempora ferro
Caesa est, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quae rexit Principis aulam,
Cara marito, partuque potens?
Eadem, famulo subjecta suo,

920. Fort.: *Reddat, ἀντίφωνοι ἄν.* 929. *quisquam* Veneti et Albert. Elibius in Margarita poëtica. 930 sequ. Ald. aliique: *Per quam casus.* Fort.:

Firmam et stabilem Parcam; casus
Volvit varios
Semper etc.

Horat. Od. 2, 16, 39.: *Parca non mendax dedit* etc. 935. Fort.: *Qui saevior* etc. *Qui*, quomodo, qua in re. 938. *Nata Agr.*, Agrippina, uxor Germanici. Cf. Sueton. Tiber. 53. 944. Fort.: *Vulnera, luctus* etc. 949. Sic Ascens. V.: *secuta est.*

Cecidit diri militis ense.
Quid, cui licuit regnum in coelum
Sperare, parens tanta Neronis?
Non funestâ violata manu
Remigis ante,
Mox et ferro lacerata diu,
Saevi jacuit victima nati?
OCT. Me quoque tristes mittit ad Umbras
Ferus et Manes, ecce, tyrannus!
Quid jam frustra miserandâ moror?
Rapite ad letum,
Quibus in nos jus Fortuna dedit!
Testor Superos — Quid agis, demens?
Parce precari, quibus invisa es,
Numina divûm! Tartara testor,
Erebique deas scelerum ultrices,
Et te, genitor, dignum tali
Morte et poenâ,
Non invisa est mors ista mihi.
Armate ratem, date vela fretis,
Ventisque petat puppis rector
Pandatariae littora terrae!
CHOR. Lenes aurae, zephyrique leves,
Tectam quondam nube aetheriâ
Qui vexistis raptam saevae
Virginis aris Iphigeniam,
Hanc quoque tristi procul a poenâ
Portate, precor, templa ad Triviae!
Urbe est nostrâ mitior Aulis,
Et Taurorum barbara tellus:
Hospitis illic caede litatur
Numen Superûm;
Civis gaudet Roma cruore.

963. Ea lectio veterum editionum praeter Aldi. V.: *mittet.* 967. Sic Ultraj. V.: *queis jus in nos.* 977. Recte Lipsius *Pandatariae.* Libri vett.: *tandem variae, tandem phare, tandem phariae.*

INDEX.

APPENDIX,

CONTINENS

NOTATU DIGNIORA IN EDITIONE SENECAE TRAGOEDIARUM, QUAM PUBLICAVIT TORKILLUS BADEN.

NOTATU DIGNIORA IN EDITIONIS BADENIANAE,

parte priore (nam posterior adhuc desideratur), sero ad nos perlata, cum nostris animadversionibus.

Doctissimus Torkillus Baden *) in praefatione operis, cujus pars prior, anno 1819. excusa Havniae typis elegantissimis Schulzianis, nunc prostat Lipsiae apud Gerhardum Fleischerum: „Consilium," inquit, „scis mihi fuisse, spicilegium de messibus superiorum agere Criticorum, et aliis vel intacta vel infeliciter tentata pro viribus expedire. Quod consilium, praeter septendecim illos a me ipso Vindobonae, Romae atque Neapoli consultos libros manu scriptos, plurimum adjuvabant excerpta variantium lectionum ex codice Pulaviensi, quae mihi benivole suppeditavit vir clarissimus Godof. Ern. Groddeck **), eundem codicem, nomine Varsoviensis, adcuratissime describens in Bibliothek der alten Litteratur und Kunst St. X.

„Omnes et singulas lectionum varietates recenseat, qui volet. Mihi satis est, potiores indicare, mendis librariorum etiam nihil lectorem instruentibus.

„Ubi codices deficerent, conjecturis, nunc meis, nunc alienis, maxime Nic. Heinsii, dispersis per omnes Adversariorum ejus libros, rem gessi. — Veteres in utraque lingua scriptores perlegi tantum non omnes, indeque mihi notavi, quidquid vel dubiis confirmandis, vel affectis medendis videretur. Sed minor notandi quam notatis utendi labor fuit, cum ex sexcentis, quod in rem esset, fere de-

---

*) Mag. art. lib. et D. Philos., professor emeritus, arci reg. Charlottenburgensi praefectus, Academiae reg., artium elegantiorum et Societatis litterarum elegant., quae Havniae vigent, sodalis et secretarius, nec non Societati reg. scientiarum Gottingensi litterarum commercio conjunctus.

**) Professor Universitatis litterarum Vilnensis.

ligere debuerim. — Profuit (autem), tot evolvisse libros MSS., unde si non alium, certe hunc fructum cepi, quod Senecam edidici.

„Major hujus operae pars in defensione lectionum, a Criticis oppugnatarum, versatur; eaque pars vel plurimum sudoris habuit, quia mihi hic fere cum Heinsio res erat, adversario, si quis alius, forti et valenti. Quem refutare dum studeo, lucem videor mihi permultis affudisse locis. —

„Integras virorum doctorum notas tunc addidi, cum, quod dicendum erat, melius quam ipsorum verbis dicere non habebam. —

„Interpretationi denique tantum tribuimus, quam propositi ratio pateretur. Vicarios interpretationis accipe similes poëtarum et aliorum locos, quorum qui ex prosaicis Senecae operibus passim laudantur, simul ad γνησιότητα harum Tragoediarum confirmandam valent." —

Sic ille, cujus jam editionem et ad singulos Annaei locos notata perlustrabimus.

HERCULIS igitur FURENTIS versu 12. vir optimus in ordinem recepit lectionem hanc: Fera coma hinc exterret O. d., sub qua hoc latere putavit Nic. Heinsius: Ferro comanti hinc terret O. d. Comam Bad. interpretatur radios, quaeritque, saevus fulgor Orionis cui non dictus sit? Magnifice, inquit, Virg. A. 3, 517:

Armatumque auro circumspicit Oriona etc.
Non persuadet.

34. Iraque nostra fruitur) id est delectatur et gaudet. Jam alii compararunt illud Juvenalis 1, 49: et fruitur dis iratis.

37. quaque deponens diem) Lege ex scriptis reponens, i. e. condens, cum deponere sit relinquere et abjicere, quod non nisi supremo mundi diei convenit. Quinctil. Declam. 5, 9: deponet arma, an reponet? Metro qui metuebant, repponens fecerunt. Sed nihil est opus. vide Burm. ad T. 1. Anthol. Lat. p. 67. (Valeant illi scripti, quicunque sunt. Deponere diem dicitur, ut fessum latus deponere Horat. Od. 2, 7, 19, caput terrae dep. Ovid. Am. 3, 5, 20, mentum in gremio mimae dep. Cic. Phil. 13, 1. etc.)

39. apposite confert inter alia Iliad. 24, 258. (ὃς [Ἕκτωρ] θεὸς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν, h. e. praestantissimus,) et ipsius Senecae haec de Vit. beat. 25: me hominem esse tum

maxime cogitabo, cum Deus undique consalutabor.

52. frustra posuit Cur non vinctum et oppressum trahit Ipsum catenis, quod ταυτολογικόν.

62. terna pro tria. Cf. 796, quomodo et Ovidius non semel. Vid. Heins. ad Heroid. 9, 38.

72. Mediusque. Heins.: Imo Meliusque. Tale illud Claudiani:

Firmior Herculea mundus cervice pependit.

Id arripiens Bad., tanquam certissimum, etiam ista Claudiani laudat 21, 43: Sic, Hercule quondam

Sustentante polum, melius librata pependit
Machina, nec dubiis titubavit signifer astris etc.

Sed longe γραφικώτερον Mediusque, ut quo significetur, non in neutram partem inclinatum fuisse coelum, ab Hercule sustentatum, sed in ejus collo sedisse medium firmumque.

85. Sic etiam Oedip. 237: Tecum bella geres.

92. Revocabo, tanquam a te praetermissam et relictam. Plin. Hist. nat. 18, 8, 3: praetermissa frustra revocari.

100. Praefert ponitque in fabula τὸ incita, tanquam multo acrius quam citae.

103. In rogo flagrante subaudi ab, et cf. de hac ellipsi Burmannum ad Claudian. 23, 11. (Haerebat doctus lateri, castrisque solebat Omnibus in medias Ennius ire tubas.)

104. Florent. vitiatae, quod mendum scriptoris videtur esse Badenio, nobis διττογραφία, de qua cogitandum.

107. Animum captus. Poëtis familiarem hellenismum merito tuens Bad. laudat Bentl. ad Hor. Od. 3, 10, 18.

119. Meliss., Florent., Nic. Heins.: librabo manu, ut Juno dicat, se suapte manu directuram tela Herculis in corpora liberorum, quemadmodum fortium virorum sagittas arbitrio suo dei moderentur apud Homerum Iliad. 4, 132, Nonnum p. 724. v. 9. et p. 744. v. 26, Statium Theb. 6, 754, alios. Ovid. Met. 13, 606:

Certaque letifera direxit spicula dextra,

ut monet Bad., qui posuit manu. Sed vix differunt librabo manu (tela) et, quod sequitur, Regam furentis arma; differunt librare manum et regere arma. Ergo potior habenda est lectio vulgata.

128. Imitatur Ovidium Met. 2, 115: diffugiunt stellae, quarum agmina cogit Lucifer etc.

131. Vocant, provocant, venturam significant. Vid. Burm. ad Virg. Georg. 3, 193.

132. Bad. quoque in ordine: aquis.

133. De ortu solis ab Oeta cf. Heyn. ad Virg. Ecl. 8, 30.

149. Ascens. edidit circum, credo, ut Grammaticis gratificaretur, statuentibus, circum esse loci, circa autem temporis. Verum istam legem passim migrant poëtae, docente Broukhusio ad Propert. 4, 6, 6, cujus exemplis adde Oedip. 3 2. (Sed vide ibi notata.)

156. pressa, demissa, etc.

(159. Haec, Haec agunt. F. H. B.)

161. Bad. secundum Heinsium: res et in agris. Vocabula res et spes etiam apud Ovidium misceri monet Met. 3, 417. Nondum poenitet nostrae conjecturae pes et in agris.

166. Bad. quoque: beatas.

179. volucrique die. Debetur epitheton Horatio Od. 3, 28, 6: ac veluti stet volucris dies.

192. Frustra, judice Bad., Cl. Jacobsius Animadv. in Eurip. Tragoed. p. 326., ταυτολογικῶς componi existimans vocabula terris et urbes: Al. m. gloria seclis Tradat.

212. vacat. Vid. Heins. ad Ovid. Trist. 4, 3, 77.

213. a primo, a principio. Cf. Ernest. ad Cic. de Fin. 3. §. 32.

219. remisso lumine, vultu hilari atque laeto. Ovid. ex pont. 2, 2, 65:

Cumque serenus erit, vultusque remiserit illos.

225. Bad. quoque praetulit elegantiorem, ut ait, verborum ordinem codicis Flor.

233. Bad., vett. secutus edd.: Peremptus. acta est. etc. Sed est ad Peremtus quoque pertinet. Rectius Wilhofium reprehendit, item et pro est poni jubentem, cum asyndetis Seneca delectetur, quod probat Phoen. versu 405, Hippol. 428, Oed. 153, et hujus trag. 238. Neque ipsi placet, quod Heinsio ad Ovid. Met. 14, 416, Carpesii. Nam sequitur, inquit, ab occasu ultimo, et Tartessi nomen poëtis extremi occidentis plagam significat. Vid. Ovid. l. c., Sil. 3, 299; 6, 1. etc.

248. Stabuli fugavit turpis Augiae labor. Nic. Heinsius: „Augei," inquit, „in scriptis et probe omnino, sive adjectivum est seu substantivum: etsi adjectivum hic loci malo, nam Augaei in Florentino mendosum haberi par est. Augeas etiam, non Augias, in membranis constanter, quotiescunque nomen id occurrit. Gracis est Αὐγείας. Sic Hygino fab. 13., ubi Argonautas

recenset: Augeas Solis — filius. — Plin. 17, 9. de laetificando agro: Augeas rex excogitasse dicitur." Dein de forma genitivi Augei (a recto Augeus) item laudat Hyginum fab. 30. (Augei regis stercus bovile uno die purgavit etc.), Ausonium de laboribus Herculis (Septimaque Augei stabulis impensa laboris), et carmen illud in Catalectis Pithoeanis:

Septimus Augei stabulis labor egerit undis.

Hic inductus rationibus Torkillus noster posuit Stabuli fugavit turpis Augei labor, nec dubitat Augei accipere pro substantivo propterea quod frequentissimus sit ille duorum genitivorum concursus; quam in rem laudat Perizon. ad Sanct. II, 3, 15. et Burm. ad Lucan. 9, 8. Qui concursus ut sit frequens, inelegans tamen semper est nec Seneca dignus. Sed ferendum hoc; plane autem ferendum non est, quod inconsulte addit, qui Stabuli cum Stabulis mutent, eos simplicem genitivum vitioso sermone redimere. Legendum sane videtur, manu scriptis in id conspirantibus praeter Cruserianum: Stabuli Augei, sed ita ut Augei pro adjectivo habeatur, quemadmodum Romula gens, heroas sensus et similia dicuntur poëtis.

255. regni vindices. Bene Gronov.: futuros, si daretur. Non dissimile illud Justini 8, 2: victoris (h. e. victoris futuri, si victor fuisset) potentiam non ferre. ubi vid. Vorst. Cf. Burm. ad. Anthol. lat. 1. p. 296.

266. et quae fecit) i. e., genetrix deorum fuit, quomodo Rutilius de Roma loquitur 1. Itinerar. 49. Cf. Octav. 449.

269. Quo decidistis. Sic passim Seneca, velut Epist. 92.: non potest sapiens ex beato in miserum decidere. Cf. Epist. 95, Quaest. nat. 4. praef. Claudian. 15, 45:

Hei mihi, quo Latiae vires, Urbisque potestas
Decidit?

De verbi potestate cf. Ernest. ad Suet. Claud. 9.

290. Rerum terminus idem est ac rerum finis et extremitas. Cf. Epist. 94, 110, Bentl. ad Hor. Carm. sec. 26.

300. frugum potens. Ovidio sublectum monet Am. 3, 10, 35. (Diva potens frugum silvis cessabat in altis.)

328. Quaest. nat. 6, 2: Circuit fatum et, si quid diu praeterit, repetit.

332. opulenta) Θήβην ἀφνειὴν vocat Nonn. p. 1234. v. 9.

341. Rapta sed trepida manu) Dubitatio (?) est, digna, ut quae maxime, tyranno. Conjecerat Heins. intrepida, vel intrepide. Utrumque male. Nam, ut ait Cic. in Laelio §. 52: haec est tyrannorum vita, in qua nimirum nulla fides, nulla caritas, nulla stabilis benevolentiae potest esse fiducia; omnia semper suspecta atque sollicita; nullus locus amicitiae.

353. MS. Pulav.: Hos prima, unde aliquando legendum putabat Bad.: Dos prima. Nunc servavit veterem scripturam Ars p. r., posse te inv. p.

354. locum, opportunitatem tentandae reginae. Plaut. Poen. 4, 2, 69: Loquere (locus occasioque est) libere: hic soli sumus. Heins. malebat: f. dedit votis locum.

362. Bad.: agant, ut vulgo.

365. Comparatur Virgilianum G. 1, 506: squalent abductis arva colonis.

368. Sabinus apud Tacit. H. 3, 70: Pacem et concordiam victis utilia, victoribus tantum pulcra esse.

383. Pars quota ex illo mea est? Quasi diceret: minima ex tanto. Nam, ut notat Serv. ad Virg. A. 10, 677, antiqui ille vel magnitudini vel nobilitati assignabant.

390. Bad. secundum Grotium: superbo. Quod, inquit, Statius, qui Senecam ob oculos habuit, planissime confirmat Theb. 4, 575:

Ecce autem magna subit invidiosa caterva
Tantalis, et tumido percenset funera luctu.

393. Bad. quoque: Illyria. Cato ap. Gell. 11, 3: urbis insulasque omnis agro pro Illyrio esse. ubi vide criticos.

430. Codd. Palatt. cum editis vetustis tantum non omnibus (?): Sceptroque, quod vividius sit altero. Agam. 961: Et esse demens te parem nobis putas? Plaut. Mil. glor. 2, 2, 30: et quemadmodum? ubi plura Gron. Dedit itaque Bad.: Sceptroque.

454. Bad.: Num — feras? ut varietur oratio.

456. parvus, puer. Vid. Burm. ad Ovid. Fast. 2, 385.

457. ejectus. Eurip. Bacch. 91: τὸν Βρόμιον — νηδύος ἔκβολον μάτηρ ἔτεκε κ. τ. λ. Ejicere, sicut ἐκβάλλειν, de immaturo partu dici, ostendit Muncker. ad Ovid. Met. 10. fab. 10. Argum.

467. Sidonia, purpurea, ut recte Broukhus. ad Propert. 2, 22, 15.

474. Bad. quoque: Vibrare. Similiter Rupisse et Errare Oedip. 173 seqq.

477. Eos cum Ovidio Heroid. 9, 51. sequitur auctores, qui Thespium sive Thespin (imo Thespian; vid. Eustath. ad Iliad. 2, 498.) faciunt Teuthrantis filium, Pandionis nepotem.

485. obvius, adversus, contrarius, reluctans, ut obvia fatis Roma Claudian. 24, 140, ubi vid. Burm. integer, invulneratus; cf. Tacit. H. 5, 15, Flor. 3, 1, 13 etc. Frustra Heins.: invius.

498. Bad. tentabat: Adeste. multo s. infectis, vel: Adeste. m. s. infectae manus (turbae, ut Virg. A. 10, 499.) etc.

513. Miserum veta perire. Apposita vox Claudiani 3, 237: Proh, saevior ense

Parcendi rabies, concessaque vita dolori!

ubi plura in eam rem veterum dicta collegit Gesnerus.

523. Bad. quoque; est, est son. H. g. Neque enim, inquit, sonitus manu demonstrari patitur. Et confert Herc. Oet. 1132.

536. mutis tacitum. Cf. Gron. ad 302. Temere Wakef. ad Lucret. 3, 1045: placidum.

571. Exprimit repetere graecum ἀνάγειν, quod solenne poëtis et aliis, talia celebrantibus, ut docuit Heyn. ad Apollodor. I. 3. s. 2. §. 2.

577. Putide Bad.: „Threïciae nominantur, tanquam populares et familiares defunctae." Quasi hoc quidquam ad rem faceret.

590. Bad.: carmine, quod egregie confirmari putat Horatiano illo Od. 3, 11, 25: dum grato Danai puellas Carmine mulces.

604. quae jussit. Cf. 62 seqq.

615. Etiam Bad.: quae vinci jubes?

620. silentem. Cf. Hippol. 221; Heins. ad Claudian. 3, 126. Non opus poni silentum.

634. Nic. Heins. et Bad. verba Hanc — feror Herculi tribuunt, Mediceo codici obtemperantes. Quod ταυτολογικὸν minusque δραματικόν.

641. ex oculis. E conspectu, inquit Bad., quasi e conspectu Megaram abire jubeat Theseus, de quo minime ille cogitat.

644. Eodem hic noster acumine Epist. 78: Inter haec tamen aliquis non gemuit; parum est.

non rogavit; parum est. non respondit; parum est. risit. Cf. Apul. Met. 1. p. 9.

658. Fas omne mundi. Quidquid in coelo religiose colendum est. Oppian. de Venat. 2, 371:

Αἰδόμενος μακάρων τε θέμιν etc.

660. Quidam Aethra, quod nihili esse dicit Bad. Et recte. Venèt. anni 1522: Enna.

677. Bad.: agger, i. e. via. Virg. A. 5, 273: viae deprensus in aggere serpens, ubi vid. Serv. Incertus Anthol. graec. 3, p. 245:

Πάντοθεν εἷς ὁ φέρων εἰς ἀΐδην ἄνεμος.

684. Sic ante dixisse Ovidium Met. 8, 162: Non secus ac liquidus Phrygiis Maeandros in arvis Ludit etc. Ludit vindicari etiam a Burmanno ad Ovid. Heroid. 9, 55.

687. luctifer bubo. Conferuntur Naso Met. 5, 549, Stat. Theb. 3, 511.

703. Spurium judicat hunc versum Wakef. ad Lucret. 6, 1267. „Perperam," inquit Bad., „rerum finis et mundi ultima sunt, quos rerum terminos ante dixerat v. 290." Sed hoc nihil pertinet ad refellendum Wakefieldium. Sane vel delendus versus ταυτολόγος, cum praesertim 705. legatur Nox atra mundo. cuncta moerore horrida, quae tam hisce similia intra spatium trium versiculorum abhorrent ab elegantia Senecae; vel cogitandum de hac nostra conjectura: et in unda ultima Immotus aër haeret, ad quam faciem est, quod undas aërias dixit Lucret. 2, 151. Quae ratio si cui placebit, is statim ponet cuncta paedore horrida, ut jubent legi Wakef. ad Lucret. 6, 1267. et Clar. Jacobs. Animadv. in Euripidis Tragoedias p. 326. Quos eo refelli putans Bad., quod similiter Attius in Telepho dixerit luctum horrificalem, profecto nihil agit.

709. Bad.: „Mog.," inquit, „et 4 nostri secessu. Minus recte. Claudian. 5, 525: infraque recessus Tartaréos. Plut. de Superstit. 4: δικασταὶ δὲ καὶ κολασταὶ, καὶ χάσματα καὶ μυχοὶ, κακῶν μυρίων γέμοντες." (Secessu ipso metro falsum esse arguitur, siquidem primam syllabam porrectam habet.)

711. Similiter, monente Nic. Heinsio ad Ovid. Epist. Sabini 1, 35. Mela 3, 1, 40: Baetis quasi ex uno fonte geminus exoritur, et Sallust. apud Nostrum Nat. Quaest. 7, 8: asserit, Tigrim et Euphratem uno fonte manare in Armenia, qui per diversa euntes longe dividantur.

716. Ἀνέξοδον Ἀχέροντα dixit Theocrit. 12, 19, irremeabilem Virg. Aen. 6, 425, ubi vid. Heyn.

722. Flor. dei. Alterum exquisitius: vid. Burm. ad Ovid. Met. 6, 659.

726. Bad.: „Vett. editi cum scriptis: aspectus, id quod gravius (?) est." — Posuit itaque: Est ipse dominus, cujus aspectus timet.

735. Epist. 39: quae fecere, patiuntur.

739. Sallust. Jug. 41: ante Carthaginem deletam populus et senatus Rom. placide modesteque inter se remp. tractabant.

Posuerat Heins. quoque (id quod me fugit) imperium gerit. Sed Bad.: imperium, inquit, regit splendidius (?) est, et confert illud Lucretii 2, 1094: Quis regere immensi summam — potis est — ?

753. Bad. quoque alluit, secundum Heinsium; Abr. Gronov. ad Mel. 1, 4, 25. et Burm. ad Anthol. lat. 1. p. 506. Confert Hippol. 1232, Homer. Od. 11, 582:

Καὶ μὴν Τάνταλον εἰςεῖδον χαλέπ' ἄλγε' ἔχοντα,
Ἑσταότ' ἐν λίμνῃ· ἡ δὲ προςέκλυζε (? Wolf. aliique προςέπλαζε) γενείῳ,

Bentlejo notata ad Manil. 4, 600.

767. Nic. Heins.: Flor. squalent. sed squalidus jam praecesserat. olim reponebam pallent, ut apud Papinium Theb. 2. de Sphinge:

Pallentes erecta genas suffusaque tabo
Lumina.

nunc fortius aliquid opinor desiderari: aut furent, unde luridus; sed quia insolentius verbum, praestat livent, quod alii jam voluere. Sic Lucano rubor igneus inficit ora Liventesque genas etc. Bad. genas interpretatur oculos, et lucent, inquit, ab Ovidio adscivit, Met. 1, 239: Idem oculi lucent, eadem feritatis imago, ad variandum illud Virgilii Aen. 6, 300. de Charonte: stant lumina flamma.

776. Parum referre, utrum sedit an sidit scribatur, censet Bad. cum Burmanno ad Propert. 3, 7, 37. Imitatum haec esse Statium Theb. 5, 401 seqq. Utrique praeivisse Apollonium Argon. 1, 533: καί οἱ ἔνερθε Ποσσὶν ὑπεκλύσθη νηὸς τρόπις.

792. sedit. Theocrit. 25, 84. de canibus, Augiae stabulum servantibus: ἑσσυμένως ποτὶ ταῦλιον ἵζον ἰόντες.

794. Edit. Scriver. tortos, operarum haud dubie vitio. Claudian. 35, 211. de leone: rabiem totos exegit in armos.

797. feros. Cf. Thyest. 77.

804. Virg. Aen. 6, 423: toto ingens extenditur antro. antro cessit, in antrum se recepit. (? Hoccine latinum est? Imo prae metu Cerberus antro exiit, tanquam aufugiturus.)

805. Frustra Heins. educi, ab Inferis. Nepos Datam. 3: Vinctum ante se Thyum agebat, ut si feram bestiam captam duceret.

814. Legitur secundum Rutgersium: — ignotae, bonos Res. animos etc. Lipsius quoque malebat lucis ignotae bono, quam scripturam commendat Zinzerling. loco Senecae epist. 79: adhuc nondum fruitur bono lucis, et Statii 8. Theb.: jucundaque offensus luce profatur. Heins. tentabat ignoto bono, nec nolebat ignotum bonum, per ἐπεξήγησιν. Cf. Gronov. Bad. nimis confidenter: Haec, inquit, inficeta (?) sunt omnia prae venustissima (?) verissimaque Wakefieldi ad Lucret. 2, 418. correctione et nitor Percussit oculos lucis ignotae bonus, i. e. pulcher, jucundus. vide ipsum et compara Agam. 862. (Tractus ad coelum canis Inferorum Triplici catena tacuit, nec ullo Latravit ore, lucis ignotae Metuens colorem. Nihil frigidius isto nitore bono. Perstandum in lectione ignotae bono.)

826. Bad. ex Florentino: Herculeas umbras. Vulgo, inquit; sub Herculea caput Abscondit umbra, minus poëtice. Virg. Aen. 8, 538: quam multa sub undas Scuta virum galeasque et fortia corpora volves. ubi vid. Heyn. et Burm. ad Ovid. Met. 6, 370.

842. nocti Gron. praefert ex Florentino, vultuque dictum esse per hypallagen pro cum longa redit hora nocti. Quod mihi durum videtur et ἀσχήματον. horam noctis pro nocte dixit ad exemplum Ovidii Heroid. 19, 33. redit ea, cum longiores fiunt etc.

846. Mallet Heins. Exciti, laudans Virg. Aen. 3, 301 (qualis commotis excita sacris Thyias etc.) Sed Eleusinia non, ut Trieterica, cum furore peragebantur. — Stat. Silv. 8, 50:

Tuque, Actaea Ceres, cursu cui semper anhelo
Votivam taciti quassamus lampada mystae.

850. longa satiata vita. Longae vitae Broukhusius maluisse fertur. Sed ablativi ratio est, quod vastus (?) literae *a* sonus rei, de qua agitur, melius convenit. Tale (?) et illud Propertii 4, 10, 20. de Romulo:

Et gale*a* hirsut*a* comt*a* lupin*a* jub*a*.

874. Prima quae vitam dedit hora, carpit. Epist. 120. de morte: Carpit nos illa, non corripit. Cf. Consolat. ad Marc. 20, ubi haec inter alia similis argumenti: In hoc omnes errore versamur, ut non putemus ad mortem nisi senes inclinatosque jam vergere, cum illo infantia statim et juventa omnisque aetas ferat. Agunt opus suum fata; nobis sensum nostrae necis auferunt; quoque facilius obrepat mors, sub ipso vitae nomine latet. Plut. Consolat. ad Apollon. 15: ἡ πρώτη οὖν αἰτία ἡ δείξασα ἡμῖν τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἡ αὐτὴ καὶ τὸν ζοφερὸν ᾅδην ἄγει.

874. sol medium tenens, meridianus. —

885. Umbras corporibus negat. Heliodor. Aethiopic. 9, 22: τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος κατὰ τροπὰς θερινὰς ἐν τοῖς περὶ Συήνην εἰς ἀκρίβειαν κατὰ κορυφὴν ἱσταμένης καὶ τῷ πανταχόθεν περιφωτισμῷ τὴν παρέμπτωσιν τῆς σκιᾶς ἀπελαυνούσης.

895. Flor. Victrice. Nostram lectionem flagitat (?) sequens poenae comes.

910. arboribus. Has nominatim persequitur Avien. Descript. orb. terr. 1111 seqq.

916. nobilis Dircen aquae. Eurip. Iphig. in Taur. 401. ῥεύματα σεμνὰ Δίρκας.

928. aether hic est, ut saepius, aer. Nat. Quaest. 2, 1.: omnis de universo quaestio in coelestia, sublimia et terrena dividitur. Prima pars naturam siderum scrutatur. — Secunda pars tractat inter coelum terramque versantia. Haec sunt nubila, imbres, nives etc. Tertia illa pars de agris, terris, arbustis, satis, quaerit, et (ut jurisconsultorum verbo utar) de omnibus, quae solo continentur. Frustra Heins.: Tellusque et aequor.

948. Bad. quoque: et rutilat j. C. jactans. Rutilare, inquit, comas non est crispare, quod videbatur Gronovio, sed colorem rutilum inducere, ut docuit Joh. Arntzenius libelli de colore et tinctura comarum p. 117. Cf. Herc. Oet. 71. (Imo rutilat significat splendet, micat (er schimmert, blitzt), cujus causa splendoris ποιητικῶς esse fingitur jactata juba.)

991. impegit furor. Verbum Annaeo frequentatum. De ira 1, 5.: Irasci dicit, incitari, impingi. Cf. 3, 24, Epist. 95.

996. Omnesque latebras. Exempla, quibus duo

nomina uni verbo junguntur, et diversam ejus significationem faciunt, plura collegit Perizon. ad Sanctium 4, 8, 4., ne cum Gronovio legas: eruam Omnem e latebris.

997. Recte Bad.: Legendum Cyclopia, non Cyclopea, quod penultimam producit. vid. Heins. ad Virg. Aen. 1, 201. Mycenarum regiae (ubi se versari putat Hercules) moenia a Cyclopibus structa. Thyest. 407, 8. Eurip Herc. fur. 963.: δεινὰ δ' Εὐρυσθεῖ βρέμων Ἦν ἐν Μυκήναις τῷ λόγῳ.

999. Huc eat et illuc valva dejecto objice, haec sunt nihili. Scrib: H. e. et i. valva dejecto o., Rumpatque postes. dejecto ex Florentino; i. e. subverso. Tacit. A. 13, 39.: objices portarum subversi. Eurip. Herc. fur. 999.:

Ὁ δ', ὡς ἐπ' αὐτοῖς δὴ Κυκλωπείοισιν ὤν,
Σκάπτει, μοχλεύει θύρετρα.

quae confirment correctionem valva. Obex ζύγωθρον, μοχλός. valva postes trahit. Valva singulari numero Pomponius et Petron. Vide lexica.

1001. Perlucet omnis regia. Plaut. Rud. 1, 2, 15.: Nam nunc perlucet ea (villa) quam cribrum crebrius.

1005. Dextra precante) Dictio Maroniana. Aen. 12, 930.:

Ille humilis supplexque oculos dextramque precantem
Protendens etc.

1006. Bis ter rotatum misit. Cf. Ovid. Met. 4, 517. seqq.

1013. Hercule infenso.) Flor. aliique complures infesto, quod usitatius est. Sed infensus eadem analogia dicitur, ut ostendit Ernestius ad Tacit. A. 6, 34.

1039. Nondum litasti. Similiter Demonax apud Lucianum in ejus vita: ἄνδρες γὰρ, ἔφη, Ἀθηναῖοι, ἐμὲ μὲν ὁρῶντες ἐστεφανωμένον, ὑμεῖς ἤδη κἀμὲ καταθύσατε· τὸ γὰρ πρότερον οὐκ ἐκαλλιερήσατε.

1046. ad terram ruit. Frustra Heins.: fluit. Virg. A. 9, 708.: conlabsa ruunt immania membra.

1051. somno gravi) Quinctil. Declamat. 2, 34.: gravior est quies, quibus ex lassitudine calamitatum venit. Eurip. Herc. fur. 1034:

Εὕδοντος ὕπνον δεινὸν ἐκποδὼν φόνου.

1066. Servavit Bad. laborum, sed ita ut maluisse videatur malorum, quod explicat in nota. Alexis:

Ὕπνος βροτείων, ὦ κόρη, παυστὴρ πόνων.

Cf. Plut. de Superstit. 3, Coluth. 309.

1070. Orpheus hymno in Somnum:
Ἄγγελε μελλόντων, θνητοῖς χρησμῳδὲ μέγιστε.

1072. Pater o rerum) Valer. Flacc. 8, 70.: Somne pater, Somne, omnipotens! Homer. Iliad. 14, 233:
Ὕπνε, ἄναξ πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων

1074. Bad. ex Florentino:
Qui par — venis,
Pavidum —
Cogis — mortem;
Placidus fessum lenisque fove:
Preme devinctum etc.

Asyndeta, inquit, precationem faciunt ardentiorem. — Suet. Octav. 16: tam arcto repente somno devinctus. — Janus Dousa fil. ad Catull. 5, 6, 6, probante Burm. ad Propert. 2, 10, 17. et 12, 24.: longam noctem. Atqui et Stat. dixit Theb. 1, 49.: longaque animam sub morte tenebat. Plut. Consolat. ad Appollon. 17: οὐκ ἀμούσως δ' ἔδοξεν ἀποφήνασθαι οὐδ' ὁ εἰπὼν τὸν ὕπνον τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια. πρόμνησις γὰρ ὄντως ἐστὶ τοῦ θανάτου ὁ ὕπνος etc. (Rectum per se longa mors, ut τανηλεγὴς θάνατος apud Homerum. Sed qui modo dixit Pavidum leti genus humanum, eum nullis interjectis addere Cogis longam discere mortem,) cuinam placeat? Rectissime Douza, nec semel confusa inter se noctem et mortem.

1091. et jam vento cessante tumet. Gell. 2, 30.: Austro vel Africo — jam nihil spirantibus, undae tamen factae diutius tument, et a vento quidem jamdudum tranquillae sunt, sed mare est etiam atque etiam undabundum.

1103. Victrice manu. Heins. malit Ultrice. (Quod profecto aptius, nec raro cum illo commutatum.) Sed victoria dicitur, quae hosti non parcit (?), nec verberibus temperat (?). — sicque (?) Junonis votum impletur v. 116: Me pariter et se vincat.

gemitus vastos. Ut Virg. Georg. 3, 222. vasto Cum gemitu.

1105. Male Bad. secundum Withofium: Regia populi, cujus scripturae ne numeri quidem probi sunt. Istud plurimorum librorum Regia ortum haud dubie ex compendio Regĩa. Ater polus coelum Inferorum, ad quos quidquid pertinet, atrum dicitur poëtis. Virg. A. 6, 638.:
Largior hic campos (Elysios) *aether et lumine vestit*
Purpureo; solemque suum, sua sidera norunt.

Stat Theb. 4, 478, laudante ipso Badenio: imi famulatur regia mundi, etc.

1109. Frustra Bad.: ex Florentino, Vossiano, Trajectino et 7 suis, item editionibus aliquot antiquis: Latique patens unda profundi. Profundum, seu mare, quod latum dixeris, ejusdem undam dicere patentem, ταυτολογικὸν est. Sed patere dicitur, quidquid non est obstructum: ergo rectum est late, latius, latissime, patens, usuque scriptorum probatissimorum tritissimum. Saepius e et i litterae commutatae inter se deprehenduntur in codicibus. Quod Homerus εὐρέα νῶτα θαλάσσης (Iliad. 2, 159.), Stat. Theb. 5, 283, et Valer. Flaccus 1, 588. dixere latum profundum, nihil ad rem.

1123. Servat Bad. vulgatum saevo, sine quo frigere ipsi videtur vox vulnere. Quod non est. Recte Farnab. quoque: saevos.

1127. Bad. quoque: Scythicis corytis.

1154—1157. Male idem, vulgatam horum versuum distinctionem servans, tribrachum et trochaeum non extremos habentium, id quod usitatum, sed medios, quod a ratione anapaesticorum abhorret, auctorem ejusmodi erroris laudat G. Fabricium libello De generibus carminum apud L. Ann. Senecam. Non is est G. Fabricius, qui in re metrica et nunc, et apud Germanos, audiatur. Vid. Seidler. de versibus dochmiacis p. 80.

1130. iratos Visite reges) i. e. Plutonem et Proserpinam. Hippol. 947.:

Adeatque manes juvenis iratos patri.

ubi vid. Gron.

1156. Recte Bad. quoque: virtus.

1157. Differte fletus. Flor.: Defer tellus, unde variae conjecturae natae, sed leves et inanes.

1180. Quid est pudendum? Quasi malis obrutos non deceat pudor. Cf. Stat. Th. 4, 758, Valer. Flacc. 525, Noster Oedip. 65.

1182. Bene Bad. quoque: Pereuntis est, qui periit. Valer. Max. 5, 2, 8: Duas enim Camertium cohortes, mira virtute vim Cimbrorum sustinentes, in ipsa acie — civitate donavit. Id est, quae sustinuerunt. Cf. Voss. de Analogia 4, 14.

Frustra MS. Pulav.: clade vos t. o. Dicendo nos socium se ostendit cladis.

1193. Infra 1319.: dextra contactus pios Scelerata refugit. Cf. Sophocl. Oedip. Col. 1130. seqq. Thyestes Ennianus:

Nolite, hospites, ad me adire! illico istim!
Ne contagio mea bonis umbrave obsit:
— tanta vis sceleris in corpore haeret.

1198. nervum vix recedentem mihi. Haec vera (?) lectio, quidquid turbant libri vett. recedentem eo pertinet, quod in emittenda sagitta retro trahitur nervus. Cf. Homer. Iliad. 8, 325 seqq.

1205. Etiam Badenii codd. 6: Flammasque, et sic ipse, ut nos.

1231. Conf. Stat. Theb 6, 81 seqq.

1235. Nihil mutat Bad.; sed telis accipit pro eo, quod est cum telis, de qua ellipsi frequentissima adiri jubet Sanctii Minervam p. 689. ibique Perizonium. Sed friget telis, cum significanter taedas suas Hercules dicat arma sua, h. e. taedas sibi proprias, neque ab alio facile adhibendas.

1250. lapsae domus. Quaerit Heins.: Quomodo firmamen, si domus jam lapsa? putatque rectius legi quassae d. Nulla (?) ratione. lapsa d. est (?) lapsura etc. Cf. not. ad Ph. 72.

1251. unum lumen. Eurip. Herc. fur. 531:
ὦ φίλτατ᾽ ἀνδρῶν, ὦ φάος μολὼν πατρί.
Ennius Alexandro:
O lux Trojae, germane Hector.

1282. exscindam. Bad. ex Flor. Pulav. et 4 aliis: excidam, quod rectius existimat, eaque de re laudat Ernestium ad Tac. Agric. 19.

1283. Male servat Ignave, neque v. 1287. adscivit aut. Sed 1295. etiam ipse recte Reddo, Lessingio Theatr. Bibl. 2. p. 58 male propugnante pro scriptorum lectione Redde.

1309. Bad. ex Flor.: nec minus fessam malis. eadem, inquit, repetitionis gratia, qua dixit Ovid. Amor. 2, 8, 13:
Non ego Tantalide major, nec major Achille.
Talibus idem plenus. vid. Heins. ad Heroïd. 6, 29.

1310. In primis labris animam habere dicit Nat. Quaest. 3, 1, i. e. morti paratum esse.

1317. Vivamus. Aliquando enim et vivere est fortiter facere, ait Epist. 78. et 104.

1323. Persica, originis Persicae. vid. Lucan. 3, 257 seqq.

1325. Wakefield. ad Lucret. 6, 1075.: turbidum. Sed vide de duplicibus epithetis Observv. miscell. Vol. 1. tom. 1. p. 10. Sil. 16, 561.:
Qua Tagus auriferis pallet turbatus arenis.

1341. De Martis judicio classica loca sunt Eurip. Electr. 1260. et Iphig. in Taur. 945.

1343. Ed. Scriver. Restituet, typothetae errore, quem propagarunt reliqui. (Sed ita jam Delrius aliique ante Scriverium.)

THYESTAE.

Vers. 7. Venire proprium de accidentibus verbum est. Ovid. Fast. 5, 648:

Et tandem Caco debita poena venit,

ubi vide Heinsium.

15. Minus recte Bad.: adde, si quid ad poenas potest, Quod etc.

26. Princeps codicum: Stringatur ensis, quod magis poëticum (?) est. vid. Burm. ad Propert. 1, 2, 3.

47. Male Bad. servat veterem horum distinctionem, quam primus emendavit Commelinus; peius etiam 49. Grotii perspicue verum cur repudiat. Non sit, inquit, a vestris — caelum. cum micant — Nox alia fiat, explica: deficiat sol, et, cum deficit, nox alia fiat. Nat. Quaest. 1, 12: Haec dicitur perfecta defectio (solis), quae stellas quoque ostendit etc. Nam alia arcessivit ex Florentino cum Nic. Heinsio, fontemque hujus elegantiae dicit Apollonium 4, 1699, ubi tamen non ἠέ τις ἄλλη, sed legitur nunc, ad optimorum librorum fidem, ἤ τις ἀϊδνὴ Ὠρώρει σκοτίη κ. τ. λ. Sed sane non malum alia, quamvis etiam atra bene se habeat, siquidem ea nox verissime atra dicitur, qua stellae non conspiciuntur. Ista vero cum micant etc. plane non ferenda. Nocte, ut decet, Thyestae umbra ad superos escendit cum furia, stellis lucentibus. Quas adspiciens: Cur, inquit, hae micant? Fiat nox atra! excidat coelo dies, sive sol, cum nocte peracta ortus fuerit! Ἀσυνδέτως haec, more Senecae.

59, 60. Bad. quoque: Ecquando tollet? ignibus jam s. Spument ahena.

82. Amate poenas, patienter sustinete, ne infligantur vobis majores, ut bene Gesnerus in Thes. L. L. v. Amo.

83. superos, homines viventes. Vid. Ruhnken. ad Velleji 2, 48, 2. haec: quam apud superos habuerat magnitudinem, inlibatam detulisset ad inferos.

98. sacra est caedes, per quam auctor, sancta necessitudinis et cognationis jura violans, grave sibi et posteris suis piaculum contrahit. Fraternus Remi cruor sacer nepotibus audit Flacco Epod. 7, 20, ubi vid. Mitsch.

100. Praecisi versus etiam alibi leguntur, Phoen. 318, Hipp. 605, Tro. 1103. Antiqui clausulas appellarunt, ut Isidorus tradidit Orig. 1, 38. Vis earum, ut graviorem faciant sensum, observante Viscontio Iconograph. graec. 1, p. 285. not. 1. et Iconograh. Rom. 1, p. 22. not. 1. (Cf. Bentleji Schediasma de metris Terent., G. Hermanni scripta metrica passim, etc.)

113. Lucan. 1, 110: undas Qui secat et geminum gracilis mare separat Isthmos.

114. Bad. secundum Gronovium, qui in Flor. invenerat litus:

Longe remotis litus exaudit sonis.

Nihil, inquit, verius (?) hac emendatione. Stat. nostrum locum imitatus (?) Th. 1, 335: mitemque Corinthon

Linquit, et in mediis audit tuo litora campis.

i. e. maria: nam ubi litus, ibi mare, ut scite (?) monuit Heynius ad Virgilii Aen. 3, 419. (Facile se tuetur vulgatum latus, i. e. latus repente factus, quod longe δραματικώτερον. Cf. Gruter.)

115. Lerna. Flor. terra. Perperam.

116. sacer, ut Med. 81.

133. Bad. quoque: arceat, Alternae etc.

135. Respicitur ad Horat. Od. 3, 6, 46, ubi vid. Mitsch.

141. Vectus) in praeceps delatus. Cf. interpp. ad Ovid. Ibin. v. 367.

154. avibus. Heins.: dapibus. Frustra. Cf. Ovid. Fast. 6, 243.

161. Frustra item Heins. Inlusisque, Inlisisque, Incussisque, Inclusamque, Inclusis, praeclusis, ut 3. de ira 19: os inserta spongia includi. Cf. infra 781. (Inclusis ab effectu, quod os Tantalus compresserit.)

172. vocans. Flor. Lips.: petens. Elegantius alterum recte praefert Burm. ad Anthol. lat. 1, p. 139.

180. Iratus Atreus, Atreus (loco pronominis) cum pondere. Cf. 282, Crebillon. Thyest. 1, 1. (Virg. Aen. 5, 194, 554; 10, 677; 11, 537. Liv. 1, 20: Sed quia in civitate bellicosa plures Romuli quam Numae similes reges (Numa) putabat fore etc.)

201. Flor.: Proinde antequam se firmat, aut vires parat, quod ex indocta (?) fluxit interpolatione (?).

220. in illo, in fratre, ubi Ascens.: in illum,

in fratrem. Cf. 310, Burm. ad Quinctil. Declam. 15, 6; et Ovid. Met. 4, 272.

229. Tantalici. Cod. Meliss.: Tantali: Scribendum de Lipsii conjectura Tantalei. Nam sic Poëtae. vid. Heins. ad Claudian. 35, 336. (Dedit itaque Bad. Tantalei. Sed eo metrum corrumpitur. Graeca sunt Πελόπειος, Κυκλώπειος etc. itemque Πελόπιος [Agam. 7], Κυκλώπιος [vid. Bad. ad Herc. fur. 997] et similia. Sic etiam Ταντάλειος dicitur et Ταντάλιος, quae Latinis sunt Tantaléus penultima longa, et Tantalius, extrita e littera, id quod et alibi facere consueverunt Graeci. Ergo vel relinquendum hoc loco Tantalici (nam ea quoque forma ferri potest), vel scribendum Tantalii, idque haud dubie voluit librarius Melisseus, geminatam litteram semel ponens, more ejus nationis.)

237. Male Gronovio Bad. obtemperans dedit Per regna trepidus exul erravi mea, nec melius sequente versu servavit antiquam lectionem Pars nulla nostri tuta etc.

245. De ira 3, 43: Jam ipsum spiritum exspuimus, interim dum trahimus.

248. Mors impetratur. Cf. Herc. fur. 511, Suet. Tiber. 62.

249. Bad. quoque ex Flor. et suis MSS. omnibus, item Paris. a. 1514: si modo in nostra domo. Posteriorem, inquit, in modo produxit quidem Cic. 2. de Nat. d. §. 107. (Huic non una modo caput ornans stella relucet.) Sed unum exemplum, idque mediocris poëtae, legem non facit. (Morem antiquiorum Tullius sequitur: vide Wasii Senar. cap. 16, nos ad Plaut. Amph. 475. in ed. majore.)

259. Bad., ut nos: Majus hoc ira est malum. Sonat, inquit, melius quam quod alias legitur: M. est ira hoc m. Malum ira malum est insania etc.

260. Naevius incerta tragoedia:

Magni metus tumultus pectora possidet.

270. Gronov.: hoc, anime, occupa. Quasi dicat, ne ille faciat prior. Supra (204): in medio est scelus Positum occupanti. Bad. praeterea confert Agam. 193, Herc. Oet. 436.

282. ingesta. Cf. (731.) Med. 133. Epist. 29: Hos mihi circulatores — in faciem ingeret. Ingerendi verbo Seneca videtur delectatus. (Cf. not. ad 731.)

289. Bene Bad. servavit veterem scripturam Nisi capere vellet, monetque, non insolitum eo loco esse proceleusmaticum.

300 Heins.: τὸ ejus non placet, sine quo manifestum fit abunde, de cujus liberis hic agatur. Emendabam igitur Liberos aevi rudes. Auson. Epist. 21:

Quodsi rogabit, quid super scriptis novis
Maturus aevi nec rudis dijudicem.

(Sed ibi conjungenda Maturus aevi, ut apud Virg. A. 5, 73.) Ambrosius posteriore libello adversus Symmachum: Nos quoque aevi rudes sensus habemus infantium. Possis et rerum rudes, nisi quod id recedit longius à vulgata scriptura. (Nec placent tot litterae caninae, continue positae.) Valer. Flacc. 1, 771:

Est etiam ante oculos rerum rudis altera proles.

rudes anni infra apud nostrum et Claudianum occurrunt.

Bad.: Fatendum, aevi melius scriptum fuisse a poëta quam ejus, quod in bono carmine rarum, ut ostendit Bentl. ad Horat. Od. 3, 11, 18. Sed tamen vide Burmannum ad Ovid. Met. 8, 16.

302. Gron. conjicit: tunc vetus regni furor, quod pedestre videtur. (Nihil itaque mutat Bad.) regni furor, quia, ut ait Tacit. A. 15, 53, cupido dominandi omnibus affectibus flagrantior est.

319. Tacere multis discitur vitae malis) quod sexcentis exemplis confirmat Plut. in (libello) de Garrulitate c. 8. seqq.

(Male Gron. et Bad. verba Tacita — vitae malis Atreo tribuunt, cui stat mandata dare filiis suis ad fratrem; cf 296. Sic quidem Flor., sed is quoque nonnunquam peccat.)

333. Bad. quoque: occules, quod commodius, inquit, atque mollius est altero, decetque magis praecipientem intimo consiliis regiis. Cf. Virg. Aen. 2, 547, Horat. Epist. 1, 18, 96 etc. Perizon. ad Sanct. p. 95.

366. Infra se videt) hoc est despicit. Sic etiam Vellej. 2, 76, 4, ubi Nostrum laudat Ruhnkenius.

372. Heins. et Bad. ex Florentino lucidis, quod probari putant ille Ovid. Epist. 15, 74. (Nec premit articulos lucida gemma meos), hic Herc. Oet. 659 sequ.

396. Quiritibus. Per prolepsin, Senecae familiarem. Exempla praecepit vir doctus Miscell. Observ. vol. 1. tom. 1. p. 71.

407. Si sunt tamen dii) Tragicus incertus:

Si quidem sit quisquam deus, cui ego sum curae.

416. Ovid. 4. Ponticorum 9, 68: majestatem res data dantis habet.

427. Bene collocatas, quaestuosas, fructuosas, metaphora a pecunia desumta. Malorum autem fructus est nihil timere, idemque omnis sapientiae fastigium. Cf. Troad. 422. Epist. 110.

442, 3. Bad. secundum Gronovium et Heinsium: TH. Cum possim mori? Summa est potestas nulla, si cupias nihil. Seneca de Benef. 5, 37: Hoc est regnum, nolle regnare, cum possis etc.

449. Ferrum lateris) h. e. (?) satellitum ad latus.

454. licet. Si cum Heinsio scribas libet, impetus est, non judicium experti.

467. Bacchoque nox jungenda. Diem noctemque continuare potando dixit Tac. Germ. 22. Vulgatum olim ducenda praefert Bentl. ad Horat. Epist. 1, 2, 31. Sed inani, inquit Bad., loquacitate diceretur nox ducenda dari pro duci, vel dari, quomodo Liv. ait 5, 28: vacuam noctem operi dedere. (Locus non similis. Dies datur ducenda somno, Baccho, nihil aliud significat quam hoc: licet diem ducere somno, Baccho, in quo ne vestigium quidem loquacitatis.)

468. Sed non timemur. Similia sunt ipsius alibi Senecae et Claudiani, quae profert Gron. Cf. etiam Sallustium de Rep. ord. 5.

489. Respiciet deus. Fidenter dictum. Pistocletus apud Plautum Bacch. 4, 3, 25: Deus respiciet nos aliquis.

501 fuit ex aoristo pro est. Hippol. 249: Pars sanitatis velle sanari fuit. Cf. Med. 200, atque ita poëtae frequenter. Vid. Hoogeveen. ad Viger. 5, 3, 11.

504. Spirare bellum dixit Lucret. 5, 393. tegi, se tegere, potestate vocis mediae, ut ibi monet Wakef., merito ille rejiciens a Gronovio arreptum sperat.

507. Bad. quoque Praestetur.

518. pedibus intactae manus. Cf. Tro. 694. sequ.

523. tot, tres. Cf. 916. Alia ejus generis notant Gronov. ad h. l. et Burm. ad Ovid. Eleg. in Drus. 339.

536. influentis dona fortunae. Epist. 50: Illud desperandum est, posse nobis casu tantum bonum influere. Lucian. Timone p. 95: Πλου. Ἐκεῖνος γὰρ κενὸς παύσεται ὥσπερ ἐκ κοφίνου, τετρυπημένοι, πρὶν ὅλως εἰσρυῆναί με κ. τ. λ. Heins. malebat affluentis, quemadmodum dixit Valer. Max. 6, 9, Ext. 7: Affluunt subito, repente dilabuntur.

537. effluant. Lucret. 3, 951:

Et non omnia, pertusum congesta quasi in vas,
Commoda perfluxere.

Cf. Ovid. — Ibidis 414, quem respiciens fortasse Heins. ponebat effluat. (Melius quoque effluens fortuna respondet influenti, quam influenti dona ejus effluentia.)

553. cecinitque bellum. Cic. Philipp. 7, 3: bellicum me cecinisse dicunt. Et ad Fam. 6, 13, 8. de Ampio: quem illi appellant tubam belli civilis. Perperam unus codex genuitque.

557. recentem. Quidam libri nocentem, solita aberratione, de qua Burm. ad Lucan. 6, 543.

589. Mitius stagno. Mitis stagni est Virg. Aen. 8, 89.

598. Cf. Horat. Od. 1, 34, 13.

606. Mobiles. Sallust. Jug. 104: ignari rerum humanarum, quae fluxae et mobiles semper in adversa mutentur.

616. lapsis. Vid. Heins. ad Ovid. Trist. 1, 5, 35.

623. Quis me per auras turbo) Soph. Philoct. 1092:
εἴθ' αἰθέρος ἄνω
πλωάδες ὀξυτόνου διὰ πνεύματος
ἕλωσί μ'· οὐ γὰρ ἔτ' ἰσχω.

629. Corinthos) quam cognomine mitis insignivit Stat. Theb. 1, 335.

633. quodcunque est malum. Heins. mali scribendo malum elevat, genitivo contemtum exprimente. vid. Charis. 1. p. 84, Donat. ad Terent. Eun. 2, 2, 10.

641. Recte Bad. quoque Pelopiae. Vid. not. ad 229.

647. columnae. Numidicae, ut observat Mitsch. ad Horat. Od. 2, 18, 3. (Cf. ibidem Fea.)

650. regia secessu patet. Bad. confert descriptionem regiae Pici Virg. Aen. 7, 170. seqq.

661. Victaeque. Heins. vel Junctaeque, vel secundum illud vitaeque, quod habet Flor., fultaeque. Bad.: Victae, inquit, falsis axibus rotae, i. e. per falsos axes. Claudian. 29, 168: nam perfidus objice regis Prodidit Oenomai deceptum Myrtilus axem. (Insolitum loquendi genus. Scribendum videtur Vectaeque. E et i litterae confundi solent in MSS.)

668. coeca nox. Oedip. 1049, Cic. pro Mil. §. 50.

673. Majora notis. Cf. Oedip. 175 sequ.

Quin tota etc. Comparat Heins. Lucan. 3, 420:
Et non ardentis fulgere incendia silvae.

729. murmure incerto. Incertum stridorem in simili causa dixit Apul. Miles. 1. p. 10.

731. scelus sceleri ingerit. Frustra Hein.: aggerit. Ovid. Amor. 2, 1, 13: ingestaque Olympo Ardua devexum Pelion Ossa tulit. ubi vid. Burm. (Cf. not. ad 282.)

739. in quem) puerulum, non tanto impetu conficiendum. Flor. 2, 7, 9: vulnerum adspectu, quae ultra mortem patebant. ubi vid. Duker.

741. exstitit princeps liber. Alii: exiit, Probat et illustrat Heins. ad Sil. 1, 527.

744. Bad. secundum Heinsium ad Sil. 2, 639: Hactenus si stat nefas, pius est. Sistat requirere pius sit. Scriptor Octaviae 514:

Nec finis hic cruoris aut caedis stetit.

Tac. Hist. 4, 45: nec finem injuriae hic stetisse. Cf. Stat. Theb. 3, 97. (Ferri tamen potest vulgatum sistat, in quo si intelligendum, ut passim.)

747. abjecit feris) objecit constanter libri vett., et recte. Cf. Cic. Vers. 5, 45, Quinctil. Declam. 12, 14. (Neque sic omnes libri vett., neque praeferendum objecit, utpote altero debilius: nam minus curat, qui abjicit corpora, ut laniari a feris possint, quam qui his ea objicit.)

761. amputat, abscindit, ut Stat. Theb. 9, 269. (Cf. sequentem notam.)

763. dirus. Bad.: MSS. consensu (?) durus. Idque dedit. Passim confusa haec vocabula. Dirus fortius.

amputat, circumcidit. De hac significatione verbi cf. Duker. ad Flor. 2, 18, 10.

767. Querente servat Bad., et ahenum interpretatur viscera, quae in aheno coquuntur; ad quam sententiam efficiendam abutitur Homeri loco (Iliad. 21, 363), ubi μελδόμενος valet μέλδων.

771. Nihil opus, ut cum Gronovio rescribamus corpora an flammas magis gemuisse, Terent. Adelph. 4, 5, 33:

Qui infelix haud scio an illum misere nunc amat.

Et 2, 1, 41, simili constructione:

Nunc vide, utrum vis, argentum accipere, an (scil. vis) causam meditari tuam.

772. male Bad. servat vulgatum piceus. Si piceus est ipse ignis, quid fumo fiet? Ignes picei apud Lucanum 6, 135. sunt ignes, qui in fumum abeunt. Neque oneratus dicendus est fumus epithetis. Nam primum piceum dedit Tragicus; deinde addit, ne sic quidem eum

rectum exiisse, sed tristem et velut nebula pressum subsedisse et penates texisse.

777. ruptum, abruptum. Sic Rumpat iter dixit Horat. Od. 3, 27, 5, ubi vid. Mitsch.

783. Comparatur Terent. Hec. 3, 1, 7.

789. parens. Heins.: potens, inquit, scribendum: non enim Sol terrarum ac superûm pater, sed Iupiter. Quid? isne parens, quem θεῶν πανάριστον invocat Proclus hymni in Solem 33. et 34. εἰκόνα παγγενέταο θεοῦ (Sed quid haec ad parentis nomen?), Orpheus autem hymni in eundem 13. ἀθάνατον Δία? Etiam hoc amplius dicit Plut. Quaest. Rom. 77: δεῖ δὲ μὴ νομίζειν ἁπλῶς εἰκόνας ἐκείνων τούτους (τοὺς ἀστέρας), ἀλλ' αὐτὸν ἐν ὕλῃ Δία τὸν ἥλιον, καὶ αὐτὴν τὴν Ἥραν ἐν ὕλῃ τὴν σελήνην. (Cic. de Nat. d. 3, 14: Omnia Stoici solent ad igneam vim referre, Heraclitum, ut opinor, sequentes. ubi vidd. interpp., inprimis eruditissimus Creuzerus, uti et in notis ad ejusdem libri 2, 26 et 28. Epiphanius apud Frid. Gedikium [M. Tull. Ciceronis Hist. philosophiae ant. pag. 295.]: Μερίζουσι δὲ οἱ αὐτοὶ (Stoici) τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς οὐσίας, εἰς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὴν καὶ ἀέρα καὶ τὰ ἄλλα. Cf. not. ad 836.)

792. perdis. Cf. 88. Infra 1085: vindica amissum diem. Et similiter Herc. Oet. 1110 sequ.

807. Pectore fesso. Claudian. 35, 341: laterisque piger sulcator opaci Invitus trahitur lasso de pectore vultur. Frustra Gron.: fisso.

818. Recte Bad. quoque Limina secundum Flor. Venet. a. 1522. et N. Heinsium. Sil. 16, 230:

Jamque novum terris pariebat limine (h. e. termino, fine,) primo
Egrediens Aurora diem.

ubi plura Drakenborchius.

nescit fessos tingere currus. Non recte Bad. secundum Schroederum: „Aurora," inquit, „nescit Deum Phoebum tingere currus, ceu modo fessos." Imo nescit Aurora tingere fessos currus suos; nescit, quid rei sit ponto mergere sudantes equos, ut quae soleat integros currus et refectos nocte equos tradere orienti Phoebo, nunc vero deum conventura necesse habeat eum sequi ad occasum, quo vix ortus aufugit prae terrore, et una cum ipso occidere.

829. Bad.: Perculsa, quod tanquam fortius et tempestivius (?) recte tueatur Wakef. ad Lucret. 1, 13. contra Delrium, qui substituerit Percussa.

835. ignes et sidera, siderum ignes, quomodo loquitur Virg. A. 5, 585. et 8, 590., i. e. stellas. Figura (dicta ἓν διὰ δυοῖν) est Senecae familiaris: vide Hipp. 509. (Rami veteresque fagi, i. e. rami veterum fagorum), 640 (vapor amorque, i. e. incendium amoris), 657 (decor et genitor, i. e. (?) decor genitoris), 1179 (per undas perque Tartareos lacus, i. e. per undas Tartarei lacûs), Oedip. 339 (vultum solis et radios pro eo, quod est vultum radiantem solis), Herc. Oet. 1490 (in vultu genus Regnumque referens, i. e. genus regium).

836. Dux astrorum, sol, quem ἄστρον ὑπέρτατον vocat Pindarus carm. in defectionem solis v. 3. (789. idem audit deorum parens, quod eodem ferme redit: nam astra Stoïcis partes τῆς θεότητος. Vid. ibi Epiphanius, et cf. Cic. de Nat. d. 2, 21. Diog. Laërt. 7, 139: Τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ κόσμου Κλεάνθης φησὶ τὸν ἥλιον. Cic. Acad. Quaest. 2, 41: Cleanthes, qui quasi majorum est gentium Stoïcus, Zenonis auditor, solem dominari et rerum potiri putat.)

846. longos annos. Virg. Aen. 3, 284:

Interea magnum sol circumvolvitur annum.

ubi vid. Heyn.

864. Bene Bad. frangesque, secundum Wakefieldium ad Lucret. 5, 614. Nam Aquarii superioris urnam nullo modo frangere potest Aegoceros sive Capricornus inferior. Hygin. Poëtic. astron. 27: Capricornus — suppositus Aquarii manui sinistrae. Cf. 28. et Manil. 1, 271 sequ.

867. Monstraque. Arcti, quae sic vocantur ob miraculum versae figurae. Vid. Ovid. Met. 2, 481 sequ.

877. Senecam ob oculos habuit Octaviae scriptor 392 seqq.

882. Vitae est avidus. Similiter Lucan. 2, 289:

Sidera quis mundumque velit spectare cadentem,
Expers ipse metus?

886. polum. Pars librorum Jovem, quod ex interpretatione (?) provenit. (Δεινογραφία potius haec putanda est. Ceterum cf. interpp. ad Horat. Od. 1, 1, 36.

891. ne quid — recessit. Ovid. Amor. 1, 6, 61: Illa (nox) pudore vacat.

909. Flor. purpurae, quod correctoris (?) est, non Senecae, qui verbum incubare cum accusativo potius quam dativo construxisset, pro consuetudine, poëtarum istius aevi, de qua cf. Gronov. ad Phoeniss. 499. et Heinsium Adversar. p. 44. (Sed dativo utuntur Livius, Virgilius, et vetera hic noster amat.)

945. Quis me etc. Affine est illud Herculis Oet. 838:

Nec causa dirae cladis in medio patet;
Sed causa tamen est,

flore recenti. Legitur et decente, sed peperam. vid. Heins. ad Ovid. Fast. 5, 123.

957. Mittit, Pro dat. (Imo pro emittit, simplex pro composito.) Sic et Hipp. 82: signum anguti misere canes.

968. habet, in se continet. Petron. Trojae Halos. 17: fletibus manant genae,

Mentisque pavidae gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit,

Ὑπερβολὴ γὰρ ἡδονῆς καὶ θρῆνον ποτὲ ἀποτίκτειν φιλεῖ, ait Heliodorus Aethiop. 10, 16.

973. Alii Saties. Minus recte: vid. Drakenborch. ad Sil. 4, 1, 9.

985. Bad. quoque nolunt, numeri, inquit, variatione poëtis admodum familiari. vid. Voss. ad Valer. Flacc. 1, 9.

1011. Sequitur etiam Bad. Florentinum.

si quid infra Tartara est. Claudian. 2. in Rufinum v. 64:

Infra Titanum latebras, infraque recessus
Tartareos, etc.

demitte vallem, dehisce. Cf. Virg. Aen. 12, 885. sinus vallis est recessus, cavitas, ut apud Florum 1, 17, 7.

1018. Male Bad.: tortas, nec recte dicit: „tortas MSS. consensu." Imo totas habebant omnes Delrii; suspicor etiam alii, et ab isto monacho profectum tortas. Recte Gruterus, quem negligere solet Bad.: totas positum pro cunctas, omnes. Quid ad hoc frigida pictura et ταυτολόγος arenas tortas agentis Phlegethontis?

Ceterum antecedente versu legendum procul dubio arenti freto, non ardenti, quod languet, cum sequatur: Phlegethon igneus. Ea ipsa vi fluminis ignea fretum aret. Virg. A. 3, 350.:

Pergama et arentem Xanthi cognomine rivum
Agnosco,

1031. Ovid. Met. 6, 655. Procne: Intus habes, quod poscis.

1040. potuit. Insolitum non est, ut de se loquentes tertia persona utantur. Exempla suppeditat Burm. ad Lucan. 7, 232.

1046. Bad. quoque Contusa, quod firmat Heins. ad Claudian. 15, 135.

1053. repenas, rependas. De ira 1, 5: iram esse cupiditatem doloris reponendi. et 2, 28: Cogitemus, alios non facere injuriam, sed reponere.

1055. Recte Bad. Defundere secundum Flor.: vid. Heins. ad Ovid. Her. 8, 61. Nam diffusus cruor aegre bibitur. Bene haec vocabula distinguit Wakef. ad Lucret. 4, 88.

1059. Bad. secundum meliores, ut ait, et numero plures codd.: corpora exanima amputans, i. e. circumcidens, ut 763.

1063. Viventibus, palpitantibus. Cf. 755.

1064. vidi, sensi, ut Terent. Eun. 3, 2, 1, ubi vid. Donat.

1070. Quocunque, dii, fugistis. Cf. 1021.

1081. Manuque — Telo minore —. Ferendi duo ablativi: vid. Burm. ad Ovid. Met. 13, 216. Imitatus Badenio Seneca videtur Lucretium 2, 1105 seqq. Cf. Phoen. 17, 18.

1085. Bad. servat vulgatum haec. Minus quidem recte.

1097. perdideram, perdidissem, frustra admisissem. Consolat. ad Helv. 5: perdidisti enim tot mala, si nondum misera esse didicisti. Cf. de ira 3, 23. (nec perdiderat dicta, h. e. frustra jecerat.)

1103. Male Bad., ex Heinsii Gronoviique judicio: Quin conjugales. Ita distinguendum: Quid? conjugales? quod scitantis est cum ironia. Cf. Herc. fur. 1194 etc.

1104. praerepta. Cf. Tac. A. 13, 9. Hist. 1, 35. Minus acre est Heinsii praecepto.

1105. Recte Bad. quoque t angit. Ultima syllaba in hauseris et similibus communis est, id quod docuit Heins. ad Ovid. Her. 7, 53.

1112. Tepuniendum. Bad. satis habet referre haec ad Thyestis curam et angorem ex dapibus nefandis.

PHOENISSARUM.

Versu 1. Coeci parentis regimen. Tiresias ad Mantonem Stat. Theb. 4, 536: o nostrae regimen viresque senectae.

2. Bad., secundum Gronovium, Lateris levamen, quod probavit etiam Valck. ad Eurip. Phoen. 88.

10. hinc, a meo corpore. Cf. 51, 52.

17. Heins.: mali. Sed vid. not. ad Thyest. 1081. Ceterum sane elegans mali.

23. Bad. ex Vossiano, qua scelus fugiens sui, i. e. viri, quod ipsum placuit Gronovio. Ovid. Remed. amor. 492:

Frigidior glacie fac videare tuae.

Sil. 8, 122:

Terque suam Dido, ter cum clamore vocarat.

ubi vid. critici.

Retinuit quoque Gronovii scripturam Inoa rupes, ubi vulgati libri: Inoque praeceps, Flor. autem Minor rupes.

30. Minus recte Bad., ut vulgo: quid moror sedes meas? Legendum ut in ed. Fernandi: Quid moror? Sedes meas Montem etc. Ceterum ille quoque: Montem, et apposite confert Soph. Oedip. tyr. 1451:

'Αλλ' ἔα με ναίειν ὄρεσιν, ἔνθα κλῄζεται
Οὑμὰς Κιθαιρὼν οὗτος κ. τ. λ.

Item Stat. Theb. 1. 332. (lassumque inclinat [Cithaeron) ad aequora montem, Priscian. Perieges. 74, et de hac presopopoeia Burm. ad Lucan. 2, 403.

45. Bad. ex omnibus (ut ait, sed confidentius quam verius,) scriptis et olim cusis: Desertor anime, quod per se minime malum (vid. inprimis Bentl. ad Horat. Od. 4, 9, 39.), et defensum ab Heinsio et Burm. ad Anthol. lat. 1. p. 80, hic tamen displicet propterea quod modo animum suum Oedipus laudavit, ut qui antiqua supplicia exsequi gestiat (37). Ergo desertor h. l. non est animus, sed ipse, senex debilis corpore. Lucian. Tyrannicid. cap. extremo, ut monet Bad.: καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων, ἐπῆγε τὴν σφαγὴν τρέμων, οὐ δυνάμενος, ἐπιθυμῶν μὲν, ἀσθενῶν δὲ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τολμήματος. Et Heliodor. Aethiop. 4, 21: εἶδες ἂν καὶ πρεσβύτου πρὸς τὸ γῆρας μάχην; καὶ ὥσπερ ἕλκουσαν τὸ σῶμα τὴν διάνοιαν, καὶ ὀνειδιζομένην τὴν ἀσθένειαν ὑπὸ τῆς προθυμίας.

47. Male Bad.: Mortemque totam recipe. Aliquot codd.: admitte, quod est glossema. Ipse Flor.: recipe admitte, τῷ admitte addito, tanquam lectione emendata, more librariorum. Cf. 504.

48. Recte Bad. quoque secundum Gron.: Quid segnis traho, quod vivo?

55. Magnus vocatur Oedipus a victa Sphinge. Stat. Theb. 12, 260.: Oedipodis magni venio nurus.

58. Actuose dicit hunc, i. e. tantum et talem.

62. Haud malum est, quod Badenio in mentem venit, Tegam abnuentem, h. e. comitabor. Cf. Virg. Aen. 11, 12, Horat. Serm. 2, 5, 18 etc. Nam sequitur dirigam et Herc. Oet. 307. legendum procul dubio resedit. Non raro haec vocabula inter se commutari docet Burm. ad Anthol. lat. 1. p. 685.

63. Bad. quoque: appetis, quod caecam, inquit, caeci temeritatem magis exprimit. Inter appetere et expetere quid intersit, vide Ernest. Lat. Synonym. p. 1. p. 98.

65. eligitur valet. eligetur. Vide Drakenborch.

ad Liv. 5, 56. Hoogeveen. ad Viger. p. 207. Heins. tentabat eligitor.

72. Male hic quoque Bad. lapsi accipit pro lapsuri. Vid. not. ad Herc. fur. 1250. Codd. quidam lassi montis, probante Heinsio Syllog. epist. 4, 736

108. opus, quod ejus est, quod facere eum decet.

112. Flor.: Haerebo ad ignes, funebrem escendam struem Vulgatam lectionem Bad. servans, monet, ad finem notare etc.

116. Recte etiam Bad.: curva.

ducat. Minime male Heins.: sulcat, cum duc et praecesserit et sequatur. Non eo certius est ducat, quod 604. legitur trahens opulenta Pactolus vada.

137. Bad. ex Flor.: Sibi et nepotes, id est, sibi etiam nepotes, non tantum liberos, ut viro.

150. Perperam Bad.: Pars (?), inquit, codicum proficiet, solenni errore (?). perficiet pro efficiet ponitur. Tac. Hist. 3, 60.: victoriam consiliis et ratione perfici, ubi vide criticos.

164. Heins. malebat tabo. Non multum interesse putat Bad., quia Stat. dixit Theb. 8, 761: effracti perfusum tabe cerebri, et rursus 9, 19: dulcique nefandus Immoritur tabo.

170. membratim tibi volui perire. Epist. 101: Invenitur aliquis, qui malit inter supplicia tabescere et perire membratim etc.

181. Bad.: qua coepit mori (i. e. mors), ut pars scriptorum, non omnes, quod putat. Sed in hac scriptura frigidi aliquid habet mori, cum mors facile intelligatur ἀπὸ κοινοῦ.

194. abcidit praestantiores (?) libri, non abscidit. Vidd. Gron. ad h. l. et Drakenb. ad Sil. 15, 473.

197. nemo contemsit mori, qui concupivit. Nam perfecte sapienti indifferens debet esse mors. Vid. Gesner. Thes. L. L. v. Contemno P. Syrus:

Rebus in adversis facile est contemnere mortem;
Fortius ille facit, qui miser esse potest.

210. Negligenter Bad. periit, et 625. exsiliis, et 661. imperii, ut vulgo. Versus requirit perit. Edd. vett.: perit pro eodem.

213. Bad. secundum Avantium haec (talis, tam misera) vita. Cic. Tusc. Disp. 1, 75: Nam haec quidem vita mors est.

226. rescindere has quirem meas. N. Heinsius: Non est, inquit, de nihilo, sed plenum elegantiae, quod in Florentino exhibetur, has quirem meas, aures vi-

delicet, quibus admovebat manum haec profatus Oedipus. Et sequentia satis evincunt, quorsum spectet oratio, quae ex gestu actoris plenius intelligenda venit. Sic apud Plautum Mostell. 2, 2. (v. 23.) Theuropides senex: Pultando pedibus paene confregi hasce ambas; subintelliguntur fores: dum enim haec Theur. eloquitur, digitum intendit in valvas aedium suarum. Ajax apud Nasonem, ense arrepto, Met. 13, 387: Et meus hic certe est etc.

Similia Bad. laudat Nostri Troad. 707, Plauti Mostell. 4, 2, 72, Phaedri fab. 1, 1, 6, Suetonii Calig. 49. (Veniam, inquit, et hic mecum, capulum gladii crebro verberans, quo cinctus erat.) vias hic inculcatum esse ex illo Lucretii 2, 406:

Propterea que solere vias rescindere nostris
Sensibus.

In his autem optandis ante oculos poëtae fuisse Sophoclem Oedip. tyr. 1386 seqq.

233. Donastis. Praeter Gron. ad h. l. vid. Heins. ad Ovid. Art. am. 3, 85.

261. Male Bad., ut vulgo: Hoc alia pietas redimet.

271. Bad. quoque: sceleris, quod sit magis poëticum, qua de re adire jubet Broukhousium ad Propert. 1, 11, 9. Commode Gronovium comparare Ovid. Met. 2, 471 sequ.

277. Flor. vitio calami: efferet.

290. furentes (mire Flor.: ferentes), bellico ardore. Cf. 484, Troad. 185. Sil. 10, 67: Quippe furit Poenus etc., ubi plura Drakenb. De permutatione vocum furens et ferens vid. idem ad 12, 267.

297. meis. Stat. Theb. 11, 611: Crudeles nimiumque mei (Oedipi, filii).

315. volvens. Pindar. Pyth. 1, 45. de Aetna: πέτρας φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ κ. τ. λ., quem expressit Virg. G. 1, 471 sequ.

320. Exemplum in ingens. Eurip. Phoen. 878:

Αἵ θ' αἱματωποὶ δερμάτων διαφθοραὶ
Θεῶν σόφισμα κἀπίδειξις Ἑλλάδι

341. Frugemque flamma metite. Heins.: petite. Badenio metere frugem dictum videtur, ut κείρειν τὴν γῆν Thucyd. 1, 64. pro vastare etc. Sed hoc sane alienum.

343. Recte Bad. quoque: Disjicite. Vid. Gron. ad h. l. et Burm. ad Ovid. Met. 12, 109.

354. casus, fortuna, fatum. Respicit ad 277 seqq. Cf. Herc. fur. 328.

355. ruat, feratur in fratrem, adoriatur eum, ut 550.

356. quod debet, quod debet fieri. Epist. 58:

Quidni oporteat educere animum laborantem? Et fortasse paulo ante, quam debet, faciendum est, ne, cum fieri debeat, facere non possis. Cic. de Orat. 1. §. 196: si nos, id quod maxime debet, nostra patria delectat.

358. Nihil hic sentiens Bad. conferendis illis Statii Theb. 11, 627: paulatim sumserat iras Mortis, et occulte telum, ni nata vetaret, Quaerebat etc. defungitur, quae profecto nihil ad rhombum, quod ajunt.

363 — 367. Sicco pede corruptum locum transit Bad., et 366. ponit Heinsianum non ultro suo Sceleri occurrit, quam equidem dicere non possum cum eo felicem et palmarem emendationem, sed in vulgata ibi lectione persto. — Feci nocentes. Cf. 451 sequ.

368. Stat. Theb. 7, 514: Nupsi equidem, peperique nefas.

375. Vulgatum Isthmon Bad. defendit hoc Pindari Isthm. 1, 10: τὰν ἁλιερκέα Ἰσθμοῦ δειράδ', et illis Nonni Dionys. p. 926. v. 22. et p. 1248. v. 29:

Εἰ ναέτης βλάστησεν ἁλιζώνοιο Κορίνθου.
Ἄλλος ἁλιζώνοιο διαῤῥήξας ῥάχιν Ἰσθμοῦ.

385. semper infirmo favens. Similia laudat Bad., quae sunt epist. 66., Consolat. ad Helv. sub finem, et apud Statium Theb. 8, 614 sequ.

395. in coelum erigat Nebulas. Comparat Bad. Iliad. 3, 13. (Κονίσσαλος ὤρνυτ' ἀελλής), et Virg. Aen. 9, 240: aterque ad sidera fumus Erigitur.

402. Temere Bad.: „Codd. Gruteri (imo etiam Commelini, et Fabricii, et Florentis Christiani vetus liber, et edd. vett., in his Fernandi princeps)" matris opposita. Nugatorium hoc (! vide lexica!) ignorantia (!!) peperit librarii, qui nesciret, quoties participium loco substantivi poneretur." Rejiciendum opposita vel propter ambiguitatem, ut monet Florens.

437. Bene Bad. pro vulgato Librata dedit, quod placuit Marklando ad Stat. Silv. 5, 2, 102., Librata, quia sequitur vibrat. Confert Danus 467 seqq., Lucan. 469 seqq., Stat. Theb. 7, 505, Sil. 4, 471 seqq.

473. quo vultus refers. Cf. Stat. Theb. 8, 508 seqq.

481. Bad. inserat secundum Florentinum. Confert Virg. Aen. 2, 672 sequ.

495. Mallet Heinsius a tuis.

499. Reclinis hastae. Iliad. 22, 225:

Στῆ δ' ἄρ' ἐπὶ μελίης χαλκογλώχινος ἐρεισθείς.

Virg. Aen. 9, 229:

Stant longis adnixi hastis, et scuta tenentes. defixa, solo. Cf. Virg. Aen. 12, 130, Stat. 7, 801.

504. Flor.: maria tot tam diversa. (Voluisse itaque videtur librarius Mediceus: maria tam diversa.) Cf. 47. Nihil hic quoque vidit Bad.)

505. non te duxit in thalamos parens. Similiter Agave apud Nonnum Dionys. p. 1198. v. 4. Praeivit Eurip. Phoen. 346 seqq.

508. Recte Bad. quoque: auro graves Gazas. Flor., referente Heinsio, non auro graves galeas. Valer. Max. 1, 6. ext. a: onustis auro atque argento gazis etc.

dona, nuptialia, dotem. Cf. Iliad. 9, 147.

525. sed matri placet Imitator Senecae Papinius Theb. 7, 515. itidem dicere facit Iocastam:

sed diligo tales,
Ah dolor, et vestros etiamnum excuso furores.

535. Ἀμέτρως Bad. ex nescio quibus libris, dudum explosо errore: mensium. Vidd. Fabric., Delrius etc.

570. Per se ipse turres venit in summas lapis. Cf. Sil. 11, 445 seqq.

587. sequar, expetam.

600. Flor.: possint, idque malit Heins.

607. Bad., perscripta nota Gronovii: Scilicet, inquit, hoc (Hermus) Senecam decebat, sed erat doctius (?) quam pro persona Jocastae; qualia plura in his tragoediis, ipso observante Gronovio ad Hipp. 70. Rapidum vero dicens fluvium natura placidum ac lenem, poëtico (?) jure defenditur. vid. Burm. ad Valer. Flacc. 5, 180. (Virg. tamen Aen. 1, 317: volucremque fuga praevertitur Hebrum.)

608. Gargara. Virg. G. 1, 103.

610. qua relinquit nomen. Et Hellespontus dicitur, in cujus faucibus Abydus a latere Asiatico opposita est Sesto a latere Europaeo. Gron.

611. Recte etiam Bad.: Abydo Sestos opposita, et sequente versu propius, secundum Gronovium.

614. Haec, e multis nominata: cf. 600.

630. exaequat duos. Iliad. 18, 309: Ξυνὸς Ἐνυάλιος etc. Liv. 28, 19: ubi Mars communis et victum saepe erigeret, et affligeret victorem.

632. Fors coeca versat. Bad. secundum Heinsium: Fors c. v. Virg. Ecl. 9, 5: quoniam Fors omnia versat, ubi vid. Heyn.

638. Frangenda palma est. Similiter Claudian.

28, 401 sequ. Aristaenet. epist. 2, 6. sub finem: φανερὸν γάρ, ὡς ἐν πονηραῖς ἁμίλλαις ἀθλιώτερος ὁ νικήσας.

650. Recte Bad. ex Flor. tenebit pro vulgato tenebat: nam ad Eteoclem foedifragum spectat oratio; perjuriique poena divina, exitium. vid. Cic. de Legib. 2. §. 22.

657. Itidem bene Bad. ex eodem libro: Odia ipsa (pro ista), quibus obsistere difficillimum est. Cf. Cic. de Off. 2. §. 23. 25.

660. Perperam haec, uti et illa 652. Te turbae etc., Iocastae tribuit Bad. Sallust. de Rep. ord. 5: cuncta imperia crudelia magis acerba quam diuturna. Male quoque sequentia Polynici adscribit, a cujus mitiore ingenio abhorrent.

HIPPOLYTI.

Versu 5. codd. fere habent Thyasis. Verum nomen, Thriasiis, restituit Joan. Scoppa Collectaneorum c. 35. Bad., ut vulgo:

Subjecta jacent; et quae Thriasiis.

Saltem dedisset Thriasis. Sed vide notata ad Phoen. 210.

11. aura. anima ex nescio qua vetere membrana praefert Zinzerling. in Criticorum juvenilium Promulside.

13. Bad.:

Ubi par glacie lenis Ilissos
Uti Maeander per inaequales
Labitur agros piger etc.

par glacie, quae non unius conjectura est, ut Iliad. 22, 152. de fonte:

Ἡ δ' ἑτέρη θέρεϊ προρέει εἰκυῖα χαλάζῃ,
Ἢ χιόνι ψυχρῇ, ἢ ἐξ ὕδατος κρυστάλλῳ.

et Quinti Smyrn. 5, 477: ψυχρὸν δὲ διὰ σπέος ἔρχεται ὕδωρ Κρυστάλλῳ ἀτάλαντον.

par cum ablativo construi, docet Burm. ad Ovid. Fast. 4, 306. (Et accipi potest etiam glacie pro glaciei, quemadmodum fide pro fidei et ejusmodi alia leguntur. Pro Uti, quod posteriorem syllabam producit, scribendum Ut. Ceterum Flor.: super inaequales; inaequales etiam 2 codd. Raphelengii, totidem Pontani et plerique Badenii. Sed quis ita composita ferat adjectiva par, lenis, piger? Certe hoc modo distinguendum erat:

Ubi par glacie, lenis, Ilissos,
Ut Maeander, per inaequales
Labitur agros piger.

i. e. Ubi Ilissus par glaciei, ut lenis Maeander, pigre la-

bitur per in. agros. Sed duriusculi aliquid habet trajectum lenis, neque ista correctio (par glacie), quamvis speciosa, commendatur a facilitate. Flor.: per graciles. Ceteri libri: per glacies. Sequente versu alii aequales, alii inaequales, in quibus si quis dissensum librariorum, Maeandri cursum pro suo quisque captu describentium, agnoscere se dicat, ei non magnopere refrager, sed legam, abjecto panno molestissimo:

Ubi per graciles lenis Ilissus,
Ut Maeander,
Labitur agros etc.

Graciles, h. e. sicci et macri sterilesque fuerunt agri Attici. Lenis, si quis alius fluvius, Maeander. De utroque vid. Gron., qui et recte: „Ilissum," inquit, „confert, cum Maeandro, quia prae ceteris fluminibus, ut ait Statius, amfractu riparum incurvus Ilissus. Quid, quod et errantes ejus aquas dicit in Oedipo, ut alibi Maeandri?" Non ferendus Bad., qui non Ilissum, sed Maeandrum, perfluere facit inaequales agros. Attica τραχεῖα καὶ δύςιππος, ut eam vocat Plut. in Sulla, monente Gronovio: sed Maeander ferebatur δι' ὁμαλοῦ πρᾶος καὶ μαλακὸς, ut ait Strabo lib. 12.)

15. piger audit ob flexuosas et in se remeabiles aquas: Claudian. 1, 257: tardatusque suis erroribus Ufens. maligno, non limum inferente, sed arenas volvente steriles, ut bene Gron. In Maeandro contra est: vid. Plin. Hist. nat. 5, 29, 10, Phoeniss. 605. (Cf. etiam Nat. Quaest. 4. locum, Delrio laudatum, de Nilo.)

22. Bad. quoque: Acharneus.

23. Bad. secundum Dan. Heinsium: patrias Aphidnas; ab Aphidna indigena conditas. Patrius et parvus frequenter commutari, ostendit Burm. ad Anthol. lat. 1. p. 497. De Aphidnis vide Meursii Populos Atticae.

30. canibus tacitis. τοῖς ἰχνευτῆρσιν. Oppian Κυνηγετ. 1, 449: ἐπεὶ μάλα θηρευτῆρσι Σιγὴ τέθμιός ἐστι, πανέξοχα δ' ἰχνευτῆρσιν.

33. Bad. quoque: Cretes.

40. Captent auras, ducant, olfaciant, quod venatici canes etiam in somnis faciunt,

Ut vestigia si teneant inventa ferarum,

cum Lucretio ut loquar 4, 996.

41. dum lux dubia est. Cf. Apollon. 4, 111 seqq.

46. Bad. pinna secundum edd. principes.

55. Cujus. tanquam dominae saltuum reconditorum, ut ait Catull. 34, 11.

60. Cretaeas cervas. Erravit cum Virgilio Aen.

4, 70 seqq., ubi Hayn. monet, agrum Creticum silvestrium caprarum copiosum fuisse, cervo caruisse, auctore Solino c. 17. Adde Plin. 8, 58; 1, 83.

76. Rupere pedes. Horat. Od. 1, 1, 28:

Seu rupit teretes Marsus aper plagas.

77. gementi, stridenti. Cf. Virg. Aen. Georg. 3, 183. et Aen. 6, 158.

88. Bad. ex Flor.: pervius.

secat. Priscian. Perieges. 34. de Ponto:

Qui secat Aegypti terras aequorque Sabaeum.

et 54. de Oceano: Persecat Hesperiam primus. Seneca Consolat. ad Marc. 18: vinculum terrarum Oceanus, continuationem gentium triplici sinu scindens.

121. Mopsopia, Attica, quia Daedalus Atheniensis. vid. Gron. ad Phoeniss. 129.

133. fuit. Vid. not. ad Thyest. 501.

135. Sero recusat ferre. Lucret. 4, 1140 seqq.

136. veri insolens. Sallust. apud Donatum: insolens vera accipiundi. Tacit. A. 15, 67. de Nerone: audiendi, quae faceret, insolens erat.

139. libertas, mors, quam servitutis fugam appellat Consolat. ad Marc. 1. Cf. Cic. Caton. §. 75, Valer. Max. 6, 2, 12. de A. Cascellio, etc.

140. Bad. secundum Flor.: Non ista primum est velle, quae vel ambiguo ex transpositione verborum offendunt. Sic idem codex errat etiam 599.

142. domum infamem. Danai genus infame dixit Horat. Od. 2, 14 19, ubi cf. Mitsch.

143. monstro, matris amore belluino. Cf. Valer. Max. 1, 8. ext. 3; 4, 3, 6.

161. Quinctilian. 4, 3, 6: difficillima est enim gravissimi cujusque sceleris fides. Cf. Ovid. Her. 17, 130.

162. Male Bad. ex Flor. (Delrianis et edd. primis): conscius mentis pavor, cum sequatur Animusque culpa plenus. Dormiens dormientem traxit Gronovius, neque Gruterus dignus habebatur, qui audiretur.

164. Eodem acumine epist. 97: tuta scelera esse possunt, secura non possunt. et 105: tutum aliqua res in mala conscientia praestat, nulla securum.

167. Bad., ut vulgo, non variata oratione: non vagus campis Geta. Florentini, Vossiani et Ultrajectini codicum scriptura haec non vagi c. Getae durior viro videtur, cum contra sit.

184. Recte Bad. quoque: Quid ratio possit? vicit

ac regnet furor. Ita locum laudat Valck. ad Eurip. Hippol. 386.

186. Bad., ut nos: Hic vol. o. pollet in t. p. Fatendum tamen, nimis hoc loco esse o litterarum.

187. Vossiani et Medicei lectionem Laesumque correctorem redolere censet optimus, itaque et h. l. et 192. servat vulgatum Ipsumque, quod nollem factum.

195. Bad. ex Flor. aliisque: vitio furens, quemadmodum scelere furiosa dixerit Cic. pro Cluent. §. 182.

197. Titulum furori numinis falsi addidit Eurip. Antig. VII.: τὸ μαίνεσθαι δ' ἄρ' ἦν ἔρως βροτοῖς. Phocylides poëm. admonit. 177:

Οὐ γὰρ ἔρως θεός ἐστι, πάθος δ' ἀΐδηλον ἁπάντων.

208. aut vilis cibus. Mitsch. quoque ad Horat. Od. 4, 8, 10, legendum censet aut scyphus. At Bad.: Irritum, inquit, hoc remedium. Naturalis enim ordo est, ut dapes, scyphus, tecta dicas potius quam dapes, tecta, scyphus. (Cur hoc, cum vilis scyphus indicet omnem supellectilem? Prius autem fere aedes habentur, quam supellex. Certe pretiosa supellectile solent abstinere, quibus non est lar certus.) At Withofius, ut minima (?) mutatione, ita verissime scripsit: aut vilis sinus, h. e. vestis. (Idque ipsum posuit Bad., laudans scriptorum locos, qualis est Oedip. 423:

Inde tam molles placuere cultus
Et sinus laxi.

et hujus tragoediae 390 etc., in quorum locorum nullo sinus nude dicitur, sed adjectis similibus declaratur, ut fieri debet in voce πολυσήμῳ.) De tranquill. 1: domestica et vilis (vestis), nec servata, nec sumenda sollicite. Parmenion 2. Analect. vett. poët. graec. p. 203. (Antholog. Palat. 2. p. 18.): Ἀρκεῖ μοι χλαίνης λιτὸν ὑφάντας etc.

210. eligens. Multi scriptorum: exigens. Frustra. Noster de Benef. 3, 18: non eligit (virtus) domum, nec censum. Plin. Hist. nat. 26, 3: Quo mirabilius quid potest reperiri? aliqua gigni repente vitia terrarum in parte certa, tanquam malo eligente etc.

218. fero. Temere Bad.: Flor. (et Ultraj.): puro. Sed est purum putum glossema. Ovid. Her. 12, 110:

Munus in exilio quolibet esse tuli.

ubi vid. Burm.

224. Tentabat Heins.: Soli (astro) negatas iverit (vel inruet) vias. Quem recte refellens Bad.: Hoc, inquit, vult nutricula: Theseum sua eximia et singulari virtute inventurum vias negatas, i. e. reditum ex inferis locis, paucis concessum, ut exposuit Mitsch. ad Horat. Od.

5, 2, 22; et confert Herc. fur. 276 sequ. (Similiter et unus dicitur, et Graecis μόνος, de quo vid. prae aliis clariss. Jacobs. Anthol. Palat. vol. 3. pagg. 92 sequ.)

236. Resistet eleganter dictum pro consistet, consistet. Vid. Schwarz. ad Plin. Paneg. 10. 4.

252. Phaedra Nasoniana Her. 4, 19:

Fama (velim quaeras) crimine nostra vacat.

258. Decreta mors est; quaeritur fati genus. Cf. Oedip. 251. Eurip. Hel. 305:

θανεῖν κράτιστον· πῶς θανεῖν ἂν οὖν καλῶς;

261. In ordinem Bad. recepit nostram correctionem Pro castitatis vindice, quam correctionem ex litteris a me ad ipsum olim datis de edendis hisce tragoediis cognoverat.

armemus manum, gladio, tanquam nobiliori mortis instrumento. Cf. Eurip. Hel. 356 sequ. Pricaeus ad Apul. Met. 4. p. 79.

264. Bad. posuit suam conjecturam Haud quisquam ad auram facile rev. p. Virg. Aen. 8, 559: superatne et vescitur aura? Lucret. 3, 469: ad vitam qui revocantes circumstant. De sententia confer Dejanirae illud Herc. Oet. 922:

Frustra tenetur ille, qui statuit mori.

Alterum, inquit, difficile poteat, alterum nullo modo potest. (Sed non recte dicitur, difficulter quemquam ad vitam revocari posse.)

276. Impotens refer ad vehementem dei vim. Cf. Octav. 806 sequ.

277. Bad. puer et renidens ex Florentino, Voss. et plerisque Delrii. Verbum renidere de arroganti risu dici, notum est.

280. igne furtivo. Virg. Aen. 4. 2: et coeco carpitur igni.

281. latam frontem habet, conspicitur, advertit, sub oculos cadit.

282. Bad. secundum Heinsium tacitas medullas, ut Lucan. 5, 810, ubi pariter libri deteriores tectas med. Petronius quoque cap. 110: veluti tabes tacitis concepta medullis. Prudent. lib. 1. contra Symmachum 538:

Consuerant tacitis pestem miscere medullis.

300. ducit, regit. Flor.: fecit, quod monachi, de rerum opifice cogitantis, manum olet.

321. Distinctum aurum Bad. intelligit purum, ἄπεφθον, εἰλικρινῆ χρυσόν. Dicuntur periscelides, non cothurni: vid. Heins. ad Ovid. Her. 21, 89. Ferrar. Analect. de Re vestiar. c. 21. p. 71.

325. Bad., ut nos: ferox. Nonius 4, 291: Ferox sum illa re, ut illa re sum fretus, vel arrogans, etc. Claudian. 24, 61:

Quae sic aurifero Pactoli fonte tumescit Lydia etc.

Ferax, inquit, est ex solenni librariorum aberratione, de qua vide Criticos ad Ovid. Met. 6, 416. et ad Sil. 7, 211.

330. Sacer est ignis. Plut. lib. Amator. 11: οὐδὲν οὖν ἄτοπον, εἰ καὶ ψυχῆς τὸ μανικώτατον πάθος καὶ μέγιστον ἱερὸν καὶ θεῖον ἔνιοι προσαγορεύουσιν.

332. mundo, coelo. Tibull. 3, 4, 17:

Jam nox aetherium nigris emensa quadrigis
Mundum caeruleo laverat amne rotas.

ubi vidd. interpretes.

334. Bad.: Hic regna etc., quod probat etiam Valck. ad Eurip. Hippol. 474.

356. Caerulus undis grex Neretum. Burm. ad Anthol. lat. 2. p. 703. malit rex, qui mox sequitur grege. Verum id quidem argumentum Burm. major debilitat ad Valer. Flacc. 2, 254. Badenio fingit quoque rex caerulus.

359. Bad. ex pluribus libris MSS.:

Venere instinctus suscipit audax
G. p. t. b. juvencus.

Vett., inquit, edd. non, quo decet, loco distinguunt, sed ante Poscunt v. 342, ut scias, quid occasionem interpolandi praebuerit (?). Ceterum comparat Ovid. Met. 6, 46 seqq., Amor. 2, 12, 26.

364. lapsae genae, emaciatae. Vidd. Gron. ad h. l., Pricaeus ad Apul. Met. 10. p. 210.

366. incertus. Herc. Oet. 254: formas dolor Errat per omnes. Cf. Ovid. Met. 10, 370 seqq. Apul. Met. 10, p. 210.

373. Mutatur habitus. Cf. Plaut. Cist. 2, 1, 5 seqq.

376. nitida. Haud male Bad. nivea, cum statim sequatur nitidi. Confert Markl. Ovid. Her. 20, 120. (subest nivbo luctus in ore ruber.) Med. 100. Bad. monet, niveus et nitidus centies confundi in MSS.

389. Quae fila ramis. Imitatur Virgilium G. 2, 121.

392. Deducat, detrahat, quod est Herc. Oet. 661.

398. Talis. Qualis malebat Valck. ad Eurip. Hipp. 220. Grot. et Gron. tentant Talis sequ. versu. Ab utraque ratione non abhorret Bad., sed ita, ut in posteriorem, tanquam scenae aptiorem, magis inclinat.

410. ...des. Flor. ...ades, ... librarii, inquit

editor Damm. Quid autem, si legatur annuentes coeptis faventes, sc. invocata audis?

426. artibus. μηχανὰς et τέχνας dicit Eurip. Hipp. 481, 680.

428. Heins.: jussa qui regis timet, Deponat omne et pellat ex animo decus, praeter necessitatem, ut monet Bad. Unus alterque liber et pellat; sed asyndetum efficacius.

430. Sil. 14, 93: vilissima regni Cura pudor.

434. jugum, duo filii Thesei ex Phaedra, Demophoon et Antigonus; ut monet Burm. ad Anthol. lat. 1. p. 605.

439. poenis, cruciatibus et doloribus, significatu vocis tum frequente, ut docet Gesner. ad Quinctilian. 6, 31. Odyss. 4, 244: αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας.

440. Quem fata cogunt. Auctor sententiae. Soph. Philoct. 1316 seqq.

441. ultro et volens etiam alii junxerunt, in his Apul. Met. 9. p. 24.

444. noctibus festis facem attolle. Ad Comum invitatur, cujus indices saltationes et faces. Cf. Eurip. Hipp. 106.

facem attolle, ritu Bacchantium. Eurip. Ion. 716.

449. Tristem juventam solve. (Relaxare animo.) Vid. Mitsch. ad Hor. Epod. 13. 6.

luxus rape. Bad. ex Flor.: cursus, idque, inquit, ratio postulat (?), cum sequatur Effunde habenas. Frequens est rapere cursum. Cf. 758, Lucan. 5. 403, Claudian. 18, 375.

470. Quae supplet etc. Eurip. Oedipi fragm. 17. Plut. libri amatorii 5: τὸν γαμήλιον ἐκεῖνον καὶ συνεργὸν ἀθανασίας τῷ θνητῷ γένει, σβεννυμένην ἡμῶν τὴν φύσιν εὐθὺς ἐξανάπτοντα διὰ τῶν γενέσεων. Cf. Pricaeus ad Apul. Met. 11. p. 239.

494. sita. Bad. sata secundum Heinsium, i. e. genita. Cic. pro Rosc. Amer. §. 75: In urbe luxuries creatur: inde omnia scelera ac maleficia gignantur.

495. Haud verba fingit. Attius in Agamemnonidis:

Composita dicta ex pectore evolvunt suo.

Cf. Virg. A. 9, 602. Propert. 2, 7, 69.

498. Unus codex Suffulcit, ex interpolatione, opinor. Plin. H. N. 33, 14: aureis clavis suffigere crepidas.

504. niveo, puro, nitido. Niveas undas (Silberwellen) dixit Martial. 7, 31, 11. Coluth. 226:

Αὐτὰρ ὁ χιονέοιο λοεσσάμενος ποταμοῖο.

Nomen Ilissi prima est ancipite: vide Barth. ad Stat.

Th. 4, 53, Schrader. ad Avien. Descript. orb. terr. 585. Cf. 13.

509. Ramique — Veteres fagi. Ἓν διὰ δυοῖν: vid. not. ad Thyest. 833. Expressa haec ex Horat. Epod. 2, 23 seqq. Heins. quoque tentabat Platani, Ornique, Alnique. Claudian. 10, 68:

Et platani platanis, alnoque assibilat alnus.

518. sollicito bibant Auro superbi. Cf. Juv. Sat. 10, 25 seqq.

520. certior somnus. Cf. Epist. 90.

522. furta quaerit, dolos fraudesque meditatur. Plin. Hist. nat. 33, 6: Quapropter id furtum quaerentes ovi liquore candido usum illum adulteravere etc.

525. Prudent. Cathemer. 2, 27:

Nec teste quisquam lumine
Peccare constanter potest.

540. dederant exquisite positum est pro dederunt, ut fuerat pro fuit Virg. Aen. 5, 397, creverat pro crevit Propert. 3, 11, 36.

544. Pro jure vires esse, Lucan. 1, 175: mensuraque juris Vis erat.

551. formas mortium. Similiter Tac. Hist. 3, 28.

558. mitius nil est feris. Mire Bad.: Puto ita capiendum, ut turpe lupus stabulis et similia, et nil pro non, hoc sensu: taceo novercas: istud genus non est mitius feris, sed multo ferocius. Ante oculos enim habuit Sen. illud Euripidis Alcest. 310:

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.

Cf. Burm. ad Ovid. Her. 10, 1.

564. Medea reddit etc. Sic Homerus de Clytaemnestra Odyss. 11, 432 sequ.

597. Forsan jugali crimen etc. Virg. Aen. 4, 172:

Conjugium vocat, hoc praetexit nomine culpam.

601. arbitrio, cognitione, inspectione. Lucil. Aetna v. 193: divinaque rerum Cura sine arbitrio est, ubi cf. Wernsdorf.

610. Nostros humilius nomen affectus decet. Hae deliciae fluxerunt ab Ovidio Met. 9, 465 sequ.

640. vapor amorque. Ἓν διὰ δυοῖν. Vid. not. ad 509.

641. vorat Pen. medullas. Virg. Aen. 4, 66: est mollis flamma medullas.

Bad.: intimas saevus vorat

Penitus medullas, atque per venas meat

Visceribus ignis mersus et nervis latens,
Ut agilis altas flamma percurrit trabes.

652. flavo placuit Heinsio. Flavo enim, inquit, capillo Hippolytus. Ovid. Epist. 4, 72. Flavus et Theseus: Catull. 64, 98. Bad. vulgatam lectionem tuetur, accipitque per hypallagen pro eo, quod est flavi Thesei pudor. Frequentem esse eam figuram Senecae. Cf. Gronov. ad Phoen. 119.

655. Bad. quoque Tuusve secundum nescio quem virum doctum, laudatque Heynium ad Virg. Aen. 2, 37. et 6, 616.

658. decor Et genitor. Haec quoque ἓν διὰ δυοῖν putat Bad., et lectorem ablegat ad dicta sua de Thyest. 833. Heins.: Est, vel En, genitor etc.

669. certa descendi ad preces. Similiter Plaut. Mil. glor. 4, 6, 24 seqq.

684. Placui novercae. Cf. praeconium Metilio tributum Consolat. ad Marc. 24.

en vim indignationis habet.

694. dati, editi. Heins. malebat sati.

707. crine contorto caput laeva reflexi. Mos hic eorum, qui alium interempturi sunt. Vid. Pric. ad Apul. Met. 2. p. 47.

714. Contactus, incestae contactu pollutus. Sic saepe Livius: vid. Drakenb. ad Liv. 2, 5.

720. Impiam Venerem arguamus. Cf. Ovid. Met. 15, 504 seqq.

721. scelere velandum est scelus. M. Cato Gell. 13, 24: Tum nefarium facinus pejore facinore operire postulas.

733. Bad. quoque: Perferte. Curt. 6, 7: Dymnus gladio graviter se vulnerat, occursuque satellitum inhibitus perfertur in regiam.

749. Qualis est etc. Senecae certamen est cum Virgilio Aen. 8, 589 seqq.

758. Bad. quoque: Neu vultus.

767. noctem Badenio videtur ποιητικώτερον. Laudat Broukh. ad Propert. 1, 11, 9.

769. Bad. per ἀνακόλουθον:

— *deficiunt rosae:*
Ut fulgor, teneris qui radiat genis,
Momento rapitur! nullaque non dies etc.

778. abdito, remoto, secreto. (Vide nos ad Horat. Od. 3, 4, 9.)

784. Bad. ex Florentino:

Latonae nemorum dea

Pontes quae Dryades monti-
vagos petunt.

quae Dryades, inquit, ut 389:

Quae fila ramis ultimi Seres legunt.

Cf. Troad. 825. cum nota Gronovii, et imitationem loci apud Claudianum 11, 24 seqq.

819. Bad.: afferent. Stat. Theb. 10, 747:

Nullaque tectorum subit ad fastigia, quae non
Deferat hasta virum.

828. Bad. ex Flor.: omni. Nam dolus, inquit, tantum unus et simplex, falsum crimen, quod innocenti struit dolosa mulier. Fraus vero multiplex, ensis relictus, lacerae comae, fictae lacrimae et reliqua. Cf. Eurip. Androm. 85, Plaut. Mil. glor. 2, 2, 37 seqq. Adjectiva duo ad unum substantivum adjuncta, ut 687. Med. 110.

831. Bad. ex scriptis (sed non omnibus: nam plerique Palatt. Delriani et ipse Flor.: Pirithoo):

Ut ora juveni paria Pirithoi gerit.

h. e., inquit, Theseo, quem audacis proci militem vocavit supra, 95. Juvenis enim pro tirone sive tirunculo milite ponitur, ut apud Ovidium Art. am. 3, 486:

Pignora nec juveni credite vestra novo.

ubi plura de hoc usu loca veterum protulit Burm.

832. Bad. quoque: pallore canderent, i. e. albescerent. Tac. Ann. 15, 64. de Paullina: ore ac membris in eum pallorem albentibus, ut ostentui esset. Album vultum Ovid. dixit Amor. 1, 7, 51, timorem album Pers. 3, 115. Cf. Cic. Acad. Quaest. 4, 48. Idem de Fin. 5, §. 31:

Non refugiat timide sanguen, atque exalbescat
metu.

843. Bad.: Nihil verius Heinsii distinctione:

Pars una vitae mansit extincto mihi,
Sensus: malorum finis Alcides fuit.

quam ipse confirmat Lucani illis 7, 470:

Di tibi non mortem, quae cunctis poena paratur,
Sed sensum post fata tuae dent, Crastine, morti

Theseo mansit sensus, ut se mortuum cognosceret, et esse in malis ac poenis. Stat. Theb. 12, 95 seqq. Mortui enim sensu carent. Lucret. 3, 215, 357; Homer. Odyss. 11, 475: ἔνθα τε νεκροὶ Ἀφραδέες ναίουσι.

844. Bad. ex Flor.: revulso Tartaro abstraheret canem. Recte atque ordine revulso seu effracto. Nam id primum erat; canis abstractio secunda. Cf. Herc. fur. 47. abstraheret pro extraheret jam Heins. ad Ovid. Met. 7, 413. et Burm. ad Anthol. lat. 1, p. 24. vindicaverunt.

849. Alciden sequi, magnis passibus euntem. Stat. Theb. 5, 443 seqq.

853. Vulgatum Hospitia tuens Bad.: Mihi satis, inquit, placet comparatio: qualis hospes, tale hospitium. Cf. 1148 sequ. (Sed luctus, lacrimae, dolor, lamentatio non hospitia, sed sunt auspicia.)

864. Bad. personis addit Nutricem tacitam, quasi eam requirat vox Thesei 884.

881. Mors optima est etc. Non sic Ovidius Ibid. 165 sequ.

883. verbere ac vinclis anus altrixque prodet. Anus altrixque eadem ratione (?) dicitur, ut a Floro 2, 15, 17: Quanto fortius femina et uxor ducis? Plura exempla, quibus per et disjunguntur (?), quorum unum includit alterum, Gesneri thesaurus L. L. dabit. Nam, quod Heinsius conjicit, verbere ac vinclis anus Attrita, socco quam cothurno dignius est.

890. dependet. Ovid. Fast. 1, 611:

Hujus et augurium dependet origine verbi.

892. Non cessit animus. Sic plane Valer. Max. de Orgiagontis reguli uxore 6, 1. ext. 2.

899. Bad. quoque: patriis, quod placuit utrique Heinsio, Meursio Reg. Att. 3, 1, et Burmanno ad Anthol. lat. p. 497. ob illud Ovidii de Theseo per Aegeum agnito Met. 7, 422:

Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa sui generis.

Cf. 23.

902. Videre, scilicet monstrante nutrice v. 728: en praeceps abiit (abit),

Ensemque trepida liquit attonitus fuga.

Frustra Heins.: trepidum fugae Liquere.

916. prisca et antiqua. Ne bis idem dicatur, Wakef. Silv. crit. 1. p. 77. malit scripta et antiqua, citans Eurip. Hipp. 954, ubi Theseus ad filium:

Βάκχευε, πολλῶν γραμμάτων τιμῶν, καπνούς.

Sed isti tautologiae, si tautologia est, plures indulsere scriptores. vid. Ruhnken. ad Vellej. 1, 16, 3.

917. Bad. secundum Gronovium: et affatus graves? Apud Claudianum, inquit, 36, 287. Ceres pro filia: An gravis alloquio?

923. castus, intactus, rudis. Badenio poëta majoris vehementiae causa videtur synonyma conjunxisse, ut 1195. Ejus ταυτότητος exempla plurima collegit Voss. Institut. orat. 5, 3, 10.

925. ordiri. Cf. Claudian. 22, 75 seqq.

931. Summota mundo. Virg. Aen. 8, 226: si quem tellus extrema refuso Summovet Oceano,

941. Scis, unde redeam: Claudian. 5, 388: Unde redis, nescis?

952. regis inferni minas. Figura est συναθροισμός, qua congeruntur Tartara, Ditem et regis inferni. Neque tamen rejecerim Heinsii legis infernae minas, ut haec ad Aeacum ac caeteros judices infernos referantur.

958. ab ipso Oceano, tanquam fluctuosorum et aestuosorum marium (?) principe; quam in rem cf. Mela 3, 1. init.

959. parens Natura deûm. Orpheus hymno in Naturam: Ἁγνὴ κοσμήτειρα θεῶν. Statio Theb. 11, 467. audit princeps Natura. Cf. Barth. ad Stat. Th. 12, 561, Achill. 1, 488.

992. Soph. Antig. 277:

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν.

Cf. Plut de Garrul. 14, Ovid. Heroid. 12, 147. Shakspeare in King John 1, 1:

Fellow, be gone. I cannot brook thy sight:
This news hath made the a most ugly man.

994. pectus aerumnis gero. Duo codd.: fero, quod est correctoris. Verbum gerere et de animo dici probat Burm. ad Lucan. 7, 679.

non imperatum. Cf. Horat. Od. 2, 10, 14.

Similia Darius apud Curtium 4, 10.

1000. infesto gradu, quo fertur infestatus. De hoc vocis, ut ajunt, passivo significatu cf. Drakenb. ad Sil. 12, 599.

1002. Celsos sonipides. Homerus Iliad. 15, 266. de equo: ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει, et ἐριαύχενας ἵππους dicit ibid. 17, 496. Oppian. Κυνηγ. 1, 176. vult, generosus equus

Βαιὸν ὑπὲρ δειρῆφι, μετήορον, ὕψι κάρηνον
Ἀείροι.

1007. tumuit. Surrexit, ut ait Ovid. Met. 15, 508. Eurip. Hipp. 1207: ἱερὸν εἴδομεν Κῦμ' οὐρανῷ στηρίζον.

1014. Bad. quoque: Leucaten, ut Virg. Aen. 8, 678. Etiam sono, inquit, Graecos imitatum esse Senecam, ostendit Gron. ad Herc. fur. 334.

1016. Hic quoque Bad. nobiscum sequitur Florentinum, Mogunt. et Ultraj., laudatque Virgilianum illud Aen. 11, 625: pontus Nunc ruit ad terras.

1022. numen, rupes, quas Aesculapius insedit, augusta Epidaurii dei sedes, πέτραν Ἀσκληπιοῦ vocat Euripides.

1023. petrae nobiles, infames Scirone petras dicit Stat. Theb. 1, 333.

1037. Sic interpungit Bad. secundum Wakef. ad Lucret. 5, 1456:

Summum cacumen rorat, expulso sale
Spumat, vomitque v. a. a.

Cacumen, aquarum (cf. 1015.) Ovid. Met. 15, 509: cumulusque immanis aquarum

In montis speciem curvari et crescere visus,
Et dare mugitus, summoque cacumine findi.

Virg. l. l. ad 1016: pontus

Nunc ruit ad terras, scopulosque superjacit undam
Spumeus.

1040. Bad. secundum Gron.: — natus hinc flammam vomunt Oculi, hinc relucent caerula insignes nota. Claudian. de Tiberino 1, 215:

Illi glauca nitent hirsuto lumina vultu,
Caeruleis infecta notis, reddentia patrem
Oceanum.

1049. Bad. ex Flor.: sorbet aut frangit rates. i. e., inquit, modo sorbet, modo frangit. De hac particulae separativae potestate vid. Diomed. Art. gramm. 2. p. 412. Si reddit hic locum haberet, auctor scribere debuisset (?) sorbet et reddit rates. Cf. Manil. 4, 830, Sil. 14, 254. sequ.

1061. Alii Praelusit, minus recte. vid. Heins. Ad Ovid. Art. am. 3, 515.

1070. Bad., ut nos. Pavidus, inquit, furor est furor a pavore profectus. Cf. Cic. Tusc. Disp. 3. §. 11.

1090. erecto. Cf. Ovid. Met. 5, 132. Heliodor. Aethiop. 6. sub finem: ἔλαθεν ὀρθωμένῳ κλάσματι δόρατος κατὰ τοῦ βουβῶνος περιπαρεῖσα.

1105. Similiter de Chaticle Achill. Tat. 1, 12.

1118. Seneca pater Excerpt. Controv. 8, 6: Nemo unquam, quod cupit, deflet.

1127. Praebetque senes casa securos. Contra est in aula. Sen. de Ira 2, 33: Notissima vox est ejus, qui in cultu regum consenuerat, cum illum quidam interrogaret, quomodo rarissimam rem in aula consecutus esset, senectutem. Injurias, inquit, accipiendo et gratias agendo.

1128. Cf. Horat. Od. 2, 10, 9, seqq.

1129. Euros excipiunt etc. Proba lectio. Veteres enim, inquit Plin H. N. 2, 46, 47, quatuor omnino ventos servavere per totidem mundi partes (ideo nec Homerus plures nominat), hebeti, ut mox judicatum est, ratione.

1142. Horae veloces; alae autem poëtis velocitatem

significant. Virg. Aen. 5, 319: et ventis et fulminis ocior alis; ubi vid. Heyn. et Wakef. ad Lucret. 2, 213. De Fortuna cf. Med. 219. (Videndae omnino de Graecorum deis alatis J. H. Vossii, viri sagacissimi, Epistolae mythologicae, germanice scriptae.)

1145. nocte. Cf. Oedip. 587.

1189. O mors pudoris etc. Confert Bad. Horat. Od. 3, 24, 24, Ovid. Her. 7, 97.

1196. mores, castitatem, pudicitiam. De hoc usu vocabuli vid. Burm. ad Anthol. lat. 1. p. 631.

1198. sancto. Anthol. graec. 3. p. 249:
Ἱππόλυτον δ' ἁγνὴ πέφυε σαοφροσύνη.

1207. Juvenal. 10, 7:
Evertere domos totas optantibus ipsis
Dî faciles.

1208. nova. Cf. 1221. (Oedip. 45.)

1209. Segregem, discerptum a monstro, ut bene Savaro ad Sidon. epist. 9, 3. (Imo a commercio hominum remotum, solitarium: vide 461, 917, 922. sequ. Ob ejusmodi vitium minime grave insolita atque atroci morte interemtum se auctore esse filium, id dolet Theseus. Vitam segregem agere, Noster dixit Benef. 4, 18; civitates situ segreges Sidon. epist. 9, 3; Auson Parent. 9, 10:
Ipse tuo vivens segregis arbitrio.
Quam Savaro affingit voci significationem, ejus desidero auctorem idoneum.)

1210. incidi in verum scelus. Quanto circumspectius L. Gellius apud Valer. Max. 5, 9, 1.!

1213. ad coelum. (ad superos, in mundum superum, ab Inferis redeunti.) Cf. Herc. fur. 276.

1224. Coelo remissum. Cf. Ovid. Met. 7, 440. seqq.

1231. Aeolio. Cf. Horat. Od. 2, 14, 21.

1232. Scripturam abluens jure damnat Burm. ad Anthol. lat. 1. p. 506.

1237. Minus recte multi codd.: Nunquam. Vellej. 1, 16, 1: praecipiti festinatione, quae me, rotae pronive gurgitis ac verticis modo, nusquam patitur consistere.

1248. Pondusque. Cf. Troad. 1115.

1256. Disjecta genitor membra. Sic etiam Thebaïdes apud Statium Theb. 3, 131 sequ. Cf. Lucan. 2, 166 seqq. de parentibus eorum, qui Sullano ferro ceciderunt.

1265. fingit, componit. Stat. Theb. 4, 570: lacerum componit corpus Echion.

1974. Eodem hic noster acumine utitur Herc. Oet. 211 sequ. Claudian. 5, 452: pulvere raro

Per partes tegitur, nusquam totiesque sepultus.

OEDIPI.

Versu 1. dubius, qui vix apparet. Vidd. Gronov. ad h. l., Drakenb. ad Sil. 2, 89, Wernsdorf. ad Rutil. Itinerar. 1, 217.

2. Bad. ex Gronovii sententia: moestus. Quod ipse, inquit, Sen. confirmat, permutata ratione dicens Herc. Oet. 723:

Et forte nulla nube respersus jubar
Laxabat ardens fervidum Titan diem.

(At quid fiet τῷ jubar? Intelligemusne moestum κατὰ jubar? quo quid fingi potest frigidius?)

14. in regnum incidi. Soph. Oedip. Col. 273:

Νῦν δ' οὐδὲν εἰδὼς ἱκόμην, ἵν' ἱκόμην.

31. cui reservamur malo? Geminum Theramenis dictum apud Aelian. Var. Hist. 9, 21.

34. adsto. Stat. Theb. 2, 678: mediis in caedibus adstat.

39. Bad. quoque: sed igne frigit aestiferi canis, i. e. torret. Idem verbum Heins. restituit Ovidio Medic. fac. v. 70, ubi vide, quae notat.

45. novo, (insolito: cf. Hipp. 1208.) horribili, foedo. Sil. 10, 549:

Ductori precor immittas nova somnia Poeno.

ubi cf. Drakenb.

53. ruit, cadit, occumbit moriens. Quinctil. Declam. 12, 15: Hic vulnus altissime penetrat, hic ipsa vitalia feriuntur, ubi populus ruit, ubi continuis funeribus omnis sexus atque aetas simul sternitur. (Cf. infra 73.)

54. Juvenesque senibus. Ex Lucretio 6, 1255 seqq.

55. thalamos duo conjuges. Sic unus rogus dicitur Herc. fur. 508.

58. Siccavit oculos. Ovid. Met. 7, 611:

Qui lacriment, desunt, indefletaeque vagantur
Natarum matrumque animae, juvenumque senumque.

59. Periere lacrimae, diuturnitate miseriarum: cf. Herc. fur. 1228.

61. alium. alios malebat ad vitandam orationis ambiguitatem.

64. Tum propria. A Lucretio haec 6, 1281, et Ovidio, Met. 7, 610.

66. sancta, ob religionem Manium.

72. P. Burmannum praecurram precor legere tentantem (ut nos, qui id nesciebamus) bene refellit (?) Burm. cognomine Secundus ad Anthol. lat. 2. p. 189. cujus exemplis adde Herc. Oet. 774. (an possum prior Mortem occupare?)

83. Adversa capere, adversis ferendis parem esse. Sil. 11, 171: capiunt, mihi credite, Cannas.

89. tela stringere dixit etiam Claudian. 33, 97.

91. Bad. ex Flor.: gigantas obviam. Gigantas etiam Heinsio rectius videtur in nota ad Ovid. Met. 1, 152.

95. superbâ, alta et ardua. Festus Avienus Descript. orbis 1169: Saxa jugis avulsa superbis. ita enim codex vetustus. Idem Avien. Ora marit. 322: post in occiduum diem

Sacrum superbas erigit cautes jugum.

Cf. ibid. 504, Grat. Cyneget. 63. Haec Heins. Advers. p. 211, recte obtemperante Badenio. Frustra Gron. superna.

96. Male Bad. quoque: Aptaret alas verbere.

108. una. Soph. Oedip. tyr. 68:

Ἣν δ' εὖ σκοπῶν εὕρισκον ἴασιν μόνην,
Ταύτην ἔπραξα.

Cf. Stat. Theb. 10, 591.

123. Propert. 3, 11, 16:

Quos Aurora suis rubra colorat equis.

138. Cf. Virg. Georg. 3, 486 seqq.

144. Prodidit armo. Sil. 10, 256:

Cernuus inflexo sonipes effuderat armo.

147. Deficit pastor. Lucret. 6, 1250 seqq.

163. Miscuit undis. Cf. Ovid. Met. 7, 533. Lucan. 6, 93 sequ.

164. Mors alta. Virg. Georg. 3, 553:

Saevit et in lucem Stygiis emissa tenebris
Pallida Tisiphone morbos agit ante metumque,
Inque dies *avidum surgens caput altius effert.*

165. omnes explicat alas. Stat. Theb. 8, 377: Stygiis emissa tenebris

Mors fruitur coelo, bellatoremque volando
Campum operit, nigroque viros invitat hiatu.

173. Bad. quoque: Errare, sensu magis erecto, ut ait Broukhus. ad Propert. 3, 1, 33. Eadem enallage temporis habetur Herc. fur. 475 sequ.

177. turbatam. Cf. Sil. 1, 50; 11, 140.

186. genas sanguine tendit. Lucan. 6, 95:

Jam riget atra cutis, distentaque lumina rumpit.

187. Oculique rigent. Virg. G. 3, 523: oculos

stupor urget inertes. De sacro igne vide Heynium (et J. H. Vossium) ibid. ad 566.

198. tunc amplexu. Cf. Lucret. 6, 1169 seqq.

207. Bad., ut nos: gemino pectus afflictu (spe metuque pulsatum) labat.

209. Incertus animus. Eurip. Hipp. 912:

Ἡ γὰρ ποθοῦσα πάντα καρδία κλίνειν
Κἀν τοῖς κακοῖσι λίχνος οὖσ' ἁλίσκεται.

214. Bad. quoque: Ambage flexa, ut Lucan. 1, 637, Stat. Theb. 4, 646. Pacuvius Periboea:

Flexa, non falsa, autumare dictio Delphis solet.

227. Bad. quoque: fremitum, variatione et alibi obvia. vid. Burm. ad Virg. Aen. 9, 715. Nonnus Dionys. 4, 308. de Cadmo Delphicum oraculum consulente:

Καὶ ῥία Παρνησσοῖο τινάσσετο φοιβάδος ἠχοῦς
Γείτονος εἰραίοντα, καὶ ὀμφήεντι ῥεέθρῳ
Κασταλίης πάφλαζε νοήμονος ἔνθεον ὕδωρ.

Cujus rei causam affert Justin. 24, 6: Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem et hominum clamor, et si quando accedit tubarum sonus, personantibus et respondentibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliorque, quam editur, resonare solet. Quae res majorem majestatis terrorem ignaris rei et admirationem stupentibus plerumque affert.

230. Bad. secundum Heinsium: Letoa, quod probat etiam Burm. ad Anthol. lat. 1, p. 601.

238. Turpis, utpote incesti reus. Vide Cic. Tusc. Quaest. 4. §. 75.

258. quieta tecta. Virg. Aen. 1, 205:

Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietas
Ostendunt.

264. gero. Tibull. 1, 9, 80:

Et geret in gremio regna superba tuo.

271. Noster summum diem reddere dicit, quod Lucret. 6, 1196. reddere vitam, ubi vid. Wakef., qui formulae vim bene explicat, Valer. Max. 9, 12. init. reddere lucem.

277. arctis dumis, spissis, ut loquitur Sil. 10, 82.

295. Codd. fere carentem, quod magis implet aures, judice Burmanno ad Ovid. Fast. 5, 361. Similiter tamen imitator Lucan. 1, 419: mihi semper Tu — late.

309. nitidus. Tres MSS. (et Gruser. et G. J. Vossii) viridis. id vero, inquit Bad., nemini placebit, qui Bentlejum ad Horat. epod. 17, 33. legerit etc.

310. Rectusque. Cf. Thyest. 774 seqq.

312. circum (serpit) cod. Traject. apud Burm. ad Propert. 4, 6, 6. (Sic et plerique Delriani.)

327. nube tensâ. Bene Bad. secundum Barthium ad Stat. Theb. 5, 176: nube tensa, ne idem vocabulum tantillo intervallo repetatur. Homer. Iliad. 16, 365: ὅτε τε Ζεὺς λαίλαπα τείνῃ, et 21, 7: ἠέρα δ' Ἥρη Πίτνα πρόσθε βαθεῖαν. Cf. Quintus Smyrn. 2, 346. Curt. 4, 3: cum subito spissae nubes intendere se coelo; et 8, 13: adeo spissae intendere se nubes, ut conderent lucem, etc. Densus et tensus frequenter commutari inter se in MSS., ostendit Burm. ad Lucan. 1, 531.

329. Bad. quoque vagus, id est: incertus, quomodo interpreter. Vid. Ruhnken. ad Vellej. 2, 79, 5.

339. vultum solis et radios fugit, i. e. vultum radiantem solis. Ἓν διὰ δυοῖν. Vid. not. ad Thyest. 833. (Sed cf. Gronovium, cui nos auscultamus potius quam Lipsiano et Florentino.)

369. cordi Bad. ex Florentino, quod elegantius. Centies, inquit, dativus ille culpa librariorum abiit in genitivum. vid. Oudendorp. ad Lucan. 1, 193; 5, 481. et alibi.

403. nutante uvis, corymbum gravantibus. Cf. Ovid. Art. Am. 2, 263.

404. Bad. ex Flor. armatus. Nominativum vocativo conjunctum quoties imperiti corruperint librarii, ostendere Valckenarium ad Eurip. Phoeniss. 198. et 1332.

405. Lucidum coeli decus ex Horatio translatum est Carm. sec. 2, ubi Senecam laudans Mitsch. observat, Bacchum ita indigitari ob vultum sidereum v. 409, vel perpetuam juventutem.

435. Threïcio vertice Pindi, ad Pindi subaudiendum sola ἀπὸ κοινοῦ. Monuit Bernardinus. (Praestat, huc referri verba impia Maenas Comes Ogygio venit Iaccho.)

450. timidum dedit Bad. Anyte Anall. vett. poëtar. Graec. p. 198. in statuam Veneris in littore maris collocatam ἀμφὶ δὲ πόντος

Δειμαίνει, λιπαρὸν δερκόμενος ξόανον.

Nonn. Dionys. 1, 64. de Europa Agenoris: ἀειδομένην δὲ γυναῖκα,

Θαῦμα φόβῳ κεράσας, ἐπεδείκνυε Δωρίδι Νηρεύς.

Cf. Apul. Met. 5. p. 104, Claudian. 7, 122, Mitscherl. ad Horat. Od. 2, 9, 22.

464. Propert. 3, 15, 25:

Curvaque Tyrrhenos delphinum corpora nautas
In vada pampinea desiluisse rate.

470. qui pocula sanguine miscet. Claudian. 1, 311: qui cornipedes in pocula vulnerat audax Massagetes.

475. gelidam Maeotida dixit Herc. fur. 1327.

480. Ore dejecto petiere terram, supplices ad pedes Bacchi procubuere. Virg. Aen. 3, 93: Submissi petimus terram. Herc. fur. 546:

Victorem posito suspiciens genu.

graves, fortes, bellicosae; de quo significatu vid. Serv. ad Virg. Aen. 5, 114, et 12, 458, vel Non. 4, 218.

482. 484. Bad. servavit vett. lectiones Positis, inundavit, quae vix metris conveniunt, nisi talia hic usurpata putes, qualibus poëta nusquam alias utitur. Positisque Flor. et ed. Fernandi princeps. Inundavit per se non malum. Virg. Aen. 10, 24: inundant sanguine fossae.

495. Recte Bad. quoque: candida. Eurip. 142:

Ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον, ῥεῖ δ' οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν
Νέκταρι.

Lactis uberes rivos dixit Hor., idem Bacchi miraculum celebrans Od. 2, 19, 10.

510. Exprome etiam Bad., quam vocem amat Seneca: cf. 385, Hipp. 852, Troad. 1065, Agam. 419. Idem Apocolocynthosi: quo terribilior esset, tragicus fit et ait:

Exprome propere, sede qua genitus cluas.

Haec vocabula non ita raro permutari, monuit Drakenb. ad Liv. 7, 31, 8.

516. obrues, celabis, non patefacies.

529. fuit ἀορίστως. vid. Thyest. 501.

536. fessa. Flor. spissa, falsumque existimat Plin. H. N. 16, 56, quod nonnulli prodidere, radices arborum vetustate minui. Lucano tamen 1, 138. annosa quercus describitur nec jam validis radicibus haerens.

544. una defendit nemus. Ovid. Her. 15, 162: aquatica lotos, Una nemus, ubi vid. Burm., Senecam conparans.

550. fossa tellus. Intellige scrobem, actam sub terram, unde

Manes elicerent, animas responsa daturas.

Cf. interpp. ad Homer. Odyss. 11, 25, Barth. ad Stat. Theb. 4, 451.

552. Bad. recte frondem posuit pro vulgato frontem. Illud habent Flor. aliique libri, quod significat ramum lustralem. Cf. Med. 804 sequens. Agam. 588. Ovid. Art. am. 2, 495. de Apolline:

In manibus laurus, sacris inducta capillis
Laurus erat.

Aristoph. Plut. 214:
'Ο Φοῖβος αὐτὸς, Πυθικὴν σείσας δάφνην.
Probavit hanc emendationem etiam Barth. ad Stat. Theb. 4, 468.

557. Retro trahuntur, mactantur. Pindar. Olymp. 13, 115. αὖ ἐρύῃ, ubi Schol.: ἀντὶ τοῦ σφάζῃ, θύῃ, ἀπὸ τοῦ παρακολουθοῦντος.

558. trepidat, palpitat. Virg. Aen. 1, 212, Stat. Theb. 4, 466.

560. letalis lacus. Lucret. 5, 1231: violento turbine saepe

Correptus nihilo fertur minus ad vada leti.

561. rabido, ut vatis. Virg. Aen. 6, 49, 80, 102; Stat. Theb. 4, 504 seqq.

563. Bad. (ut ante Gronovium legebatur):

Aut cogit umbras. irrigat sanguis focos,
Solidasque pecudes urit etc.

ut que transitioni serviat, ut Herc. Oet. 512, 739, 835, 1726, Octav. 545. Cf. Ernest. ad Suet. Ner. c. 38.

567. canitque rursus. Intellige nondum adventantibus umbris ex Statio Theb. 4, 500.

568. Bad. quoque: citat. Cf. Heins. ad Claudian. 3. 154. attonita, faciente attonitos, stupenda. Virg. Aen. 6, 53: neque enim ante dehiscent Attonitae magna ora domus.

574. Subsedit omnis silva. Cf. Virg Aen. 6, 256, Ovid. Met. 14, 406, Stat. Theb. 4, 447. comam servavit Bad., tanquam efficacius. Lucan. 1, 553: tum cardine tellus

Subsedit, veteremque jugis nutantibus Alpes
Discussere nivem.

ubi vid. Burm.

586. saeva prosiluit cohors. Dilatavit haec imitans Stat. Theb. 4, 552 seqq.

589. Pestis, Sphinx. Cf. Ovid. Met. 7, 764 sequ. et ibi Heins.

600. Eryx, qui Zephyro semper apertus patet, ut ait Ovid. Fast. 4, 478. Claudian. 35, 309:

Conveniunt animae, quantas truculentior Auster
Decutit arboribus frondes etc.

608. Pavidae latebras etc. Heins.: Animae ac trementes. Markl. ad Stat. Silv. 5, 1, 111: Avide latebras etc. Duo epitheta uni substantivo non raro jungi, praesertim ubi alterum est participium, ostendit vir doctus in Observatt. miscellan. vol. 1. t. 1. p. 10. latebras petunt lucifugae: vid. Herc. fur. 293.

614. Minus recte Bad. gravi, ut vulgo.

639. quique vix mos est feris. Cf. Hipp. 913 sequ.

644. Bad.: Erinnys (Ἐριννὺς contracte pro Ἐριννύας, ut apud Hom. Iliad 9, 454, Hesiod. Theog. 472.) — sonantes. Heins. malebat Erinnyn pronubam, credens, inquit Danus noster, unam tantum adhibitam fuisse pronubam, non plures. Falso: nam et Apul. dixit Met. 8. p. 161: ultrices habebis pronubas.

traham, Traham etc. Ejusmodi geminationis plurima sunt exempla. Quinctilian. 9, 3, 44: Prioris sententiae verbum ultimum ac sequentis primum frequenter est idem; quo quidem schemate utuntur poëtae saepius:

Pierides, vos haec facietis maxima Gallo,
Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas;

sed ne oratores quidem raro: Hic tamen vivit; vivit? imo vero etiam in senatum venit.

648. Vix, et ne vix quidem, latine Bad. ex Florentino: quocunque funesto gradu Solum relinquet. De sententia recte confert 1053 sequ.

658. Bad. Praeripite, ut vulgo. Florentini libri scripturam Eripite correctori tribuit. Male. Antecedens vocabulum praetentans tinniit adhuc in aure ejus, qui primus scripsit Praeripite. Non ferendae tales repetitiones in scriptoribus eloquentibus, quorum, si quis alius, est Seneca. Ceterum Virg., monente Badenio, Aen. 3, 198: nox humida coelum Abstulit.

676. Bad. secundum Flor.: nec recedentem opprimat. Vult enim, inquit, ut in otia tuta recedat, antequam opprimatur. Cic. pro Rosc. Amer. 4: opprimi me onere officii malo, quam id, quod mihi cum fide semel impositum est, — deponere. Turbabat heic librarios participium, cujus expediendi viam nobis munivit Voss. lib. 4. de Analog. c. 14. (Cum emphasi dictum recedentem pro eo quod est vi expulsum. Decet ejusmodi euphemismus cognatum adversus cognatum. De tota sententia, quae poscit libeat pro liceat, dictum in commentario.)

684. Ab inquieto etc. Tac. Ann. 14, 57: simulatorem segnitiae, dum temeritati locum reperiret.

685. fides (non dies)? Soph. Oedip. tyr. 385: Κρέων ὁ πιστὸς, οὑξ ἀρχῆς φίλος.

694. secunda non habent unquam modum. Cf. Horat. Od. 3, 24, 64 seqq.

702. Audacter Bad. secundum Flor. et Gron.:

Dimissus odit: omne, quod dubium est, cat.

Dimissus, inquit, odit, quia, ut ipse noster ait de Ira 33, hoc habent pessimum animi magna fortuna insolentes: quos laeserunt, et oderunt. Tac. Agric. 42: Proprium humani ingenii est odisse, quem laeseris. Curt. 6, 8: Quaedam beneficia odimus. meruisse mortem confiteri pudet.

eat, abeat, cadat, pereat. Eurip. Med. 699:

Ἴτω νυν, εἴπερ, ὡς λέγεις, ἐστὶν κακός.

Cf. Heraclid. 456. Lucret. 3, 525: saepe hominem paulatim cernimus ire, h. e. interire, mori; cujus euphemismi plura exempla dedit Wakef. Silv. crit. 4. p. 105.

706. Timet timentes. Simillima sunt Epist. 105, de Ira 2, 11.

709. Choro pulcherrimo exilem materiam praebuit Soph. Oed. Col. 965. Ad illustrationem ejus plurimum conferre possunt Eurip. Phoen. 4, Nonn. Dionys. 46, 255, Ovid. Met. 3, 138 seqq.

710. petunt, impetunt, invadunt. Cf. Soph. Oedip. tyr. 470 seqq.

742. Pars librorum decidit, ut solent variare; vid. Burm. ad Ovid. Her. 4, 94.

768. Redit memoria. Quinctil. 11, 2, 7: nec manet semper memoria, sed aliquando etiam redit.

804. Optimus liber cum aliquot retro vulgatis:

Regum superbam liberi adstringunt fidem.

Sic legendum, judice etiam Heinsio, qui Advers. p. 211. superbam fidem recte interpretatur regum fidem, conferens Agam. 880. (superbas exuvias), Herc. Oet. 569. (superbas domos.) etc. Sententiae auctor (?) Eurip. Med. 597:

Φῦναι τυράννους παῖδας, ἔρυμα δώμασι.

confirmator (?) Tac. Hist. 4, 42: Non legiones, non classes, perinde firma imperii munimenta, quam numerum liberorum. (Haec lusca et falsis proxima, siquidem regibus non semper fideles sunt liberi ipsorum. Legendum secundum alios:

Regnum: superbam liberi adstringunt fidem.

Regnum ab Oedipo expectat petitque Merope; liberi Corinthii fidem illi praebent, et quidem superbam, h. e. magnificam, magni faciendam, quia liberorum hominum, non servorum, quorum fides humilis et suspecta est. Liberi autem facti Corinthii morte Polybi orbi jure eligendi regis utebantur, unde est, quod supra dicitur 783:

Corinthius te populus in regnum vocat
Patrium.)

852. Bad., ut vulgo: Ut nil lacessas.

848. traditur, traditus fuit. Vid. Viger. de Idiotism. graecae dict. p. 209.

878. redde nunc animos, parens. Apposite (?) Lucan. 8, 410. (de Parthorum regibus, quibus licet cum sororibus matribusque suis concumbere): cui fas implere parentem, Quid rear esse nefas?

887. Recte Bad.: modicum fluens, quod doctius atque exquisitius quam Gronovio probatum modice fl. Ovid. Pont. 4, 10, 43: Notus, adverso tepidum qui spirat ab axe, ubi vid. Heins. Cf. et Heyn. ad Virg. G. 4, 370.

893. Alta servat Bad., Florenti astra, quod dedit Gron., pro glossemate habens. Alta esse astra vel coelum. Stat. Theb. 11, 46: trux moeret ab alto Amphitryoniades etc. Ovid. Fast. 1, 109: Flamma petit (petît) altum, ubi hunc vocis usum pluribus illustret Heins.

896. nimis imperat pennis, nimium ab iis exigit, nimis eas exercet. De hac verbi potestate docte et diligenter Cortius ad Plin. Epist. 5, 19, 6. Ovid. Trist. 1, 1, 89:

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.

912. Bene Bad.: Moestus it famulus. Pulsare, inquit, caput mos est dolentium et lugentium, de quo vid. Dorvill. ad. Charit. p. 347. Cf. Herc. Oet. 739.

it, venit. Terent. Adelph. 5, 3, 7: Sed eccum Syrum ire video. Virg. Aen. 6, 392:

Nec vero Alciden me sum laetatus euntem
Accepisse lacu.

Frequenter it cum et a librariis permutari, docet Drakenb. ad Sil. 2, 521.

920. jubam. comam MS. Bibl. Traject., quod malit Arntzenius libri De colore et tinctura comarum p. 7. (Nec male.)

922. gelidus sudor. Cf. Troad. 487, Virg. Aen. 3, 175.

931. Sacer, festus, ad sacra natus, ut eum vocat Ovid. Met. 2, 223.

Confidenter Bad.: In Florentino (imo etiam in Palatinis, Fernand., Cajet.) corrupte legitur tuas. Πολυθηρότατον νάπος Cithaeron audit Euripidi Phoeniss. 808.

936. breves poenas. Eurip. Heraclid. 959: χρὴ γὰρ σὺχ ἅπαξ

Θνήσκειν σὲ πολλὰ πήματ' ἐξειργασμένον.

946. renasci semper. Repetendum ἀπὸ κοινοῦ liceat; quales ellipses obviae apud poëtas: vid. Burm. ad Propert. 2, 16, 17.

961. Tantum cruentis, non etiam sensum habi-

turi crudelitatis. Oedipus duplicem sustinebat personam, punientis et supplicium patientis; ipse erat et qui eruebat, et cui eruebantur oculi; ipse sibi noxius et lictor. At vultus parati ad supplicium, quasi ageret tantum, non ipse etiam pateretur. Simile acumen in Herc. Oet. (v. 1744): urere ardentem putes, Tantum, ut apud Tacitum (Ann. 14, 64): cum jam viduam se et tantum sororem testaretur. Gronov. Observatt. 2, 19.

962. contra steterunt, haud conniventes. De Brevit. vitae c. 5: quando in statu suo vultus, quando animus intrepidus. Lucan. 5, 214: Stat nunquam facies, ubi plura Oudendorp.

976. jussa feci. Cf. 658.

984. ex alto, coelo, ab Iove.

987. Omnia certo tramite vadunt, h. e. fixo, rato, stabili, ut dicit Herc. Oet. 676. De Provid. c. 5: Nihil cogor, nihil patior invitus, nec servio deo, sed assentio, eo quidem magis, quod scio omnia certa et in aeternum dicta lege decurrere etc. Manil. 4, 14:

Fata regunt orbem, certa stant omnia lege,
Longaque per certos signantur tempora cursus.
Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Plura veterum dicta de fato vide apud Pricaeum ad Apul. Met. 9, p. 177.

991. prece non ulla mobilis ordo. Eurip. Alcest. 995:

Μόνας (τῆς Ἀνάγκης) οὔτ' ἐπὶ βωμοὺς
Ἐλθεῖν, οὔτε βρέτας θεᾶς
Ἐστὶν, οὐ σφαγίων κλύει.

1003. Bad. quoque: Oedipoda, declinatione graeca, poëtis admodum familiari, de qua vid. Burm. ad Claudian 8, 652.

1021. Recte Bad. peto ex Flor. Ita, inquit, efficacius rogat: nam petere est, quum aliquid humiliter et cum precibus postulamus, ut ex Varrone notat Serv. ad Virg. Aen. 9, 193.

1023. Bad. quoque ex Flor.: fas ac nefas. Ac, inquit, arctius utrumque conjungit, decetque magis Oedipum post mixtum et confusum nomen conjugis, nati, patris. Cf. Herc. fur. 388. Phoen. 133.

1027. Morere, et nefastum. Hic rursus pro ac in Flor. est et. Prius connectit, posterius explicat (?). Utrum igitur sit praeferendum, facile patet.

1039. capacem, quod uno partu maritum et filium Iocasta peperit.

1047. Bad. ex Flor.: fallentes. Cf. 656. Haec vocabula misceri in MSS., docet Burm. ad Claudian. 3, 238.

1056. Vividos haustus cum Heinsio refer ad salubrem auram, quae pestilentiae ac coelo infecto medeatur. levis eam concipere dicitur, qui ex facili spirat. Contra Valer. Flaccus tenuem animam spirare dixit 4, 436.

1059. morbi Bad. ex Flor. 5 Gruteri et ejusdem Scholiaste. (Id praetulerim nunc ipse propterea quod in proximis leguntur vulgati mortis similia verba Fata et Mortifera. Quanquam pro hoc quidem non inepte legeretur Monstrifera.)

TROADUM.

Versu 2. leves deos, levitatem Fortunae, cito munera sua transferentis, ut ait Consolat. ad Polyb. c. 28.

8. et qui. Rhesus, de quo vid. Homer. Iliad. 10, 435 seqq. In Florentino quae Heinsius intelligebat Amazonas Tanaïtidas: nam de Maeoticis statim agit.

10. Et qui etc. Memnon ex India: πρῶτοι γὰρ ἀνατέλλοντα τὸν θεὸν ὁρῶσιν Ἰνδοί, ut ait Achilles Tat. 4, 5.

11. fretum rubens est sole rubescens. Virg. G. 3, 359:

Praecipitem Oceani rubro lavit aequore currum,

ubi vidd. interpp.

13. terit placet etiam Marklando ad Stat. Silv. 4, 7, 51. Sed Bad.: Nihil, inquit, necesse est. Hippol. 100. de Hippolyte:

Egit catervas, Atticum pulsans solum.

Nam ferre et pulsare socia et similia verba sunt, docente Burm. ad Valer. Flacc. 8, 23.

15. Bad. ex Flor.: En alta muri decora congestis jacent Tectis adusti. Sed verisimilius est, turres murorum in adusta tecta, sive urbem crematam, congestas esse, tanquam minus in majus, quam contra. Nam muri alta decora sunt turres; cf. 1075.

25. haud credit sibi Potuisse vinci. Simile est illud Justini 32, 1: Philopoemenem in theatrum duci jusserunt (Messenii), ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis videbatur.

36. Incertus tragicus:

Quia mater gravida parere se ardentem facem
Visa est in somnis Hecuba.

46. Male Bad. ex quibusdam MSS.: Aeacidae armis: cum ferox etc. nomine Aeacidae non eliso, cu-

jus licentiae nullum in hoc scriptore exemplum invenias, nec similia sunt, quae profert Voss. de Arte gramm. 2, 14. Flor. Aeacis pro Aiacis.

Idem ibid. ex Flor.: scaeva manu. Recte et ex more interficientium. Cf. Hippol. 707 Virg. Aen. 2, 552; 12, 302; Cic. de Petit. consulatus c. 3. Scaevus et saevus saepissime confunduntur: vid. Burm. ad Anthol. lat. 2. p. 110.

56. non tamen superis sat est. Certe non Junoni: vid. Virg. Aen. 5, 786 seqq.

58. vilis, quia vetula. Tac. Hist. 3, 45: grandaevos senes, exacta aetate feminas, viles ad praedam, in ludibrium trahebant.

100. Coma demissa est. More funereo. Cf. Med. 803. Ovid. Heroid. 10, 137:

Adspice demissos lugentis in ore capillos.

Vide praeterea Metamorph. 6, 289 sequ. Fast. 6, 441.

103. Recte Bad. quoque: CHOR. Cadit ex humeris etc. Suffulta, subligata. Scriptor Moreti 99: laeva vestem setosa sub inguina fulcit.

156. Felix Priamus. Cf. Ovid. Met. 13, 520 seqq.

163. Omnia secum consumta videt. Claudian., ab Opitio laudatus (in Troadum versione germanica), 5, 19:

Everso juvat orbe mori: solatia leto
Exitium commune dabit.

168. horridus tremor. Sic etiam Octaviae scriptor 735.

170. Minus recte Bad. ex Flor.: summa jam Titan juga Stringebat ortu.

173. traxit sinus, sinus fecit, sinuata est. Cf. interpp. ad Virg. G. 3, 237:

Fluctus ut, in medio coepit cum albescere ponto,
Longius ex altoque sinum trahit.

De terra non multo secus quam Seneca dixit Lucilius in Aetna v. 174:

Introrsus cessante solo trahit undique venas,

ubi cf. Wernsdorf.

177. Quod habet Flor., Nec terra solum tremuit, nescio quo modo glossema videtur Badenio, cum sit potius διττογραφία. Servavit igitur vulgatam lectionem Nec sola tellus tremuit, nobis ejusdem vocabuli repetitionem ipsa sua simplicitate efficaciorem putantibus, cum praesertim sequatur Tellure fracta etc. Cf. 439 sequ.

178. Bad. quoque Achillen, laudans Heinsium ad Ovid. Amor. 2, 18, 1.

190. Egit, rexit, gubernavit. Ovid. Met. 2, 62: Non agat hos currus, ubi plura Burm.

192. deb. manibus meis. Perperam Bad. s litteram in manibus abjici posse putat, ut in illo Lucretii 3, 52:

Et nigras maetant pecudes, et manibu' divis etc.

quae non nisi veterum poëtarum licentia est. Audiendus erat Flor.

Ite, ite, εἰρωνικῶς dictum, ut apud Maronem Aen. 4, 381: I, sequere Italiam ventis. (Cf. Aen. 7, 425; 9, 634; nos ad Plauti Menaechm. 830. in majore ed.)

195. Minus recte hic quoque Florentinum Bad. deserens: at magno luet, ut vulgo libri. Cur, quaeso, at in rebus simillimis, nec nisi tempore diversis? Et luisse et luituram magno esse Graeciam dicit Achilles iras suas.

201. Recte Bad., ut nos. Dividere, inquit, diem nocte est interponere tenebras luci. Vide interpp. ad Varronis Rer. rust. 1, 2, 5. illa: diffindere diem insititio somno.

206. cecinit, ut apud Lucianum in dialogo Zephyri et Noti. (Lucian. edit. Tauchnitz. 1. p. 176.)

209. sequ. Recte Bad. secutus est Florentinum. Impulsa, labefacta, sublato, qui fulciebat, Hectore. Cf. Horat. Od. 2, 4, 10; 6, 3.

225. Recte Bad. Apposita (nam vulgo legitur Imposita), ut antiquiores Grutero edd. Virg. Aen. 12, 546: domus alta sub Ide, Lyrnessi domus alta. Cf. de hoc usu vocis Heins. ad Ovid. Amor. 3, 6, 7.

231. Bad. quoque: cara pro sacra. Has voces inter se commutari solere monet Burm. ad Ovid. Met. 3, 156.

241. sequi, persequi, narrare. Propert. 2, 8, 2[illegible]: Haec ego castra sequar vates.

247. saeva Amazon. Cf. 676. Claudian. 11, 33:

Saevas petisses pulcher Amazonas.

247. timor, res timenda. Ovid. Fast. 1, 551:

Cacus, Aventinae timor atque infamia silvae.

259. Bad., ut nos.

263. quôque Fortuna altius evexit etc. Similia dant Tac. Ann. 1, 72, Quinctilian. Declam. 9, 17.

274. Frustra Bad. secundum Gron.:

Tu me superbum, Priame? tu timidum facis.

284. ipse se irritat furor. De Tranquill. 3: nec finem ideo faciebat, sed irritabat se ipsa saevitia.

293. Recte Bad. quoque vocent. Ut indignantis est, ut Med. 882: Egon' ut recedam? etc. Non patiar sic etiam Cic. Epist. ad Att. 13, 42.

303. detrahe invidiam. De Benefic. 5, 16: quasi potentiae suae detracturus invidiam.

308. Bad.: Subito ac Veneris novae amore pro subito ac nova amore, ut bene cepit Heusingerus. (Friget ea ratio.)

333. Mortem misericors etc. Similiter de Ira 1, 16: interim optimum misericordiae genus est occidere. De Mariano servo vid. Valer. Max. 6, 8, 2.

334. Bad. quoque: Et nunc etc. et 349: omne. Omne regnum, omnia regna (vel totum regnum).

367. Ionideave, Argivae, genus ab Io ducentes.

396. disjicit impetus. Ovid. Met. 10, 179: oppositas disjecit pondere nubes, ubi vidd. critici.

405. Quo non nata jacent. Epicureum dogma. Torquatus apud Ciceronem De finibus bon. et mal. 1. §. 49: Robustus animus et excelsus omni est liber cura et angore, cum et mortem contemnit, qua qui affecti sunt, in eadem causa sunt, qua antequam nati.

407. Mors individua etc. Recte Gron. interpretatur: Mors est labes corporis, quae ab eo dividi ac separari non potest.

415. Levia perpessae sumus, si flenda patimur. Nam, ut ait Achilles Tatius 5, 11, ἐν τοῖς ὑπερβάλλουσι δεινοῖς φεύγει καὶ τὰ δάκρυα, καὶ προδίδωσί [καὶ] τοὺς ὀφθαλμούς· ἐντυχοῦσα γὰρ αὐτοῖς ἀναβαίνουσιν ἡ λύπη ἵστησί τε τὴν ἀκμὴν καὶ μετοχετεύει καταφέρουσα σὺν αὐτῇ κάτω.

420. Tunc obruta etc. Eurip. Andromach. 454:
ἐμοὶ δὲ θάνατος οὐχ οὕτω βαρὺς,
'Ως σοὶ δέδοκται· κεῖνα γάρ μ' ἀπώλεσεν,
"Οθ' ἡ τάλαινα πόλις ἀνηλώθη Φρυγῶν,
Πόσις θ' ὁ κλεινός.

438. Certe aequa mors est. Noster Epist. 30: Mors necessitatem habet aequam et invictam. Horat. Od. 3, 18, 32: *Aequa tellus*
Pauperi recluditur
Regumque pueris etc.
Lucian. dial. mort. 33: ἰσονομία γὰρ ἐν ᾅδου, καὶ ὅμοιοι ἅπαντες.

439 sequ. Frustra Heins., ejusdem verbi repetitionem naturalem minimeque inertem haud ferens: turbat atque agitat Phrygas
Communis ista (mors) *terror. hic propius meum*
Exercet animum u. h. s.
Cf. notata ad 177.

459. nox alma. Sic et Med. 866. Cf. Agam. 74. Stat. Theb. 1, 503 sequ. Homero est ἀμβροσίη νύξ. vid. Heyn. Excurs. ad Iliad. 1, 529.

448. Non qualis etc. Colorem hic noster Badenio videtur duxisse ex Propertiana descriptione Phoebi eleg. 4, 6, 35 seqq.

456. Dispelle somnos. Sic etiam Sil. 7, 329.

461. excutit. Flor. expulit. Sed alterum gravius, et ita scriptor Octaviae, hunc locum imitatus, v. 123. Ovid. Ibid. 158; tacitis ego noctis in umbris

Excutiam somnos, visus adesse, tuos.

Apul. Met. 8. p. 159: velut quodam tormento inquieta quiete excussa.

468. hos vultus meos Habebat Hector. Menelaus de Telemacho Odyss. 4, 149:

Κείνου γὰρ (Ulyssis) τοιοίδε πόδες, τοιαίδε τε χεῖρες,
Ὀφθαλμῶν τε βολαὶ, κεφαλή τ', ἐφύπερθέ τε χαῖται.

472. dissipans latâ comam. Flor. jacta, quod ridiculum (?) facit Hectorem. Nam jacere cervicem actionis vitium est, ut patet ex illo Ciceronis in Verr. 3, §. 49: tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine cerviculam jactaturum, et populo se ac coronae laturum? Rectum cervice lata: poëtae enim diis et heroibus ingentia corpora et membra tribuunt. Vid. Burm. ad Albinov. Epiced. in Drusum 224.

476. Recidiva ponas, restituas, denuo excites. Virg. Aen. 4, 344:

Et recidiva manu posuissem Pergama victis.

480. Etiam Bad.: qui locus? Ovid., ipso laudante, Met. 14, 162: qui te casusve deusve Servat, Achaemenide? ubi vid. Burm., item Bauer. ad Sanct. Minerv. p. 699.

483. Temere Mediceam lectionem invidiae gravis damnat Bad., tanquam correctoris.

487. Sacer genitivo junctum exemplo Ciceronis in Verr. 1, 18: insula horum deorum sacra putatur.

493. multos. Velut Oresten, qui sic ait apud Soph. Electr. 62:

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν,
Ἤδη γὰρ εἶδον πολλάκις καὶ τοὺς σοφοὺς
Λόγῳ μάτην θνήσκοντας· εἶθ', ὅταν δόμους
Ἔλθωσιν αὖθις, ἐκτετίμηνται πλέον.

499. De Ira 2, 28: graves habet impetus primos.

540. Generosa in ortus. Imitatur notissimum illum Horatii locum Od. 4, 4, 30: Fortes creantur fortibus etc.

553. Pari exemplo Mucianus Vitellii filium interfici

ubet, mansuram discordiam obtendens, ni semina belli restinxisset, ut auctor est Tac. Hist. 4, 80.

607. Caruit Flor. Legendum (?), ut habet ed. Paris. anni 1514. et conjecit Heins.:

Ut luce cassus inter extinctos jacet.

Cassum lumine Virg. dixit Aen. 2, 85, aethere cassis 11, 104.

615. auspicium, omen. Menelaus apud Euripidem Helen. 1057:

Καλὸς μὲν ὄρνις· εἰ δὲ κερδανῶ λέγων,
Ἕτοιμός εἰμι, μὴ θανὼν λόγῳ θανεῖν.

618. Veritas nunquam perit. Liv. 12, 59: Veritatem laborare nimis saepe ajunt, extingui nunquam.

629. Bad. quoque Intremuit. Ovid. Met. 2, 180:

Palluit et subito genua intremuere timore.

666. Non secus mulier illa misericors apud Petronium c. 112: Malo mortuum impendere quam vivum occidere.

675. offeram. Vid. Heyn. ad. Virg. 6, 291: strictamque aciem morientibus offert. Cf. Non c. 4. §. 339.

676. Dabit ira vires. Cf. Ovid. Met. 13, 562, Amor , 7, 66.

701. fortunae datur. Ovid. Trist. 5, 6, 35:

Si mihi non parcis, fortunae parcere debes.

708. Solamen hoc est. Multi codd. hic, ex interpretatione scilicet.

711. Bad. ex Flor:

Hic est, hic est, terror, Ulysse.

non puer, quod, ipso praesente, melius absit, ut 744.

734. iras mites, temperantes victoriae. De singulari mansuetudine Herculis in hostes vid. Aelian. Var. Hist. 12, 27.

747. Debilius est Florentini fractus, quamvis probatum Burmanno ad Ovid. Epist. 1, 86. Homer Iliad. 22, 465: *ταχέες δέ μιν ἵπποι.*

Ἕλκον ἀκηδέστως κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν.

755. Similiter in Ulyssem Neptunus invehitur apud Lucianum dialogo marino 2.

769. Ovid. Trist. 4, 3, 48:

Expletur lacrimis egeriturque dolor.

Cf. Seneca pater Controv. 5, 30. et Excerpt. Controv. 4, 1. Eurip. Troad. 604:

Ὡς ἡδὺ δάκρυα τοῖς κακῶς πεπονθόσιν,
Θρήνων τ' ὀδυρμοί, Μοῦσά θ', ἣ λύπας ἔχει.

Plut. De ira cohibenda c. 5: αἵ τε τοῖς πενθοῦσιν ἐφέσεις τοῦ ἀποκλαῦσαι καὶ ἀποδύρασθαι, πολύ τι τῆς λύπης ἅμα τῷ δακρύῳ συνεξάγουσιν.

790. Creon apud Soph. Antig. 883:
Ἆρ' ἴστ', ἀοιδὰς καὶ γόους πρὸ τοῦ θανεῖν
Ὡς οὐδ' ἂν εἷς παύσαιτ' ἄν, εἰ χρείη λεγειν;

792. Vix recte Bad:
Concede, paucis (verbis) ut mea condam manu
Viventis oculos,

Patulos oculos placet Heinsio Advers. p. 22, probante Burm. ad Propert. 4, 7, 25.

802. vehitque. Cf. Phoen. 587.

816. Nullus est flendi modus. Sen. pater Excerpt. Controv. 4, 1: Nemo sibi ipse finem flendi fecit. Pudet illos desinere, cogi volunt. Cf. Plut. De vitiositate c. 2.

825. parva προληπτικῶς: nam Iliacis temporibus magni fuit ambitus, observante Meursio in Creta 1, 10.

826. rivis Bid. ex Flor. et 2 Delrii: rivis. Messeniam, in qua Mothone., Eurip. describit Cresphonte καλλίκαρπον.
Κατάῤῥυτόν τε μυρίοισι νάμασι.

831. Bad. quoque Virgini. Virg. Aen. 1, 67:
Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor.

846. Attica. Thracia suadet Heins., quod Sane verius, si genuinum est Peparethos: vid., quem laudat, Plin. H. N. 4, 12. Bad.: Attica p. P. uva, ut uva dicatur oliva, quae Atticae propria est; et pendens uva, quae est uva pendente, quemadmodum pendentia pumice tecta dixit Virg. G. 4, 374, ubi vidd. interpp.

848. Numquid — Salamina. — Intell. ex v. 855. procella mittet? Doctus Britannus, qui tentabat N. A. Sal, visam; refellitur Miscell. Observv. vol. 1. p. 71. Cf. Dorvill. ad Charit. p. 707.

850. Bad. quoque perfundit, excitans Virg. Aen. 5, 398.

851. terras, Perrhaebiam.

852. Bessan et Scarphen, urbes Locrorum Opuntiorum.

872. Male Flor. Gron. Bad.: Fallatur. Vide sequentia.

873. De Benef. 3, 30: quanto levius moriante mortis metum. Eurip. Antig. fragm. 18:
Ὡς τοῦ γε πάσχειν τοὐπιὸν μεῖζον κακόν.

Cf. Maximian. eleg. 1, 279. sqqu., ubi Wernsdorf. laudat Suet. Jul. 87, Octav. 99.

892. Apposite Tac. H. N. 1, 46: Exacto per scelera die, novissimum malorum fuit laetitia

901. Ad rem cf. Iliad. 3, 163. seqq.

902. Incerta voti. Cf. Ovid. epist. 17, 109 sequ.

936. Bad. secundum Dorvill. ad Char. p. 85. Sigium, ut versus constet; quod ἀναλογικὸν quidem (vid. not. ad Herc. fur. 997), sed inusitatum, dicendumque potius, longam vocalem alia sequente corripi Graecorum more.

981. Cf. Virg. Aen. 3, 321 — 324.

993. Domini pudet, non servitutis. Cic. epist. ad Brut. 8: dignitate domini minus turpis est fortuna servi.

1027. Est miser nemo, nisi comparatus. Philemon apud Stob. Flor. tit. 108:

Εἰ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοισιν εἰδείης κακά,
Ἄσμενος ἔχοις ἂν, Νικοφῶν, ἃ νῦν ἔχεις.

1036. coactis fluctibus, densis, quos turbo convolvit. Cf. Valer. Flacc. 4, 687.

1037. reverti, refluere, diffundi atque explicari. Lucan. 5, 644: (pelagus)

Exhaustum in cumulos, omnisque in fluctibus unda est.

1159. dextra exacta. Quinctilian. 6, 4, 8: prope sub conatu adversarii manus exigenda, ubi vid. Burm. penitus. Virg. Aen. 10, 816: exigit ensem

Per medium Aeneas juvenem, totumque recondit.

1163. prona. Pariter Quintus Calaber 14, 315. de eadem: πρηνὴς χαμάδις πέσε,

1175. Sola mors votum meum. (nam sic Bad., ut vulgo:) Mors, inquit, meorum summa votorum est, nihil amplius opto. Cf. Phoen. 75. Sequentibus affinia sunt verba Oechaliarum virginum Herc. Oet. 121 sequ. (Similiter atque nos, id quod ante ignorabamus, Heinsius loco opitulari conatus est, ita haec distinguens:

An omnia? an me sola? Mors, votum meum,
Infantibus violenta, virginibus venis.
Ubicunque (pro ubique: vid. Heins. ad. Ovid. Art. am. 2, 627) *properas, saeva.*

MEDEA.

Vers. 2. Bad. ex Flor.: domituram freta. Non male. Manilius, ipso monente, 1, 621: clavumque ratis, quae vicerat aequor. Ovid. Met. 1, 135:

Fluctibus ignotis insultavere carinae.

ubi vid. Burm. Confert vir doctiss. etiam Valer. Flacc. 1, 601.

6. Tacitisque — sacris. Horat. Epod. 5, 51: Dia-

na, quae silentium regis, Arcana quam fiunt sacra.

13. Bad. ex Flor.: Nunc, nunc ad.

19. Mihi pejus aliquid. Est intelligendum putat Bad. Quae ratio quid juvet, viderint lectores.

35. Servatum litori, quod pro mari accipit Bad., ut accipiendum sit Thyest. 114. Utrumque male. Gronovii correctionem littore probat etiam Burm. ad Propert. 1, 6, 17.

40. Per viscera etc. Sen. de Ira 1, 1: Irae affectus, dum alteri alteri noceat, sui negligens, in ipsa irruens tela etc. Et 3, 3. de iratis: gaudent feriri, et instare ferro, et tela corpore urgere, et per suum vulnus exire.

83. Apollon. Rhod. 3, 1280. de Jasone: ἄλλα μὲν Ἄρει εἴκελος, ἄλλα δέ που χρυσάορι Ἀπόλλωνι.

84. Proles fulminis. Cf. Ovid. Fast. 3, 504, 5.

92. Bad. ex Melisseo: Vir longe ut superat v.

97. lumine non suo. Parmenides de luna apud Plut. adversus Colotem c. 15:

Νυκτιφαὲς περὶ γαῖαν ἀλώμενον ἀλλότριον φῶς.

106. soceris. Creonte et uxore ejus. Cf. Virg. Aen. 2, 457.

111. tempus erat. Pro est. Vid. Mitsch. ad Horat. Od. 1, 37, 4. (Cf. Herc. Oet. 312.)

114. Tacitis eat illa tenebris, sine facibus nuptialibus, pronuba pinu, hymenaeo. Contra Ovid. Epist. 6, 43: Non ego sum furto tibi cognita etc. Ire proprium verbum de nubentibus (?).

115. Tuetur Bad. fugitiva, tanquam invidiose dictum pro exule seu profuga. Turnum desertorem Asiae audire Virgilio Aen. 12, 15, ubi vid. Heyn.

125. in hanc Ferrum exigatur. Sen. Consolat. ad Marc. 16: tela, quae in Scipiones, Scipionumque patres et filios exegit.

142. muneri, nuptiali, doti. Ovid. epist. Medeae 203: Dos mea tu sospes.

163. Sen. epist. 5: Desines, inquit (Hecato), timere, si sperare desieris etc.

175. aptari, se aptare, ad normam mediae vocis Graecorum, ut monet Wakefield. Silv. crit. I, p. 33.

176. Fortuna opes auferre, non animum, potest. Attius Telepho: Nam si a me regnum Fortuna atque opes

Eripere quivit, at virtutem non quiit.

214. Non male Bad. defendit, quod vulgo legitur, exsecet, Gron., inquit, exterreat edidit, Florentinum

secutus. Non enim Amazones rus exercuisse. Sed usus verbi latius patet. Avienus in Periegesi v. 858: longas exercet Sarmata silvas, ubi Wernsdorfius: „Nullum dubium est, verbum exercere poëtis idem esse ac crebro usurpare et frequentare, ac de omni usu, actione et ratione vitae adhiberi" etc. Comparat cum aliis Virg. Aen. 11. 659 seqq.

243. Minus recte Bad.: quae volet. Flor., inquit, quae volet. Rectius ut monet Gron., allato simili Phaedrae dicto ex Hipp. v. 138:

Quemcunque dederit exitum casus, feram.

(At is locus dissimilis nostro est, planeque confirmat vulgatam lectionem.)

248. Bad. ex Flor.: dextrâ. Inepte (?) dici praesidis dextrae.

308. gracili limite. Sen. pater Controv. 5, 16: Scitis, nihil esse periculosius quam etiam instructa navigia: parva materia sejungit fato. (Cf. Longin. de Sublim. sect. 10., ubi Aratus: ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον ἄϊδ' ἐρύκει.)

313. Bad. quoque: lumina.

315. Arctica plaustra. Bad., Nic. Heinsio auscultans, ex Florentino cod. arcessivit Attica. Heinsius: Arctica, inquit, pro Arctoa non legi, nisi apud posterioris aevi scriptores. (At ἀρκτικὸς et ἀνταρκτικὸς Graecorum usu frequentatur, legiturque antarcticus apud Hyginum.) — Bootes nonnullis veterum astrologorum Icarius Atheniensis, ut ex Arati Scholiaste liquet, et ex Hygino. Hinc et Actaeus Bootes Valerio Flacco lib. II. v. 69, ut minime sint audiendi, quibus Arctous Bootes illuc loci revocatur. Apud Propert. 2, 33:

Non audis et verba sinis me ludere, cum jam
Flectant Icarii sidera tarda boves. etc.

335. Bene dissepti foedera mundi. Confert Bad. Horat. Od. 1, 3, 21 seqq.

389. Similis est locus Apuleji de Psyche Metam. 5. p. 102. ed. Pric.

394. Se vincet. Cic. Verr. 5, 44: Secum ipse certat; id agit, ut semper superius suum facinus novo scelere vincat.

428. trahere, cum pereas, libet. Lucret. 6, 654: trahere omnia secum

Mersa juvat, gentesque suae miscere ruinae.

455. nobiles regum manus. Eurip. Med. 4: μηδ' ἐρετμῶσαι χέρας Ἀνδρῶν ἀρίστων.

472. jussum, vi magica. Ovid. Rem. am. v. 253:

Me duce non tumulo prodire jubebitur umbra.
ubi vid. Burm.

475. Jussasque natas. Ovid. Met. 7, 331:

Intrarunt jussae cum Colchilde limina natae.

et similiter Diodor. Sic. 4, 51.

484. Servatum petunt. Ovid. Ibid. v. 20:

Hic praedam medio raptor ab igne petit.

ubi cf. Burm.

495. Praestas, das, tribuis, gratificaris Creusae. De Benef. 5, 19: Qui domum meam, quo minus ruat, fulcit, praestat mihi. Epist. 4: Cajus Caesar jussit Lepidum Dextro tribuno praebere cervicem; ipse Chaereae praestitit.

496. Medea amores obiicit? Terent. Adelph. 2, 1, 33: leno iniqua me non vult loqui.

507. Tuetur Bad. ejuro, tanquam verbum Senecae, (Sed cujus non?) quod usurpaverit Consolat. ad Marc. 19, et de Benef. 6, 4, ubi vid. Lips.

509. Eurip. Med. 563:

Σπείρας τ' ἀδελφοὺς τοῖσιν ἐκ σέθεν τέκνοις
Εἰς ταὐτὸ θείην, καὶ, ξυναρτήσας γένος,
Εὐδαιμονοίην.

517. Recte Bad.: nos conflige, sicut (Ald. et) ed. Basil. anni 1529, i. e. nos compara. Cic. de Invent. 2, 43: saepe cum scripto factum adversarii confligendo. Et Orat. part. §. 55: inter se pugnantium rerum conflictio etc.

520. Bad. quoque infra, neque aliter Flor., monente Heinsio ad Ovid. Trist. 3, 4, 25. Confert ille Horat. Sat. 2, 7, 83.

535. Verba Vel me, vel istum scorsim Bad. accipit, ut vulgo, et cum Gronovio subaudit feri, quomodo Virg. dixerit Aen. 9, 427:

Me, me (adsum, qui feci), in me convertite ferrum.

ubi Serv.: Ad ME, ME subaudi interficite; et est interrupta elocutio dolore turbati. Confert etiam Bauerum ad Sanctii Minerv. p. 260.

546. ipse memet. Accipio, inquit Bad., per *μετάβασιν* pro ipsemet me. Frequens haec figura, vel Ciceroni: vide Cortium ad 12. Epist. famil. 16, 1.

553. Gratum est. Formula flebile gaudentium. Cf. Gron. Diatrib. Stat. cap. 16.

556. Servavit vir doctus subeat, tanquam blandius. Liv. 40, 8: subituram vobis aliquando germanitatis memoriam.

573. Bad.: Monile, quo nomine Barth. ad Stat. 1. Silv. 2, 128. omnem ornatum corpori appensum compre-

hendi docuit, hic est (?), quam coronam aurea m vocat Euripides Med. 786, 949 et 961.

574. Gemmae auro inclusae. Vid. Heyn. ad Virg. Aen. 1. Exc. 22.

579. Propert. 4, 8, 55:

Fulminat illa oculis, et, quantum foemina, saevit.

604. qua tutum populo priori. Ὀδὸν θαῤῥαλεωτάτην εἶναι τὴν συνηθεστάτην ait Lucian. Demosthenis encom. c. 22.

605. sacro, violente, sancta. Similiter Plin. H. N. 7, 45: cum resistendi, sacroque sanctum repellendi jus non fuit.

608. Nobiles, a regibus ductos Cf. 367, 455.

617. Heynius in observatt. ad Appollodori Bibl. 1, 9, 23: Ait chorus, expiasse navigationis crimen morte sua Argonautas: Tiphyn, Orphea, Alciden, Hylam, Idmonem, Mopsum; reliqua ad ornatum pertinent. V. 618, indoctus magister, cui reliquit Tiphys regimen navis, est Ancaeus; mox v. 622. amissus rex est Tiphys, Boeotus: cujus recordatione, quod ille in navigatione Argonautarum periit, Aulis quasi cupit retinere Achivorum classem ad Trojam properantem.

631. Cf. de Orphei morte (Virg. Georg. 4, 520 sequ., Ovid. Met. 11. princip.,) Sil. 11, 480 seqq.

635. Patre Neptuno genitum. Periclymenum: vid. Burmanni catalog. Argonautarum hoc nomine.

636. Sumere innumeras solitum figuras. Perperam de metro sollicitus Burm. ad Propert. 4, 2, 47. suadet inversas. Ceterum apposite laudat Nasonis illa Metam. 12, 557: cui posse figuras

Sumere, quot vellet, rursusque reponere sumtas,
Neptunus dederat.

641. gemini cruoris, hydrae et Nessi Centauri, ut recte interpp. Cf. Heyn. Observatt. ad Apollod. p. 193.

646. meruere uncti. Priscian. Perieges. v. 603:

Nam mala tam pelagus quam terra merentibus offert.

647. quod crimen. Iratum etiam innocentibus mare, inquit Petron. c. 81.

648. Bene Bad. secundum Florentinum: — irrepertus, Raptus heu! tutas puer inter undas? Vulgata, inquit (irrepertus? Raptus est tutas etc.) fabulatore quam tragico poëta dignior est.

653. Condidit. Intell. pontus ex v. 650. Figura κατάχρησις. Statilius Flaccus epigramm. 12. (Antholog. Palat. ab Jacobsio ed. vol. 1. p. 471.): τὸ δέ σου πικρὸν ἔθαψεν ὕδωρ. Seneca pater p. 468. ed. Bipont.: nau-

fragos idem fluctus, qui expulit, sepelit. Cf. Apulegi Met. 4. p. 71, ibique Pric.

Bad. quoque: sepi.

657. Idem vulgata erravit, cadit etc. eo nomine defendit, quod vates de futuris tanquam praesentibus et praeteritis loquantur, quemadmodum apud Horatium epodo 15. legatur: Unde tibi reditum certo subtemine Parcae Rupere. Laudatque Burmannum ad Ovid. Met. 2, 646. et Hoogeveen. ad Vigerum p. 205. ed. Zeun. Sed est modus in rebus. Hic quidem praegressis temporibus praeteritorum opponuntur futura, et opponi debent, ne nesciamus, quid accidisse, quid imminere dicat Chorus. Accedit Aldi auctoritas, qui plane: errabit, cadet.

660. Haud rectius vir doctus: „Nos," inquit, Ascensianam edit. secuti, veram lectionem in textu expressimus:

Crimini poenas patrio pependit.

Latinum est pendere crimini poenas, non item pendere crimine poenas. Ascensius: Crimini pendens patrio pependit; neque dicitur alicui rei poenas dare seu pendere, dicitur alicujus rei, sive aliqua re, h. e. ob aliquam rem: vide Hippol. 937, Agam. 21, Ovid. Trist. 5, 12, 48, etc., in quibus qui dativi videntur Badenio, sunt ablativi. Male Gron. quoque: Crimini poenas patrio rependet.

674. Coelum trahentem. Apud Ovidium Met. 7, 207. Medea: Te quoque, Luna, traho. Coelum deponere dixit Apulejus Met. 1. p. 6. ed. Pric. (Lunam deducere Virg. eclog. 8, 69.)

680. comprecans sacrum manu. I. e. manu deos adorans, ut loquitur Herc. fur. 914. Nam qui deos precatur, etiam aram (sacrum: cf. Lucan. 6, 432.) manibus apprehendit, verbis Macrobii 3. Sat. 2.

686. Vulgatum sera tuetur vir doctus, i. e. annosa, ut interpretatur Gron. Apud Lucianum quoque in Philopseude commemoratur δράκων παλαιὸς, qui, Chaldaeo jubente non proreprit ex antro suo, ὑπὸ γήρως, οἶμαι, ἐξερπύσαι μὴ δυνάμενος.

692. jam nunc. Bad.: Particulas has eleganter jungi docet Westerhov. ad Terent. Andr. 1, 1, 144, ne cum Gronovio legas jam jam. (At Florentinus non habet nunc, unde, τὸ jam bis ponendum esse, recte suspicatur Gron.)

710. Transposuit hos versus etiam Bad., scripsitque Parthi leves, utrumque auctore cod. Flor.

746. Bad.: Flor.: Gravior uni (imo Graviorum, si fides est Gronovio; et ei scripturae similis unius Palatinorum haec Grajorum;) poena sedeat, quod recte

probat Heinsius, itaque explicat, ut uni socero Jasonis imprecetur omnes simul poenas, quae luuntur a variis apud Inferos; exemplo Nasonis Ibid. 187 seqq. (At ostendendum erat, quo modo ea sententia ex verbis Tragici efficeretur. Ceterum uni non displicet.)

747. Bad. solvat cum Gronovio, i. e. dimittat ab inani labore. Confert Thyest. 64, Hippol. 1235 etc.

760. Aestiva tellus floruit, aetas facta est ver: nam vere tellus floret, aestate defloret. Hipp. 765: prata novo vere decentia Aestatis calidae despoliat vapor. —

766. Bad. quoque dedit domus. Herc. fur. 239: nemoris opulenti domos.

773. discors. Similiter Colum. 6, 36, 2. discordantem stirpem dixit, Lucret. 5, 892. discordia membra. Inutilis igitur ab Heinsio ad Sabini epist. 1, 35. proposita conjectura dissors.

785. Sonuerunt arae strepitu motae; quod signum erat faventium deorum. Ovid. Met. 9, 781 seqq.; et 15, 671 seqq.

786. Commotos (tripodas). Quibus immoti opponuntur apud Lucanum 5, 121.

800. mota caput. Jactare caput fanaticum est, verbis Quinctiliani 11, 3, 71.

803. cingit vitta. Lucanus 5, 144. de Phoebade: crinesque in terga solutos Candida Phocaica complectitur infula lauro.

860. vagante forma. Horat. 1, 13, 5: nec mens mihi, nec color Certa sede manet.

886. De manu factis, quo medicatus ignis pertinet, eleganter participium jussus adhiberi docet Buchner. ad Plin. Epist. 7, 9, 11.

889. Alit unda flammas. Tale Medicum oleum, cujus, ut ait Priscianus Perieges. v. 318, compescere flammas Si quis aqua cupiat, plus ignem pascit in illa.

916. Quo te igitur, ira, mittis? Cic. pro Mil. 28: vota enim faceretis, ut in eos se potius mitteret.

930. Melius, melius loquere, εὔφημα φώνει (Soph. Electr. 1211 etc.). Formula abominantis.

943. ira pietatem fugat. Putes Annaeo ob oculos fuisse vel ipsam Timomachi Medeam, vel epigrammation illud Τέχνη Τιμομάχου etc. Anthol. graec. t. 3. p. 214. (Anthol. Palat. ab Jacobsio ed. 2. p. 667.)

950. Mire Bad.; Lege et distingue: gementes osculis. pereant patri, Periere matri. Lucan. 4, 180:

Arma rigant lacrimis, singultibus oscula rumpunt.
Ovid. Trist. 3, 11, 54:

Exhibuit querulos ore gemente sonos.

Ceterum recte, secundum Gronovium, Periere, inquit, matri, ex quo constitutum est, liberos hic mansuros esse.

977. approba populo manum. Similiter lacrimas approbare dixit Epist. 99. Cf. Epist. 102.

993. Spectator ipse. Canace Nasoniana Heroid. 11, 7:

Ipse necis cuperem nostrae spectator adesset.

1003. quos non nostra violavit fides. Creon enim turbator pacis conjugalis, ipsa teste Medea v. 137. et 143. (Culpa est Creontis tota etc.)

1015. dona, remitte. Quaest. nat. 2. extr.: Casus iste donat metum.

AGAMEMNON.

Vers. 4. superos fugo. Quinctilian. Declam. 12, 8: Quos tester deos? superosne, quos per tantum nefas fugavimus, an inferos, quos nobis permiscuimus?

5. Bad. quoque: Inhorret.

12. nonne vel tristes lacus Incolere. Tristes lacus pro inferis accipe. Sic Rubiconis, pro Ravennae vel Arimini, incola Claudiano dicitur 43, 1, ubi vid. Burm., et ad Grat. Cyneg. v. 314.

13. nonne custodem Stygis. Defectus est unius verbi, poëtis admodum familiaris. vid. Burm. ad Lucan. 1, 372.

15. evinctus, vinctus, rotae illigatus. Vid. Heyn. ad Virg. Aen. 6, 616. Tibull. 1, 7, 6: evinctos brachia capta duces.

16. in se refertur, circumagitur. Pindar. Pyth. 2, 41. de Ixione: ἐν πτερόεντι τροχῷ Παντᾶ κυλινδόμενον. (Ovid. Met. 4, 461:

Volvitur Ixion, et se sequiturque fugitque.)

37. sera fides, quam sero liberavit, exhibuit, sors Phoebea, incerta illa dicta propter ambiguitatem oraculorum, unde Λοξίας Apollo.

42. decima lustra. Ex praedicto Calchantis Iliad. 2, 329:

Τῷ δεκάτῳ δὲ πόλιν αἱρήσομεν εὐρυάγυιαν.

Lustra pro annis dicuntur, exemplo Manilii 3, 521 et 580.

48. Parantur epulae. Cf. Odyss. 4, 535 seqq. causa natalis tui. Aegisthus enim „fatalis in

geminam Atrei sobolem, ut loquitur Hyginus. Cf. not. ad Thyest. 59.

55. cadentes, ad occasum vergentes.

70. Nostram interpunctionem sequitur Bad.

84. Nimias, intolerandae superbiae: vidd. interpp. ad Claudian. 26, 118.

91. nimium suos, nimis secundos nobiscum interpretatur Bad.

92. Ob oculos fuit Horat. Od. 2, 10, 9. (Saevius ventis etc.)

97. patent, obnoxia sive exposita sunt. Flor. 3, 10, 12: illa immania corpora, quo erant majora, eo magis gladiis ferroque patuerunt. ubi vid. Duker.

104. Sorte. Bad. Parte, ut omnes ante Lipsium edd., i. e., inquit, a media turba stans, mediocritatem sequens, amans. Horat. Od. 3, 16, 22: transfuga divitum Partes linquere gestio. Quietus, modestus, qui non vult excellere supra alios, etc., cui opponitur inquies sive inquietus: cf. Ruhnken. ad Vellej. 2, 117, 2.

115. Per scelera. De Clement. 1, 13: Scelera enim sceleribus tuenda sunt. Tacit. Ann. 11, 26: (Silius) imminentium periculorum remedium ipsa pericula ratus.

130. Bad. quoque: non quit.

137. Dejici (niedergeworfen werden in vetustiore lingua germanica) proprie victi dicuntur. Ovid. Trist. 5, 8, 1:

Non adeo cecidi, quamvis dejectus, ut infra
Te quoque sim.

Phaedrus Fab. 2, 1, 3:

Super juvencum stabat dejectum leo.

Utroque loco vide criticos.

152. ferrum et ignis, ultima remedia morborum: vid. Burm. ad Propert. in Addendis p. 922.

154. Rapienda — via est. Ovid. Heroid. 19, 74:

Tam bona cur periit, nec tibi rapta, via est?

ubi vid. Heins.

155. reflectat, ut Terent. Adelph. 3, 2, 9.

162. Bad. quoque: Piget doletque.

163. peperit. Gron. peperi vulgavit, Florentinum secutus. At quanto gravius in tali oratione illud peperit! Exempla, quibus de se loquentes tertia persona loquuntur, passim sunt obvia. Vid. Drakenb. ad Sil. 6, 600. (Cf. 290.)

167. horruit Calchas. Eurip. Iphig. in Aul. 89.

Κάλχας δ' ὁ μάντις ἀπορίᾳ κεχρημένος
Ἀνεῖλεν — —

176. Bad. tuetur ducis propterea quod duces passim apud poëtas dicantur heroes et reges, qua de re laudat Burmannum ad Ovid. Her. 18, 46. et Propert. 2, 13, 9.

187. avulsam, ab invito: vid. Iliad. 1, 430. viri, mariti.

199. per tuum. Ut de Gobrya Justinus 1, 9: vel per suum corpus adigi mage ferrum jussit.

202. commori cum quo velis. Herc. Oet. 350:

Felix jacet, quicunque, quos odit, premit.

206. diu victos, diutino bello. Diu mori dixit hic noster De Clement. 1, 10; Epist. 93. et 101; diu venimus, Epist. 24; Tacit. Germ. 37: tam diu Germania vincitur; Stat. Theb. 3, 167: Ite, diu fratres, hoc est semper, aeternum fratres, ut exponit Barth.

207. fraude — et furto. Liv. 43, 10: obsides pignus futuros furto et fraude agendae rei.

211. Virg. Aen. 12, 155: decimum quos distulit Hector in annum.

220. Victrix (nam sic Bad. cum Gron. ex Flor.) Agamemnone ducente, cujus mortem ulciscetur Graecia, si grata est.

233. Sic nato, in dedecore, flagitio, turpitudine, quae ut effugias, quis est non modo recusandus, sed non ultro appetendus, subeundus, excipiendus dolor? verbis Ciceronis Tusc. Disp. 2, §. 14.

237. trementes. Virg. Aen. 4, 643: maculisque trementes Interfusa genas.

243. paene est innocens. Sidon. Epist. 6, 9: Vicinatur innocentiae festinata correctio.

258. Palam mariti possidens pellex domum. Lege cum Flor.: P. marita, i. e. coram marita, in conspectu maritae. De re cf. Terent. Eun. 4, 7, 24; Heaut. 5, 4, 18; Adelph. 4, 7, 29; Hec. 5, 2, 23; Ovid. Heroïd. 9, 121.

259. Ovid. Art. am. 3, 564:

Non bene cum sociis regna Venusque manent.

269. aut nova. Aut pro saltem ponitur, ut saepe: vid. Burm. ad Propert. 4, 1, 77.

279. vacans. Gregales libri carens, ex interpretatione scilicet. vid. Burm. ad Propert. 1, 13, 2.

290. Bad. tuetur nubet.

297. Bad. quoque: addimus. Valer. Flaccus 5, 286: quibus addimur armis? ubi vid. Burm.

301. Bad.: haec vacat regia viro. Sed nusquam Tragici penultimo loco iambicorum senariorum habent dactylum.

316. Quaeque Erasini gelidos fontes. Intelligit Arcades. Strabo l. 8. p. 371. (cap. 6: Εἷς μὲν δὴ Ἴναχός ἐστιν ὁ διαῤῥέων τὴν Ἀργείαν· ἄλλος δὲ ποταμὸς Ἐρασῖνος ἐν τῇ Ἀργείᾳ ἐστίν· οὗτος δὲ) τὰς ἀρχὰς ἐκ Στυμφάλου τῆς Ἀρκαδίας λαμβάνει, καὶ τῆς ἐκεῖ λίμνης τῆς καλουμένης Στυμφαλίδος. Cf. et Herodot. 6, 76.

349. tibi fila movent, nervos ad verba, citharam cum voce movent. Argis enim, ut refert Dionysius Halicarn. 1, 21, in templo Junonis fuere χοροί τε παρθένων ὑμνουσῶν τὴν θεὸν ᾠδαῖς πατρίοις.

378, 9. Et adhuc etc. Bad. quoque, ut nos. Anthitheton, inquit, quale Catulli 66, 64:

Sidus in antiquis diva novum posuit.

Similiter Callimachus hymni in Apoll. 26: Μάρμαρον ἀντὶ γυναικὸς ὀϊζυρόν τι χανούσης, Leonidas Alexandrinus 16. v. 3. (Antholog. Palat. ab Jacobsio ed. 1. p. 474.): Λήξει δ' οὐδ' αἰῶνι γόον (γόον), Ovid. Met. 6, 313: lacrimas etiamnum marmora manant. Lacrimas depluere dixit Propert. 2, 16, 7.

390. lauream ferro. Martialis 7, 5, 7:

Martia laurigera cuspide pila virent.

414. Bad. quoque expressit Florentinam lectionem. Alii, inquit:

Quis, fare, nostras hauserit casus rates.

Hoc vero fluxit ab iis, qui nesciebant, indicativum modum saepissime (?) jungi interrogativis indefinite positis. Vide, quae notavimus ad Thyest. 771. — Nec variatio modorum, hausit et dispulerit, est sine exemplis, id quod docet Burm. ad Lucan. 2, 441.

440. latera increpant. Ovid. Trist. 1, 4, 24:

Increpuit quantis viribus unda latus!

Increpare de gravi ictu et pulsu dictum illustrat Burm. ad Valer. Flacc. 4, 691.

458. Bad. ex Florent.: Et, id quod unum etc., quomodo Virg. dixerit eclog. 35: Verum, id quod multo tute ipse fatebere majus, laudatque Hoogev. ad Viger. p. 169. ed. Zeun. Verum si id unum vident, quo tandem modo parere dicuntur juga montis Idaei? Rectum jam, ut alio tempore hoc, alio illud factum esse intelligamus.

477. tela. Similiter tela dixit Stat. Theb. 5, 584. Nonnus Dionys. p. 1002. v. 20, quo loco Erechtheus Boream compellat:

Δυσμενέας τόξευε χαλαζήεντι βελέμνῳ,

et p. 998. v. 12:

Εὖρον ἀκοντίζοντα καὶ αἰχμάζοντα Βορῆα.

480. De Syrtibus Sallust. Jug. 78: ubi mare magnum esse et saevire ventis coepit, limum arenamque et saxa ingentia fluctus trahunt.

484. Bad. ex Florentino rabidus. Confert Thyest. 361, Ovid. Met. 1, 36, Lucan. 5, 600 seqq.

492. Videre saltem. Iliad. 17, 647:

Ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον, ἐπεί νύ τοι εὔαδεν οὕτως.

502. fluctus decimus, τρικυμία, decumani fluctus.

504—507. levis fluitat. Cf. Cic. pro Sextio c. 20, Petron. c. 114, Ovid. Trist. 1, 2, 52; 4, 11, 12.

515. cadere qui meruit gradu. Consol. ad Polyb. c. 25: Omnes scient, quomodo te in isto tuo gesseris vulnere; utrumne statim percussus arma submiseris, an in gradu steteris. Cf. De Constant. Sap. c. 16. (et notata nobis ad Herc. Oet. 47.)

519. Perdit mortem, qui inultus moritur et morte sua nec sociis utilitatem, nec hostibus damnum affert, ut monet Drakenb. ad Sil. 4, 607. Lucan. 3, 706. de naufragis: non perdere letum Maxima cura fuit.

526. Vehit ista Danaos classis? Interrogationem improbat Bad., scribitque uno tenore Vehit ista Danaos classis, et Troas vehit, h. e. Si vehit ista etc., qua de re laudat Sanct. Minerv. p. 702. Eam particulam subaudiri solere, Graecorum more, haud nesciebat Gron., sed ibi tantum, ubi non subesset ambiguum, quale hic est.

529. quidquid aut hasta minax. Laudantur Quinti Calabri 14, 462 seqq.

536. reducta, adducta et retracta: vid. Heins. ad Ovid. Met. 6, 107.

550. Bad.: — vicimus. tandem horream Aliena inerti tela mitti dextera? ut legebatur ante Lipsium. Et ferri quidem utcunque potest ea scriptura; ceterum quod placet Badio, tandem indignantis esse, ut Terent. Phorm. 2, 1, 1. etc., vereor ut per linguae indolem liceat, cum ista particula nusquam, quod sciam, in principio ponatur sententiarum, sed secundum semper locum obtineat.

555. Tridente rupem subruit. Cf. Odyss. 4, 505 seqq.

556. Terraque et igne. Quintus Calaber de eodem 14, 588:

> Ἀμφὶ δέ μιν θανάτοιο μέλας ἐπεχήσατ' ὄλεθρος,
> Γαίῃ ὁμῶς δμηθέντα καὶ ἀτρυγέτῳ ἐνὶ πόντῳ.

576. Et maria malunt. Comparat Bad. Lucan. 5, 453 seqq.

cecidit in lucem furor. Recte vetus interpres: i. e. sub lucem desiit tempestas.

592. placidus quiete. Τὸν ἡσυχίης γενετῆρα mortem vocat Agathias Epigr. 81, 1. (Anthol. Palat. 2, p. 301.)

600. Bad. Pulveream ve ex Florentino.

605. Servitium. Cyniscus apud Lucianum in Jove confutato 7: Εἶχε τοὺς μὲν, εἰ μηδὲν ἄλλο, θάνατός γε εἰς ἐλευθερίαν ἀφείλετο· ὑμῖν δὲ εἰς ἄπειρον ἐκπίπτει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀΐδιος ἡ δουλεία γίγνεται etc. Expressit autem Seneca Maronis illa Georg. 2, 490: Felix, qui potuit rerum cognoscere causas etc.

613. Non illa bello victa. Cf. Virg. Aen. 2, 196 seqq.

657. exiguo sanguine. Valer. Max. 3, 8, 5: exiguum senilemque sanguinem meum.

659. Bad. petet ex Flor., h. e. desiderabit, postulabit. Cf. de hoc verbo Perizon. ad Sanctii Minerv. p. 591. Ovid. ex Pont. 3, 1, 163:

> Utque meae res sunt, omni, puto, tempore flebis.

Cf. Cic. Orat. post red. in sen. § 30.

667. Bad. quoque tu (pro enim), quod vim orationis auget: vid. Burm. ad Propert. 2, 20, 1.

670. Bad. ex Flor. mobile, quod neque Gronovio displicuerat. Sen. Epist. 76: (vocem dulciorem mobilioremque luscinia. Odyss. 19, 521:

> Ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν.

Oppian. de Piscat. 1, 728: ἢ ἀηδόνος αἰολοφώνου etc. Speciosior tamen, quam verior ea lectio, quia sequitur: Ityn in varios modulata sonos, quod ταυτολογικόν, si praecessit mobile carmen.

685. Similiter Valer. Flaccus de halcyone 4, 44: audetque, pavetque. Stat. Theb. 6, 394:

> Spesque audaxque una metus, et fiducia pallens.

693. Bad. quoque: putem.

706. Foecunda in ignes. Apollod. 3, 12, 5: Ἔδοξεν Ἑκάβη καθ' ὕπαρ δαλὸν τεκεῖν διάπυρον κ. τ. λ.

725. Male Bad.: Falsa, inquit, vates dei jussu non unquam credita Teucris (Virg. Aen. 2, 247), quasi hoc significari possit verbo falsa.

738. Bad. quoque: sublimis, quod accipit pro supino. Apud Aeschylum Agam. 1295. Cassandra de Oreste:

Ἄξει νιν ὀπτίασμα κειμένου πατρός.

758. fata se vertunt retro. Virg. Aen. 11, 287: versis lugeret Graecia fatis.

763. vestis atri funeris, pulla, Furiis propria. Cf. Die Furienmaske von Böttiger p. 37.

777. Bad. incertum, ut nos. Virg. Aen. 2, 223:

Qualis mugitus, fugit cum saucius aram
Taurus, et incertam excussit cervice securim.

820. relabens. Ovid. Heroid. 15, 95:

Huc ades, inque sinus, formose, relabere nostros.

826. Nocte non una. Ovid. Heroid. 9, 9: cui (Herculi) nox, si creditur, una

Non tanti, ut tantus conciperere, fuit.

837. Pectore dictum pro ventre. Apollod. 2, 5, 10. de Geryone: *Τριῶν ἔχων ἀνδρῶν συμφυὲς σῶμα, συνηγμένον εἰς ἓν κατὰ τὴν γαστέρα, ἐσχισμένον τε εἰς τρεῖς ἀπὸ λαγόνων τε καὶ μηρῶν.*

862. colorem, splendorem, ut interpretatur Mitsch. ad Horat. Od. 2, 2, 1.

863. Mendax propter Laomedontem. Item vid. Mitsch. ad Horat. Od. 3, 3, 27.

888. exitum manibus negant. Cf. Meurs. ad Lycophron. 1099. et Böttiger. Griech. Vasengemälde Heft III. p. 189.

890. Haurit, confodit, *ἀμύσσει.*

891. Soloece Bad., quamvis ex Flor: Nec penitus egit.

915. Bad. quoque: times, „ut voluit," inquit, „Grotius, et postulant sequentia."

934.

Poscunt fidem secunda, at adversa exigunt.

Bad. cum Gron. exigunt accipit pro eo, quod est experiuntur, probant, sublata quidem oppositione inter poscunt et exigunt, in qua oppositione consistit vis et lepor sententiae.

962. Inconsulte ac temere (?) fecisse Gronovium Bad. dicit, quod ex 2 MSS. substituerit Vobis; cavillari enim Electram verbum Clytaemnestrae nobis, ut Mysidis Vestri Davum apud Terentium Andr. 4, 4, 26. etc.

991. Bad. ex Flor.: obruta. Vulgo, inquit, obsita,

tenuiter, ut recte judicat Wakefieldus, hunc locum comparans ad Lucretii 6, 1269: pellis super ossibus una, *Visceribus tetris prope jam sordique sepulta.*

1012. Bad. quoque Furiosa. Furiosus is dicitur, a quo furor nunquam recedit, notante Serv. ad Virg. Aen. 2, 407.

HERCULES OETAEUS.

Vers. 2. Ursaeque Phoebi domus. Orientis et occidentis. Rutilius Itinerar. 2, 29:

Qua fert atque refert Phoebus uterque diem.

18. Sparsit sanguine. Nonnus Dionys. p. 772. v. 10: *περιρραίνων φόνῳ.* Cf. Aeschyl. Agam. 1100.

28. Tuetur infesta, tanquam *δεινότερον*.

35. Properat malum quodcunque. Similia sunt Herc. fur. 937 seqq.

39. Etiam Bad. redegi, quod est, inquit, tutas praestiti ab injuria oblivionis, immortalitati meae prospexi. Cf. 1576 seqq.

40. Ursae Scythiae. Subditum ex versu proximo Bad. aliique intelligunt. Sed non est necesse.

45. Bad. quoque infra cum Gronovio, quod postulet excessi praegressum. Curt. 9, 4: Trahi extra sidera et solem. Claudian. 7, 206: superate vapores Solis.

46. terra defecit gradum. Ovid. Met. 2, 382. de sole: qualis, cum deficit orbem, Esse solet, ubi vid. Heins.

47. Mire vir doctus: Laxata prior est nox. Apud Claudianum, inquit, 1. de Rapt. Proserp. 111. Pluto: Primordia testor Noctis, i. e. illam Noctem, Erebum, e quo nata omnia, uti Gesnerus accepit. Ovid. ex Ponto 4, 8, 57:

Sic Chaos, ex illa naturae mole prioris
Digestum, partes scimus habere suas.

(Imo Noctem quoque ab se victam dicit. Certaminum verba sunt cessit, defecit gradum [cf. not. ad Agam. 515.], lassata est, incucurrit.)

48. seqq. Bad. quoque excudi jussit incucurrit, et Unde omne retro est.

69. fugacem etiam Bad., quod habent praestantiores

libri, et sequente versu ipse pro ille ex Florentino, „ipse, qui familiam ducit, coryphaeus laborum Herculis."

70. Bad. ex Ascensiana collo, conferens Herc. fur. 948. Probabilis lectio.

71. Sequitur et ipse Florentinum, rapit, humores in vaporem tollit (solvit, aufert humores.) Ovid. 2, 237:

> Tum facta est Libye, raptis humoribus aestu,
> Arida.

Claudian. 47, 34:

> Quoque die Titana Cancri flagrantior urget,
> Et rapit humores madidos.

(Recte haec quidem. Sed quod addit, trahere nimbos idem esse ac colligere, non semper ita se res habet, sed secum trahere significat quidem vox apud Ovidium Met. 3, 299. (nutuque sequentia traxit Nubila) similibusque in locis; contrarium vero indicat Sallust. Catil. 7. (ea res nos longe ab incepto traheret), apud medicos alibique, cum sonat abstrahere. Vidd. lexica.)

76. sparserit. Ovid. Met. 2, 195:

> Sparsa quoque in vario passim miracula coelo.

77. ac pejus Styge. Praeclare Flor: ac levius Styge Irata faciat, h. e. usque eo dirum ac ferum, ut infra Styga putes, ut Styga praeferas coelo. Frequens hoc sensu vox levis, docente Burm. ad Propert. 1, 4, 9.

100. Perfer Flor. et Vossian., quod arcessivit etiam Bad., i. e. nuntia.

105. fuit, desiit: vid. Heins. ad Ovid. Art. am. 3, 113.

110. Nec pompae veniret nobile ferculum. De Vita beata 25: In alienum imponas ferculum, exornaturus victoris superbi ac feri pompam.

112. decipiat, destituat, eleganti verbi significatu: vidd. Pricaeus ad Apul. Met. p. 447. Burm. ad Petron. c. 115, Ovid. Met. 5, 147 etc.

123. Bad.: nunc patriae messibus heu locus Et silvis dabitur. Manil. 4, 558: Sternet positas urbes, inque arva reducet

> *Oppida, et in domibus maturas reddet aristas.*

Stamus, superstites sumus patriae.

126. obrutus cinis. Ovid. ex Ponto 3, 2, 62:

> *Posse velim cineres obruere ipse meos.*

131. Bad. quoque: contrahet, et 140: fugit, h. e. currit, labitur, de qua potestate vocabuli praeter Gronovium laudat Burm. ad Valer. Flacc. 3, 584.

165. Perperam Bad.: Pro fato patuit, h. e., ut interpretatur Gron., pro fato fuit. Sic os ira patens dicitur (?) Valer. Maximo 3. Ext. 4.

174. Collapsa deis, in deos vel super deos prolapsa, (una cum diis lapsa). Stat. Achill. 1, 195: saxo collabitur ingens Centaurus.

180. Quae prima querar? Virg. Aen. 4, 677: Quae primum deserta querar? ubi Serv.: Quid prius, quid posterius dicimus, ubi omnia et paria et magna sunt?

182. nec plura dedit, sed non pl. d., ut Virg. Georg. 2, 96: nec cellis ideo contende Falernis.

189. Bad. quoque: gemam, quod pulcre conveniat 145. Carpitis Flor. (et sic etiam Bad.) Exemplis tuetur Heins. ad Ovid. Heroïd. 15, 164. Siculis additae saxis, atque sociae Sirenum, illa saxa colentium. Verbi addere elegantiam illustravit Burm. ad. Valer. Flacc. 5, 286.

229. quisquis novit famulum regemque pati, qui sic se temporibus potest accommodare, ut nunc regis, nunc famuli partes bene sustineat.

239. Bad. quoque: Purisve clarum,

245. ferens, ut Lucan. 5, 174: magnoque exaestuat igni, Iratum te, Phoebe, ferens. Et 9, 564:

Ille deo plenus, tacita quem mente gerebat.

247. in vultus dolor processit. De Ira 1, 1: Ira se Profert et in faciem exit.

272. Profer manus quocunque. i. e. extende, quo sensu Plinius H. N. 2, 47. pedes (velorum) proferre dicit etc.

274. Reperi, excogita, comminiscere.

312. Pares eramus. videlicet, in amore. (Imo Pares eramus Herculi hoc impetu servato doloris. Possis etiam interpretari Pares sumus. Cf. not. ad Med. 111.)

317. coelo tenus Erecta. Pindarus, quem hic Noster imitatur, Nem. 8, 40. (secundum Thierschium):

Αὔξεται δ' ἀρετὰ, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ᾄσσει,
Ἐν σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν
Αἰθέρα....

318. terra parens. Ματέρα χθόνα dixit Eurip. Helen. 40. Chrysip. 7.

338. Bad. ex Flor. inspiciant, et saepius ea verba

permutari monet, ut apud Ovidium Met. 2, 92; 3, 69. (Sed praecessit simile in ficiet.)

343. De Ira 2, 36: Transfoderunt itaque amata corpora, et in eorum, quos occiderant, jacuere complexibus.

353. dum starent lares. Contemnitur enim homo sine lare. Tenuius (?) est, quod in Flor. legitur: cum staret patens.

359. Amat vel ipsum, id ipsum, ut explicat Waker. Silv. crit. p. 4. pag. 194.

361. aerumnas amat, Stat. Theb. 8, 559. de Ismene, cui casus amanti

Squallor, et indigni commendat gratia luctus.

365. Errare proprium (?) de amore levi, mobili ac perfido verbum est. Ovid. Art. am. 3, 346:

Quae vobis dicunt, dixerunt mille puellis,
Errat et in nulla sede moratur amor etc.

373. Udum. Catull. 64, 317:

Laneaque aridulis haerebant morsa labellis.

380. Bad. quoque habet, graeco, inquit, loquendi more. Iliad. 18, 515: μετὰ δ' ἀνέρες, οὓς ἔχε γῆρας. Odyss. 15, 245: αἰεὶ δ' ὄμβρος ἔχει τεθαλυῖά τ' ἐέρση. Tacit. Ann. 2, 44: Arminium pro libertate bellantem favor habebat.

384 solis adspicis truncis. Longus Pastor. 3. p. 73. ed. Schaefer. in re simili: τὰ δένδρα ὁρᾶν κατακεκλασμένοις.

387. Nec illa Venus est. Horat. Od. 4, 13, 18: Quo fugit Venus? (imo venus: nam res haec est, non persona,) etc. Cic. Epist. ad Att. 12, 14: perierunt illa, quae amabas.

389. Materque multum. Theocrit. 27, 30: τεκεῖν τρομέω, μὴ καὶ χρόα καλὸν ὀλέσσω.

390. Aetas. Ovid. Medicam. fac. 45: Formam populabitur aetas etc.

392. Bad. quoque: cultus. Cf. 360. Terent. Phorm. 1, 2, 56 seqq. Stat. Theb. 4, 740 seqq.

397. totis, omnibus. Cf. 383, 1625.

399. Bad.: quaeve mens quicquam deos Orabat ullos, nuribus etc. i. e. quaeve puella mente quicquam deos ullos orabat. Formulas mente deos adire, precari, orare, passim esse obvias.

411. Viva spolia ferae sunt exuviae leonis nativae, rudes, non subactae. Martial. 12, 64, 6;

Sed tinctis gregibus colore vivo.

443. Contemsit omnes. Epist. 4: Quisquis vitam suam contemsit, tuae dominus est.

446. ut laesa es, dole. Ovid. Met. 10, 134: Ut leviter pro materiaque doleret, Admonuit.

447. Sensus est, quem eruit Perizon. ad Sanct. p. 176: an credis nuptae leve esse malum, malum pellicis. (Contorta profecto explicatio, cui quanto praestat Gronovii pellices!)

460. Bad. ex Flor. novit infernus canis. Ceterum intactum reliquit locum difficiliorem et procul dubio corruptum.

478. Bad. quoque petis.

493. Idem ex Flor. et Lipsiana Qua trepidus astris inserit Pindus caput, i. e., inquit, ingenti sua magnitudine terrorem incutiens; quo sensu (?) trepidae literae Curtio dicuntur 3, 1, et trepidae noctes Papinio 9, 622.

497. patuit, in formam suam rediit. (Imo manifestus factus est, qualis revera fuit.)

502. Bad. quoque silvis, ut pene summas silvas adbuasse dicatur fluvius. Cf. Sil. 5, 261 seqq.

515. vallibus, alveis. Cf. 85. Sulpicius Luperc. Servastus od. Sapph. de Vetustate v. 5:

Amnis insueta solet ire valle,

ubi plura Wernsdorf.

519. Mortemque fixit, vulnus mortiferum inflixit.

520. Charis. p. 19. Putsch.: Hic tabus, τὸ λύθρον, cruoris inquinatio.

537. Bene Bad. secundum Gron.: et tacitum (tectum, latens: vidd. interpp. ad Ovid. Met. 15, 275.) intimas Intret medullas.

541. Bad. ex Flor.: Te deprecor, et mox: te affiger, et 545: ex numero, et 552. rabidum, et 561. nobiscum: Tuque, o noverca gravior irata.

567. gnavus. Flor.: novus pro navus: ita enim scribebant, ut docuit Heins. ad Ovid. Epist. ex Ponto 1, 10, 12.

568. Bad. quoque: ne pateant doli, et 578: cinctus ex Flor. Cf. Horat. Od. 3, 30, 16 etc.

582. Bad. quoque: lugendam vicem.

619. latas (εὐρυαγυίας), magnas. Pollux Onomast. p. 980 ed. Kühn: εἰς μὲν μέγεθος ἐπαινῶν τὴν πόλιν, εἴποις ἂν εὐρεῖαν.

622. gemmiferi Istri. Lucidum adamanta fert Ister, ut auctor est Dionys. Perieges. v. 318.

627. Hebrum inter auriferos fluvios refert Plin. H. N. 33, 21, 5.

628. jungat Bad. ex Flor., eo sensu, quem praebet Gron., ut Hydaspes continuare dicatur rura, per quae decurrit, et uni domino praestare. Cf. Sen. Epist. 89, et interpp. ad Petron. c. 48. et 77.

636. Bad. quoque: ponat, condat, defodiat, et 637: calcet ut omnes Perdatque alios.

645. ducere (adducere) somnos, suaviter allicere.

647. trahit, longiores et taedio plenas facit, interprete Burm. ad Propert. 1, 14, 9.

656. non strictos respicit enses. Horat. Od. 3, 1, 17: Destrictus ensis cui super impia Cervice pendet etc.

718. Durissime Bad.: „Distingue: et, fraudem struit, et supple dixi, ut Phaedri fab. 1, 29, 10, ellipsi frequenti, id quod docet Perizon. ad Sanct. p. 662.

721. Bad. quoque: dolus. Ex hoc ipso dolo me deceptam intellexi. Cf. Hygin. fab. 36, Soph. Trach. 705 sequ.

723. Laxabat, aestu solvebat.

728. Bad. ex Flor.: vix quoque est monstrum eloqui, eleganti, ut ait, Graecismo: vid. Heins. ad Ovid. Art. am. 2, 28. Sed friget quoque.

736. Ipsa dicit, quo magis rei fides constet (?).

738. Tumensque tacita sequitur. Nimis confidenter Bad.: Huic loco nihil ad integritatem deest. que pro praeterea ponitur, ut Oedip. 564 etc. tacita, nutrix: vide, quae annotat Gron. ad Hipp. 1085. sequitur, huc tendit, nos quaerit; quam verbi notionem explicat Burm. ad Valer. Flacc. 1, 3. tumens exquisite dicitur pro moesta: cf. de hoc usu Bentl. ad Horat. Art. poët. 197. (Ferri non possunt ἀσυνδέτως conposita verba tumens et tacita Tumens haud dubie depravatum.)

753. Ille, ille victor. Troad. 721: Ille, ille ferox etc.

763. Nobiscum haec Bad. distinxit ex sententia Jacobi Gron.

768. Bad. quoque: ipsas colus. Incertus poëta Anall. vet. poët. graec. 3, p. 275. (Antholog. Palat. ab Jacobsio ed. 2, p. 67):

Δίου Ὀρειβασίοιο, τὸν ἀθανάτην διὰ τέχνην
Πολλάκι δειμαίνουσα μίτον ἀνεβάλλετο Μοῖρα.

811. Mortem metu consumsit. Imitatur Stat. Theb. 10, 563: Consumsit ventura timor.

Bad. quoque: parvum. Lucan. 2, 128. parvum sed fessa senectus Sanguinis effundit jugulo, ubi plura Oudendorp.

813. cadaver, morti vicinum, animam agentem. (per prolepsin.) Epist. 70: jam non reum, sed funus. Lucan. 3, 720: ingentem militis usum

Hoc habet ex magna defunctum parte cadaver.

(Cf. not. ad. 1245.)

820. inferius tamen Et tela fugient. Cf. Ovid. Met. 9, 217 sequ.

834. Bad. quoque: premit.

846. levis, imbellis, muliebris.

854. perdidi erepto Hercule Et ipsa populos. Flor. et Lipsian.: perd. sola Herculem, Et ipsa populos. Optime. sola dicit propter illud noverca pejus irata malum. Supra v. 440. Nutrix ad Dejaniram:

Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?

Infra v. 940. Dejanira: Juno non ausa Herculem est Eripere terris. Et ipsa populos ad Phaethonta spectat. Ovidius Met. 2, 215. in ejus fabula: magnae pereunt cum moenibus urbes,

Cumque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt.

(Hoc profecto est in via media subsistere. Scribendum sine controversia perdidi in solo Hercule Et ipsa populos, quod jam in priore ed. mea posueram.)

859. Cur deinde ferrum? Ita loquitur etiam 1408.

889. quaerit, cogitat, cupit. Propert. 2, 2, 5:

Liber eram, et vacuo quaerebam vivere lecto.

ubi vide criticos.

899. Nemo nocens sibi ipse poenas abrogat. De Ira 1, 14: Nemo invenitur, qui se possit absolvere, et innocentem quisque se dicit, respiciens testem, non conscientiam. (Quid haec ad rem?)

951. Mordicus retinet. Bad. vulgatam lectionem hanc

Sed saepe donum in pluribus veniae fuit, quae lectio ne latina quidem est. Seneca, ipso laudante, De Ira 1, 16: Interim optimum misericordiae genus est occidere.

951. illic, apud Inferos. Eurip. Hec. 418:

Ἐκεῖ δ' ἐν ᾅδου κείσομαι χωρὶς σέθεν,

Propert. 1, 19, 5:

Illic formosae veniant chorus heroïnae.

960. Bad. secundum Gron.: Belis in ferro stetit. Apul. Met. 3, 47: cum me viderent in ferro. Ovid. Met. 8, 313: primis etiamnum Nestor in armis. ubi vide criticos.

990. Quam in luce tribui, in luce danda. Lucan. 1, 115: si tibi fata dedissent Majores in luce moras. (Moras in luce recte dicitur; quam in luce tribui olet soloecismum. Bene Gron. in praefat.: Quam luce Non semel in littera peperit istam praepositionem.)

1003. angue vipereo. Intellige cerasten, qui vipereum est genus, juxta Nicandrum Theriac. v. 307, et quem crinalem attollit longo stridore Megaera Statii Theb. 11, 65. Aut lege cum Heinsio: igne vipereo, ut Annaeus per vipereum ignem oculos serpentum ardentes ac scintillantes innuat. Nihil ea conjectura speciosius esse potest.

(Mihi non sic videtur, insolentiam ejus metaphorae consideranti. Legendum, si quid video:

Quaenam ista torquens ungue vipeream comam.

Ungue, digito, manu. Saepe a pro u, et contra, scriptum in codd. Factum autem vipereo, ex quo legi coepit angue, ut huic vocabulo accommodaretur. Ovidius de Furiis Met. 4, 453:

Carceris ante fores clausas adamante sedebant,
Deque suis atros pectebant crinibus angues.

Simile quiddam dicit Seneca. Vipereus earundem dearum crinis notissimus, quem et Discordiae tribuit Maro Aen. 6, 279.)

1004. atras pinnas. Furiis alas jam ab Euripide (Orest. 317.) tributas esse, docet Böttiger in: Die Furienmaske pag. 25. (Ante monuerat clariss. J. H. Vossius Mytholog. Br. 2. p. 12.) Alatam quoque Megaeram facit Virg. Aen. 12, 848.

1007. diva. Θεὰ δασπλῆτις Ἐριννὺς est apud Home-

rum. Odyss. 15, 234. δῖα Μέγαιρα apud Orpheum hymno in Furias v. 2.

1008. carceris. Thyest. 16:

Quod ipse custos carceris diri horreat.

(Cf. Ovidii locum laudatum ad 1003.)

1012. Pallens Tisiphone stetit. Exemplo Furiae reum agentis Orestem in Winkelmanni Monum. inedit. n. 151, ut monet Böttiger. libelli modo laudati p. 71. Pallidam dixerat Virg. Georg. 3, 552.

1013. reposcit Bad. ex Flor., quod haud scio an non sit soloecum, nisi compositum usurpatum dicas pro simplici, quod nolim.

1018. Decurrit orbis. 1388: mille decurrunt ferae. ne cum Heinsio legas Incurrit.

1030. Bad. quoque: verum et eripiam scelus. Ovid. Met. 14, 401: Criminibusque premunt veris. Cf. Trist. 3, 2, 5; 11, 33. Et diversa tempora jungere, non est novum. (Cf. notata ad Herc. fur. 1038.)

1044. Et silva residens venit. Vid. de eadem re Sil. 3, 620; 11, 4, 469 seqq.

1054. Bad., cum Flor. hoc ostendat: ad c. v. tuos Ipsis cum latebris ferae, inde fecit cum Heinsio:

Ad cantus veniunt suos
Ipsis etc.

suos, ejus, quod pedestre. Ovid. Pontic. 1, 7, 48:

Si sua per vestras victa sit ira preces.

Cf. Sanctii Minerv. 2, 12.

1060. oblita veneni. Sil. 5, 301:

Ad quorum cantus serpens oblita veneni.

1065. Et tristes Erebi deos Movit. Similiter Ovid. Met. 10 45 sequ., Manil. 5, 328 seqq.

1072. Audito quoque navita. Bad. secundum Clerkium Specim. 1. Observatt. ad Lucanum p. 22: Aurito quoque navita, i. e. auscultante, aures admovente. Aurita s quercus in re simili dixit Horat. Od. 1, 12, 11, ubi vid. Mitsch.

1094. Et qui dictum accipe pro et in eum, qui. Multis hoc loquendi genus illustrat Perizon. ad Sanct. p. 309. Quatuor est dissyllabum, monente jam G Fabricio. vid. et Voss. de Arte gramm. p. 158 et 232.

(Imo Et qui etc. dictum pro eo, quod est Et deum (datum esse: nam id intelligendum ἀπὸ κοινοῦ, praegresso

datas), qui tempora digerens etc. De vocabulo quatuor διασυλλάβως pronuntiando, similiter Ennius apud Cic. Divin. 1, 48:

Cedunt ter quatuor de coelo corpora sancta.

Est cum antiqua sectatur Seneca.

1102. obrutis, deletis, oppressis legibus, quae mundum continent. Obrutis, bis illato obruet in proximis, ut bis cadet et deinde cadent legitur Thyest. 855 seqq.

1115. mors aliqua. Non audiendus Heins., qui ponit nox alia. (Certe scribendum est aliquâ, aliquâ ratione, h. e. quocunque modo, quia mori proprie non possunt dei. Mors aliqua casu recto friget, cum sequatur

Et mors fata novissima
Ipsi constituet sibi.)

1120. Bad. quoque: Fractis. Cf. 1136, 1150, Nat. Quaest. 6, 32 (frangatur licet coelum etc.), Horat. Od. 3, 3, 7. (Si fractus illabatur orbis etc.) Confunduntur ea verba etiam apud Ovidium Fast. 1, 563. (Debile genus argumentandi, sic vel sic locutum esse aliquo loco scriptorem veterem propterea, quod vel ipse vel alii ita sint locuti. Variant scriptores, praesertim eloquentes, quorum e numero est hic noster.)

1125. Bad. ex ed. Paris. anni 1515: quis superus locus etc. Verum quomodo superus locus is dicendus est, quo maria conferantur, quae ad infima tendunt gravitate sua, et Tartara, mundi illa ultima, ut alibi dicit Seneca, et velut fundus naturae? Ne dicam, nihil interesse, superusne an inferus sit locus, in quem omnia sine discrimine constipentur.

1163. trepidis Titan equis. Herc. fur. 60:

Viso labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque solem.

1167. nec instar montis abrupti latus, latus montis. Cf. de ejusdem, quod positum est, nominis ellipsi Sanct. Minerv. p. 542.

1177. foemina Herculeae necis. Apposite Tacit. Ann. 2, 71. de Germanico moribundo: Illacrimabant, quondam florentem et tot bellorum superstitem muliebri fraude cecidisse.

1179. Invictam necessitatem Sen. dixit epist. 30.

1182. Minae significant rem minas firmante, inten-

tatique periculi discrimen, ut ἀπειλὴ Graecorum. Cf. 1319, 1381, 1462, Hipp. 952.

1209. leto inclito. Vid. Ernest. ad Taciti modo laudatum locum.

1214. Male Bad. quoque: Si tua etc., cui Florentinus ipse praebebat Sed. Ceterum haud inepte laudat Aelii Ausonii illa apud Apollonidam epigr. 12, 6:

Αὐτὸς ἑκὼν ἐδάμην, μὴ νόσος εὖχος ἔχοι.

et Nonnum Dionys. p. 604. v. 15. de Oronte, qui sibi manus attulit, ne ignobili mortis instrumento caderet, thyrso. Recte quoque verba tua causa necis accipit pro hoc, tuae necis causa, quae non infrequens est enallage; qua de re adiri jubet Cortium Cic. Epist. famil. 16, 7. (Testimonium meum etc.)

1217. dextra tui. Exempla constructionis vide apud Perizon. ad Sanct. p. 251. et Davis. ad Caesar. Comment. de Bello gall. 1, 4. (Similiter 1243. scripsimus moles mei, quod habent Fernand. et Cajet.)

1218. Scorpios. Vidd. interpp. ad Ovid. Met. 2, 196.

1221. Bad.: Tumidi vigor pulmonis, quemadmodum venarum vigorem Sen. dixit De Provid. 3, pulmonum vim Cic. Tusc. Disp. 1, 16.

1240. Elisit dictum Badio videtur respectu angustiarum freti Gaditani. Angustissimum pelagus vocat Mela 2, 6, 60.

(Assentior Gronovio, cum praesertim modo legerimus Elisa.)

1244. Bad. quoque: quis mea custos manu Trahetur ultra Stygius?

1245. Bad. secundum Lipsium: ubi vires prius in me? sepultae. vires prius in me, scilicet οὖσαι. De hac ellipsi cf. Sanct. p. 572. ibique Perizon. Milo Crotoniates ap. Cic. De senect. §. 27: At hi (lacerti) quidem jam mortui sunt. (Inelegans loquendi forma. Et quorsum pertinent verba quid patrem appello Jovem? nisi in vicinis fuerit vox patris?)

1246. quid patrem etc. Alexander vulneratus, apud Hunc nostrum epist. 59: Omnes, inquit, jurant, me Jovis esse filium; sed vulnus hoc hominem esse me clamat.

1262. derepta cute. Cf. Ovid. Met. 5, 387 seqq.; 9, 167; Ibid. 553.

1271. ante omnes, coram omnibus. Cf. 1276 seqq. etc.

1272. Fletum abstulisti, invito expressisti. 1711: si voces dolor Abstulerit ullos.

durior saxo etc. Moschus idyll. 4, 44: πέτρης ὅγ' ἔχων νόον ἠὲ σιδηρου Καρτερὸν ἐν στήθεσσι.

1274. Recte Bad. secundum Heinsium: Ritus meos infregit, h. e. mores, severitatem et fortitudinem. Cf. 1266 seqq. Stat. Theb. 12, 535: patriae ritus fregisse severos etc. Plin. H. N. 24, 1: Magnitudo populi Rom. perdidit ritus etc. Et crebro haec vocabula misceri ostendit Burm. ad Lucan. 6, 507.

Bad. quoque: expulit.

1278. Incaluit ardor. Heins.: Invaluit. Sed alterum imitatione Nasonis dictum est. Met. 9, 161: Incaluit vis illa mali.

(Recte Ovidius. Sed Incaluit arder et parum est pro tanto ardore, et ταυτολογικόν.)

1289. Bad. secundum Zinzerlingium: Solis adulti. Petron. de Mutat. Reip. Rom. 148: non solis adulti Mansuescit radiis, i. e. aestivi, ut interpretatur Wernsdorf., comparans hunc locum ad Petronii.

1307. Bad. secundum Flor.: Properante morte. Perime gnatum cita morte. Hercules ad Plutonem Soph. Trach. 1042:

> Εὔνασον, εὔνασον μ', ὠκυπέτᾳ μόρῳ
> Τὸν μέλεον φθίσας.

Eurip. Hipp. 1047:

> Ταχὺς γὰρ ᾅδης ῥᾷστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ.

1329 sequ. Bad.: si qua nascentur mala, Nascantur ocius. Sed quid attinet, ocius nasci moriente Hercule, nihilque ad ea valente? Rectum haud dubie „otio, pace, quam orbi paravi," quod argute dictum, more Senecae: nam et otium paxque mala sua trahunt, sed sera neque immedicabilia.

1346. Bad. quoque: sed umbram et vile nescio quid mei. Οἰδίπου τόδ' ἄθλιον εἴδωλον dixit Soph. Oed. Col. 110. Cf. Philoct. 946, ibique Brunck.

1348. Bad. quoque: mergis, dejicis, ut loquitur Valer. Flaccus 7, 514. Quinctilian. Declam. 19, 4: Mersis tantum dejectisque luminibus. ubi vide Burmannum, hanc lectionem pluribus adstruentem.

1361. bibit. Ovid. Met. 9, 172: sorbent avidae praecordia flammae.

1386. Bad. quoque: toros, lectum, δέμνια Soph. Trach. 901.

1391. et quidquid furit. Solum quoque ingens surgat, hinc illinc frequens. Bad.: et q. fuit S. q. i., s. h. i. frequens.

1393. immittat, alligatos arbori flexae remittat et distrahi faciat, ut explicat Gron.

(Imo: aptet, alliget, arboribus. Frustra emittat legendum suspicatur Valcken. ad Eurip. Hipp. 977.)

1394. Sparsus. Cf. Ovid. Met. 7, 440.

1399. Bad.:

Ubi morbus? ubinam est? estne adhuc aliquid mali
In orbe? me eccum! veniat huc. aliquis mihi
Intendat arcus. nuda sufficiet manus.
Procedat, agedum, huc.

(Si arcus tenditur, quomodo nuda est manus, h. e. inermis? Legendum: Veniat huc aliquis mihi. Ni tendat arcus, nuda sufficiet manus. Non ita facilis res erat Herculis arcum tendere (vide Herc. fur. 1197 sequ.), ut id praestare posse videretur aliquis, ὁ τυχὼν, primus obvius, irgend einer. Quamobrem heros addit Ni tendat arcus, Nisi tendere arcum valeat, vel inermis poterit nunc me occidere.)

1411. turpis manus. Cic. Tusc. Disp. 3, 17: Quid est autem nequius aut turpius effoeminato viro?

1424. Bad. quoque: eripuit. Hyllus 751: O mater, abiit.

1426. Parcamque fatis, ne fata onerem retexendo calamitatem meam.

1440. Cubile video noctis. Stat. Theb. 10, 84: occiduae nebulosa cubilia noctis.

1459. Coeci dolores, quorum causa ignoratur, ut interpretatur Heins. ad Ovid. Met. 3, 490.

(Lectio ἀπροςδιόνυσος. Flor. Recte dolores, Cruser. et Cantabrig. Coeci doloris; unde fecimus: Recte dolori est, merito id mihi dolet: nam meis manibus debuit mori.)

1465. Bad.: Occidit dextra sua, (;) Tuo dolori plura, quam poscis, tulit. Et dolori quidem Flor.; sed, quanto hoc est efficacius! Occidit Dejanira manu sua,

et tuo dolore, dolore, qualem tu nunc sentis, o Hercules, acerrimum.

1475. Nemus, Delphicam laurum, quae latioribus erat foliis et fruticosissimis ramis: vid. Musgrav. ad Eurip. Andromach. 1118. Nemus etiam una arbor dicitur, ut docet Burm. ad Ovid. Her. 15, 160. Parnassio mugitu, responso Apollinis. Vocem Parnasiam dicit Valer. Flaccus 3, 618. Quod ad geminum oraculum attinet, Dodonaeum Delphico confirmatur. Plut. Lacon. Apophthegm. 2, 4: *τὸ χρησθὲν* (Dodonae) *ἀνήγγειλε τοῖς ἐφόροις. οἱ δὲ ἐκέλευσαν αὐτὸν* (Agesilaum) *καὶ εἰς Δελφοὺς ἀφικόμενον περὶ τῶν αὐτῶν πυνθάνεσθαι. Πορευθεὶς οὖν εἰς τὸ μαντεῖον ἐπηρώτησεν οὕτως· Ἄπολλον, ἦ δοκεῖ σοι, ὃ καὶ πατρί; συναινέσαντος δὲ αἱρεθεὶς οὕτως ἐστρατεύσατο.*

1484. Etiam Bad., ut nos.

1534. numerosa pestis. Cf. Ovid. Met. 9, 70 sequ.

1536. Arcadum, populi vetusti. Cf. 1884, 5.

1560. o dites, i. e. reges.

(Frigida explicatio. Flor.: o duces, ex quo facile Jacob. Gron. in schedis Dietz. eruit audaces, audaces dextras tyrannorum, quos compellari monet praegressus versus. Id verissimum.)

1562. nos sequitur Bad.

1586. quiescant, celebrare desinant. Vid. Burm. ad Propert. 2, 18, 25.

1595. mundus (coelum) tonat. Apollodor. Bibl. I. 2. c. 7, 7. §. 15. de eodem: *καιομένης δὲ τῆς πυρᾶς λέγεται νέφος ὑποστὰν μετὰ βροντῆς αὐτὸν εἰς οὐρανὸν αναπέμψαι.*

1599. Lassus an pondus. Ovid. Met. 9, 273: Sensit Atlas pondus.

1611. Male Florentino etiam Bad. obtemperans: qui sub hoc mundo Hercules Immune nil reliquit. Id est, inquit, nihil intentatum reliquit, et confert, quae et Heinsius, Herc. fur. 955 seqq.

1627. Bad. quoque: incussus. Cf. Sil. 2, 198; Lucan. 3, 491 seqq. etc. Certat Seneca cum Marone Aen. 2, 628 seqq.

1631. radios locus Admisit omnes. Stat. Theb. 9, 534: Getico qualis procumbit in Haemo

Seu Boreae furiis, putri seu robore, quercus
Coelo mixta comas, ingentemque aëra laxat.

1633. domos. Virg. Georg. 2, 209: Antiquasque domos avium.

1636. Servavit Bad. ligno. Lucan. 2, 104: nulli sua profuit aetas.

1639. Bene Bad. secundum Heinsium: Raptura flammas pinus. Flor.: Rapitura fl. p.

1640. Frustra est Bad., ita haec distinguens:

Et brevior ilex. silva contexit pyram
Populea, silva, frontis Herculeae decus.

Legendum fortasse est: Et brevior ilex; alba sed complet rogos P. silva etc. Nam populus alba sacra Herculi. Theocritus 2, 121:

Κρατὶ δ' ἔχων λεύκαν, Ἡρακλέος ἱερὸν ἔρνος.

Cf. 790. Scriptum forte alua pro alba ita degeneraverit. Frontis recte Bad. cum Heinsio, neque nos aliter in ed. priore.

1648. Accipe haec, inquit, sate Poeante, dona; munus Alcidae cape. I. e. ita cape, ut in beneficio ponas. (?) Inter donum et munus quid distet, vide Ernest. Lat. Synonymik 1. p. 367.

(Apage talia discrimina a poëtis. Legendum, nisi omnia me fallant: Accipe haec (arcus et sagittas: vid. Hygin. fab. 36), inquit, sate Poeante: dono: munus Alcidae cape. Dono tibi; itaque tu lubens cape munus Alcidae. Jam numeri quoque fortiores, tertiam sedem occupante spondeo.)

1655. de coelo fluent, decident, descendent. Verbi fluere elegantiam illustravit Burm. ad Ovid. Amor. 3, 2, 14.

1662. Bad. quoque: per ignes, h. e. dum uror. Lucanus 2, 57: collatus in ignem

Plurimus ad terram per fulmina *decidat aether.*

ubi vid. Burm.

1669. Bad. ex Flor.: Deduxit. Ovid. Met. 5, 480:

Dumque dolet, summa vestem deduxit *ab ora,*

ubi vid. Heins., et Burm. ad Amor. 7, 48, ubi discrimina verborum deducere et diducere constituit.

1671. pulsans Jovem. Pulsari dicuntur omnia, quae sollicitantur, evocantur et quocunque modo poscuntur, ut monet Barth. ad. Stat. Theb. 4, 477.

1672. voce foeminea, impatiente. Virg. Aen. 11,

878: percussae pectora matres Foemineum clamorem ad coeli sidera tollunt. ubi vid. Serv.

1674. Deforme, luctu. Ennius apud Cic. de Senect. §. 74: Nemo me lacrimis decoret etc. ubi Tullius: non censet lugendam esse mortem, quam immortalitas consequatur.

1674. introrsus dolor. Consolat. ad Polyb. 24: Projice omnem ex toto animo dolorem; sin minus, introrsus abde et contine, ne appareat.

(1679. et dirum fremens. Bad. quoque silentio praeterit hunc locum. Sero video, dirum fremorem minime convenire mentis statui Herculeae, qualis nunc describitur, sedato et deum jam spiranti. Scribendum divum fremens, h. e. deum, sive divinum aliquid nec per verba, qualibus vulgo utuntur, expressum, sed plenum sublimioris cujusdam laetitiae, *θεῖόν τι βρεμόμενος*. Virgilius Aen. 9, 636: Teucri clamore sequuntur,

Laetitiaque fremunt, *animosque ad sidera tollunt.*

qui locus est, praeclarus. Cf. Nemesiani laudatum ad 1796.)

1685. quanta pax obitus tulit, quam placide mortem obiit. (tulit dictum videtur pro extulit sive sustulit, quemadmodum Horat. dixit Od. 3, 23:

Coelo supinas si tuleris *manus.*

Pace animi obitum Herculis supra humanam conditionem evectum fuisse dicit. Possis tamen et accipere pro eo quod est quanta animi tranquillitate obitum passus est. Sed alterum illud longe *ποιητικώτερον*.) De Constant. Sap. 5: inter fragorem templorum super deos suos cadentium uni homini pax fuit. Ovid. Met. 2, 858. de Jove tauro: Pacem vultus habet. Neoptolemus moribundus apud Euripidem Andromach. 1146: *εὐδία δ᾽ ὅπως*

Ἔστη φαεινοῖς δεσπότης στίλβων ὅπλοις.

1704. mortis infernae. Frigidum Heinsio visum epitheton, quia non est alia mors quam inferna. Sed Quinctilianus 8, 6, 40: Poëtis, inquit, satis est, *ἐπίθετον* convenire verbo, cui apponitur, et ita dentes albi et humida vina in his non reprehenduntur. Apud oratorem, nisi aliquid efficitur, redundat.

1732. ingemiscit ignis. Par ignis miraculum narratur Thyest. 767 seqq.

1738. Nunc, o parens Herculea. Flor.: N. est p. H., ex quo recte Bad. cum Heinsio Gronovioque fecit Nunc es par. Cf. 1674 seqq.

1739. Praeter necessitatem Bad.: sic decet ferri Herculem, i. e. efferri.

1742. Frustra idem ex Flor.: Correpta torrens membra.

1743. Gerit aliquid ardens. Oportet enim Sapientem in actu mori, quemadmodum loquitur Sen. Epist. 8. Cf. De otio Sapientis c. 28, Plut. Vit. Lycurgi c. 29, 3.

1749. Bad. quoque: minima.

1795. graves, verendae. Antipater Sidon Epigramm. 40, 3: κόμαν Ἡρακλεος Σεμνάν θ' ὑπήναν. Cf. Lucian. Cynici c. 14, Plin. Epist. 1, 10, 6.

1772. Etiam Bad.: aut quas.

1788. fervidae plagae, Libyae, quam plagam ardentem dicit Claudianus 18, 179.

1796. Recte Bad. ex Flor.: Utero timendo, i. e. cum uterus timeretur (propter timendum uterum). Med. 651: perarate pontum Fonte timendo, Nemesian. de Laudibus Herculis 22: sed regia Juno

Impedit et partus prohibet nascique vetabat,
Ut metus *ipse deum monstret.*

1800. Miseros Alcmena vocat lares ob miseranda parentis fata, de quibus Hesiod. Scut. Herc. 11.

1801. Bad. secundum Heinsium ad Ovid. Heroid. 14, 19: Marita Thebas regna etc.

1808. Bad.: Ut hoc daretur.

1812. terram, Arcadiam.

1827. Hic totus orbis etc. Similiter de Alexandro Addaeus epigramm. 10. (Antholog. Palat. a Jacobsio ed. 1. p. 376.), Lucanus de Pompejo 8, 798. sequ. titulus, epitaphium.

1836. Bad. quoque: vetant.

1838. quaque purpureus dies. Cf. Virg. Aen. 7, 100 seqq.

1839. clara rota. Currum nitidum dixit Flaccus Carm. secul. 9.

1849. Deflevit aliqua mater. Deflevit absolute dicitur, ut Virg. Aen. 11, 59: Haec ubi deflevit etc.

Neque aliter Propert. 1, 16. 13. Tacit. Ann. 16, 13: Dum adsident, dum deflent etc. Ovid. Met. 10, 560:

Forsitan audieris aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros.

ubi vidd. interpp.

1860. Brevi jam dictum ut posthac jam Terent. Heaut. 4, 3, 1.

1861. invidiam ut deis Lugendo facias, ut dei male audiant ob tuam infelicitatem, ut explicat Gesner. in Thes. L. L. Cf. Burm. ad Ovid. Met. 4, 547.

1862. genus, gentes omnes.

1875. Bad. quoque: cara. Cf. Callim hymn. in Delum 272. seqq. Nemesian. de Laudibus Herculis 131: Idam Superis spectantibus ignis

Dissipat, et magno cunabula grata Tonanti
Igne suum monstrum, si fas est dicere, vincit.

1884. Frustra Bad. vulgatum Phoebo adstruit illo Statii loco (Theb. 4, 275.), quo Arcadas vocat astris Lunaque priores, quod pro astris sive astro Lunae dictum est per ἓν διὰ δυοῖν, ut Horatii robur et aes triplex etc.

1888. Bad. quoque: agris.

1890. Totum pennis velata diem, cujus pennis velata est dies omnis. Hypallage, ut apud Horatium Sat. 1, 6, 74. (suspensi loculos tabulamque lacerto.)

(Bene ibi Heindorf.: „Suspensi hier qui sibi suspenderunt, nach dem griech. perf. med. ἐξηρτῆσθαι construirt, ὁ τὴν πήραν ἐξηρτημένος Lucian. Vit. Auct. 7. So Virg. Aen. 10, 157: Aeneïa puppis Prima tenet rostro Phrygios subjuncta leones.")

1900. rapta. Cf. 412.

1904. Pondere liber spiravit Atlas. Cf. Lucian. Charont. 4.

1918. Ad quod populos Natura vocat. Similiter Plut. Consolat. ad Apollon. 55: καλούσης αὐτῆς (φύσεως).

1935. Vallare non infrequens in describendis capitum tegumentis terrorem incutientibus, ut monet Wakef. ad Lucret. 4, 591.

1964. puppis furva. Leonidas epigr. 59, 2. (Antholog. Palat. ab Jacobsio ed. 1. p. 325): τοῦτ' Ἀχέροντος

Ὕδωρ ὃς πλώεις πορθμίδι κυανέῃ.

1967. ignis evictus tulit. Propert. 4, 7, 2: Luridaque evictos effugit umbra rogos.

1992. Vultum etiam Lucanus tribuit feris 4, 238. (Alioqui nota regula Frontonis p. 2193. Putsch.: Vultus proprie hominis, Os omnium.)

OCTAVIA.

Vers. 20. lux est etc. Bad.: nox est, nec deesse monet exempla similis variationis: vid. Burm. ad Ovid. Fast. 6, 711, Trist. 1, 3, 5.

53. mutat, repudiat.

70. meos, proprios, cum fratre non amplius communicatos: nam, ut ait Claudian. 36, 197: levius communia tangunt. Cf. Troad. 1011 sequ. Agam. 664 seqq.

100. Toleranda quamvis (h. e. quantumvis, quanta jubes patientia) patiar. Tacit. Ann. 13, 16. de Octavia: Quamvis rudibus annis dolorem, caritatem, omnes affectus abscondere didicerat.

133. maritum, maritale.

134. Bad. secundum Heins. et. Gron.: Emergere umbris, h. e. emerge te. Hipp. 1200: Condere Acherontis plagis. Umbra non unda misceri solent: vid. Drakenb. ad Sil. 4, 681.

156. sacri, sacra manu gubernati, augusti, qui imperatori Rom. paret, quem quidquid contingeret, sacrum et divinum dicebatur.

170. Bene Bad.: cui lacrimas tulit, cum sequatur Dedit. Solemnis horum vocabulorum permutatio: vid. Burm. ad Lucan. 4, 245.

194. famula, Acte, liberta. Vid. Tacit. 13, 46.

199. Idem ibid. 45. de Poppaea: Mater ejus, aetatis suae foeminas pulchritudine supergressa, gloriam pariter et formam dederat; opes claritudini generis sufficiebant.

212. cujus gener est, Qui fuit hostis. Sublegit Ovidio Trist. 3, 5, 43:

Junonis gener est, qui prius hostis erat.

Apollod. 2, 7, 7: διαλλαγεὶς Ἥρᾳ τὴν ἐκείνης θυγατέρα Ἥβην ἔγημεν.

232. Bad., Heinsio obtemperans: infaustam, quia praecessit infesto. Constat misceri haec vocabula.

234. frigido, frigore. Quaest. nat. 6, 13: Frigidum et calidum semper in contraria abeunt, — ibi calidum est, unde frigus expulsum est.

246. Frustra et temere conjunxit exemplo Lucretii 5, 1000:

> Nec *temere*, *in cassum*, *frustra* mare, saepe coortum,
> Saevibat.

ubi Wakef.: Ut signatiorem sensum daret — voces synonymas cumulavit — quod et alii scriptores castissimi saepenumero fecerunt.

261. Illo, illuc, ut isto dicit Ovid. Her. 18, 205, ubi vid. Burm.

279. Edat partu. Cic. Tusc. Disp. 2. §. 20. e Sophocle: una vecors Oenei partu edita.

309. Bad.: H. q. nati v. n. S. magnum, cum etc.

313. placidos. Tacit., rem narrans Ann. 14, 5: Noctem sideribus illustrem et placido mari quietam, quasi convincendam ad scelus, dii praebuere.

325. nudi. Lucian. de Merc. cond. 1: ἄθλιοι κακῶς ἐξενήξαντο γυμνοὶ etc. Frustra Heins.: udi.

350. tacitis, occultis, tectis, ut monet Heinsius. Tibull. 4, 2, 8: in tacito gaudeat ille sinu. Valer. Flacc. 4, 4:

> Ut nova nunc tacito sub pectore gaudia tollunt.

Et sic passim.

354. lenta, languida. Cf. Ovid. Heroïd. 18, 162 sequ.

377. potens Fortuna. Symposius Anthol. lat. 1. p. 556: O Fortuna potens etc., ubi vid. Burm.

fallaci mihi. Praecessit me. Sed plura ejusmodi negligentiae exempla protulit Burm. ad Propert. 2, 11, 29. Qui tamen probat Gruteri nimis Anthol. lat. 1. p. 556.

387. Audacter Bad.: molis et cursus sacros. Lucret. 5, 97: ruet moles et machina mundi. Ovid. 1, 258: et mundi moles operosa laboret etc.

391. Qui se senescit. Ἀθάνατον αὐτὸν καὶ ἀγήρω esse vult Plato ap. Polluc. p. 159. ed. Kuhn.

392. adest. Cf. Thyest. 878 seqq.
393. ille. Propert. 2, 19, 20:

Non labor Alcidae, non niger ille dies.

413. Bad. quoque vomere.

423. Bad. secundum Heinsium: — feros Hominum, ac cruentas etc. Et praebuerunt MS. Ultraj. et Ascensii nostraque edd.

448. Ut facta etc. Reticetur vereor, aut vide. Plaut: Curc. 2, 2, 7: operam ut det. Cf. Terent. Heaut. 4, 1, 4. et utrobique interpp.

455. jacentem, remissum. Cf. Thyest. 197 etc.

461. Despectus ensis faciet uno tenore Bad. Et recte, id quod sero intelligo. Despectus abs te 458. Neque enim auscultarim Grutero, ita explicanti: Ille ensis, quem nunc modo cives mei despiciunt.

485. Invidia in adoptivum. Tacit. Ann. 12, 25, 41. consensu. Galba ibid. 1, 16: adoptandi judicium integrum, et, si velis eligere, consensu monstratur. Sit ante oculos Nero.

486. Bad. secundum Lips.: senatus equitis accensus favor: Plebisque votis atque judicio patrum Tu pacis auctor etc. Claudian. 3, 40. de Stilichone: laetatur eques, plauditque senatus,

Votaque patricio certant plebeja favori

patrum, patriciorum. accensus. Rutil. quoque Itinerar. 1, 202:

Nuntiat accensus plena theatra favor.

ubi Wernsd.: „accenditur favor, quando crescit et aestuat, ut erumpat in voces et plausus. auctor pacis Nero dicitur, ut Nasoni Augustus Fast. 1, 287 sequ. Monet Heins.

489. Sacra species est imperatoria dignitas, ut Claudian. 4. Cons. Honorii 83:

Amissa specie raptisque insignibus ambo
In vultus rediere suos.

Horat. Epist. 1, 6, 49:

Si fortunatum species et gratia praestat,

h. e. magistratus consularis aut praetorius, etc.

501. altos per honorum gradus. Velut sedem auream in curia, quae sedes propria erat Jovi Capitolino. Vid. Sueton. Caes. 76.

513. per putres vultus. Corn. Severus de Morte Ciceronis:

Oraque magnanimùm spirantia paene virorùm
In rostris jacuere suis.

Cf. v. 16, Martial. 3, 66, 2 sequ.

517. Bad.: — cedentes suis.

Concussus orbis viribus magnis ducum.
Superatus etc.

cedentes suis, cives a civibus victos. Cedere pro vinci frequens est: vid. Duker. ad Flor. 1, 14, 2; 2, 6, 61. Cf. Cic. de Off. 2. §. 40, Martial. 9, 66, 4. Sui opponuntur extraneis. Rutil. Itinerar. 1, 15:

Nec putat externos, quos decet esse suos.

concussus orbis, bello Actiaco. Superatus acie, Antonius: vidd. interpp. ad Horat. Epod. 9, 19.

549. Subjecta nulli, quae sunt in nostra potestate, ἐφ' ἡμῖν. Epist. 42: In quoque homine id laudandum est, quod ipsius est. — Lauda in ipso, quod nec eripi potest, nec dari; quod proprium est hominis. Quaeris, quid sit? Animus et ratio in animo perfecta.

551. De Tranquill. an. c. 11: in quem (Sejanum), quicquid congeri poterat, dii hominesque contulerant.

571. Bad.: Jungatque nostris igne Poppaeam toris. Bene, quod posuit Jungatque, edd. vett. secutus et nostram. Sed ineptum istud igne male defendit. Legendum ipse, sponte sua, quasi ita fieri consentaneum sit. Quae vox digna Neronis vanitate et magniloquentia.

581. Bad. quoque: — preces? Exprimere, vi auferre. Ferre, impetrare, consequi. Plaut. Merc. 2, 3, 106: quod posces, feres etc.

584. si licet, multos notat. Silicet, si quando fidem invenit. (Imo: si potestas ei datur, si nemo prohibet. Sed quisnam cohibeat famam? Plures codd. vetusti: sit licet. Tu scribe:

SEN. *Levis atque vana scilicet.* NE. *Multos notat*

Terent. Andr. 1, 2, 14. Id populus curat scilicet. Cic. De fin. 5, 1. extr.: Me quidem — species quaedam commovit, inanis scilicet; sed commovit tamen. —)

611. titulos, qui statuis subscribebantur, ut monet

Heins. Tibull. 4, 1, 30: quid quaque index sub imagine dicat. mortis metu, mortem iis minatus; qui haberent vel servarent, ut explicat Farnab. Flor. 2, 2, 17: imperator metu mortis fecit audaciam.

616. Bad.: imputat fatum mihi Tumulumque nati poscit auctorem necis.

(Ταυτολογικὸν hoc atque inelegans. Sic potius scribamus: imputat fatum (suum) mihi;

Tumulumque nati poscit auctorem necis (Neronem).

Tumulumque nati, natum mortuum, Britannicum.)

639. Meus, mihi non infitiandus: vide duo Burmannos alterum ad Phaedr. fab. 5, 7, 32, alterum ad Propert. 2, 8, 8.

688. infelix, pernicialis: vide Serv. ad. Virg. Aen. 7, 309, Ernest. ad Cic. Philipp. 2, 26.

(Imo: misera. Ascens.: ipsa manus [et generatim populus Rom., cujus illa pars,] infelix, quod talia illi facere expediat [quodque adeo desciverit a virtute majorum, de qua in praegressis].)

696. culpa Seneca, quod Neronis amorem inprobando v. 437. seqq. in majus accenderat.

(Nive frigidior explicatio. Perstamus in nostra correctione.)

732. trepidus, Nero. Visum fingit ex eventu: vid. Sueton. Ner. 49.

740. infestus, qui non patitur mentem requiescere. Cf. Cic. de Div. 2, §. 128, etc.

741, sacer, divinus. Stoicis enim somnia divina: vid. Cic. l. l. 2, §. 124, 126.

760. Frustra Bad. secundum Gron.: Tu vota. Et — et — sibi respondent, sicut passim, id quod ne ipse quidem intellexeram, cum Lipsiae ederem Annaeum.

761. Pessime vir doctus: Lege cum scriptis: maneat ut praesens metus, i. e. ut intra praesentem metum somnii consistat eventus, ut adeo somnium irritum esse jubeant. Imo rectum est manet, quamvis insolenter dictum pro fluat, abscedat.

785. attonitus furor dictum ut tumulto attonito Herc. fur. 1219, ubi vid. Gron.

786. Octaviae furor est insigne quoddam et ad fu-

rorem prope accedens vulgi studium in Octaviam. Sil. 2, 324:

Vidi animos mortesque virûm, *decorisque furorem*, ubi vid. Dan. Heins. (Non placet ea ratio propter ambiguum.)

792. Danus quoque: favor.

794. claro marmore. Cf. Hipp. 798.

800. recipit, praestat. (Quid hoc ad rem? Legendum sine dubio: quae tumor recipit merus, quae mera ira concipere potest, quorum capax est furor merus, qualis hic est. Vellejus 2, 97: tot tantarumque virtutem, quot et quantas natura mortalis recipit. Errorem recipere similiter dixit Quinctil. 1, 5, 47. — Verbum tumor in iis est, quae amat hic Noster: vide vel lexica.)

824. tales, tam ignavos. Cf. de hac minuendi potestate vocis Cort. ad Cic. Epist. fam. 1, 7, 8.

843. nutu, nutui, quemadmodum metu pro metui Virg. usurpavit Aen. 1, 257.

856. Troad. 545: Injustus dolor Rerum aestimator.

868. Cic. pro Cluent. §. 184: Mulier abundat audacia etc.

888. fasces, magistratus dignitas. Vidd. interpp. ad Ovid. Fast. 5, 51.

920. Caedem suam intelligit.

931. Bad.: Quid? saevior est F. t.? Vid. Burm. ad Petron. 26.

---

513. per putres vultus. Corn. Severus de Morte Ciceronis:

Oraque magnanimûm spirantia paene virorum
In rostris jacuere suis.

Cf. v. 16, Martial. 3, 66, 2 sequ.

517. Bad.: — cedentes suis.

Concussus orbis viribus magnis ducum.
Superatus etc.

cedentes suis, cives a civibus victos. Cedere pro vinci frequens est: vid. Duker. ad Flor. 1, 14, 2; 2, 6, 61. Cf. Cic. de Off. 2. §. 40, Martial. 9, 66, 4. Sui opponuntur extraneis. Rutil. Itinerar. 1, 15:

Nec putat externos, quos decet esse suos.

concussus orbis, bello Actiaco. Superatus acie, Antonius: vidd. interpp. ad Horat. Epod. 9, 19.

549. Subjecta nulli, quae sunt in nostra potestate, ἐφ' ἡμῖν. Epist. 42: In quoque homine id laudandum est, quod ipsius est. — Lauda in ipso, quod nec eripi potest, nec dari; quód proprium est hominis. Quaeris, quid sit? Animus et ratio in animo perfecta.

551. De Tranquill. an. c. 11: in quem (Sejanum), quicquid congeri poterat, dii hominesque contulerant.

571. Bad.: Jungatque nostris igne Poppaeam toris. Bene, quod posuit Jungatque, edd. vett. secutus, et nostram. Sed ineptum istud igne male defendit. Legendum ipse, sponte sua, quasi ita fieri consentaneum sit. Quae vox digna Neronis vanitate et magniloquentia.

581. Bad. quoque: — preces? Exprimere, vi auferre. Ferre, impetrare, consequi. Plaut. Merc. 2, 3, 106: quod posces, feres etc.

584. si licet, multos notat. Silicet, si quando fidem invenit. (Imo: si potestas ei datur, si nemo prohibet. Sed quisnam cohibeat famam? Plures codd. vetusti: sit licet. Tu scribe:

SEN. *Levis atque vana scilicet*, NE. *Multos notat*

Terent. Andr. 1, 2, 14. Id populus curat scilicet. Cic. De fin. 5, 1. extr.: Me quidem — species quaedam commovit, inanis scilicet; sed commovit tamen. —)

611. titulos, qui statuis subscribebantur, ut monet